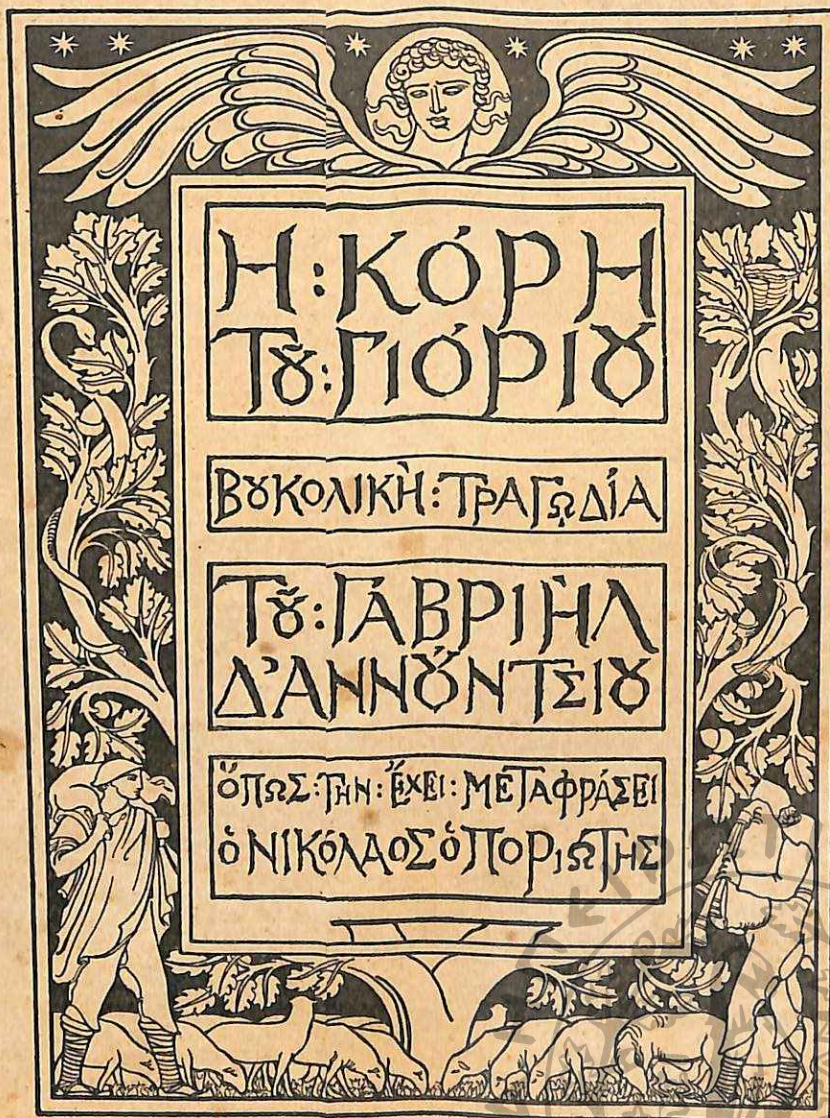

ΤΟ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

Η ΘΥΜΕΛΗ

ΤΥΠΩΝΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΔΥΟ ΜΗ
ΝΕΣ ΜΕ ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΕΧΕΤΑΙ ΟΛΗ:

ΤΟΜΟΣ Α' ★ ΤΕΥΧΟΣ Α' ★ ΙΟΥΝΙΟΣ 1933 ★ ΔΡΑΧ. 10

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ἡ ΘΥΜΕΛΗ ἔρχεται νὰ παρουσιάσῃ τὸ πρόγραμμά της μὲ συνορὴ ἀπὸ ἀρνητικά.

Δὲν ἔρχεται νὰ ἀγκώσῃ τὴν πλημμύρα τοῦ τυπωμένου χαρτιοῦ τραβώντας στὸ ἴδιο μυλάκι μὲ τὰλλα καὶ πολυποίκιλα περιοδικά, ὅσο ἄξια καὶ ἂν εἶναι, ἢ κάνοντας ἀντίδραση σὲ μερικά τους κ' ἐμπορικὸ ἀνταγωνισμό σὲ ὅλα.

Δὲν παινεύεται πὼς θάνοίξῃ νέους δρόμους στὴν τέχνη καὶ στὴ ζωή. Δὲν ἔχει ἰδεολογικοὺς ἢ πολιτικοὺς σκοποὺς νὰ κινήσῃ, οὔτε φιλολογικοὺς πύργους νὰ χτίσῃ. Δὲν ἔχει τὴ φιλοδοξία νὰ γίνῃ καθρέφτης πνευματικὸς στὴν Ἑλλάδα, — ἄρα οὔτε συνεργάτες παλαιούς θὰ συγκεντρώσῃ, οὔτε νέα τάλαντα θάναδείξῃ, οὔτε φιλοδοξίες ὥραϊες θὰ περιβάλῃ. Γι' αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ κάθε λίγο βγαίνουν πολλὰ καὶ ἄλλα περίτεχνα δειγματολόγια τῆς νεοελληνικῆς παραγωγῆς σὲ ὅλα τὰ γένη τοῦ λόγου.

Ἡ ΘΥΜΕΛΗ, χειραφετημένη ἀπὸ τὴν κερδοσκοπικὴ ἀντίληψη καὶ τὴν πάντα τυραννικὴ — ἔστω κι ἂν τύχῃ καλοπροαίρετη — ἐπιτροπεία τοῦ ἐπαγγελματία ἐκδότη, ἔρχεται νὰ συγκεντρώσῃ μὲ τάξιν καὶ σύστημα τὸ ἔργο ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου. Ἔργο ἐρασιτεχνικόν, γιατί δὲν ἔγινε μὲ σκοπὸ βιοποριστικόν, καὶ δὲν ἔσμιξε μὲ τὴν ἐρασιτεχνισμῶν. Ἔργο ποὺ δὲν εἶναι κἂν πρωτότυπο σὲ τὴν τέχνη καὶ τὴν μουσικὴν χάρις ποὺ ἔβλεπε κ' ἐνοιθε σὲ ἄλλα καὶ ξενόγλωσσα, νέα ἢ παλαιὰ λογοτεχνήματα, γυμναζόταν μ' αὐτά, ὅταν εἶχε καιρὸ καὶ ἀνεση, — γυμναζόταν πὼς νὰ γράφῃ μουσικὰ μὲ τὴν γλῶσσά του δική του, μὲ τὴν γλῶσσά μας τὴ νέα τὴν ἑλληνική. Μιὰ δωδεκάδα κ' ἐπάνω ἀπὸ τὰ γυμνάσματα ἐκεῖνα, τυπωμένα σὲ τόμους, ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης σὺν παρακάτω πίνακα, ἔχουνε πιά τὴ θέσιν τους στὰ νεοελληνικά γράμματα. Ὑπάρχουν ὅμως, ἄξια νὰ τυποθῶν, ἀκόμα εἰκοσι περίπου, ἄλλα τελειωμένα καὶ ἄλλα ποὺ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἀπαιτεῖ κάποιον ξαναπλάσιμό τους. Ποιητικὰ τὰ περισσότερα δράματα, — τὸ εἶδος ποὺ διπλὴ ἔχει δύναμι καὶ χάρις : τὸ διάβασμα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

στὸ βιβλίο καὶ τὸ ἄκουσμα στὴ σκηνή. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ διάφορα φιλολογικὰ καὶ γραμματικὰ σημειώματα, προσέτι καὶ ποιήματα ἢ ξένα τραγούδια, πολλὰ τους ταιριασμένα στὴν ἀρχικὴ τους μελοποιΐα, σὰν ἐκεῖνα ποὺ εἶναι τυπωμένα σὺν τὸμο τῆς Ξένης Λύρας.

Θὰ περιέχῃ λοιπὸν ἡ ΘΥΜΕΛΗ, δικαιώνοντας τὸν τίτλο της, σὲ κάθε τεῦχος :

α) ἓνα ὁλόκληρο ΔΡΑΜΑ, συγνὰ εἰκονογραφημένο καὶ ὑπομνηματισμένο.

β) τὰ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ, ὅπου συγνὰ θὰ γίνετ' αὐτὸς λόγος καὶ γιὰ ἐπίκαιρα θέματα καὶ

γ) κάπου-κάπου λίγα ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ, καθὼς καὶ μεταφρασμένα τραγούδια ἐπάνω σὲ γνωστὴ μουσικὴ, μὲ τὸν τίτλο ΞΕΝΗ ΛΥΡΑ.

Ἔτσι κάθε τεῦχος, ἀπὸ 44 τὸ λιγώτερο, ἕως 68 σελίδες, θὰ ἔχῃ τὴν αὐτοτέλειά του, δέκα ὅμως τεύχη στὴ σειρὰ θὰ σχηματίζουν ἓναν τόμο σωστό, μὲ τίς σελίδες του κατὰ συνέχειαν ἀριθμημένες, καὶ μὲ γενικὸ κατάλογο γιὰ τὰ περιεχόμενα.

Αὐτὰ εὐαγγελίζεται ἡ ΘΥΜΕΛΗ. Καὶ ἀρχίζει μ' ἔργο θεατρικὸ γραμμένο ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ ποιητὴ, ποὺ καὶ τὸνομα του ἀκόμα σημαίνει καὶ γίνετ' αὐτὸ ἐλθαβικὸ μου χεῖλη : Εὐαγγελισμός.

Μῆνης τοῦ 1933.

Ν. Π.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΕΡΓΑ ΤΥΠΩΜΕΝΑ ΣΕ ΤΟΜΟΥΣ

Α'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΑ

1911	Εὐριπίδου :	•ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ•	τραγωδία σὲ στίχους 1 ^ο τύπων.
1932	"	"	" 2 ^ο "
1911	"	•ΙΚΕΤΙΔΕΣ•	" " "
1912	"	•ΕΚΑΒΗ•	" " "
1933	"	•ΙΩΝ•	" " "
1932	Σοφοκλέους :	•ΗΛΕΚΤΡΑ•	" " "
1934	•Ομήρου :	•ΟΔΥΣΣΕΙΑ•	(Χ-Ψ-Ω, σὲ τὸνικὸν ἑξάμετρο).
1912	Μελίτρου :	•ΤΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ΠΕΙΣΜΑΤΑ•	—καμφοδία σὲ στίχους.
1903	Γολδόνη :	•Η ΛΟΚΑΝΤΙΕΡΑ•	—καμφοδία.
1913	Ι. Ρισπέν :	•ΙΣΠΑΝΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ•	" " "
•1907	•Όσκαρ Ουάιλντ :	•ΣΑΛΩΜΗ•	—τραγωδία : 1 ^ο τύπων.
•1916	"	"	" 2 ^ο "
•1925	"	"	" 3 ^ο "
1917	"	•ΦΛΟΡΕΝΤΙΝΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ•	σὲ στίχους μὲ τὴν «ΑΓΙΑ ΕΤΑΙΡΑ»
1916	Ι. Τζιανκόζα :	•ΣΑΝ ΤΑ ΦΥΛΛΑ•	—καμφοδία.
1916	Μ. Μάτερλιχ :	•ΜΑΡΙΑ Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ•	—δράμα.
1916	Σὴν Μπενέλλη :	•Ο ΔΕΙΠΝΟΣ ΜΕ ΤΑ ΣΚΩΜΜΑΤΑ•	—τραγωδία σὲ στίχους.
1925	•ΞΕΝΗ ΛΥΡΑ•	—τραγούδια σὺν οὐδμὸ τῆς μουσικῆς.	" " "

Β'. ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

- 1913 •ΡΟΔΟΠΗ• —τραγωδία σὲ στίχους.
- 1925 •ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΒΑΚΙΑ•, σὲ τρεῖς γλώσσες.
- Ἀπὸ τὰ σημειωμένα μὲ ἀστερίσκους δὲν ἔχουν ἀπομείνει ἀντίτυπα.

ΣΗΜ.—100 ἀντίτυπα τῆς ΘΥΜΕΛΗΣ, πρὸς Δρ. 30 τὸ ἓνα, τυπώνονται σὲ διαλεχτὸ χαρτί.

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΠΟΡΙΟΥ

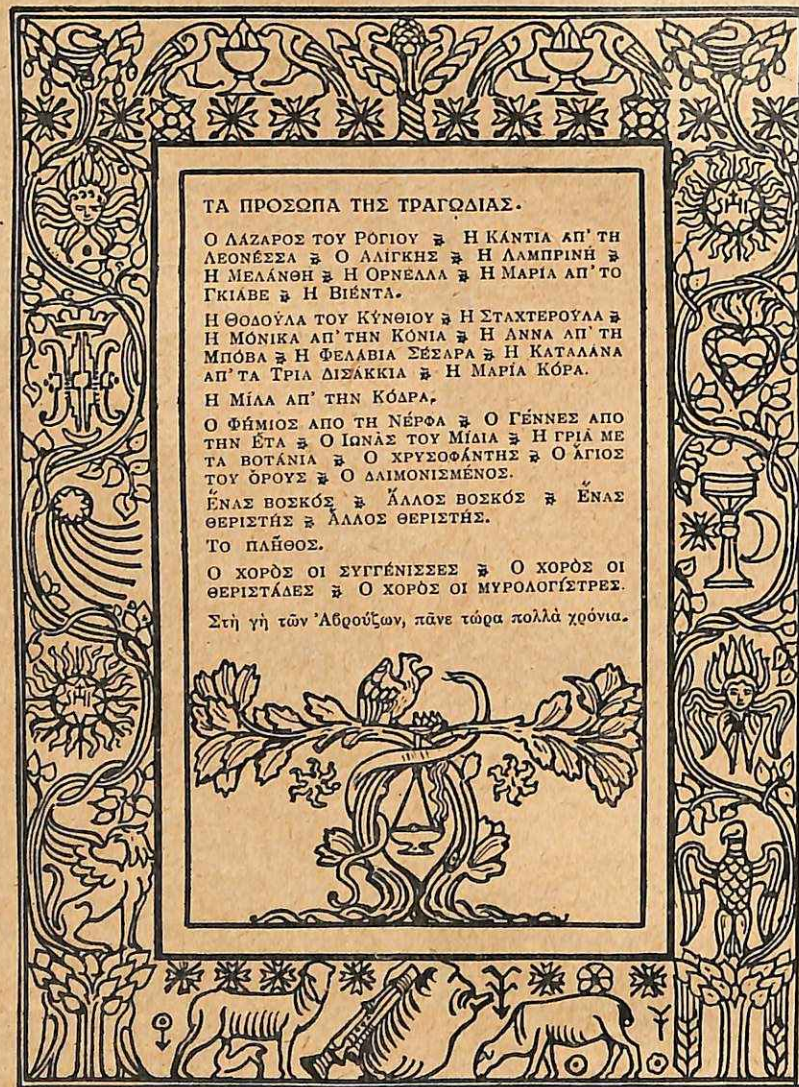
ΒΟΥΚΟΛΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ Δ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟΥ

ΟΠΩΣ ΤΗΝ ΕΧΕΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙ

Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΑΘΗΝΑ : ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΕΣΤΙΑ : ΧΗΧΔΔΔΙΙΙ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Η ΔΑΜΠΡΙΝΗ, ἡ ΜΕΛΑΝΘΗ, ἡ ΟΡΝΕΛΛΑ.
οἱ τρεῖς ἀδελφές, θάναι γονατισμένες
μπροστά στίς τρεῖς κασέλλες μὲ τὰ προι-
κιά τὰ νυφιάτικα, σκυμμένες νὰ διαλέ-
ξουνε τὰ φορέματα τῆς νύφης. Καὶ τὸ δροσερό τους
μίλημα θάναι σὰν τραγουδιῶν πρωῒνὸ συνέρισμα.

Η ΔΑΜΠΡΙΝΗ.
Τί σ' ἀρέσει, Βιέντα, πές μου;

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.
Τί ποθεῖς, χρυσή μας νύφη;

Η ΔΑΜΠΡΙΝΗ.
Θέλεις τὴ καλλένια φούστα;
θέλεις τὴ μεταξωτή σου
μὲ τὰ ρουσοκίτριν' ἄνθια;

Η ΟΡΝΕΛΛΑ, τραγουδώντας.
Ὅλη στὰ πράσινα ἄς εἶμαι ντυμένη,
ὅλη στὰ πράσινα ἄς δῶ τὸν Ἀϊ-Γιάννη,
τί μέσ' στὰ πράσινα ὁ πόθος μὲ δέρνει...
Ὡλί, ὦλί, ὦλά!

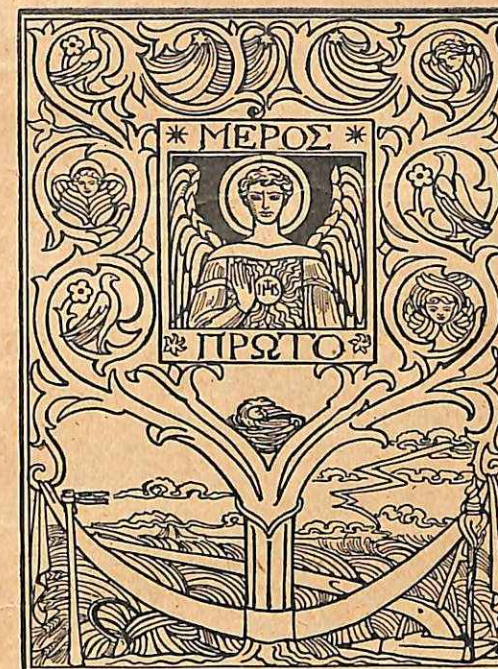
Η ΔΑΜΠΡΙΝΗ.
Νά, τῶριόπλουμο τὸ περικόρμι,
καὶ μαζὶ τάργυρὸ στηθοπάννι,
τὸ βελέσι μὲ δώδεκα φύλλα,
καὶ κοράλλια ἑκατὸ σὲ γιορδάνι,
ποῦ σοῦ δίνει ἡ καινούρια σου ἡ μάννα.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ, τραγουδώντας.
Ὅλα στὰ πράσινα, ὄντας μου κι ἀρμάτες.
Ὡλί, ὦλί, ὦλά!

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.
Τί σ' ἀρέσει, Βιέντα, πές μου;

Η ΔΑΜΠΡΙΝΗ.
Τί ποθεῖς, χρυσή μας νύφη;

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Σκουλαρίκια καὶ γιορδάνι
καὶ σειρήτι κρεμᾶζι.
Νά, σημαίνει κ' ἡ καμπάνα,
ἡ καμπάνα ἡ μεσημερνή.

Θὰ φαίνεται μιὰ κάμαρα ἰσιόμπαστη σ' ἓνα
οπίτι χωριάτικο. Ἡ μεγάλη θύρα θάναι
ἀνοιγμένη πρὸς τὴν ἡλιόφεγγη αὐλή· καὶ
θάναι τοῦ φάρδους ἐκεῖ τετωμένη μιὰ
φασκιά μάλλινη ἄλικη, ἐμπόδιο στὸ διάβα, καὶ στὴ
φασκιά θάναι ἀγκουμπησμένα ἓνα δικέλλι καὶ μιὰ
ρόκα· καὶ κοντὰ στὸν ἓναν παραστάτη θὰ κρέμεται
ἓνας κερένιος σταυρός, νὰ διώχνη τὰ μάγια. Μιὰ
θύρα κλειστή, μὲ τὸ πρέκι στολισμένο μὲ μυρτιά,
θάναι στὸν τοῖχο δεξιὰ· καὶ σειρὰ κολλητὰ στὸν
τοῖχο θάναι τρεῖς ξύλινες κασέλλες. Ζερβά, μέσ' στὸ
χόντρος τοῦ τοίχου, θάναι τζάκι μὲ τὴν μπροστέλλα
του πολὺ φουσκωτή, καὶ λίγο παρακεί, ἓνα πορτάκι
καί, αὐτοῦ σιμά, ἓνας ἀργαλειός. Καὶ θάναι μέσα
στὴν κάμαρα λογιῆς σύνεργα καὶ σωθέματα, στὸν
τόπο τους, πάει νὰ πῇ ἀρμάρια, ράφια, τρίσποδα,
τυλιγάδια, ἀδράχτια, σκουλιὰ καννάβι καὶ μαλλὶ
κρεμασμένα σὲ μιὰ τριχιά τραβηγμένη ἀνάμεσα σὲ
δύο καρφιά, γουδιά, κανάτια, σκουτέλλες, κουρούτια
καὶ φλάσκες φτιαγμένες ἀπὸ ἀγγλιῆς ἀδειασμένες
καὶ ξεραμμένες. Καὶ θάναι αὐτοῦ μιὰ παμπάλαιη
ζυμωταριά ποῦ θάχῃ σκαλισμένη τὴν εἰκόνα τῆς
Παναγίας· καὶ θάναι τὸ πιθάρι τοῦ νεροῦ, καὶ ἡ
τάβλα. Ἀπὸ τὸ ταβάνι θάναι κρεμασμένο μὲ σκοι-
νιά ἓνα μακροσάνιδο φορτωμένο τυριά. Δυὸ παρα-
θυράκια καγκελλωτά, ψηλάθε ἀπὸ τὸ πάτωμα τέσ-
σερες ἢ πέντε πῆγες, θὰ φωτίζουνε ἀπὸ τὰ πλάγια
τῆς μεγάλης θύρας· καὶ θάχῃ τὸ καθένα τὸ κόκκινο
καλαμοσίτι του, νὰ διώχνη τὰ μάγια.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Να, καὶ τὸ συγγενολοῖ
θὰ σοῦ φέρῃ τὰ κανίσκια,
τὰ κανίσκια ὅλο τρίμηνο στάρι·
κ' ἐσύ, ἀστόλιστη εἶσαι ἀκόμα!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ζούρλα καὶ μούρλα,
ἡ ἀρνάδα στὸ λαγγάδι
κι ὁ λύκος ἀπ' τὸ σιάδι
πάει νὰ βρῇ τὸ φουντουκάκι
τὸ φουντουκοφιστικάκι·
πρωϊνὴ 'ναὶ αὐτὴ ἡ νυφούλα,
πρωϊνὴ σὰ χαμουργίτσα,
ποῦ ξυπνάει αὐγούλα-αὐγούλα,
σὰν ἀσβὸς καὶ σὰ βυδρίτσα.
Νά, βροντάει, βροντᾷ ἡ καμπάνα!

Θὰ πῇ γογγύρα γογγύρα τὸ παιδιάτικο τραγουδάκι
ὅστερα θὰ σκάσῃ τὰ χάχανα κ' οἱ ἄλλες θὰ γελά-
σουνε μαζί της.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΔΕΡΦΕΣ.

'Αμὴ, 'Αλίγκη, 'Αλίγκη, ἐσύ;

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Θὰ φορέσῃς τὰ βελουδένια;

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Καὶ ὕπνο, γιὰ ἐρτακόσια χρόνια
μὲ τὴν ὁμορφὴ ὕπναροῦ σου;

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

'Αδερφούλη, εἶναι στὸ θέρο
ὁ πατέρας σου· καὶ στὸ δρεπάνι
καθρεφτίστηκε τοῦ ὄρθρου τάστερι,
στὸ δρεπάνι ποῦ δὲν ξαποσταίνει.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Κ' ἔχει βάλει ἡ μητέρα σου τὸ ἔψημα
στὸ κρασί, στὸ νερὸ τάνασόνι,
τὸ μοσκοκάφρι στὸ κρέας,
στὸ τυρὶ τριφτὸ θυμάρι.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Καὶ σφάξαμ' ἐμεῖς μιὰν ἀρνάδα
μιὰν ἀρνάδα, θερμυμένη μὴλιώρα,
μαυροκούτελη βάρκινα ἀρνάδα,
νύφη καὶ γαμπρὸς νὰ φᾶνε.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Καὶ τὴν πλάτη τὴ ζερβὴ της
γιὰ τὸ γέρο τὴν ἔχουμε κρύψει,
τὸν 'Εστόργη ἀπὸ τὴ Φάρα,
νὰ μᾶς πῇ τὴν προφητεία.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Κι αὐριο εἶναι τ' Αἰ-Γιαννιοῦ,
ἀδερφέ μου: τ' Αἰ-Γιαννιοῦ.

Καὶ θὰ πάω ψηλὰ στὴν Πλάγια,
νὰ ἰδῶ τὴν κομμένη κάρα
μέσ' στὸν 'Ηλιο, ἅμα φωτίση,
νὰ ἰδῶ στὸ χρυσὸ δισκάρι
τὸ αἷμα ποῦ θὰ χοχλακίσῃ.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

'Ε, Βιέντα! 'Ε, χρυσομαλλούσα!
Βιάσου πιά, δαφνοματούσα!
Νά! θερίζουνε στὸν κάμπε
στάχια ποῦ εἶναι ἴδια μ' ἐσένα.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

'Η μάννα μᾶς εἶπε: 'Ελᾶτε.
Τρεῖς ἐλίτσες ἐγὼ εἶχα δικές μου.
Μιά κορομηλιά ἅμα πάρω,
ἔχω κόρες τρεῖς, καὶ κόρη.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

'Α, Βιέντα! 'Α, κορομηλίτσα!
Πῶς ἀργεῖς; Μὴ γράφεις τοῦ 'Ηλίου
ζαφειρένιο ραβασάκι
νὰ μὴν κἀνὴ ἀπόψε νάνι;
Θὰ γελάσῃ, κ' οἱ ἀδερφές της θὰ γελάσουνε μαζί της.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ.

'Απὸ τὸ πορτάκι θάρρη μέσα ἡ μητέρα τους, ἡ
ΚΑΝΤΙΑ ΑΠ' ΤΗ ΛΕΟΝΒΕΣΣΑ.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

'Αχ, ζιζίκια μου, ζιζίκια,
τόνα ἀπ' τὸ πολὺ τραγουδί
σκάζει στὴν κορφή τῆς λεύκας.
Δὲ λαλοῦν πιά τὰ κοκκόρια
νὰ ξυπνοῦν τὸν ὕπνοφάη.
Λαλοῦν τώρα τὰ ζιζίκια,
τρία ζιζίκια τὸ μεσημέρι,
ποῦ μοῦ πήραν μιὰ κλεισμένη
πόρτα γιὰ δεντρί μὲ φούντες.
Μὰ ἡ νυφούλα δὲν ἀκούει.

'Ε, 'Αλίγκη, 'Αλίγκη, γιέ μου!

'Η θύρα θάνοιξη. Καὶ θὰ παρουσιαστῇ ὁ ἀμού-
στακος γαμπρός, καὶ θὰ προσφέρῃ τὸ χαιρετισμὸ
του μὲ φωνὴ βαρεῖα καὶ μάτια στυλωμένα, ἱερατικά.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Βλογητὸς ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παρθέννα!

Κ' ἐσύ, μάννα, ἐσύ ποῦ μοῦδωκες
τὸ κορμὶ τὸ βαφτισμένο,
βλογημένη νὰ εἶσαι, μάννα.

Βλογημένες κ' οἱ ἀδερφές μου,
ἄνθη ἀπ' τὸ δικό μου τὸ αἷμα.

Γιὰ σᾶς, γιὰ μέ, σταυρώνω στὴ μέση
τὸ πρόσωπό μου, νὰ μὴν τὸ ἰσκιώσῃ

ὁ μαῦρος ὀχτρός νεκρὸ ἢ ζώντας,
καὶ οὔτε φωτιά καὶ οὔτε φλόγα,
φαρμάκι ἢ μαγεία, οὔτε ἰδρος
κακὸς νὰ τὸ λούσῃ, οὔτε κλάμα,—
Πατέρα, γιέ καὶ 'Αγιο Πνέμα!

Οἱ ἀδερφές θὰ σταυροκοπηθοῦνε καὶ θὰ περάσουνε
τὸ κατώφλι, πηγαίνοντας μέσα τὰ φορέματα. 'Ο
'Αλίγκης θὰ ξυγώσῃ στὴ μητέρα σὰν ὄνειροπαρ-
μένος.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Σάρκα μου ὁλόζωη, σοῦ ἀγγίζω τὸ μέτωπο
μὲ τὸ ψωμί ποῦ εἶναι καθάριο ἀλεύρι
στὴ σκάφη ζυμωτὸ ποῦ ἑκατὸ χρόνια
πρὶν ἀπὸ σένα ζοῦσε, κι ἀπὸ μένα,
πλασμένο στὸ ἑκατόχρονο πλαστήρι
ἀπ' τὰ χέρια ποῦ σ' ἔχουνε βастάξει.
Τὸ μέτωπο σοῦ ἀγγίζω, νὰ σοῦ λάμπῃ,
καὶ τὰ στήθια σου, ἀπικραντα νὰ μένουν·
στὸν ὦμο ἐδῶ σὲ ἀγγίζω καὶ στὸν ἄλλον,
νὰ κρατοῦν τὰ βραχιόνια σου στὸ μόχτο,
τὸ μάγουλο ἢ καλὴ σου αὐτοῦ νὰ γέρνῃ.
Καὶ ἄς μιλήσῃ ὁ Χριστὸς, κ' ἐσύ ἀκουσέ τον.

Μ' ἔνα ψωμάκι ἡ μητέρα θὰ σταυρώσῃ τὸ γιό της
ποῦ θάναί πεσμένος στὰ γόνατα μπροστὰ της.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Πλάγιασα κι ὄνειρο εἶδα τὸ Χριστό μας.

'Ο Χριστὸς μοῦ εἶπε: «Νὰ μὴν ἔχῃς φόβο.»

'Ο 'Αι-Γιάννης μοῦ εἶπε: «Ξενοιαστος νὰ μεί-
δῃ θὰ πεθάνῃς δίχως ἀγιοκέρι.» [νῆς.

Εἶπε: «Χάρος κακὸς δὲ θὰ σὲ πάρῃ.»

Καὶ τὴ μοῖρα μου ἐσύ μοῦ ἔχεις δοσμένη,
μητέρα· ἐσύ τὸ ταίρι ἔχεις διαλέξει
γιὰ τὸ γιό σου ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὴ σειρὰ σου.

Μητέρα, ἐσύ μοῦ τὴν ἔχεις φερμένη,
μαζί μου στὸ προσκέφαλο νὰ ὑπνώνῃ,
νὰ γεύεται μαζί μου στὴ σκουτέλλα.
Μὰ ἐγὼ βοσκοῦσα στὸ ὄρος τὸ κοπάδι,
καὶ ἀπάνω στὸ ὄρος πρέπει νὰ γυρίσω.

'Η μητέρα θὰ τοῦ ἀγγίξῃ τὸ μέτωπο μὲ τὴν παλάμη,
ὡς γιὰ νὰ τοῦ διώξῃ κάποιον ἀπαίσιον ἴσχιο.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Σῆκω, γιέ μου. Τί ἀπόξενα ποῦ κρένεις!

Τὰ λόγια σου τὸ χρῶμ' ἀλλάζουν ὅπως
ἅμα τὸ λιόδεντρο ἄνεμος τὸ δέρνει.

'Ο γιὸς θὰ σηκωθῇ, ἀλλόφρενος.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Κι ὁ πατέρας μου ποῦ εἶναι; Δὲν τὸν βλέπω.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Στὸ θέρο μὲ τὴ συντροφιά, καὶ κἀνὴ

χερόβολα, μὲ τοῦ Θεοῦ τὴ χάρη.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Στὸν ἴσκιό τοῦ κορμιοῦ τοῦ εἶχα θερίσει,
στὸ μέτωπο πρὶν βάλω τ' Ἄγιο Μῦρο,
ἐνῷ ἡ κορφή μου ὡς τὸ πλευρὸ τοῦ ἐρχόταν.
Πρῶτη φορὰ, καὶ κόπηκα στὴ φλέβα,—
νά, τὸ σημάδι. Μὲ τριμμένα φύλλα
μοῦ σταματήσαν τὸ αἷμα ποῦ ροοῦσε.
«Παιδί μου 'Αλίγκη» μοῦ εἶπε «γιέ μου 'Αλί-
ᾶς» τὸ δρεπάνι καὶ πιάσε τὴ γκλίτσα. [γκη,
γίνε πρατάρης καὶ τράβα γιὰ τῶρος.»
Καὶ γέννηκε κατὰ τὴν προσταγὴ του.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Γιέ μου, ποιὸς εἶναι ὁ πόνος ποῦ σὲ θλίβει;
Μὴν ὁ βραχνὰς σοῦ κάθησε στὰ στήθια;
Τὰ λόγια σου εἶναι, ὅπως ἅμα νυχτώνῃ
καὶ στὸ φρύδι τοῦ τράφου κάθεται ἕνας
καὶ δὲν τραβάει στὸ δρόμο, γιὰτὶ ξέρει
πῶς δὲ θὰ φτάσῃ ἐκεῖ ποῦ εἶν' ἡ καρδιά του,
ἅμα νυχτώνῃ κι ὁ 'Εσπερνὸς σκολάσῃ.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

'Απάνω στὸ ὄρος πρέπει νὰ γυρίσω.

Μητέρα, ποῦ εἶναι ἡ γκλίτσα τοῦ πρατάρη,
ποῦ μέρα νύχτα ὀδηγᾷ στὰ γρασίδια;
Νὰ τὴν κρατῶ, σὰν ἔρθουν οἱ δικές μας,
νὰ ἰδοῦνε πῶς τὴν ἔχω δουλεμένη.

'Η μητέρα θὰ πᾶν νὰ πάρῃ τὴ γκλίτσα ποῦ εἶτανε
ἀκκουμπημένη σὲ μιὰ κόχη, κοντὰ στὸ παραγῶνι.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Νά τινε, γιέ μου. Κοίτα. Οἱ ἀδερφές σου
γιὰ τ' Αἰ-Γιαννιοῦ σοῦ τὴν ἔχουν ἀντίσει
μὲ κόκκινα νεγρόνια καὶ λεβάντες.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ, δείχνοντας τὰ σκαλισμάτα.

Στὸ ξύλο τῆς κρανιάς μαζί μου πάντα
χεροκρατῶ τίς τρεῖς τίς ἀδερφές μου,
καὶ πᾶμε συντροφιά στὰ βοσκοτόπια.

Κοίτα, μητέρα, εἶναι τρεῖς κορασίδες,
καὶ ἄγγελοι τρεῖς πέτοῦνε ἀπάνωθι τους,
καὶ τρεῖς κομήτες καὶ τρεῖς περιστέρες,

καὶ καθεμιὰ κρατᾷει κι ἀπὸ 'να ἀνθάκι·
ἐδῶ 'ναὶ ὁ ἥλιος μὲ τὸ μισοφέγγαρο,
ἐδῶ ὁ πλανήτης, νὰ ἡ 'Αγία Κοινωνία,
κι αὐτὸ 'ναὶ τὸ καμπαναριὸ τοῦ 'Αι-Βλάση,

νὰ ὁ ποταμὸς, νὰ τὸ δικό μου σπίτι.

Μὰ ποιὰ εἶν' αὐτὴ ποῦ στέκεται στὴ θύρα;

Η ΚΑΝΤΙΑ.

'Αλίγκη, 'Αλίγκη, γιὰτὶ θὲς νὰ κλάψῃ:

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Καὶ πρὸς τὴν ἄκρην ποὺ μπαίνει στὸ χῶμα,
κάτου ἐδῶ 'ναι τὰ πρόβατα, ὁ πρατάρης,
ὁ πρατάρης, τὰ πρόβατα, καὶ τὸ ὄρος.
Καὶ ἀπάνω στὸ ὄρος πρέπει νὰ γυρίσω.
κι ἂν ἐσὺ κλαῖς, κι ἂν ἐγὼ κλάψω, μάννα.

Θάκουμπήση στὴν ἀγκλίτσα μὲ τὰ δύο του χέρια,
καὶ θὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι συλλογισμένος.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Μὰ τὴν Ἐλπίδα ποὺ τὴν ἔχεις βάλεις;

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Δὲν μπόρεσα τὴν ὄψη της νὰ μάθω,
γιὰ νὰ τὴ φτειάξω, μάννα, ἀληθινά.

Θάκουστὴ μακριὰ ἐν' ἄγριο βουητό.

Μάννα, καὶ ποῖός εἶναι ποὺ σκούζει ἔτσι ἄγρια;

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Οἱ θεριστάδες κάποιονε προγκάρουν.

Ἀπ' τὸ ἡλιοκρούσμα ὁ Θεὸς ἄς τοὺς φυλάξῃ,
γιέ μου, κι ἀπ' τὸ αἷμα ἄς τοὺς γλυτώνη ὁ

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Καὶ τὴ φασκιά ποῖός τέντωσε τὴν κόκκινη
στὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ μας πέρα-πέρα,
κ' ἔστησε τὸ δικέλλι καὶ τὴ ρόκα;
Γιὰ νὰ μὴ μπῇ ἡ κακοποδιά ἐδῶ μέσα,
ἄχ, σωριάσετε ἀλέτρι, ἀμάξι, βώδια
στὸ κατώφλι, καὶ σβώλους καὶ κοτρώνια,
καὶ τὸν ἀσβέστη ἀπ' ὅλα τὰ καμίνια,
τὸ βράχο μὲ τὰ χνάρι τοῦ Σαμφώνα,
καὶ τὴ Μαγέλλα μ' ὅλα της τὰ χιόνια!

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Γιέ μου, μέσ' στὴν ψυχὴ σου τί γεννιέται;
Ὁ Χριστὸς σοῦ εἶπε: «Νὰ μὴν ἔχῃς φόβο.»
Ἔχεις ξυπνήσει; Ἰδὲς τὸ σταυροκέρι:
ἀγιάστηκε τὴ μέρα τῆς Ἀνάληψης.

Μ' ἀγιασμὸ ραντιστήκαν τὰ στροφίδια.

Δῶ μέσα δὲ θὰ μπῇ ἡ κακοποδιά.

Οἱ ἀδερφές σου τὴ ζώνη ἔχουν τεντώσει,
τὴ ζώνη ποὺ εἶχες πάρει στὸ ἴσιο αὐλάκι,
σὰν πέρασες τοὺς ἄλλους κ' ἦρθες πρῶτος,
πριχοῦ νὰ πᾶς νὰ γίνῃς προβατάρης;
θυμᾶσαι, γιέ μου; Τὴν ἔχουν τεντώσει,
γιὰ τὸ συγγενολοῖ ποὺ θὰ περάσῃ,
καὶ θὰ περάσῃ ἀφοῦ δώσῃ ὅ,τι πρέπει.

Τί ρωτᾷς, ἐνῶ ξέρεις τὴ συνήθεια;

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μάννα, μάννα, κοιμήθηκα ἐφτακόσια
χρόνια, ἐφτακόσια· καὶ φτάνω ἀπὸ πέρα.
Δὲν τὴ θυμοῦμαι πιά τὴν κούνια ποὺ εἶχα.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Γιέ μου, τί ἔχεις; Μὲ φρένιασμα μοῦ κρένεις;
Κρασί μαῦρο σὲ κέρασε ἡ καλὴ σου
τάχα, καὶ νηστικὸς τόχεις ρουφήξει,
ὥστε ἀπ' τὰ σύγκαλά σου εἶσαι βγαλμένος;
Ὡ Παναγία Παρθένα, ἔλα βοηθός μου.

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΟΡΝΕΛΛΑΣ, ἀπὸ τὴ νυφικὴ τὴν
κάμαρα.

Ὅλη στὰ πράσινα ἄς εἶμαι ντυμένη,
ὅλη στὰ πράσινα ἄς δῶ τὸν Ἀϊ-Γιάννη,
τί μέσ' στὰ πράσινα ὁ πόθος μὲ δέρνει....
Ὡλί, ὦλί, ὦλί!

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Ἡ νύφη θὰ παρουσιαστῇ στὸ κατώφλι, ντυμένη στὰ
πράσινα, καὶ θὰ τὴ σπρώχνουνε νὰ μπῇ μέσα οἱ
τρεις ἀντραδέρφες.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Νά τὴν ἡ νύφη. Τὴν ἔχουμε ντύσει,
μὲ τίς χαρὲς τῆς ἀνοιξὸς στολίζει.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Στὸ στηθοπᾶννι χρυσάφι κι ἀσήμι,
μὰ ὅλα τᾶλλα γλυκὰ τοῦ χόρτου χρώμα.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Πάρ' τὴν ἐσὺ μέσα στὴν ἀγκαλιά σου,
μαννούλα ἐσύ, καὶ παρηγόρησέ τη!

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Στοῦ κρεββατιοῦ τὴν κόχη δακρυσμένη
τὴ βρήκαμε, νὰ κλαίῃ δακρυολουσμένη,
μὲ τὸν καημὸ κεινῆς ποὺ ἔρμη ἀπομένει.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Τῆς γάστρας μὲ γαρούφαλα ποὺ ρέθει
στὸ πεζούλι ὅπου ἐτούτη δὲν προβαίνει.
Πάρ' τὴν ἐσὺ μέσα στὴν ἀγκαλιά σου!

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Νύφη, νύφη μου, σταύρωσα μὲ τοῦτο
τὸ ψωμί τὸ αἷμα μου· ἔτσι καὶ τὸ σπάζω,
τὸ σπάζω ἀπάνω στὴ λαμπρὴ κορφή σου.

Νὰ πληθαίνῃ μὲ βίος κάμὲ τὸ σπίτι,
σὰν τὸ καλὸ προζύμι ποὺ ἀπ' τὴ σκάφη
κάνει καὶ ξεχειλίζει πάντα ἡ ζύμη.

Φέρε μου εἰρήνη, πόλεμο μὴ μοῦ φέρῃς.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΔΕΡΦΕΣ.

Ἡ εὐκὴ σου, μάννα. Φιλοῦμε τὸ χῶμα.

Θὰ σκύψουνε, θάγγιξουνε τὸ χῶμα, μὲ τὸ δεξιὸ χέρι
καὶ θὰ τὸ φέρουνε στὰ χεῖλη. Ὁ Ἀλίγκης θάναί
πεσμένος στὰ γόνατα, σὰ νὰ δέεται, παρὰμερα.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Νυφούλα μου, στὸ νέο τὸ σπιτικό σου,

νάσαι καθὼς στὰ δρόχτι τὸ σποντύλι,
καθὼς ἡ ἀνέμη στὸ σκουλι τὸ γνέμα,
νάσαι καθὼς στὸν ἀργαλειὸ ἡ σαίττα.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΔΕΡΦΕΣ.

Ἡ εὐκὴ σου, μάννα. Φιλοῦμε τὸ χῶμα.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Νύφη μου Βιέντα, νά, γιὰ τὴν ψυχὴ σου,
σὲ βάζω ἐγὼ μέσα στὸν ἅγιον ἄρτο.
Τοὺς τοίχους τοῦ σπιτιοῦ, τὰ τέσσερα ἄκρα
—ἐκεῖ ὁ ἥλιος βγαίνει κ' ἐδῶ βασιλεύει,
τὰν ἡλιαχο εἶν' ἐκεῖ, ἐδῶ τὸ προσήλιο—
τὸν κορφιὰ καὶ τὸ ρεύτη, ὅπου ἡ φωλίτσα,
τίς σκάρες τῆς γωνιᾶς καὶ τίς κρεμάθρες,
καὶ τὸ γουδι ποὺ τρίθει τὸ ἄσπρο ἀλάτι,
καὶ τὸ καυλὶ ποὺ τὸ φυλάει, τὰ κράζω,
ναί, νύφη μου, τὰ κράζω γιὰ μαρτύρους:
ὅπως σ' ἔβαλα μέσ' στὸν ἅγιον ἄρτο,
ἔτσι σὲ βάζω καὶ μέσ' στὴν καρδιά μου,
στὴ ζωὴν αὐτὴ καὶ στὴ ζωὴ τὴν αἰώνια.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΔΕΡΦΕΣ.

Ἡ εὐκὴ σου, μάννα. Φιλοῦμε τὸ χῶμα.

Ἡ νύφη θὰ κλίνει τὸ δακρυσμένο πρόσωπο ἀπάνω
στὸ στήθος τῆς πεθερᾶς, καὶ αὐτὴ θὰ τὴν περιζώσῃ
μὲ τὰ δύο της μπράτσα κρατώντας πάντα στὸ ἓνα
χέρι καὶ στᾶλλο τὰ δύο κομμάτια τοῦ ψωμοῦ. Θά-
κουστοῦνε οἱ κραυγὲς ἀπὸ τοὺς θεριστάδες. Ὁ Ἀ-
λίγκης θὰ πεταχτῇ ἀπάνω, καὶ θὰ πάῃ πρὸς τὴ
θύρα. Οἱ ἀδερφές θὰ τρέξουνε κοντά.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Τοὺς θεριστάδες τοὺς τρελαίνει ὁ ἥλιος,
κι ἀλυχτᾶνε σὰ σκύλοι ὅποιον περάσῃ.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Οἱ θεριστάδες ἄρχισαν τὴν πρόγνα.
Στὸ μαῦρο τοὺς κρασί νερὸ δὲ βάζουν.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Καὶ γιὰ κάθε δεμάτι μιὰ καντήλα,
καὶ εἶναι κανάτα ὁ στρόγγυρας τῆς στοίβας.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Ἰησοῦ Χριστέ, τί κόλαση καὶ φλόγα!
Ἡ κερά Ὀχιά δαγκάνει τὴν οὐρά της.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ὡχ, στάχυν στάχυν, ράπη ράπη, πρῶτα
σᾶς καίει κι ἀπὲ σᾶς κόβει τὸ δρεπάνι.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Ὡχ, τάμοιρα τὰ χέρια σου, πατέρα,
ποὺ εἶναι γεμάτα φλέβες ἀπ' τὸ μόχτο.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ὡ Ἀλίγκη, Ἀλίγκη, γαμπρὲ ζαλισμένη,
ὁ ὕπνος μέσ' τὰ ρουθούνια σοῦ ἔχει μείνει;

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Τὸ ξέρεις δὲ τὰνάποδο τραγοῦδι.
Τὸ ψωμί σου στὴν πλόσκα τόχεις βάλει
καὶ τὸ κρασί σου μέσα στὸ δισάκκι.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Νά κ' οἱ γυναῖκες! Νά οἱ γυναῖκες! Ἐρχονται.

Ἐλα, ἔλα. Βιέντα. Σκούπισε τὰ δάκρυα.

Μάννα, τί κάνεις; Ἐρχονται! Ἀρσέ τ' ἔννε.

Ἐ, χρυσομάλλα! Σκούπισε τὰ δάκρυα.

Κλάψε, κλάψε, θὰ σοῦ πονοῦν τὰ ὠρίματα.

Ἡ Βιέντα θὰ σκουπίσῃ τὸ πρόσωπο μὲ τὴν ποδιά.

Κ' ὕστερα μέσα στὴν ποδιά, πιασμένη ἀπὸ τίς κόχες,
θὰ δεχτῇ ἀπὸ τὴν πεθερὰ τὸ ψωμί τὸ σπασμένο.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Αἶμα καὶ γάλα δῶσε μου ἀντιπλέρωμα!

Τῶρα, ἔλα, βιάσου. Κάθῃσε στὸ τρίσποδο.

Ἐ. Ἀλίγκη, μὰ κ' ἐσύ. Ἐλα κ' ἐσύ. Εὐύνησε.

Ἐτούτη ἐδῶ, κι ὁ ἄλλος ἐκεῖ. Καθῆσετε,

παιδιά μου αὐτοῦ, στῆς κάμαράς σας τὸ ἔμπα-
κι ὀρθάνοιχτο νὰ μείνῃ, γιὰ νὰ φαίνεται [σμα,

τὸ μεγάλο κρεβάτι, ποὺ τὸ στρώμα του
γιὰ νὰ γεμίσω, ἀκούτε, πῆγα κι ἀδειασα

μιὰν ἀχυρμιὰ σωστή, κ' ἔμεινε ὁ στρόγγυρας,
στῦλος γυμνὸς μὲ τὸ κακκάκι ἀνάκορφα.

Αὐτὴ κ' ἡ Λαμπρινὴ θ' ἀκουμπήσουνε διὸ τρίποδα
σκαμνιά στοὺς παραστάτες, καὶ ἀπάνω σ' αὐτὰ θὰ

καθίσουνε τὴ νύφη καὶ τὸ γαμπρό, ποὺ σοβαροὶ καὶ
ἀσάλευτοι θὰ κοιταχτοῦνε. Ἡ Ὁρνέλλα κ' ἡ Μελάν-

θη θὰ πᾶνε νάγναντέψουνε ἀπὸ τὸ κατώφλι τῆς
ἐξώπορτας, στὸ φλογερὸ τὸν ἥλιο.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Νά τες, τὸ μονοπάτι ἀνηφορίζουνε,
ὅλες ἀράδα· ἡ Θεοδούλα τοῦ Κύνθιου,

ἡ Σταχτερούλα, ἡ Μόνικα, ἡ Φελάδια,
ἡ Καταλάνα ἀπὸ τὰ Τρία Δισάκκια,

ἡ Ἄγνα ἀπ' τὴ Μπόβα, ἡ Μαρία Κόρα... Καὶ

Ἡ ΚΑΝΤΙΑ. [ὕστερα;

Λαμπρινή, πᾶμε, βόηθα νὰ τεντώσουμε
τὸ πάπλωμα καλὰ· σοῦ τόχω φτειάξει

διπλομέταξο, νύφη μου· εἶναι πράσινο
σὰ λιβάδι γρασιδιὸ ὅλο δροσούλα,

ποὺ ἐσύ·σαι ἡ πρωϊνὴ του ἡ μελισσοῦλα.

Θὰ περάσῃ μὲ τὴ Λαμπρινὴ μέσα στὴν κάμαρα τὴ
νυφικὴ.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Δὲν τὸ μαντεύεις, Βιέντα; Ποιὰ 'ναι ὕστερα;

Ἐχει μέσ' στὸ πανέρι της χρυσόσταρο,
ποὺ χρυσοφέγγει. Ποιὰ θαρρεῖς πὼς εἶναι;

Κάτω ἀπ' τὸ σμπεῖρο ἔχει ψαρό μνηλεῖα
σὰν τὰ χνούδια ποὺ βγάζει ἡ ἀμπελίνα.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Εἶναι ἡ γριά σου, Βιέντα μου, ἡ γριά σου!
Ἡ Βιέντα θὰ σηκωθῇ, σερμένη ἀπὸ τὸ καρδιοχτύπι,
πὼς νὰ τρέξῃ νὰ τὴν ἀπαντήσῃ· μὰ καθὼς σηκώνε-
ται, θάφῃσιν νὰ κυλήσῃ ἀπὸ τὴν ποδιά της τὸ σπα-
σμένο ψωμί. Θὰ σταματήσῃ τρομαγμένη. Θάκου-
στούνε, ἀπὸ μέσα, οἱ χτύποι μὲ ἀνοιχτὲς ἀπαλάμες
ποὺ ἰσιώνουνε τὰ στρώματα.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ, μὲ πνιγμένη φωνή.

Ἄχ! Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε! Σήκωσέ το,
καὶ φίλα το, νὰ μὴν τὸ ἰδῇ ἡ μητέρα.

Ἄν ἀπολιθωμένη ἀπὸ τὴ δεισιδαίμονη τρο-
μάρα, ἡ Βιέντα δὲ θὰ σκύψῃ νὰ τὰ πιάσῃ,
μὰ θὰ σταθῇ νὰ κοιτάξῃ μ' ἔντρομα μάτια
τὰ δυὸ κομμάτια τοῦ ψωμοῦ ποὺ πέσανε
χάμου. Ὁ Ἀλίκης ποὺ σηκώθηκε δοθὸς, θὰ σταθῇ
μπρὸς στὸ κούφωμα, γιὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ δῇ ἡ
μητέρα.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Πιάσ' το καὶ φίλησέ το· ὁ Ἄγγελος κλαίει.

Κάμε τάμα βουδά, μεγάλο τάμα!

Κράξε τὸν Ἄγιο Σίξτο, ἂν δῆς τὸ Χάρο.

Θάκουστούνε οἱ παλαμιές στὰ στρώματα. Θὰ φτά-
σουνε ἄνερα, λιγώτερο ξεμακρά οἱ κραυγὲς ἀπὸ
τοὺς θεριστάδες.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ἄι-Σίξτε μου, Ἄι-Σίξτε,

τὸ ἐπίβουλο πνέμα,

τὸν ἄνομο Χάρο,

ἐσὺ μέρα νύχτα,

μακριὰ της νὰ διώχνῃς,

νὰ διώχνῃς μακριὰ μας·

καὶ βγάλε καὶ λυῶσε

τὸ βάσκανο μάτι.

Ἐδῶ τὸ σταυρῶνω.

Μουρμουρίζοντας τὸ ξόρκι, θὰ σηκώσῃ γλήγορα τὰ
δυὸ κομμάτια τὸ ψωμί, θὰ τὰ κκουμπήσῃ, πρῶτα τὸ
ἓνα καὶ ὕστερα τὸ ἄλλο, στὸ στόμα της νύφης,
ἔπειτα θὰ τὰ ξαναβάλῃ στὴν ποδιά της, μὲ τὸ ἀντι-
δάχτυλο θὰ τὰ σταυρώσῃ. Καὶ θὰ τραβήξῃ τὴ νύφη
καὶ τὸ γαμπρὸ νὰ ξανακαθίσουνε, καθὼς ἡ πρώτη
ἀπὸ τὶς γυναῖκες μὲ τὰ κανίσκια τὰ γεννήματα θὰ
παρουσιαστῇ στὸ κούφωμα τῆς πόρτας καὶ θὰ κον-
τοσταθῇ μπροστὰ στὸ τεντωμένο ζωνάρι.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

πάνω στὸ κεφάλι θὰ κρατοῦνε οἱ γυναῖ-
κες ἀπὸ ἓνα πανέρι σιτάρι στολισμένο μὲ
κορδέλλες πολύχρωμες, καὶ ἀπάνω στὸ
σιτάρι ἀπὸ ἓνα ψωμί, καὶ καρφωμένο στὸ
ψωμί ἓνα λουλούδι. Ἡ Ὁρνέλλα κ' ἡ Μελάνθη θὰ

πιάσουνε τὶς ἄκρες τῆς αἰλικῆς φασκιάς ὅπου θὰ
μείνουν ἀκκουμπησμένα τὸ γυαλισμένο δικέλλι κ' ἡ
ρόκα μὲ τὴν τουλούπα· καὶ θὰ τὶς κρατήσουνε στὶς
φουχτες γιὰ νὰ κλείσουνε τὸ πέρασμα.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ ΤΟΥ ΚΥΝΘΙΟΥ.

Ποιὸς στέκει στὸ γιοφύρι;

Η ΜΕΛΑΝΘΗ Κ' Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ἡ Ἀγάπη, ἡ Στραβαγάπη.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ.

Νὰ τὸ περάσω θέλω.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Ἄν σου βχπάτῃ κ' ἡ πλάτη.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ.

Μὰ πέρασα γὼ ἔδρος,
πέρασα κι ἀπ' τὸν κάμπο.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Φούσκωσε τὸ ποτάμι
καὶ πῆρε τὸ γιοφύρι.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ.

Πέρνα με μὲ τὴ βάρκα.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Νερά μου κάνει ἡ βάρκα.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ.

Πάρε στουπι-κατράμι.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ἐφτατροπη εἶναι ἡ βάρκα.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ.

Σοῦ δίνω ἑφτά τορνέσια,
καὶ πέρνα με στὴν πλάτη.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Ὅχι, δὲ μοῦ συμφέει,
καὶ τὸ νερὸ τρομάζω.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ.

Πέρνα με στὰ καπούλια,
νὰ ἓνα ταρὶ ἀσημένιο.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Δὲ φτάνει: ὀχτὼ μπαγιόκκια.

Νὰ βγῇ καὶ τὸ προσφάγι.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ.

Ἐλα, ἔλα, ἀνασκουμπώσου.

Νὰ ἓνα χρυσὸ δουκάτο.

Ἡ γυναῖκα θὰ δώσῃ μιὰ μονέδα στὴν Ὁρνέλλα, ποὺ
θὰ τὴν πάρῃ μέσα στὴν ἀριστερὴ της φούχτα, ἐνῶ οἱ
ἄλλες κανιστροφόρες προφταίνοντας θὰ συναχτοῦνε
ἀπάνω στὸ κατώφλι. Ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύφη θὰ
μείνουνε καθισμένοι στὰ τρίποδα σκαμνιά προσμέ-
νοντας ἀμίλητοι. Ἡ Κάντια καὶ ἡ Λαμπρινὴ θὰ
προβάλλουν ἀπὸ τὴν κάμαρά τῆ νυφικῆς.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ Κ' Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Περάστε, ἡ Ἀφεντιά σας,

μ' ὅλη τὴ συντροφιά σας.

Ἡ Ὁρνέλλα θὰ βάλῃ στὸ κόρφο τὸ δόσιμο καὶ θὰ
βγάλῃ τὴ ρόκα. Ἡ Μελάνθη θὰ βγάλῃ τὸ δικέλλι
καὶ θάκουμπήσῃ στοὺς παραστάτες τὰ δυὸ χωριά-
τικα ἐμβλήματα. Ἡ Ὁρνέλλα θὰ τραβήξῃ κοντὰ
τῆς τὸ ζωνάρι, καὶ αὐτὸ, τιναγμένο, θὰ φιδολυγίσῃ
στὸν ἀέρα σὰ φλάμπουρο μικρὸ. Οἱ δωροφόρες θὰ
μποῦνε μέσα, ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, στὴν ἀράδα, μὲ
τὰ πανέρια στὸ κεφάλι.

Η ΘΟΔΟΥΛΑ.

Ὁρες καλές, γειὰ καὶ χαρὰ σου, Κάντια.

Χαρὰ στὸ γιὸ τοῦ Λαζάρου τοῦ Ρόγιου.

Χαρὰ στὸ ταῖρι ποὺ ὁ Χριστὸς τοῦ δίνει.

Θάπιθῶσθ τὸ πανέρι της στὰ πόδια τῆς νύφης· θὰ
πιάσῃ μιὰ φουχτιά σιτάρι καὶ θὰ τῆς τὸ σκορπίσῃ
ἀπάνω στὸ κεφάλι· θὰ πιάσῃ ἄλλη μιὰ φουχτιά καὶ
θὰ τὸ σκορπίσῃ ἀπάνω στὸ κεφάλι τοῦ νέου.

Νὰ τῇ ἡ χαρὰ σας ποὺ ὁ Οὐρανὸς σᾶς στέλνει.

Νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νάσπρῃσιν τὰ μαλλιά σας,

ποὺ θὰ εἴστε γέροι, στὸ ἴδιο προσκεφάλι!

Κι ἀνάμεσό σας ἄς μὴν ἔμπῃ ἀμάχη,

ψέμα ἢ θυμὸς, συνέρια ἢ βαρυγῶμια,

μέρα τῇ μέρα, ὥς τῆς θανάς τὴν ὥρα!

Ἡ δεύτερη στὴ σειρὰ θὰ κάμῃ τὴν ἴδια τελετὴ· οἱ
ἄλλες θὰ μείνουν ἀράδα περιμένοντας τὴ σειρὰ
τοὺς, μὲ τὰ πανέρια στὸ κεφάλι. Ἡ τελευταία, τῆς
νύφης ἡ μητέρα, θὰναὶ ἀκόμα κοντὰ στὸ κατώφλι,
κοντοστέκοντας· καὶ μὲ τὴν ἄκρη τῆς ποδιάς θὰ
σκουπιῇ τὶς στάλες τὸν ἴδρω καὶ τὰ δάκρυα. Θὰ
μεγαλώσῃ ἡ χλαοὶ ἀπὸ τοὺς θεριστάδες καὶ θὰ
φανῇ πὼς ζυγώνει. Θὰ σμίγῃ μ' αὐτὴ, κάπου κάπου,
ἡ βουή ἀπὸ τὶς καμπάνες.

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.

Νὰ τῇ ἡ χαρὰ, τὸ πλοῦτος κ' ἡ εὐτυχία.

Θὰ ξεσπάσουν ἀξαφνα γυναῖκες ἀξαφνῶντὰ ἔξω στὴν
πυρωμένη τὴν αὐλή.

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΓΝΩΣΤΗΣ.

Βοήθεια, γιὰ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ μας!

Χριστιανοί, Χριστιανοί, γλυτώστε με!

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ.

ρέχοντας, ἀγκομαχώντας ἀπὸ τὸν κόπο καὶ
τὴν τρομάρα, σκεπασμένη ἀπὸ σκόνη καὶ
βάτους, ὁμοία ἀγρίμῳ κυνηγημένο ἀπὸ τὸ
σκυλόλοι, μιὰ γυναῖκα, μὲ τὴν ὄψη δὴ
κρυμμένη μέσ' στὴ μακρομαντήλα, θὰ μπῇ ἀπὸ τὴν
ἀνοιγμένη θύρα καὶ θὰ καταφύγῃ σὲ μιὰν ἀγκωνή,
ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης,
κοντὰ στὸ τζάκι τὸ ἀπαραιτίστο.

Η ΑΓΝΩΣΤΗ.

Χριστιανοί μου, γλυτώστε με ἐσεῖς!

Τὴν πόρτα! Σφαλᾶτε τὴν πόρτα.

Καὶ βάλτε τοὺς σύρτες! Πολλοί 'ναι,

κρατοῦν ὅλοι δρεπάνια. Τρελοί 'ναι,

τρελοί 'ναι ἀπ' τὸν ἥλιο, ἀπ' τὸν κρᾶσο,

ἀπὸ λαύρα ὀργισμένη καὶ ντροπίασμα...

Ζητοῦν νὰ μ' ἀρπάξουν, ἐμένα

τοῦ Χριστοῦ μας τὸ πλάσμα, ἐμένα

ποὺ δὲν ἔκαμα ἡ δόλια κακὸ.

Περνοῦσα. Μονάχη στὸ δρόμο.

Καὶ τότε, οἱ κραυγὲς καὶ τὰ γιοῦχα,

οἱ σβῶλοι στὰ μουτρα, ἡ φευγάλα...

Ἄχ, εἶναι σὰ σκύλοι ἀφρισμένοι.

Ζητοῦν νὰ μ' ἀρπάξουν. Κομμάτια

θὰ μὲ σκίσουν τὴν ἀμοιρὴ ἐμένα.

Γιὰ μὲ ψάχνουν. Ἐσεῖς, Χριστιανοί μου,

γλυτώστε με! Τὴν πόρτα, σφαλᾶτε

τὴν πόρτα! Τρελοί 'ναι. Θὰ μποῦνε.

Ἀπὸ δῶ θὰ μ' ἀρπάξουν, ἀπ' τὴ

σιτὰ σας (δὲν τὸ σχωρναίει ὁ Θεός),

ἀπ' τὴν ἀγιασμένη τὴ σιτὰ σας

(ὅλα ὁ Θεὸς τὰ σχωρναίει, μὰ ὄχι τοῦτο).

Ψυχὴ βαφτισμένη κ' ἐγὼ 'μαι.

Βοήθεια, γιὰ χάρη τοῦ Ἄι-Γιάννη,

γιὰ τὰ Πάθη τὰ Ἐφτά τῆς Παρθένας,

γιὰ τὴν ψυχὴ μου, γιὰ τὴν ψυχὴ σας!

Θὰ στέκεται μόνη κοντὰ στὸ τζάκι. Ὅλες οἱ ἄλλες
γυναῖκες, θὰ εἶναι συναγμένες στὸ ἀντίθετο μέρος.
Ἡ Βιέντα θὰ εἶναι σφιγμένη στὸ πλευρὸ τῆς μητέ-
ρας της, καὶ σιμὰ τῆς θάχῃ τῆς γούνας της, τῇ Θεοδούλῃ
τοῦ Κύνθιου. Ὁ Ἀλίκης, θὰ στέκεται ὁρθός, ἔξω
ἀπὸ τὸ γυναικοθέμι, καὶ θὰ κοιτάξῃ, μὲ ἀσάλευτα
βλέφαρα, ἀκκουμπώντας στὴν ἀγκλίτσα του. Ἀξα-
φνα ἡ Ὁρνέλλα, θὰ πεταχτῇ στὴ θύρα, θὰ κλείσῃ
τὰ φύλλα, θὰ βάλῃ τὸ σύρτη. Ἐνα ἔχτομῳ μου-
μούρισμα θὰ περιδράμῃ τὸ συγγενολοῖ.

Ἄχ, πές μου πὼς λέγεσαι ἐσύ,

νὰ δοξάζω χρυσὸ τὸ νομά σου,

σάν πάρω τὸ δρόμο στὸν κάμπο,
ἐσὺ ποὺ ἔλαβες ἔλεος ἢ πρώτη,
ἐσὺ ποὺ εἶσαι ἢ πιὸ νιὰ κοπελλοῦδα!

Συντριμμένη θὰ καταπέση ἀπάνω στὴν πέτρα τοῦ
τζακιού· καί, ὅλη δυὸ κάτω σκυμμένη, μὲ τὸ πρό-
σωπο πὲς μέσα στὰ γόνατα, θὰ ξεσπάση στὸ κλάμα.
Ὅμως οἱ γυναῖκες θὰ μένουνε συναγμένες, σάν κο-
πάδι, ἀνέμπιστες. Μονάχα ἡ Ὁρνέλλα θὰ κάμῃ ἓνα
βῆμα πρὸς τὴν ἀγνωστη.

Η ΑΝΝΑ ΑΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ, μὲ σιγανὴ φωνή.
Ποιὰ 'ναι τούτη, Παρθένα μου;

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.
Ἔτσι μπαίνουνε τώρα στὰ σπίτια
τοῦ κόσμου ποὺ θεόφοβος εἶναι;

Η ΜΟΝΙΚΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΚΟΝΙΑ.
Κ' ἐσὺ, κ' ἐσὺ Κάντια, τί λές;

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.
Θάφησης κλεισμένη τὴν πόρτα;

Η ΑΝΝΑ ΑΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.
Στὴν ὁλοστέρνη τὴν ἀπ' τίς κόρες σου
ἔχει περάσει ἡ ἐξουσία;

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ ΑΠ' ΤΑ ΤΡΙΑ ΔΙΑΚΚΙΑ.
Τὴν κακοποδιὰ θὰ σοῦ φέρῃ,
νὰ τὸ δῆς, αὐτὴ ἡ σκύλλα ἢ γυρίστρα.

Η ΦΕΛΑΒΙΑ ΣΕΣΑΡΑ.
Τὸ εἶδες; Μπῆκε ἴσα-ἴσα τὴν ὥρα
ποὺ ἡ Σταχτερούλα σκορποῦσε
στὴ Βιέντα τὴ φούχτα τὸ στάρι,
κι ὁ Ἀλίγκης δὲν πῆρε μερίδιο.

Ἡ Ὁρνέλλα θὰ κάμῃ ἄλλο ἓνα βῆμα πρὸς τὴ θλιμ-
μένη. Ἡ Μελάνθη θὰ βγῇ ἀπὸ τὸ μάζωμα καὶ θὰ
τὴν ἀκολουθήσῃ.

Η ΜΟΝΙΚΑ.
Κ' ἐμεῖς πῶς ἀπομένουμε ἐδῶ,
μὲ τὰ κἀνίστρα ἀπὰ στὸ κεφάλι;

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.
Πολὺ κακοσῆμαδο θάτανε,
ἂν τὰ βγάξαμε τώρα ἀπὸ πάνου,
πρὶν νὰ κάνουμε τὴν προσφορά.

Η ΜΑΡΙΑ ΑΠ' ΤΟ ΓΚΙΑΒΕ, σφίγγοντας στὴν ἀγκα-
λιά τὴ νύφη.

Ὁ Ἀϊ-Λουκάς νὰ σὲ σώζῃ, κορούλα μου,
κι ὁ Ἀϊ-Ματθαῖος μὲ τὸν Ἀγιο-Ἀντωνῖνο!
Μέσ' στὸν κόρφο σου πιάσε τὸ γκόλφι,
πὲς τρία Χαῖρε καὶ σφίξ' το καλὰ.

Θὰ βγῇ κ' ἡ Λαμπρινὴ ἀπὸ τὸ μάζωμα καὶ θάκο-
λουθήσῃ τίς ἀδερφές της. Οἱ τρεῖς κοπελλοῦδες θὰ
σταθοῦνε ὁρθὲς μπροστὰ στὴν ἀγνωστη ποὺ θὰ μένῃ
σκυφτὴ μέσα στὸ λαχτάρισμα.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Κοντανασαίνεις, κοπέλλα μου.
Εἶσαι σκόνη γεμάτη, καὶ τρέμεις.
Μὴν κλαῖς πιά, καὶ γλύτωσες. Καίς
ἀπ' τὴ δίψα, τὸ κλάμα σου πίνει.
Θέλεις λίγο νερὸ μὲ κρασί;
Νὰ δροσίσης τὴν ὄψη σου, θέλεις;
Θὰ πιάσῃ ἓνα γαβαθάκι, θὰ βάλῃ νερὸ ἀπὸ τὴ στά-
μνα, θὰ χύσῃ κρασί ἀπὸ τὴν πλόσκα, θὰ τ' ἀνακα-
τώσῃ.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.
Ἀπ' τὸν τόπον ἐδῶ 'σαι; ἀπὸ ποῦ 'σαι;
Περπάτησες δρόμο πολὺ;
Καὶ ποῦ τραβοῦσες, κοπέλλα μου;
ἔτσι μόνῃ σου, μέσ' στὰ χωράφια;

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.
Θάχης κάποιαν ἀρρώστια, καημένη μου!
Θάχης κάμει τοῦ πόνου τὸ τάμα.
Μήπως πήγαίνες στὴν Ἑστεμμένη,
ἢ μὴ στὴν Παναγία τῆς Ποτέντσας;
Τὴν ὑγεία ἄς σοῦ τὴ δώσῃ ἡ Παρθένα!

Ἡ γυναῖκα θάνασηκώσῃ λίγο-λίγο τὴν ὄψη ποὺ εἶναι
ἀκόμη κρυμμένη μὲ τὴ μακρομαντήλα.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ, προσφέροντάς της τὸ δυναμωτικό.
Πιέ το, κακόμοιρο πλάσμα.

Θάκουστὴ νᾶρχεται ἀπὸ τὴν αὐλὴ ποδοβολητὸ ἀπὸ
ξυπόλυτα πόδια, καὶ ἀσυνάρτητο φωνοκόπι. Ἡ ξένη,
ξαντιασμένη ἀπὸ τὴν τρομάρα, δὲ θὰ πῇ, παρὰ
θάκκουμπήσῃ τὸ γαβαθάκι ἐπάνω στὴν πέτρα τοῦ
τζακιού. Θὰ τῖναχτὴ ὀρθή, καὶ θὰ καταφύγῃ πάλι
στὴν ἀγκωνή, κατατρομαγμένη.

Η ΑΓΝΩΣΤΗ.
Νά τους! Ἐρχονται! Φτάσανε. Ψάχνουν
γιὰ μένα. Ζητοῦν νὰ μὲ πιάσουνε.
Μὴ μιλάτε, μὴν ἀπαντᾶτε,
γιὰ τὸ Θεό! Θὰ πιστέψουνε
τὸ σπῖτι ἀδειανό, καὶ θὰ φύγουνε,
δὲ θὰ κάνουν κακό. Μ' ἂν ἀκούσουνε,

νὰ μιλάτε, ἂν ἐσεῖς ἀπαντήσετε,
ἂν τὸ μάθουνε βέβαια πὼς μπῆκα
δῶ μέσα, θὰ σπάσουν τὴν πόρτα.
Τὸ κρασί τοὺς δαιμόνισε, κι ὁ ἥλιος
λυσσάζαν οἱ σκύλοι! Ἐδῶ 'ναι ἓνας,
κι αὐτοὶ 'ναι πολλοί, καὶ δρεπάνια
κρατᾶν ὅλοι... Γιὰ ἔλεος, γιὰ ἔλεος!
Γι' αὐτὲς τίς ἀθῶες κοπελλοῦδες!
Γιὰ σᾶς, δοῦλες τοῦ Θεοῦ, εὐλογημένες!

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΘΕΡΙΣΤΑΔΕΣ, ἀπὲξ ἀπ' τὴν πόρτα.

—Τὸ σπῖτι τοῦ Λάζαρου. Βέβαια
ἡ γυναῖκα ἐδῶ μέσα μᾶς τρύπωνε.
—Ἐχουν κλείσει τὴ θύρα, ἔχουν κλείσει.
—Ψάξ' ἐκεῖ, μέσα στὰ χυρὰ ψάξτε.
—Ψάξ' ἐκεῖ, μέσ' στὸ σταῦλο, Γονζέλο!
—Χά! Χά! Μέσ' στὸ σπῖτι τοῦ Λάζαρου,
μέσ' στοῦ λύκου τὸ στόμα. Ἀ! χά! χά!
—Ἐ, Κάντια μου ἀπ' τὴ Λεονέσσα!
—Ἐἴ, ἀνθρώποι, πεθάνατε μέσα;
Θὰ χτυπήσουνε τὴ θύρα.

—Ἐ, κυρὰ Κάντια, δὲν ἄκουσες;
ἀποκκοῦμπι ἐσὺ δίνεις στίς σκρόφες;
—Τώρα βάλθηκαν νὰ προμηθεύῃς
ἀτὴ σου τὴ βρώμικη σάρκα
στὸν ἄντρα σου, νὰ τὴ χορταίνῃ;
—Ἐἴ, ἀνθρώποι, ἂν αὐτοῦ 'ναι ἡ γυναῖκα,
ἀνοίξτε, σ' ἐμᾶς νὰ τὴ δώσετε,
νὰ τὴ στρώσουμε ἀπάνω στὴ στοίβα.
—Πετάχτε τὴν ὄξω, πετάχτε τὴ
νὰ τὴ γνωρίσουμε θέλουμε.
—Στὴ στοίβα! στὴ στοίβα! στὴ στοίβα!

Θὰ χτυπᾶνε καὶ θὰ φωνοκοπᾶνε. Ὁ Ἀλίγκης θὰ
ξεκινήσῃ νὰ πάῃ πρὸς τὴ θύρα.

Η ΑΓΝΩΣΤΗ, θερμοπααρακαλώντας σιγανά.
Παληκάρι, καλέ μου, σπλαχνίσου!
Σπλαχνίσου! Καὶ μὴν τοὺς ἀνοίξῃς!
Γιὰ μένα, ὄχι γιὰ μένα! Μὰ γιὰ ὅλες!
Δὲ θάρπάζουν ἐμένα μονάχα!
Θεριέψανε. Ἀκούς τίς φωνές τους!
Τὸ δαιμόνιο τοὺς ἔχει πιασμένους,
τοῦ μεσημεριοῦ τὸ δαιμόνιο,
ἡ θέρμη ἀπ' τοῦ ἡλίου τὴ λαύρα.
Καί, ἂν ἔμπουν, ἐσὺ τί θὰ κάμῃς;
Πῶρ καὶ μανία θὰ γίνουν οἱ συγγένισες γυναῖκες,
θὰ συγκρατηθοῦνε ὅμως.

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.
Γιὰ δὲς ποῦ καταντήσαμ' ἐμεῖς

οἱ νοικοκυράδες, γιὰ χάρη
μιανῆς ποὺ τὴν ὄψη της κρύβει!
Η ΑΝΝΑ ΑΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.
Ἀνοίξε, ἀνοίξε, Ἀλίγκη, τὴν πόρτα,
τόσο μόνο, ὅσο αὐτὴ νὰ περάσῃ.
Ἀδραξέ τη καὶ διώξε τὴν ἔξω,
Κ' ὕστερα κλείσε κι ἀμπάρωσε.
Καὶ Δόξα σοι Κύριε, ἄς ποῦμε.
Κι ἄς λείπουν τὸ Σάββατο οἱ στρίγλες.

Ο προβατάρης θὰ γυρίσῃ πρὸς τὴ μαντη-
λωμένη ἀναποφάσιτος. Ἡ Ὁρνέλλα θὰ
μπῇ στὴ μέση καὶ θὰ τὸν σταματήσῃ·
ὕστερα θὰ γνέψῃ νὰ σωπάσουνε, θὰ πάῃ
πρὸς τὴ θύρα.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Ποιὸς εἶν' αὐτοῦ; Ποιὸς χτυπάει;

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΘΕΡΙΣΤΑΔΕΣ.
—Σωπάστε! Σωπάστε! Σωπάστε!
—Νά! κάποιος μιλάει ἀπὸ μέσα.
—Ἐ, Κάντια, γυναῖκα τοῦ Λάζαρου,
ἐσὺ ἀπάντησες; Ἐλα νᾶνοίξῃς!
—Εἶναι οἱ θεριστάδες τῆς Νόρκας,
ἡ συντροφιά τοῦ Κατάλδου.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Δὲν εἶμαι ἡ Κάντια. Ἐχει πάει
ἔξω σύνταχα αὐτὴ γιὰ δουλειές της.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ.
Κ' ἐσὺ; Μὰ ποιὰ τότε ἐσὺ 'σαι;

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Ἐγώ 'μαι τοῦ Λάζαρου ἡ Ὁρνέλλα,
τοῦ Λάζαρου ἡ κόρη, τοῦ Γιόριου.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ.
Ἀνοίξε, θέμε νὰ δοῦμε!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Δὲ μπορῶ ἐγὼ νᾶνοίξω. Ἡ μητέρα μου
μ' ἔχει κλείσει· καὶ μὲ τίς δικές μας
ἔξω ἔχει πάει· γιατί ἔχουμε
στεφανώματα. Παίρνει ὁ ἀδερφός μου
ὁ πρατάρης, ὁ Ἀλίγκης, γυναῖκα·
παίρνει τὴ Βιέντα ἀπ' τὸ Γκιάβε.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ.
Μὴν ἀνοίξῃς σὲ μιὰ γυναῖκα,
τώρα δά, ποὺ τὴν ἐπιάσε φόβος;

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Σὲ μιὰ γυναῖκα; Δὲν πάτε
στὸ καλὸ, θεριστάδες; Κοιτάχτε
ἄλλου. Ἐγὼ στὸ φαντὸ μου πηγαίνω,
γιατὶ κάθε χαμένη ριζὶα
τῆς σαίττας τὴ χάνεις γιὰ πάντα.

Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς σώζῃ ἀπ' τὸ κρίμα,
θεριστάδες τῆς Νόρκας· καὶ δύναμη
νὰ δώσῃ σ' ἐσᾶς νὰ θερίσετε
πρὶν βραδυάσῃ τὸν κάμπο ὡς τὴν ἄκρη,
καὶ σ' ἐμὲ τῇ φτωχούλᾳ νὰ βγάλω
πιά τις ξύφασες ἀπ' τὰ μιτάρια.

Ἄξαφνα, ψηλά, στὸ καγκελωτὸ παραθύρι, θὰ φα-
νοῦνε δυὸ μαλλιαρὰ χέρια ποὺ θαδράξουνε τὰ σί-
δερα, καὶ τὸ ἀγριόμουτρο ἐνὸς θεριστῆ ποὺ θὰ φανε-
ρωθῇ.

Ο ΘΕΡΙΣΤΗΣ, οὐρλιάζοντας.

Νά τη, μάστορα! ἐδῶ 'ναι ἡ γυναίκα!
Εἶναι μέσα, εἶναι μέσα! Ἡ τσούπρα,
γιὰ κορόιδα μᾶς ἐπαίρνε, ἡ τσούπρα.
Ἡ γυναίκα εἶναι μέσα. Νά, ἐκεῖ 'ναι,
νά, στὴν κόχη. Τὴ βλέπω, τὴ βλέπω.
Καὶ εἶναι μέσα κ' οἱ νιόπαντροι, ἐδῶ 'ναι,
μὲ τὰ δῶρα οἱ συγγενισσες, νά τες,
εἶναι ἡ σύναξη ἐδῶ γιὰ τὸ στάρι.
Πῶ, πῶ, μάστορα, πόσες πουλάδες!

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΘΕΡΙΣΤΑΔΕΣ.

— Ἄν αὐτοῦ 'ναι ἡ γυναίκα, νανοῖξετε!

Καὶ ντροπὴ σας αὐτοῦ νὰ τὴν ἔχετε.

— Πετάχτε τὴν ὄξω, πετάχτε τη,
νὰ τὴν ποτίσουμε μούστο.

— Ἀνοῖξτε, σ' ἐμᾶς νὰ τὴ δώσετε.

— Νά μᾶς τὴ δώσετε, θέλουμε!

— Στὴ στοίβα! Στὴ στοίβα! Στὴ στοίβα!

Θὰ κουρταλᾶνε καὶ θάλαλάζουνε. Ἀπὸ μέσα, οἱ γυ-
ναῖκες, θὰ πηγαινοέρχωνται κατατρομαγμένες. Ἡ
ἄγνωστη θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω στὴ σκιά, θὰ φαίνεται
σὰ νάγωνίζεται νὰ θαπτῇ μέσα στὸν τοῖχο.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ.

— Βόηθησέ μας, Παρθένα Μαρία!

— Τέτοιο ἀπόσπερνο, ἐσύ Ἄγιε μου Γιάννη

Βαφτιστή, νὰ μᾶς δώσης βουλήθηκες!

— Στὴ γιορτὴ σου ἴσα-ἴσα μιὰ τέτοια
ζημιὰ καὶ ντροπὴ μᾶς χαρίζεις!

— Κάντια, σοῦ χάλασε ὁ νους σου;

— Ἐ, Κάντια, τί κάνεις, τί κάθεται;

— Σοῦ χάλασε ὁ νους, παλαβή 'σαι

Ὁρνέλλα, κ' ἐσύ κ' οἱ ἀδερφές σου;

— Ἀμ' αὐτὴ 'ταν μισότρελη πάντα.

— Μὰ δώστε τὴ πιά, — δὲν τὴ δίνετε

στὴ λυσσιάρικη ἐτούτη τὴ φάρα;

Ο ΘΕΡΙΣΤΗΣ, γαντζωμένος στὰ κάγκελλα.

Ἐ πρατάρη, πρατάρη μου Ἀλίγκη,
σ' ἀρέσει ἐδῶ πέρα στὸ γάμο σου

νᾶχης δίπλα τὴ βρώμικη ἀρνάδα,
τὴν ψωριάρα τὴν πάλιο-προβάτα;
Κοίτα μὴ σοῦ μολέψῃ τὴ στρούγγα,
μὴν κολλήσῃ στὸ ταῖρι σου ἀρρώστια.

Ἐ, Κάντια μου ἀπ' τὴ Λεονέσσα,
ποιὰ βάζεις στὸ σπῖτι σου ξέρεις,
μὲ τὴν καινούρια σου νύφη;
Τὴν κόρη τοῦ Γιόριου, τὴν κόρη
τοῦ μάγου ἀπ' τὴν Κόδρα στὶς Φάρνες,
τὴ σκρόφα τοῦ φράχτη, τοῦ λόγγου,
τοῦ ἀχουριοῦ καὶ τοῦ σταύλου τὴν κούρβα,
τὴ Μίλα, ἀκούς; τὴ Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα,
τὴν ξεδιάντροπη ποὺ ἔγινε σ' ὅλες
τὶς στοῖβες τοῦ κάμπου παντιέρα.
Κάθε ἀργατιά τὴ γνωρίζει.
Τώρα ἔχει φτάσει κ' ἡ ἀράδα
γιὰ τοὺς θεριστάδες τῆς Νόρκας.
Πετάχτε τὴν ἔξω, πετάχτε τη!
νὰ τὴ γνωρίσουμε θέλουμε!

Κατακίτρινος ὁ Ἀλίγκης θὰ προχωρήσῃ
πρὸς τὴν κακομοίρα ποὺ θὰ μὲνι ξαρω-
μένη στὴν σκιά καὶ θὰ τῆς τραθήξῃ ἀπο-
πάνω τὴ μακρομαντήλα, ξεσκεπάζοντας
τὸ πρόσωπό της.

Η ΜΙΛΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΚΟΔΡΑ.

Ὡ, δὲν εἶν' ἀλήθεια. Εἶναι ψέμα!

Εἶναι ψέμα! Μὴν τὸν ἀκούτε,

μὴν τὸν ἀκούτε τὸ σκύλο.

Εἶναι τὸ ἀντίθεο κρασί του

ποὺ ἀναβουρκώνει στὸ στόμα του.

Ἄν τὸν ἀκούσε ὁ Θεός, αἷμα μαῦρο

ἄς τοῦ τὸ κάνῃ, ἄς τὸν πνίξῃ!

Ὅχι, δὲν εἶν' ἀλήθεια. Εἶναι ψέμα.

Οἱ τρεῖς ἀδερφές θὰ σκεπάζουνε ταῦτιά καὶ μὲ τις
δυὸ τις ἀπαλάμες, ἅμα ὁ θεριστὴς ξαναρχίσῃ τὰ
βοισόλογα.

Ο ΘΕΡΙΣΤΗΣ.

Ὡ πομπιευμένη, σὲ ξέρουν,

σὲ ξέρουν οἱ γλίστρες τῶν τράφων.

Χίλιες φορές ἀποκάτω σου

τὸ χορτάρι ἔχει ἀνάψῃ, μαγίστρα.

Οἱ ἄντρες σ' ἔχουν ἐσένα παιγμένη

μὲ δρεπανιές καὶ δικράνια.

Τὸν ἄντρα σου, Κάντια, καρτέρα

καὶ θὰ δῆς, ποὺ θὰ σοῦρῃ δεμένος,

χωρὶς ἄλλο. Στάλῳνι τοῦ Μίσπα,

τὸ πρῶι, τὰ τσουγκρίσανε ὁ Λάζαρος

μὲ τὸ Ραϊνέρο ἀπὸ τ' Ὀρνο,

γιὰ ποιὰ; γιὰ τὴν κόρη τοῦ Γιόριου.

Λοιπόν, κράτα τὴ μέσα στὸ σπῖτι σου,

κάμε ἐδῶ νὰ τὴν εὕρῃ ὁ καλὸς σου,

καὶ βάλ' τη στὸ στρώμα μαζί του.

Ἐ, Ἀλίγκη μου, ἔ, Βιέντα ἀπ' τὸ Γκιάβε,

δώστε, δώστε σ' αὐτὴ τὸ κρεββάτι σας.

Καὶ οἱ κουμπάρες ἐσεῖς κ' οἱ συγγενισσες,

νὰ τοὺς ράνετε ἐσεῖς μὲ τὸ στάρι.

Κ' ἐμεῖς ξαναρχόμαστε ἀργότερα,

μὲ τις γκαΐδες, νὰ πιοῦμε τὴν πλόσκα.

Ὁ θεριστὴς θάφήσῃ τὰ κάγκελλα καὶ θὰ γίνῃ ἄφαν-
τος, πηδώντας στὸ χῶμα, μέσα στὸν ἀλαλητὸ τῆς
συντροφιάς.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΘΕΡΙΣΤΑΔΕΣ.

— Ἡ πλόσκα γιὰ μᾶς! Εἶναι ὁ νόμος!

— Ἡ πλόσκα γιὰ μᾶς, κ' ἡ γυναίκα!

Ὁ Ἀλίγκης θὰ στέκεται μὲ τὰ μάτια καρφωμένα
στὸ χῶμα, κρατώντας ἀκόμη τὴ μακρομαντήλα ποὺ
ἐβγαλε.

Η ΜΙΛΑ.

Ὡ, ἀθῶες μου, ἀθῶες ψυχούλες,

κοπελλοῦδες μου, ἐσεῖς δὲν τ' ἀκούσατε,

δὲν τ' ἀκούσατε τᾶνομα λόγια,

Ἀχ, πές μου, δὲν τ' ἀκούσες κἂν

ἐσύ, Ὁρνέλλα, κἂν πὲς πὼς δὲν τ' ἀκούσες

ἐσύ ποὺ ἤθελες νὰ μὲ γλυτώσης.

Η ANNA ΑΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.

Μὴ ζυγώνης, Ὁρνέλλα! Μὴ θέλῃς

νὰ χαθῇς; Εἶναι ἡ κόρη τοῦ μάγου,

καὶ κάνει ζημιὰ στὸν καθένα.

Η ΜΙΛΑ.

Ζυγώνει, ἀφοῦ βλέπει ἐδῶ πίσω μου

πὼς ὁ Ἀγγελοῦς ὁ ἀλαλὸς κλαίει,

τῆς ψυχῆς μου ὁ προστάτης, ὁ Φύλακας.

Ὁ Ἀλίγκης θὰ γυρίσῃ ἄξαφνα καὶ θὰ τὴν κοιτάξῃ

καλὰ στὰ μάτια.

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.

Ἀχ, βεβήλωση, αὐτὸ 'ναι βεβήλωση!

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.

Εἶπε βλάστημα λόγια, βλαστήμησε

τὸν Ἀγγελοῦ τοῦ Παραδείσου!

Η ΦΕΛΑΒΙΑ.

Σοῦ ἀφορίζει τὸ τζάκι σου, Κάντια,

ἂν δὲν πᾶς ἀποδῶ νὰ τὴ διώξῃς.

Η ANNA ΑΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.

Ἐξω, ἐξω! Κ' εἶναι ὥρα! Ἐ, Ἀλίγκη,

ἄρπαξέ τη καὶ ρίξ' τη στοὺς σκύλους.

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

Σὲ ξέρω ἐγώ, Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα.

Στὶς Φάρνες πανοῦκλα σὲ λένε.

Καλὰ ἐγὼ σὲ ξέρω. Εἶσαι ἐσύ,
ἐσύ νὰ πεθάνουν τοὺς ἔκαμες,
ἡ Γιωθάννα Καμέτρα κι ὁ γιὸς
τοῦ Πάμφιλου ἀπὸ τὶς Μαράνες,
ἐσύ τρέλανες καὶ τὸν Ἀφούσο,
κ' ἐρρίξες τὸ γλυκὺ στὸν Τιλλούρα.
Κι ἀπὸ ἐσένα, ὡς καὶ ὁ κύρης σου πέθανε·
πάει στὴν Κόλαση καὶ σὲ κολάζει!

Η ΜΙΛΑ.

Ὁ Θεὸς τὴν ψυχούλα του ἄς πάρῃ!

Τὴν οὐράνια γαλήνη ἄς τῆς δώσῃ!

Ἀχ, ἐσύ μοῦ ξεστόμισες τώρα

στοῦ νεκροῦ τὴν ψυχὴ μιὰ βλαστήμια.

Ποὺ νὰ πέσουν τὰ λόγια σου ἀπάνω σου

πάλι, σὰν ἀντικρύσης τὸ Χάρο!

Επάνω σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς νυφικὲς κασσέλες ἡ
Κάντια ἔχει μείνῃ καθισμένη ἀμίλητη,
περίλυπη. Θὰ σηκωθῇ, θὰ περάσῃ ἀνά-
μεσα ἀπὸ τὸ θυμωμένο γυναικοθέμι, καὶ
θὰ προδῇ πρὸς τὴν καταδιωγμένη, ἀργά, χωρὶς θυμό.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΘΕΡΙΣΤΑΔΕΣ.

— Ὡ, ἔ! Τόσην ὥρα ἀπαντέχουμε!

Δὲ βγάλατε ἀπόφαση ἀκόμα;

— Ἐ, πρατάρη! ἔ, πρατάρη μου, ἐσύ, νὰ

τὴν κρατήσης γιὰ λόγου σου θέλεις;

— Μ' ἂν ἔρθῃ κι ὁ Λάζαρος, Κάντια μου;

— Δὲ θέλει νᾶρθῇ ὄξω; Νανοῖξετε,

ἀνοῖξτε, κ' ἐμεῖς βοηθάμε.

— Ὡστόσο, τὴν πλόσκα κεράστε μας.

— Τὴν πλόσκα, τὴν πλόσκα! Εἶναι ὁ νόμος.

Ἐνας ἄλλος θεριστὴς θὰ σακαρφαλώσῃ στὸ καγκελ-
λωτὸ παράθυρο καὶ θὰ δεῖξῃ τὸ μούτρο ἀνάμεσα
στὰ σίδερα.

Ο ΘΕΡΙΣΤΗΣ.

Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα, εἶναι κάλλιο

γιὰ σὲ νᾶβγῃς! πιά δὲ μᾶς ξεφεύγεις.

Θὰ καθήσουμε κάτω ἀπ' τὸ δέντρο

νὰ σὲ παίζουμε τώρα στὰ κότσια,

τὴ σειρά του νὰ παίξῃ καθένας.

Ἐμεῖς δὲ θὰ πιαστοῦμε γιὰ χάρη σου

σὰ Λάζαροι καὶ Ραϊνέροι.

Πυτιά θὰ σοῦ δώσουμε, ὄχι αἷμα!

Μὰ, κι ὁ στεργὸς ἔμα παῖξῃ

στὴν ἀράδα, κ' ἐσύ δὲ βγῇς ὄξω,

θὰ τὴ σπᾶσουμε τότε τὴν πόρτα,

καὶ τὰ πράματα ἄλλως θὰ τὰ κάμουμε.

Λοιπὸν τώρα τὰ ξέρεις καὶ σκέψου τα,

κερὰ Κάντια μου ἀπ' τὴ Λεονέσσα.

Θά τραδηχτή πίσω, πηδώντας κάτω. 'Η κοσμοβοή
κάπως θά γαληνέψη. Θάκούεται, σὰ σιωπηλά δια-
λείμματα, τὸ μακρινὸ καμπάνισμα ἀπὸ τὴς ἐξοχικῆς
ἐνορίας.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Κοπέλλα μου, ἐγώ 'μαι ἡ μητέρα
πὺ ἐχω ἐτούτες τὶς τρεῖς κοπελλοῦδες.
κ' ἐτούτον τὸ νιόγαμπρο γιό μου.
Μέσ' στὸ σπίτι μας εἴμαστε ὠραῖα
καὶ καλὰ, μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ,
κ' εὐλογούσαμε τὰ στεφανώματα.
Κοίτα ἐδῶ τὰ πανέρια τὸ στάρι,
τὸ λουλούδι στὸν ἅγιο τὸν ἄρτο!
Κ' ἐσὺ μπῆκες δῶ μέσα ἀνεπάντεχα,
νὰ μᾶς φέρης ἀντάρα καὶ πίκρες.
Τὶς δικές μας πὺ φέρναν τὰ δῶρα
τὶς ἀντίσκοφες' μαῦρο προμάντεμα
στὶς καρδιές ὀλωνῶν ἔχεις ρίξει!
καὶ μοῦ κλαῖνε τὰ σπλάχνα μου ἐντός μου,
καὶ μοῦ κλαίγει ἡ ψυχὴ μου σὰ στήθια.
'Εχει γίνει λουδί τὰδρὺ στάρι!
Καὶ εἶναι φόβος χειρότερα νὰρθουν.
Εἶν' ἀνάγκη λοιπὸν νὰ πηγαίνης,
στὴν εὐκὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ βοηθός σου
θάρρη 'Εκείνος, ἂν τοῦ ἔχης ἐλπίδα.
Τὸ κακὸ κ' ἡ ἀφορμὴ του, κοπέλλα μου.
Μὴ δὲ θέλαμ' ἐμεῖς νὰ σὲ σώσουμε;
Τράβα τώρα μὲ γλήγορα πόδια,
μὴ σ' ἀγγίξῃ κανεὶς ἀπὸ μᾶς.
'Ο γιός μου σοῦ ἀνοίγει τὴν πόρτα.

'Η κατατρεγμένη θάκούση μὲ ταπεινότητα, μὲ τὸ
κεφάλι σκυφτό, ὀλότρεμη καὶ κατάχλωμη. 'Ο 'Αλίγ-
κης θά πάη πρὸς τὴ θύρα νάφουγκραστῇ. Στὴν
ὄψη του θά φανερωθῇ ὁ μέγας του σπαραγμός.

Η ΜΙΛΑ.

Χριστιανὴ μου μητέρα, τὸ χῶμα
νὰ φιλήσω ὅπου βάλης τὸ πόδι!
Καὶ συμπάθειο ζητῶ σου, συμπάθειο,
τὴν ψυχὴ μου κρατώντας στὴ ρούχτα
τοῦ χεριοῦ μου, γιὰ τοῦτο τὸ βάρος
πὺ σοῦ γίνουμαι ἐγώ ἡ κακομοῖρα!
Μὰ τὸ σπίτι σου ἐγώ δὲν τὸ ζήτησα.
Τυφλὴ 'μουν, τυφλὴ ἀπ' τὴν τρομάρα.
Μὰ βλέπει ὁ Χριστός, καὶ στὸ δρόμο
νὰ γλυτώσω μ' ὁδήγησε ἐμένα,
γιὰ νὰ βρῶ σιμὰ στὴν γωνιά σου,
ἐγώ πὺ μὲ βάλαν κυνήγι,
τὴ συμπόνια πὺ ἀγιάζει τὴ μέρα.

Χριστιανὴ μου μητέρα, σπλαχνίσου με,
σπλαχνίσου! Γιὰ κάθε σπυράκι
στάρι, πὺ εἶναι σ' αὐτὰ τὰ πανέρια,
χιλιοπλάσια ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δώσῃ.

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ, μὲ χαμηλὴ φωνή.
Μὴν τὴν ἀκούς! Καὶ κολάζεται κείνος
πὺ τὴν ἀκούει. Εἶναι δαίμονας μαῦρος.
'Ο πατέρας της, γιὰ νὰ τῆς κάμῃ
γλυκεῖα τὴ φωνή, δρακοντόχορτο
τὴν εἶχε ποτίσει' τὸ ξέρω!

Η ANNA ΑΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.

Εἶδες πὺ τὴν κοιτάζει ὁ 'Αλίγκης;
Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.
Κοίτα! Πρόσεξε μὴν τοῦ κολλήσῃ
τὴν κακιὰ θέρμη, Θεὸς νὰ φυλάξῃ!

Η ΦΕΛΑΒΙΑ.

Δὲν τὸν ἀκουσες τὸ θεριστῇ
τώρα δὲ γιὰ τὸ Λάζαρο τί ἔλεγε;

Η MONIKA.

Θὰ μείνουμε ἐμεῖς ὡς τὰ πόσπερο
μὲ τὰ κἀνίστρα αὐτὰ στὸ κεφάλι;
Χάμου πιά τὸ πετάω τὸ δικό μου!

'Η Κάντια θὰ σταθῇ κοιτάζοντας τὸ γιό της. 'Αξα-
φνα φόβος καὶ ὀργὴ θὰ τὴν πιάσουνε. Καὶ θὰ φω-
νάξῃ δυνατά.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Πήγαίνε, πήγαίνε, κόρη
τοῦ μάγου. Νὰ πᾶς μὲ τοὺς σκύλους!
Στὸ σπίτι μου ἐγώ δὲ σὲ θέλω.
'Αλίγκη! ἄνοιξε, 'Αλίγκη, τὴν πόρτα!

Η ΜΙΛΑ.

Τῆς 'Ορνέλλας, τοῦ ἀγγέλου μου ἡ μάννα!
'Ολα ὁ Θεὸς τὰ χωρνάει, μὰ ὄχι τοῦτο.
Λαχτοπάτα με: ὁ Θεὸς σὲ χωρνάει.

'Αν μοῦ βγάλης τὰ μάτια, τὴ γλώσσα,
κι ἂν τὰ χέρια μοῦ κόψῃς, πὺ ἀνόσια
τὰ πιστεύεις, ὁ Θεὸς σὲ χωρνάει.

'Αν μὲ πνίξῃς, ὁ Θεὸς σὲ χωρνάει.

Κι ἂν μὲ σφάξῃς, αἶ, ὁ Θεὸς σὲ χωρνάει.
Μ' ἂν τώρα (ἀκουσε, ἀκούς τὴν καμπάνα
πὺ σημαίνει γιὰ τὸν 'Αγιο Γεώργιο;)

ἂν ἐσὺ τώρα πιάσῃς ἐτούτη
τὴ φτωχὴ πονεμένη μου σάρκα,
πὺ βαφτίστηκε σ' ἓνα Χριστό,
ἂν ὅζω τὴ ρίξῃς στὰ λῶνα,
μπρὸς στῶν κοριτσιῶν σου τὰ μὀλεута
μάτια, ἂν τὴν πιάσῃς ἐσὺ
καὶ τὴ ρίξῃς στὰ λῶνα στὸ σφάξιμο,

στῶν ἀντρῶν τὸν ἀκάθαρτο πόθο
ἂν τὴ δώσῃς, στὸ βουρκο, στὴ λύσσα,
τῆς 'Ορνέλλας ἡ μάννα ἐσὺ, ἡ μάννα
τῆς ἀγνότης, ἀνίσως τὸ κάμῃς,
ἂν τὸ κάμῃς, ὁ Θεὸς σὲ κολάζει!

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

'Οχι, ἐτούτη δὲν ἔλαβε βάφτισμα.
Μὴδ' ὁ κύρης της εἶναι θαμμένος
στὸ νεκροταφεῖο, μ' ἀποκάτου
σὲ μιὰ στοῖβα χαλίκια. Εἶμαι μάρτυρας.

Η ΜΙΛΑ.

Γυναίκα, εἶναι πίσω σου ὁ δαίμονας,
κ' ἔχεις μαῦρο τὸ στόμα ἀπ' τὸ δόλο.

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

Τὴν ἀκουσες, Κάντια, τὴν ἀκουσες;
Βρίκει κιόλας ἐτούτη! Σὲ λίγο
θὰ σὲ διώξῃ καὶ μέσ' ἀπ' τὸ σπίτι,
κι ὁ θεριστὴς ὅ,τι σοῦ 'πε
θὰ τὸ πάθῃς αὐτὸ χωρὶς ἄλλο.

Η ANNA ΑΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.

Βιάσου, 'Αλίγκη μου, τράβα τὴν ἔξω!

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.

Δὲν τὴ βλέπεις τὴ Βιέντα, δὲ βλέπεις
τὴν καλὴ σου πὺ λὲς καὶ πεθαίνει;

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.

Τί ἀντρας εἶσαι; 'Απ' τὰ κόκκαλα ἐσένα
ἡ δύναμη σοῦ εἶναι φευγάτη,
καὶ μέσα στὸ στόμα σου ἡ γλώσσα
ξεράθηκε, πὺ ἄχνα δὲ βγάζεις;

Η ΦΕΛΑΒΙΑ.

Σὰ νὰ λάγγεψες. Μὴν ἔχεις χάσει
τὸ μυαλό σου ψηλὰ στὸ βουνό
καὶ τὸ νού σου ὥσπου νὰρθῇς στὸ σιάδι;

Η MONIKA.

Τὸν εἶδες; Δὲν ἄρῃσε ἀκόμα
τὸ φακιδι, πὺ αὐτὸς τῆς τὸ τράβηξε.
Στὰ δάχτυλα τοῦ ἔχει κολλήσει!

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

Πάει, σοῦ τᾶχασε τὰ λογικά του,
Κάντια, ὁ γιός σου. 'Ο Θεὸς βοηθός σου!

Η ΚΑΝΤΙΑ.

'Αλίγκη, 'Αλίγκη, δὲν ἀκουσες;
Τί κἀνείς; Ποῦ μοῦ εἶσαι; Τρελάθηκες;
Τί γεννιέται ἐδῶ μέσ' στὴν ψυχὴ σου;
Θὰ τοῦ πάρῃ ἀπὸ τὸ χέρι τὸ παννὶ καὶ θὰ τὸ πετάξῃ
χάμου, κοντὰ τὴν ἀποδιωγμένη.
'Εγὼ ἀνοίγω τὴ θύρα' κ' ἐσὺ
κάν' τὴ νάβῃ, ἐσὺ σπρώξῃς τὴν ἔξω...
'Αλίγκη, ἐσένα μιλῶ, καὶ ἀκουσέ με!

'Αχ, ἐφτακόσια κοιμήθηκες,
χρόνια ἐφτακόσια, εἶν' ἀλήθεια!
καὶ πιά δὲ μᾶς γνωρίζεις ἐμᾶς!
Εἶπε ὁ Θεὸς νὰ μὲ σβήσῃ, γυναῖκες!
Αὐτὲς τὶς δυὸ μέρες θαρροῦσα
πὺς θὰ μ' ἄρῃνε ὁ Θεὸς νάνασάνω,
κἂν πὺ λίγο πικρὸ νὰ μπορέσω
τὸ σάλιο μου νὰ καταπιῶ.
Κόρες, πιάστε μου αὐτοῦ, ἀπ' τὴν κασέλλα,
τὴ μαντήλα τὴ μαῦρη μου, νὰ μου
σκεπάσετε τὴν κεφαλὴ,
στὴν ψυχὴ μου τὸ κλάμα νὰρχίσω!

'Ο γιός θὰ σαλέψῃ τὸ κεφάλι. Τρέλα μαζί καὶ τρο-
μάρα θὰ τοῦ κατασπαράξουν τὴν ὄψη αὐλακωμένη
ἀπὸ τὸν ἴδρο. Θὰ μιλήσῃ σὰ νᾶχῃ τὸ παραμίλημα.

Ο ΛΙΓΚΗΣ.

Μά, τί θέλεις, μητέρα, ἀπὸ μένα;
'Εγὼ ὥτσο σᾶς τόπα: «Σωριάστε
στὸ κατῶφι τάλετρι, τὰμάξι,
τὰ κοτρώνια, τοὺς σβώλους, τὰ βώδια,
τὸ βουνὸ μὲ τὰ χιόνια ὅλα ἀπάνω...»
Τί σοῦ εἶπα, ἐγώ; τί εἶπες, ἐσὺ;
Νά το, κοιτάξε, τὸ σταυροκέρι,
τῆς 'Ανάληψης τῶχαμε ἀγιάσει!
καὶ ἀγίασμός σὰ στροφιῖδια. Μητέρα,
τί θέλεις νὰ κάμω; Εἴταν νύχτα,
εἴταν πρὶν ἀπ' τὸ χάραμα, νύχτα,
σὰν πῆρε τὸ δρόμο γιὰ νὰρθῇ.
Βαθύς, βαθύς εἴταν ὁ ὕπνος,
μητέρα. Κι ὥτσο δὲ μοῦ εἶχες
βάλει ἀφῶνι νὰ πῶ στὸ κρασί.
Τὸνεῖρο τοῦ Χριστοῦ εἶχε λαθεῖται.
'Εγὼ ξέρω ποῦθ' ἔρχεται τοῦτο.
μὰ κλειστὸ θὰ κρατήσω τὸ στόμα.
'Απὸ μένα, γυναῖκες, τί θέλετε;
νὰ τὴν πιάσω ἐγώ ἀπ' τὰ μαλλιά;
νὰ τὴ σύρω ἐγὼ πάνου στὰ λῶνα;
στὰ λιμασμένα σκυλιὰ νὰ τὴ ρίξω;
Λοιπὸν, ναί, θὰ τὸ κάμω. 'Ας τὸ κάμω!
'Αμα θὰ προχωρήσῃ αὐτὸς πρὸς τὴ Μίλα ἀπ' τὴν
Κόδρα, αὐτὴ θὰ καταφύγῃ κοντὰ στὸ τζάκι.
Η ΜΙΛΑ.
Μή, μὴ μ' ἀγγίξῃς! Κρίμα θὰ κάμῃς,
ἀνομο ἀπάνω στὸ παραγῶνι,
θὰ κάμῃς κρίμα μεγάλο, ἀνόσιο,
στὸ αἷμα σου ἐνάντια, στὸ νόμο ἐνάντια
πὺ ἔχει ἡ γενιά σου, πὺ οἱ γέροι σου εἶχαν!
'Εγὼ στὴν πέτρα, στὸ γωνολίθι,

τὸ κρασί χύνω πού μου εἶχε δώσει
μιὰ τοῦ δικοῦ σου κορμιού ἀδερφούλα.
Κ' ἐσύ ἂν μ' ἀγγίξεις, ἂν μὲ προσβάλῃς,
ὅλ' οἱ νεκροὶ σου μέσ' ἀπ' τὴ γῆ σου,
πού εἶν' ἀπὸ χρόνια λησμονημένοι,
μακρινὰ χρόνια, βαθιά, ἐδδομήντα
πῆγες θαμμένοι κάτω ἀπ' τὸ χώμα,
φρίκη γιὰ σένα θάχουν αἰώνια.

Πιάνοντας τὸ γαθάθι θὰ ρίξῃ τὸ κρασί
ἀπάνω, στὴν πέτρα τὴν ἀπαράβιαστη.
Οἱ γυναῖκες τότε θὰ βάλουνε τὰ ξεφω-
νητά.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ.

— "Αχ! ἔκαμε μάγια στὸ τζάκι!
— Τὸ κρασί, ἐγὼ τὴν εἶδα, τὴν εἶδα,
ἀστραπή, μὲ βοτάνια τὸ μόλεψε!
— Πιάσ' τινε, πιάσ' τινε, Ἀλίγκη,
καὶ βγάλ' τινε πέρ' ἀπ' τὴν πέτρα!
— Ἀπ' τὰ μαλλιά τσάκωσέ τη!
— Ἀλίγκη, μὴν τὴ φοβάσαι,
τὰ μαγικά της δὲν πιάνουνε!
— Βγάλ' τη καὶ σπᾶς τὸ γαθάθι,
σπᾶσε το στὸν πυρομάχο!
— Βγάλ' τὴν κρεμάθρα καὶ βάλ' της τὴ
στὸ λαιμό, νὰ τὴ στρίψῃς τρεῖς γύρους!
— Μάγια ἔκαμε, μάγια στὸ τζάκι!
— "Αχ, ἄχ, πάει θὰ γκρεμίσῃ τὸ σπίτι!
"Αχ, τί κλάμα θὰ γίνη ἐδῶ μέσα!
Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΘΕΡΙΣΤΑΔΕΣ.
— "Ε! ἐ! πέρτει ξύλο αὐτοῦ μέσα;
— Ἐμεῖς εἴμασ' ἐδῶ κι ἀπαντέχουμε.
— Τὴν ἔχουμε παίζει. Εἴμασ' ἔτοιμοι,
— Πρατάρη, κουβάλα τὴν ἔξω!
— Ἐλα, εἰδὲ σοῦ τὴ σπᾶμε τὴν πόρτα.

Θὰ κουρταλᾶνε καὶ θάλαλαζουνε.

Η ANNA ΑΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.

Νά, νά, κάμετε ἀκόμα λιγάκι
ὑπομονή, παληκάκια μου. Ὁ Ἀλίγκης
τὴν τραβᾷ. Μιὰ στιγμή, καὶ τὴν παίρνετε.
Φρενιασμένος ὁ βοσκὸς θάρραξῃ ἀπὸ τὸ ἓνα χέρι
τὴ θυσιασμένη, πού θάγωνίζεται νὰ λυρωθῇ ξε-
φωνίζοντας.

Η ΜΙΛΑ.

Μή! Καὶ κολάζεσαι! καίγεσαι!
Κάλλιο σπᾶσε μου ἐσύ τὸ κεφάλι,
τὸ κεφάλι μου χτύπα στὸ σῦρτη,
κ' ὕστερα ἔξω νεκρὴ πέταξέ με.
Μή, μή! Ἀπάνω σου ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ!

Φίδια θὰ δῆς νὰ σοῦ βγοῦνε
ἀπ' τὴν κοιλιὰ τῆς γυναίκας σου.
Δὲ θὰ κλείσῃ τὰ μάτια σου ὁ ὕπνος
ποτὲ πιά· μήτε θάβρης ἀνάπαψη·
τὰ ματόφυλλα θάχῃς ὅλο αἶμα!
Ὁρνέλλα, Ὁρνέλλα, σπλαχνίσου με
ἐσύ, βόηθα με ἐσύ! Λάβε ἀκόμα
ἔλεος! Ἀδερφοῦλες, βοηθήστε με!

Θὰ λευτερωθῇ ἀπὸ τὸ ἄρπαγμα, καὶ θὰ φύγῃ πρὸς
τὴς τρεῖς ἀδερφές πού θὰ τῆς σταθοῦνε προπύργιο.
Τυφλὸς ἀπὸ μανία καὶ φρίκη, ὁ Ἀλίγκης θὰ σηκώσῃ
τὴν ἀγκλίτσα τοῦ ἐπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι της γιὰ νὰ
τὴ χτυπήσῃ. Ἀξαφνα οἱ κοπελλοῦδες θὰ ξεσπάσουνε
σὲ κλάμα γοερό. Ἐκεῖνος θὰ σταθῇ, μὲ τὸ ἄκουσμα
τοῦ θρήνου· θάρρησῃ τὴν ἀγκλίτσα νὰ πέσῃ χάμου·
θὰ ριχτῇ στὰ γόνατα, μὲ τὰ χέρια ὀρθάνοιχτα ψηλά.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Τὸ ἔλεός σου, Χριστέ! Συχώρεσέ με!
Τὸν ἄλλαλο Ἀγγελο εἶδα, πού θρηνοῦσε·
κ' ἔκλαιγε ὅπως ἐσεῖς κλαῖτε, ἀδερφές μου·
ἔκλαιγε καὶ μὲ κοιτάζε στὰ μάτια.
Θὰ τονὲ βλέπω ὡς τῆς θανῆς τὴν ὥρα,
καὶ στὴν ἄλλη ζωὴ θὰ τονὲ βλέπω.
Ἀμάρτησα στὸ παραγῶνι ἀπάνω,
καὶ στοὺς νεκροὺς μου ἀπάνω, καὶ στὴ γῆ μου,
πού δὲ θὰ θέλῃ πιά νὰ μὲ βαστάξῃ,
μηδὲ ταφῇ νὰ δώσῃ στὸ κορμί μου.
Γιὰ νὰ πλυθῶ, ἀδερφοῦλες μου, ἀπ' τὸ κρῖμα,
ἐφτά μέρες κ' ἐφτά μέρες στὴ στάχτη
τόσους σταυροὺς θὰ κάμω μὲ τὴ γλώσσα
ὅσα εἶναι ἀπὸ τὰ μάτια σας χυμένα
δάκρυα, κ' ἓνα ἓνα ἄς τὰ μετρήσῃ ὁ Ἀγγελος
καὶ τὸ ψῆφί ἄς μου γράψῃ στὴν καρδιά μου.
Ἔτσι θέλω συχώρεση νὰ λάβω
στὸ Θεὸ προστά, ἀδερφές μου· καὶ δεηθῇτε,
γιὰ τὸν Ἀλίγκη, ἐσεῖς, τὸν ἀδερφό σας
πού ἀπάνω στὸ ὅρος πρέπει νὰ γυρίσῃ.
Κ' ἐσεῖς παρηγορήστε αὐτὴ πού πῆρε
λαχτάρη καὶ ντροπὴ. Καὶ νὰ πιθ' δώστε της,
τὸν κουρνιαχτὸ βγάλτε της, τὰ ἔρμα πόδια
τονώστε της μὲ ξεῖδι καὶ νεράκι,
τὰ πόδια πού μπορεῖ νὰ τῆς πονᾶνε.
Νὰ τὴ ντροπιᾶσω ἐγὼ δὲν ἤθελα, ὅμως
σύρθηκα ἀπ' τὴς φωνές· καὶ ὅποιος στὸ κρῖμα
μ' ἔσυρε, θὰ πονᾷ βαριά ὅσο ζήσῃ.
Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα, στὸ Χριστὸ ἀδερφή μου,
ἄφραση δῶσ' μου γιὰ τὸ ἀμάρτημά μου.
Ἐτοῦτα τὰ λουλούδια τοῦ Ἀϊ-Γιάννη,

τὰ βγάξω ἀπ' τὴν ἀγκλίτσα τοῦ πρατάρη
καὶ σοῦ τὰ βάζω ἐδῶ μπροστὰ στὰ πόδια.
Δὲ σὲ κοιτάζω· ἡ ντροπὴ δὲ μ' ἀφήνει.
Πίσω σου στέκει ὁ Ἀγγελος θλιμμένος.
Μά, αὐτὸ τὸ μαῦρο χέρι πού σὲ πρόσβαλε,
μὲ τὸ δαυλὸ θὰ κάψω αὐτὸ τὸ χέρι.

ονατιστὸς θὰ συρωθῇ νὰ πάῃ ὡς τὸ τζάκι
καί, μένοντας σκυφτός, θὰ ψάξῃ νὰ βεῖ
ἓνα δαυλὸ ἀναμμένο ἀκόμα, θὰ τὸν πιάσῃ
μὲ τὸ ξερό, θὰ χώσῃ τὴν ἄκρη του στὴ
φούχτα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ.

Η ΜΙΛΑ.

Συχωρήθηκες! Μή, νὰ μὴν καῖς!
Ἐγὼ σὲ συχωρῶ, κι ὁ Θεὸς ἄς λάβῃ
τὴ μετάνοια σου. Φύγε ἀπ' τὴ φωτιά!
Τοῦ παιδεμοῦ μόνο ἓνας εἶναι Κύριος·
εἶν' ἐκεῖνος πού σοῦ ἔδωκε τὸ χέρι
γιὰ νὰ ὀδηγᾷς τάρνια στὰ βοσκοτόπια.
Καὶ πὼς θὰ τὰ βοσκᾷς ἐσύ τάρνια σου,
ἂν πάθῃ, Ἀλίγκη, τὸ δικό σου χέρι;
Ἐχῇς συχώριο, ταπεινά, ἀπὸ μένα.
Καὶ τὸνομά σου ἐγὼ θάχω στὸ νου μου,
τὸ μεσημέρι, τὸ ταχύ, τὸ βράδυ,
πού θὰ βοσκᾷς ἐσύ στὸ ὅρος ἀπάνω.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΘΕΡΙΣΤΑΔΕΣ.

— Εἰ ἀπὸ μέσα, τί πάθατε;
— Ἔτσι θέλετε νὰ μᾶς γελᾶστε;
— Κ' ἐμεῖς σᾶς τὴ σπᾶμε τὴν πόρτα.
— Ἰσα, ἄς πιᾶσουμε αὐτὸ τὸ δοκάρι!
— Ἰσα, νά, τὸ σταβάρι ἀπ' τ' ἀλέτρι!
— Πρατάρη, σ' ἐμᾶς δὲν περνᾶνε!
— Ἰσα, νά, τὴ σπασμένη μυλόπετρα
νὰ πετάξουμε, κ' ἔγινε θράψη!
— Ἐ, Ἀλίγκη πρατάρη, ἀποκρίσου!
Μιά, δυό, τρεῖς φορές, κ' ὕστερα κάτω!

Θ' ἀκουστῇ ἡ βραχνὴ κραυγὴ πού μ' αὐτὴ θὰ συνο-
δέψουνε τὴ δύναμη πού θὰ βάλουνε νὰ σηκώσουνε
τὸ βάρος.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Γιὰ σέ, γιὰ μένα, γιὰ ὅλη τὴ γενιά μου
κάνω ἐγὼ τὸ σταυρό μου. Κ' ἔτσι ἄς γίνη.
Θὰ σηκωθῇ, θὰ πάῃ πρὸς τὴ θύρα, καὶ θὰ φωνάξῃ.
Θεριστάδες τῆς Νόρκας, νά πού ἀνοίγω.
Θάπανθήσουνε οἱ ἄντρες μὲ μιὰν ὁμόφωνη βουή.
Ὁ ἦχος ἀπὸ τὴς καμπάνες ὅλο θάρχεται μὲ τὸν ἀνε-
μο. Ὁ Ἀλίγκης θὰ βγάλῃ τὴν ἀμπάρα· θὰ σταυρο-

κοπηθῇ σιωπηλά· ὕστερα θὰ ξεκρεμάσῃ ἀπὸ τὸν
τοῖχο τὸν κέρινο σταυρό, θὰ τονὲ φιλήσῃ.

Δοῦλες τοῦ Θεοῦ, κάντε σταυρὸ καὶ δέηση.

Ὅλες οἱ γυναῖκες θὰ σταυροκοπηθοῦνε καὶ θὰ
γονατίσουνε, σιγολέγοντας τὴν ψαλμωδικὴ παρα-
κληση.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ.

«Κύριε ἐλέησον.»
«Κύριε ἐλέησον.»
«Κύριε ἐλέησον.»
«Καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν.»
«Κύριε, ἐπάκουσον ἡμῶν...»

Ὁ πρατάρης θὰ βάλῃ τὸν κέρινο σταυρὸ ἀπάνω στὸ
κατώφλι, ἀνάμεσά στὴ ρόκα καὶ στὸ διέλλι· καὶ
τότε θ' ἀνοίξῃ διάπλατὴ τὴ θύρα. Θὰ φανῇ στὸ ἀνοιγ-
μα νὰ φλογοβολῇ ὁ ἥλιος τρομερὸς ἀπάνω στοὺς
λινοντυμένους θεριστάδες.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Ἀνθρώποι τοῦ Θεοῦ, ὁ σταυρὸς ἐποῦτος
ἀγιαστῆκε τὴ μέρα τῆς Ἀνάληψης.
Τὸν ἔβαλα στὴς πόρτας τὸ κατώφλι
νὰ σᾶς φυλάξῃ μὴν κάμετε κρῖμα
ἐνάντια στὴ φτωχούλα τοῦ Χριστοῦ
πού ἄσυλο βρῆκε ἐδῶ στὸ παραγῶνι.
Οἱ θεριστάδες βουβαμένοι θὰ ξεσκουφωθοῦνε.
Εἶδα πίσω ἀπ' τοὺς ὤμους της νὰ στέκῃ
ὁ Ἀγγελος ὁ βουβὸς πού τὴ φυλάει.
Μὲ αὐτὰ τὰ μάτια πού νεκρὰ θὰ σβήσουν,
τὸν εἶδα νὰ θρηνῇ, μὲ ἀσφαλτὴ πίστη,
Χριστιανοὶ τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ, ὅρκο παίρνω.
Γυρίστε στὸ χωράφι νὰ θερίσετε.
Μὴν κάνετε κακὸ σὲ ὅποιον δὲν ἔκαμε.
Κι ὁ ὄχτος ὁ μαῦρος ἄς μὴ σᾶς πλανέσῃ
μὲ τὰ πιστὰ ξανὰ τὰ μαγικά του!
Θεριστάδες τῆς Νόρκας, μέσ' στὰ χέρια σας
ὁ Θεὸς βοηθὸς τὰ δεμάτια ἄς πληθαίνῃ.

Κι ὁ Ἀι-Γιάννης μας ὁ Ἀποκεφαλισμένος
τὴν κἀρα του ἄς σὰς δείξῃ μέσ' τὸν Ἥλιο,
ἂν ἀνεβῇτε ἀποβραδὺς στὴν Πλάγια.
Καὶ μὴ μοῦχετε ἀμάχη τοῦ πρατάρη,
τοῦ φτωχοῦ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἀλίγκη ἐμένα.

Οἱ γυναῖκες ἅπαντα γονατισμένες θὰ ἐξακολουθή-
σουνε σιγανόφωνα τὴν ψαλμοδικὴ παράκληση. Ἡ
Κάντια θὰ λέγῃ τὴν ἐπὶ κλήση, οἱ ἄλλες θὰ ἀντιφω-
νοῦνε.

Η ΚΑΝΤΙΑ ΚΑΙ Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ.

«Μῆτερ πανάμωμε, σὲ μεγαλύνω.»
«Μῆτερ θεόνυμφε, παρακαλῶ σε.»
«Ἀγνή Θεοτόκε, δεόμεθά σου...»

Οἱ θεριστᾶδες θὰ σκύβουνε, θάπλώσουνε τὸ χέρι
νάγγιξουνε τὸ σταυρὸ, θὰ φέρουνε τὸ χέρι στὰ χεῖ-
λη καὶ θὰ τραβήξουνε ἀμίλητοι πέρα στὸ φλογερὸ
τὸν κάμπο. Ἀκουμπησιμένους στὸν παραστάτη, σκυ-
φτός, ὁ πρατάρης θὰ τοὺς ἀκολουθῇ μὲ τὸ βλέμμα.
Μέσα στὴ σιωπὴ, θάκουστοῦνε νὰ φτάνουνε φωνὲς
ἀπὸ τὸ μονοπάτι.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ.

Ἐ, Λάζαρε τοῦ Ρόγιου, γύρνα πίσω!

ΜΙΑ ἈΛΛΗ ΦΩΝΗ.

Λάζαρε, μὴν πηγαίνης, μὴν πηγαίνης!

Ὁ πρατάρης θάνατιναχτῇ. Θὰ στυλωθῇ ὀρθός, κά-
νοντας ἀντήλιο μὲ τὰ χέρια, θὰ κοιτάξῃ μέσ' στὸ
φῶς τοῦ μεσημεριοῦ.

Η ΚΑΝΤΙΑ ΚΑΙ Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ.

«Ἀχραντε Παρθένε, δεόμεθά σου.»
«Κεχαριτωμένη, σὲ ἀννυνοῦμεν.»
«Θεομήτορ, Χαῖρε, Μαρία...»

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Πατέρα! Τί ἔχεις, πατέρα; δεμέιος
πῶς εἶσαι; ἔτσι ὁλος αἷμα; Μιλήστε,
ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ! Ποιὸς τὸν λάβωσε;

Μὲ τὸ κεφάλι φασιιοδεμένο, θὰ παρουσιά-
σῃ ἐμπρὸς στὴ θύρα ὁ ΛΑΖΑΡΟΣ ΤΟΥ
ΡΟΓΙΟΥ, καὶ θὰ τὸν κρατοῦνε ἀπὸ τὶς
ἀμασκάλες δυὸ ἄντρες λινοντυμένοι ὅπως
οἱ θεριστᾶδες. Ἡ Κάντια θὰ διακόψῃ τὴν ψαλμο-
δικὴ παράκληση μὲ μιὰ κραυγὴ καὶ θὰ πηδήξῃ ὀρθή,
κοιτάζοντας.

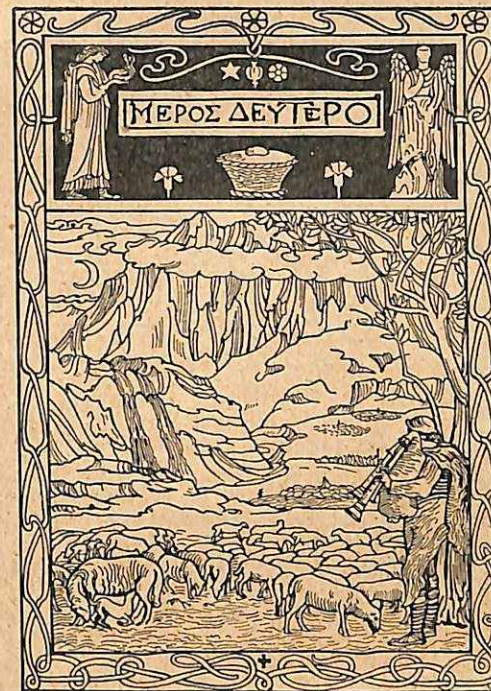
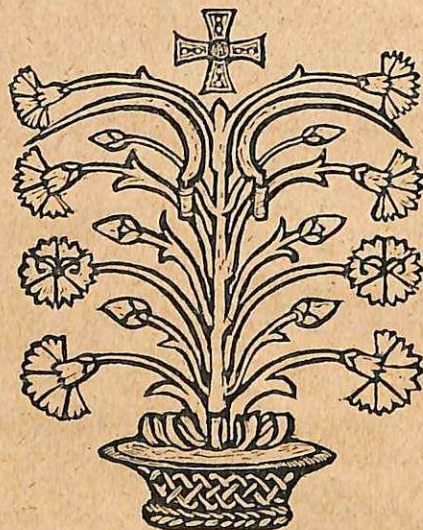
Στάσου, πατέρα. Σταυρὸς στὸ κατώφλι.
Γιὰ νὰ περάσης, γονάτισε πρῶτα.
Καὶ δὲν περνᾷς, ἂν ἄδικο εἶναι τὸ αἷμα.

Οἱ δυὸ ἄντρες θάνασαστοῦνε τὸν πληγωμένο πού
τρεκλίζει, καὶ θὰ λυγίσῃ αὐτὸς τὰ γόνατα.

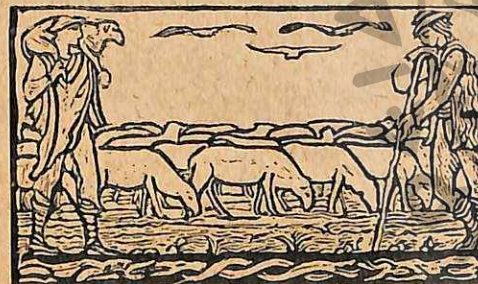
Η ΚΑΝΤΙΑ.

Κόρες, κόρες μου! Εἴταν ἀλήθεια, ἀλήθεια!
Κόρες μου, ἄς κλάψουμε. Ὅλα γιὰ μᾶς μαῦρα.

Οἱ κόρες θάγκαλιάσουνε τὴ μητέρα. Οἱ γυναῖκες μὲ
τὰ πανέρια θὰ τὰπιθώσουνε χάμου, πρὶν ξαναση-
κωθοῦνε. Ἡ Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα θὰ μαζώξῃ τὴ μαν-
τήλα της καὶ, μένοντας ἀκόμα γονατιστή, θὰ τὴν
τυλίξῃ γύρω στὸ κεφάλι γιὰ νὰ κρύψῃ τὴν ὄψη της.
Ὑστερα, σὰ νὰ σέρνεται κατὰ χάμα, θὰ πάῃ πρὸς
τὴ θύρα, κοντὰ στὸν παραστάτη, ἀπέναντι σ' αὐτὸν
ὅπου θάναί ὁ πρατάρης. Βουβά καὶ γοργὰ θὰ σηκω-
θῇ ὀρθὴ κολλώντας τὴ ράχη στὸν τοῖχο. Αὐτοῦ,
ἀσάλευτη καὶ κατασκέπαστη, θὰ περιμείνῃ τὴ στιγ-
μὴ γιὰ νὰ γίνῃ ἄφαντη.

Θὰ φαίνεται μιὰ σπηλιὰ βουνήσια, μεριὲς
μεριὲς σκεπασμένη μὲ σανίδες, μὲ φρύ-
γανα, μὲ ἄχυρα, φαρδιά ἀνοιχτὴ πρὸς ἓνα
πετρωτὸ μονοπάτι. Ἀπὸ τὸ εὐρύχωρο
χάσμα θὰ διακρίνονται τὰ πράσινα βοσκοτόπια,
τὰ χιονισμένα διάραχα, τὰ περιπλάνητα σύννεφα.
Μέσα θὰ εἶναι στρωματιὲς ἀπὸ προβειές, σκαμνιά
ἀπὸ χοντροῦξυλα, δισάκκια, ἀσκιά γεμάτα καὶ ἄδεια,
ἓνα μικρὸ τεζιάκι γιὰ τόννεμα καὶ σκάλισμα, καὶ
σ' αὐτὸ ἀπάνω τὸ τσεκούρι, τὸ γυριστὸ ροκάνι, τὸ
σμιλάρι, ἡ λίμα, τὸ κοπίδι, ἄλλα ἐργαλεῖα, καὶ σιμὰ
ἐκεῖ τὰ δουλεμένα πράματα: ἀλεκάτες, ἀδράχτια,
κουτάλες, χουλιάρια, γουδιά, γουδοχέρια, φλογέρες,
σφυρίχτρες, καντηλέρια ἓνας κορμὸς καρυδιάς πού
κάτω θὰ δείχνῃ ἄμορφος ἀκόμα μέσα στὴ φλούδα
του, καὶ ἀπάνω θάχῃ συμπλεκημένη τὴ μορφὴ ἐνὸς
ἀγγέλου, μόλις μισοσκαλισμένη ὡς τὴ ζώνη, μὲ τὰ

φτερά ὅμως σὰν ξετελειωμένα. Ἐνα καντηλάκι μὲ
λάδι τῆς ἐλίας θάναί ἀναμμένο μπροστὰ στὴν εἰκό-
να τῆς Παναγίας, σ' ἓνα κούφωμα τοῦ βράχου σάμ-
πως μέσα σὲ χηβάδα. Μιά ἀσκομαντούρα θὰ κρέ-
μεται ἐκεῖ δίπλα. Θάκούγονται τὰ κουδούνια ἀπὸ
τὶς στρουγγές στὴ σιγαλιά τοῦ ὄρους, καθὼς κοντο-
βραδυάζει, λίγο μετὰ τὴ χινοπωρινὴ τὴν ἰσημερία.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Ο ΜΑΛΔΗΣ, ὁ χρυσοφάντης, κ' ἡ ΑΝΝΑ
ΟΝΝΑ, ἡ γιὰ μὲ τὰ βοτάνια, θὰ κοιμοῦν-
ται ἀπάνω στὶς προβειές, ξαπλωτοὶ μέσα
στὰ κουρέλια τους. Ὁ ΚΟΣΜΑΣ, ὁ ἅγιος
φορώντας τὸ ἀρνιακό του, θὰ κοιμάται κι αὐτός, μὰ
κοντοκαθισμένος, μὲ τὰ γόνατα ἀγκαλιὰ κι ἀπάνω
στὰ γόνατα τὸ πηγούνη. Ὁ ΑΛΙΓΚΗΣ θὰ κάθεται
σ' ἓνα σκαμνὶ καὶ θὰ δουλεύῃ σκαλίζοντας μὲ τὰ σύ-
νεργά του τὸν κορμὸ τῆς καρυδιάς. Ἡ ΜΙΛΑ ΑΠ'
ΤΗΝ ΚΟΔΡΑ θὰ κάθεται ἀντίκρου του καὶ θὰ τὸν
κοιτάξῃ.

Η ΜΙΛΑ.

Μὰ ἔστεκε ἄλαλος ὁ ἀφέντης,
καρυδιάς κορμὸς σὰν εἴταν,
καὶ κουφό 'ταν τὸ ἅγιο ξύλο,
ὁ Ἄγι! Ὁνοῦρρης δὲ μιλούσε.

Κ' ἡ τρίτη μίλησε τότε
(Κύριε, κ' ἐλέησόν μας!)
καὶ μίλησε ἡ ὁμορφὴ τότε:
«Νά την, ἔτοιμη ἡ καρδιά μου.

Ἄν θέλῃ αἷμα ἡ γιαιτριά του,
νά, πάρτε το ἀπ' τὴν καρδιά μου.
μόνο αὐτὸς νὰ μὴν τὸ νοιώσῃ,
μόνο αὐτὸς νὰ μὴν τὸ μάθῃ.»

Κ' εὐτὺς τὸ ξύλο βγάξει κλῶνο,
βγάξει κλῶνο ἀπὸ τὸ στόμα,
βγάξει δάχτυλο καὶ κλῶνο,
ὁ Ἄγι! Ὁνοῦρρης ξανανθίζει!

Θὰ σκύψῃ νὰ μαζώξῃ τίς σνίξες καὶ τὰ πελεκούδια,
γύρω ἀπὸ τὸν πελεκημένο τὸν κορμὸ.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

ὦ, Μίλα, καρυδιάς κορμὸς κι αὐτὸ 'ναί.
Θὰ ξανανθίσῃ, λές, θὰ ξανανθίσῃ;

Η ΜΙΛΑ, σκυμμένη χάμου.

«Ἄν θέλῃ αἷμα ἡ γιαιτριά του,
νά, πάρτε το ἀπ' τὴν καρδιά μου...»

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Θὰ ξανανθίσῃ, λές, θὰ ξανανθίσῃ;

Η ΜΙΛΑ.

«Μόνο αὐτὸς νὰ μὴν τὸ νοιώσῃ,
μόνο αὐτὸς νὰ μὴν τὸ μάθῃ.»

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μίλα, Μίλα, τὸ θάμα, ἄς μᾶς λυτρώσῃ!
Ὁ Ἄγγελος ὁ βουδὸς μᾶς προστατεύει.
Δὲν τὸν δουλεύω μὲ τὰ σύνεργά μου·
μὲ τὴν ψυχὴ στὸ χέρι τὸν δουλεύω!
Μὰ τί ψάχνεις αὐτοῦ; τί ἔχεις χαμένο;

Η ΜΙΛΑ.

Μαζεύω ἐγὼ τὶς φλοῦδες· θὰ τὶς καίμῃ
μ' ἓνα κουκί, στήν καθεμιὰ, λιθάνι.
Βιάσου Ἀλίγκη· γιατί ὁ καιρὸς κοντεύει.
Τοῦ Σταυροῦ τὸ φεγγάρι εἶναι στὴ χάση,
κ' οἱ βοσκοὶ μας νὰ φεύγουν ἀρχινᾶνε·
ποῖος τραβάει στήν Ἀπούλια, ποῖος στὴ Ρώμη.
Κ' ἡ ἀγάπη μου γιὰ ποῦ θὰ πάῃ ταξίδι;
Ὅπου κι ἂν πάῃ ταξίδι, ἄς εἶναι ὁμπρὸς του,
λιβάδια καὶ βρυσούλες, μὰ ὄχι ἀγέρας,
κ' ἐμένα ἄς μὲ θυμᾶται ἅμα νυχτῶν!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Γιὰ τὴ Ρώμη θὰ πάῃ ταξίδι ὁ Ἀλίγκης,
θὰ πάῃ ἐκεῖ ποῦ πᾶνε ὅλες οἱ στραῖτες,
μὲ τᾶρνιά του στὴ Ρώμη τὴ μεγάλη,
τὴν ἄφηση νὰ πάρῃ τοῦ Ἐπιτρόπου,
τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μας,
ποῦ αὐτὸς εἶναι ὁ Ποιμένας τῶν Ποιμένων.
Φέτος δὲν πάει στὰ μέρη τῆς Ἀπούλιας,
παρὰ στήν Παναγιὰ τῆς Σκλαβωνίας
μὲ τὸν Ἀλᾶν τὸν Ἀθερναῖο θὰ στείλῃ
τὰ δυὸ κυπαρισσένια καντηλιέρα,
καὶ μαζί τους δυὸ μέτριες λαμπάδες,
γιὰ τὸν ἀμαρτωλό, μὴ μὲ ξεχάσῃ
ἡ Παναγιὰ ποῦ φυλάει τὰ κρογιάλι.
Καὶ τὸν Ἄγγελο αὐτόν, ἅμα τελειώσῃ,
θὰ τὸν φορτώσῃ ἀπάνω σὲ μιὰ μούλα,
καὶ βῆμα βῆμα θὰ τὸν κουβαλᾷ.

Η ΜΙΛΑ.

Βιάσου, βιάσου, γιατί ὁ καιρὸς κοντεύει.
Ἀπ' τὴ ζώνῃ καὶ κάτω ὁ Ἄγγελος μένει
μέσ' στὸν κορμό, τὰ πόδια του δεμένα
στοὺς ρόζους, χωρὶς δάχτυλα τὰ χέρια.
τὰ μάτια στήν ἰσιάδα τοῦ υετώπου.
Ξάργησες νὰ τοῦ φτειάξῃς τὶς φτεροῦγες
φτερό φτερό, μὰ, βλέπεις, δὲν πετᾷ.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Θὰ βοηθήσῃ ὁ Γοστάντσος, ὁ ζωγράφος
Γοστάντσος, ὁ ζωγράφος τῆς Μπισένιας,

ποὺ ἐργάζεται ἱστορίσματα στὰ κάρρα.
Κ' ἔχω κιόλα μαζί του συμφωνία,
καὶ θὰ μοῦ βάλῃ αὐτὸς χρώματα ὠραῖα·
καὶ ἴσως στὸ μοναστήρι οἱ καλογέροι
λίγο βαράκι γιὰ ἐν' ἄρνι μοῦ δώσουν,
φτερὰ καὶ τραχηλιὰ νὰ τοῦ χρυσώσω.

Η ΜΙΛΑ.

Βιάσου, βιάσου, γιατί ὁ καιρὸς κοντεύει,
κ' ἡ νύχτα πιά τὴν πέρασε τὴ μέρα,
κι ἀπάνω ἀπὸ τὸν κάμπο ὁ ἴσκιος ψηλώνει
ξάφνου, τὴν ὥρα ποῦ δὲν τὸν προσμένεις,
καὶ πιά ἡ ματιὰ δὲν ὀδηγᾷ τὸ χέρι,
μηδὲ ἡ τέχνη βοηθᾷ τὸ τυφλὸ ἀτσάλι.

Ὁ Κοσμάς θάναταραχτὴ μέσα στὸν ὕπνο του καὶ
θὰ βογγήξῃ. Θάκουστέ νᾶρχεται ἀπὸ μακριὰ ἡ ἱερὴ
ψαλμωδία τῆς λιτανείας ποῦ τραβάει γιὰ τὸ προ-
σκύνημα.

Βλέπει ὄνειρο ὁ Κοσμάς. Σὰν τί νὰ βλέπῃ;
Ἄκου ἄκου τὸν ψαλμὸ τῆς λιτανείας
ποῦ ἀπάνω ἀπ' τὸ βουνὸ περνάει νὰ πάῃ
σὴν Παναγιὰ τῆς Ποτέντσας, Ἀλίγκη,
πιστεύω, καὶ πρὸς τὸ χωριὸ σου, πέρα
στὸ σπῖτι σου, ποῦ εἶν' ἡ δική σου ἡ μάννα·
καὶ ἴσως περάσῃ λίγο παρακάτω,
καὶ τὴν ἀκούσῃ ἡ μάννα σου, κ' ἡ Ὁρνέλλα
ἴσως, καὶ ποῦνε: «Αὐτοὶ οἱ προσκυνητὰδες
ἀπ' τῶν βοσκῶν κατέβηκαν τὶς στάνες,
κ' ἓνα χαιρετισμὸ κἂν δὲ μᾶς φέρνουν!»

κυμμένος ὁ Ἀλίγκης, θὰ συμπελεκᾷ μὲ
τὸ τσεκούρι τὰ κάτω τοῦ κορμοῦ. Δίνον-
τας ἓνα χτύπημα, θὰ παρατήσῃ τὸ σιδερό
μέσα στὸ ξύλο· καὶ θάνασηκωθῇ κατα-
ταραγμένος.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Τί ἀγγίζεις τὴν καρδιά μου ὅπου πονάει;
Μίλα, τρέχω, στὸ δρόμο τοὺς προφταίνω,
καὶ λέω στὸ σταυροκράτη νὰ τοὺς φέρῃ
τὸ μήνυμά μου... Μὰ τί νὰ τοῦ πῶ;

Η ΜΙΛΑ.

Πές του: «Νὰ ζῆς, καλέ μου σταυροκράτη,
ἂν πᾶς ἀπ' τὸ φαράγγι τοῦ Ἁγίου Βλάση,
γιὰ τὸν τόπο ποῦ λέγεται Ἀκουανόθα,
ρῶτα ποῦ εἶναι τὸ σπῖτι μιᾶς γυναίκας
ποῦ τὴ λὲν Κάντια ἀπὸ τὴ Λεονέσσα,
καὶ στάσου· βέβαια θάχῃς ἀπὸ δαύτη
γαβάθι νὰ ρουφήξῃς, καὶ ἴσως θάχῃς
ἀκόμα κι ἄλλο· στάσου, — Ὁ γιός σου, πές της,

σὲ χαιρετάει, ὁ Ἀλίγκης, καὶ μαζί σου
τὶς ἀδερφές, καὶ τὴ Βιέντα, τὴ νύφη,
καὶ σοῦ τὸ τάξι πὼς θὰ κατεβῇ
νὰ πάρῃ εἰρηνικὰ τὴν εὐλογία
ξανὰ ἀπὸ σένα, προτοῦ ξεκινήσῃ·
καὶ νᾶσαι βέβαιη πὼς ἔχει γλυτώσει
κάθε κακὸ καὶ κίνδυνο, γλυτώσει
ἀπὸ τὸ μαῦρο δαίμονα ἐπιτέλους,
καὶ ποτὲ πιά δὲ θᾶναι ὀργῆς αἰτία,
καὶ ποτὲ πιά δὲ θᾶναι αἰτία γιὰ κλάμα
στὶς ἀδερφές, στὴ μάννα, στὴ γυναίκα.»

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μίλα, Μίλα, τί ἀγέρας τὴν ψυχὴ σου
προσβάλλει καὶ ἀνταριάζει; Ἀγέρας ἄξαφνα,
ἀγέρας μὲ ροβέρα. Καὶ ἡ φωνὴ σου
σβήνει στὸ στόμα, κ' ἀπὸ τὴ θωριά
σοῦ φεύγει τὸ αἷμα... Γιατί λὲς νὰ στείλω
στὴ μάννα μου γιὰ μήνυμα ἓνα ψέμα;

Η ΜΙΛΑ.

Σοῦ μιλῶ τὴν ἀλήθεια, τὴν ἀλήθεια·
ναί, ἀδερφέ μου, ἀκριβὲς τῆς ἀδερφῆς σου,
ἀλήθεια, ὅπως δὲν ἔκαμα τὸ κρῖμα
μ' ἐσένα, παρὰ κἀνα λαμπάδα
σὴν πίστη σου μπροστὰ καὶ ὀλόφεγγη εἴμου
μὲ ἀμόλυντην ἀγάπη ἀπέναντί σου.
Σοῦ μιλῶ τὴν ἀλήθεια, τὴν ἀλήθεια,
καὶ λέγω: Σῦρε, τρέξε εὐτὺς στὸ δρόμο,
νὰ βρῆς τὸ σταυροκράτη, νὰ σοῦ πάῃ
μήνυμα εἰρηνικὸ σὴν Ἀκουανόθα.
Εἶναι τοῦ μισεμοῦ φτασμένη ἡ ὥρα
γιὰ τὴν κόρη τοῦ Γιόριου. Κ' ἔτσι ἄς γίνῃ.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Βέβαια, ἄγριο μέλι θάχῃς φαγωμένο,
καὶ σοῦ θολώνει ὁ νους. Καὶ ποῦ θὰ πᾶς;

Η ΜΙΛΑ.

Θὰ πάγω ἐκεῖ ποῦ πᾶνε ὅλες οἱ στραῖτες.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Ἄ! θάρρης τότε μαζί μου, μαζί μου!
Μακρὴς ὁ δρόμος. Μὰ κ' ἐσένα ἀπάνω
στὴ μούλα μου θὰ βάλω. Καὶ θὰ πᾶμε
στὴ Ρώμη τὴ μεγάλη, ἐμεῖς κ' ἡ ἐλπίδα.

Η ΜΙΛΑ.

Πρέπει νὰ πάρω ἐγὼ τὸν ἄλλο δρόμο
μὲ τὰ πόδια καὶ δίχως τὴν ἐλπίδα.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ, γυρνώντας πρὸς τὴ γριὰ ποῦ κοιμᾶται.

Ἄννα Ὀννα, ἀκούς; ξύπνα! ἔλα, σήκω ἀπᾶ-
καὶ σῦρε νὰ μοῦ φέρῃς μαῦρο ἐλλέβορο, [νῶ,
μουλὸ νὰ ξαναδώσῃ σὴν κοπέλλα!

Η ΜΙΛΑ.

Μὴ θυμῶνῃς, Ἀλίγκη. Μ' ἂν θυμῶσῃς
κ' ἐσὺ μ' ἐμένα, πὼς μπορῶ νὰ ζήσω
ἐγὼ ὡς τὸ βράδυ; Κάτω ἀπὸ τὴ φτέρνα σου
δὲ σκύβω νὰ σηκώσω τὴν κορδιά μου!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Στὸ σπῖτι μου ἐγὼ πιά δὲ θὰ γυρίσω
παρὰ μ' ἐσέ, μ' ἐσέ, κόρη τοῦ Γιόριου,
Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα, μ' ἐσέ στέφανό μου.

Η ΜΙΛΑ.

Ἀλίγκη, νὰ διαβῶ τὸ ἴδιο κατώφλι,
ὅπου εἶταν καταγῆς τὸ σταυροκρί;·
Καὶ πρόβαλε ἐκεῖ κάποιος ποῦ ἔσταζε αἷμα,
καὶ εἶπε τότε σ' αὐτόν ὁ ἴδιος ὁ γιός του:
«Δὲν τὸ περνᾷς, ἂν ἀδικο εἶναι τὸ αἷμα.»
Εἶτανε μεσημέρι, τοῦ Ἀϊ-Γιαννιοῦ
παραμονή· καὶ θέρος στὰ χωράφια.
Κρέμεται ἀργὸ στὸν τοῖχο τὸ δρεπάνι,
τὸ σᾶρι ξαποσταίνει στὰ κελλάρια,
ὅμως φουντώνει ὁ πόνος ὁ σπαρμένος.

Ὁ Κοσμάς θάναταραχτὴ μέσα στὸν ὕπνο του βογ-
γώντας.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μὰ ξέρεις ποῖος θὰ σὲ πάῃ ἀπ' τὸ χέρι;
Ο ΚΟΣΜΑΣ, φωνάζοντας.
Μὴν τονὲ λύσης! Μή! μὴν τονὲ λύσης!

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ.

Ὁ ἅγιος θάνασις ἀπὸ τὰ χέρια, σηκώνοντας τὸ
πρόσωπο ἀπὸ τὰ γόνατα.

Η ΜΙΛΑ.

Κοσμά, τί ὄνειρο βλέπεις; Πές: τί βλέπεις;

Ὁ Κοσμάς θὰ ξυπνήσῃ καὶ θὰ σηκωθῇ.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Τί εἶδες στὸν ὕπνο σου; Ἐλα, πές' μας: τί εἶ-
δες; [δες;

Ὁλόγυρα τρομάρες μὲ κυκλώνουν.

Ἐγὼ εἶδα... Ὅμως δὲν πρέπει νὰ μιλήσω.

Κάθε ὄνειρο, ποῦ ἓνας Θεὸς τὸ στέλνει,

μὲ φωτιά, πρὶν τὸ πῆς, ἄς καθαρίξῃ.

Εἶδα, καὶ ὅ,τι εἶδα βέβαια θὰ τὸ πῶ.

Ὅμως ἀνάξια τὸνομα ἄς μὴν πιάσω
τοῦ Θεοῦ μας γιὰ νὰ κρίνω, ὅταν ἀκόμα
ἡ καταχνιά μοῦ στέκεται ἀποπάνω.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Ἄγιος εἶσαι, Κοσμά μου. Πολλὰ χρόνια
ἐσὺ νιθόσουν μὲ νερά ἀπὸ χιόνι.

Τὰ νερά ποῦ ἀναβρύζουν ἀπ' τὰ ὄρη

σου δρόσιζαν τὴ δίψα μπρὸς στὰ Οὐράνια.
Μέσ' στὴ σπηλιά μου σήμερα κοιμόσουν,
ἀπάνω στὴν προβειὰ τὴν ξασπρισμένη
μὲ θειάφι ὥστε ὁ Βραχνὰς νὰ μὴ ζυγῶνῃ.
Στὸν ὕπνο σου ἔχεις ἰδωμένα ὀράματα.
Τὸ βλέμμα τοῦ Κυρίου ἀπάνω σου εἶναι.
Μὲ τὴ δική σου γνώση βόηθησέ με.
Θὰ σοῦ μιλήσω ἐγώ, κ' ἐσύ ἀποκρίσου με.

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Δὲν ἔχω μαθημένη τὴ σοφία,
παιδί μου, κι οὐδὲ κἀν τὴ γνώσην ἔχω
ποῦ ἔχει κ' ἡ πέτρα στοῦ βοσκού τὸ δρόμο.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Κοσμά, ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ, στάσου ἀκουσέ με.
Στὸν Ἀγγελο σὲ ὀρκίζω πὺν κλεισμένος
στὸν κορμὸ ἐδῶ, δὲν ἔχει αὐτιά, μὰ ἀκούει!

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Μίλησε λόγια, καθαρὰ, πρατάρη·
κι ἀνοίξε τὴν καρδιά σου, ὅχι σὲ μένα,
στὴν ἄγια τὴν ἀλήθεια μοναχά.

Ὁ Μάλδης κ' ἡ Ἄννα Ὁννα θὰ ξυπνήσουνε καὶ θὰ
ἀνασηκωθοῦνε στὸν ἀγκῶνα γιὰ νὰκούσουνε.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Τὴν ἄγια ἀλήθεια θὰ σοῦ πῶ Κοσμά.
Τῆς Ἀγίας Δωρεῆς ξανάρθα στὸ ὄρος
μὲ τάρνιά μου ἀπ' τὸν κάμπο τῆς Ἀπουλίας.
Σὰν πῆρα τόπο γιὰ νὰ τὰ μαντρώσω,
πῆγα κάτω τρεῖς μέρες στοὺς δικούς μου.
Καὶ βρῖσκω τὴ μητέρα μου στὸ σπίτι,
καὶ μοῦ λέει: «Θέλω, γιέ μου, νὰ σοῦ δώσω
γυναίκα.» Ἐγὼ τῆς λέω: «Μητέρα, πάντα
κάνω τὴν προσταγή σου.» Αὐτὴ μοῦ λέει:
«Καλά, νὰ τὴ ἡ γυναίκα σου.» Γίνεται
ὁ γάμος. Φτάνει τὸ συγγενολόγι
καὶ ὡς τὴν πόρτα τὴ νύφη μοῦ τὴ φέρνει.
Σὰν ἀνθρώπος ἐγὼ μὲν ἀπ' τὴν ἄλλην
ὅχτια τοῦ ποταμοῦ, πὺν ὅλα τὰ βλέπει
πέρ' ἀπὸ τὸ νερό, καὶ βλέπει ἀνάμεσα
νὰ περνᾷ τὸ νερό, πὺν περνᾷ αἰώνια.
Κοσμά, εἴταν Κυριακή. Κ' ἐγὼ δὲν εἶχα
πιωμένο ἀφιόνι μέσα στὸ κρασί μου.
Ὡστόσο πῶς τόσο μεγάλος ὕπνος
μοῦ ἔπεσε στὴν καρδιά τὴν ξεχασμένη;
Κοιμήθηκα, θαρρῶ, ἑφτακόσια χρόνια.
Σηκωθήκαμε ἐξώρας τὴ Δευτέρα.
Κ' ἔσπασε τὸ ψωμάκι τῆς ἡ μάννα μου
στὴν κεφαλὴ τῆς κοπέλλας, κι αὐτὴ ἔκλαψε.
Ἐγὼ μὴτε τὴν ἄγγιξα. Ἦρθαν τότε

μὲ τὰ πανέρια τοῦ σταριοῦ οἱ δικές μας.
Μὰ ἐγὼ βουβὸς στεκόμουν, ὁλος πίκρα,
σὰ νάμουν μέσ' στὸν ἴσκιο τοῦ θανάτου.
Καὶ νὰ, πὺν ξαφνικὰ μπαίνει ἐκεῖ μέσα
ὅλη τρέμουλα τούτῃ ἐδῶ ἡ κοπέλλα.
Τὴν τρέχαν τοῦ κυνήγου οἱ θεριστάδες,
σκύλοι! νὰ τὴ γνωρίσουνε γυρεύανε.
Κι αὐτὴ ἀπὸ μᾶς ζητοῦσε σωτηρία.
Καὶ κανεὶς ἀπὸ μᾶς, Κοσμά, δὲ σάλεψε.
Μονάχα τρέχει ἡ πὺν μικρὴ ἀδερφή μου
κι ἀποκοτάει τὴν πόρτα νὰ σφαλήσῃ.
Καὶ νὰ, πὺν ἡ πόρτα ἀπὸ ἐκείνους τοὺς σκύ-
βροντοκοπιέται μὲ λογιῆς βοισόλογα. [λους
Κι ἀνοίγει ἐνάντια στὴν κοπέλλα τούτῃ
στόμα ὅλο ψέμα μὲ λόγια ὅλο μῖσος.
Στὸ σκυλόλογι θέλουν νὰ τὴ ρίξουν.
Κ' ἡ ἄμοιρη αὐτὴ σιμὰ στὸ παραχῶνι
ἔλεος ζητᾷ, νὰ μὴν τὴν κομματιάσουν.
Μὰ ἀτός μου τὴν ἀρπάζω καὶ τὴ σέρνω,
μὲ μῖσος καὶ μὲ δόλο, καὶ μοῦ φαίνεται
πῶς σέρνω τὴν καρδιά πὺν εἶχα παιδάκι.
Κι αὐτὴ φωνάζει, καὶ σηκώνω ἀπάνω τῆς
τὴ ράβδα ἐγώ. Καὶ κλαίνει οἱ ἀδερφές μου.
Καὶ νὰ, πίσω ἀπ' αὐτὴ, μὲ αὐτὰ τὰ μάτια,
βλέπω, Κοσμά, τὸν Ἀγγελο πὺν κλαίει!
Τὸν βλέπω, ἄγιε! Μὲ κοιτάζει ὁ Ἀγγελος,
κλαίει καὶ σωπαίνει. Στὰ γόνατα πέφτω,
Συχώρεση ζητῶ. Καὶ αὐτὸ τὸ χέρι μου
γιὰ νὰ παιδέψω, ἕνα δαυλὸ ἀναμμένο
πιάνω ἀπ' τὸ τζάκι. «Μή, νὰ μὴν καῖς!»
φωνάζει ἡ θλιθερή. Καὶ μοῦ λέγει ὕστερα...
Ὡ Κοσμά μου, ὦ ἄγιε, μὲ νερὰ ἀπὸ χιόνι
κάθε πρωὶ κι αὐγὴ ἐσύ βαφτιζόσουν·
κ' ἐσύ, γριά, γνωρίζεις ποιά βοτάνια
τὴ σάρκα τὴ χριστιανὴ γιὰ τρεῦναι;
ξέρεις τῆς κάθε ρίζας τὴν ἐνέργεια;
κ' ἐσύ, Μάλδη, μ' αὐτὴ σου τὴ διχάλα
μπορεῖς νὰ πῆς πὺν κρύβονται βλησιδία
στὰ πόδια τῶν νεκρῶν πὺν εἶναι θαμμένοι
πᾶν ἑκατό, πᾶν χίλια χρόνια, —ἀλήθεια;
καὶ βαθύ, καὶ βαθύ, βαθύ ναι τὸ ὄρος.
Καὶ τώρα σὰς ρωτῶ: ἐσεῖς πὺν ἀκούτε
αὐτὰ πὺν φτάνουν ἀπὸ τόσο πέρα,
ποιά φωνὴ κι ἀπὸ ποιο τάχα ἦρε μάκρος
καὶ μίλησε, νὰ τὴν ἀκούσῃ ὁ Ἀλίγκης;
Ἀπαντήστε μου ἐσεῖς! Ἐτοῦτῃ μοῦ εἶπε:
«Καὶ πῶς θὰ τὰ βοσκᾷς ἐσύ τάρνιά σου,
ἀν πάθῃ, Ἀλίγκη, τὸ δικό σου χέρι;»

Καὶ μὲ τὸ λόγο αὐτὸ κόβοντας πῆρε
μέσ' ἀπ' τὰ κόκκαλά μου τὴν ψυχὴ μου
ἔτσι, ὅπως κόβεις, ἐσύ γριά, ἕνα βότανο.

Ἦ Μίλα θὰ κλαίῃ σιωπηλά.

Η ANNA ONNA.

Εἶν' ἕνα χόρτο κόκκινο, τὸ λένε
Γλάσπη· κ' ἕνα ἄσπρο, καὶ τὸ λένε Αἰγούσα,
καὶ τὸνα ἀπ' τᾶλλο μακριὰ βλασταίνουν·
μὰ οἱ ρίζες τοὺς μέσ' στὸ τυφλὸ τὸ χῶμα
κάτω ἀνταμώνουν κ' ἐκεῖ κομποδένονται,
τόσο λιανὲς πὺν δὲν τίς βρίσκει μῆτε
ἡ Ἀγία Λουκία. Κι ἂς ἔχουν φύλλα ἀνόμοια:
βγάζουν τὸν ἴδιο ἀνθὸ κάθε ἑπτὰ χρόνια.
Αὐτὸ ναι καὶ γραμμένο στὰ χαρτιά μας.
Ξέρει ὁ Κοσμάς τοὺς δρόμους τοῦ Κυρίου.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Ἀκουε, Κοσμά μου. Ὁ ὕπνος τῆς λησμοσύ-
μὲ βρῆκε στὸ προσκέφαλο, σταλμένος [νης
ἀπὸ ποῖον; Εἶχε κλείσει τὰθῶο χέρι
τῆς σωτηρίας τὴ θύρα· καὶ μοῦ φανίστη
ὁ Ἀγγελος τῆς ὁρμήνεας· καὶ μπῆκε αἰώνιο
σημάδι ὁ λόγος πὺν ἔπενε ἀπ' τὰ χεῖλη.
Καὶ ποιά εἴταν ἡ γυναίκα μου, μπροστὰ στὸ
καλὸ στάρι, στὸ ἀγνὸ ψωμί καὶ στὸ ἄνθος;

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Πρατάρη Ἀλίγκη, τὸ δίκαιο καντάρι
κ' ἡ δίκαια ζυγαριὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ μας.
Ὡστόσο ἀκόμα φῶτιση νὰ πάρης
ἀπὸ Ἐκεῖνον πὺν σοῦ ἔδωκε τὸ θάρρος·
πάρε ἀπ' αὐτὸν σημάδι γιὰ τὴν ξένη.
Μὰ ἐκεῖνη πὺν ἔμεινε ἀνέγγιχτη, πὺν εἶναι;

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Παραμονὴ τ'αν τοῦ Ἀι-Γιαννίου· τὰπόσπερο
τράβηξα γιὰ τὴ στάνη. Πρὶν νὰ φέξῃ
βρέθηκα ἐγὼ ψηλὰ ἀπ' τὴν Καπρακίνα
καὶ στάθηκα ὅσο νάβγῃ ὁ ἥλιος. Καὶ εἶδα
μέσα στὸν κύκλο νὰ αἰμοστάζῃ ἡ κάρα
τοῦ Ἀποκεφαλισμένου. Ἦρθα στὴ στάνη,
κι ἄρχισα νὰ βοσκᾶω καὶ νὰ πονᾶω.
Καὶ μοῦ φαινόταν πῶς βαστούσε ὁ ὕπνος,
καὶ πῶς τάρνιά μασούσαν τὴ ζωὴ μου.
Ποιὸς μοῦ ζύγιασε τότε τὴν καρδιά;
Εἶδα, Κοσμά, πρῶτα τὸν ἴσκιο, καὶ ὕστερα
ἀπάνω στὸ κατῶφλι, ἐκεῖ, τὴν ἴδια.
Εἴταν ἡ σκόλη τοῦ Ἀγίου Θεοβάλδου.
Ἐμενε καθισμένη αὐτὴ ἡ κοπέλλα
στὴν πέτρα ἀπάνω. Πῶς νὰ σηκωθῇ,

πὺν εἶχε πληγὴς στὰ πόδια; Μοῦ εἶπε: «Ἀλίγκη,
μὲ γνωρίζεις;» Τῆς εἶπα: «Εἴσαι ἡ Μίλα.»
Καὶ ἄλλο δὲν εἶπαμε, ἀρῶ πᾶ δὲν εἴμαστε
δυό. Καὶ δὲν κριματίσαμε οὔτε τότε,
οὔτε ὕστερα ποτέ. Τὸ λέγω ἀλήθεια.

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Πρατάρη Ἀλίγκη, ἔχεις ἀνάψει βέβαια
καντήλι εὐλαβικὸ στὴ σκοτεινιά σου·
μὰ τὸβαλες στὴ θέση τῆς ἀρχαίας
κολώνας πὺν οἱ γονιοὶ σου εἶχαν ὑψώσει.
Τὴν ἔχεις βγάλει τὴν ἱερὴ κολώνα.
Μὰ, ἀνίσως σθήσῃ αὐτὸ σου τὸ καντήλι;
Νερό βαθύ ναι στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου
ἡ ὁρμήνεα· καὶ ἀπ' αὐτὴν ὁ δίκαιος πίνει.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Δέουμαι στὸ Θεὸ νὰ μᾶς σφραγίσῃ
μὲ τῆς αἰώνιας Κοινωνίας τὴ βούλλα!
Τί κάνω, ιδέες! Μὲ τὴν ψυχὴ στὸ χέρι
δουλεύω αὐτὸ τὸ ξύλο, σὰν ὁμοίωση
τοῦ Ἀγγέλου πὺν φανίστηκε. Ἐχω ἀρχίσει
τῆς Παναγίας, καὶ θέλω ὡς τὸ Ροζάριο
νὰ τὸ τελειώσω. Νὰ, τὸ σχέδιό μου.
Θὰ κατεβῶ μὲ τάρνιά πρὸς τὴ Ρώμη·
θὰ πάρω καὶ τὸν Ἀγγελο μαζί μου
στὴ μούλα ἀπάνω. Καὶ θὰ πάω στὸν Πάπα,
μὲ τὴ χάρη τοῦ Ἀι-Πέτρου Καίσεστίνου
πὺν ἀσκήτεψεν ἀπάνω στὸ Μορρόνε,
θὰ φτάσω ὡς τὸν Ποιμένα τῶν Ποιμένων
μ' αὐτὸ τὸ τάμα, ζητώντας τὴν ἀδεια,
νὰ πᾶν αὐτὴ πὺν ἔμεινε ἀγγιχτὴ πίσω
στὴ μάννα τῆς, λυμένη ἀπ' τὸ στεφάνι,
καὶ στὴ δικὴ μου ἐγὼ νὰ πᾶω τὴν ξένη
πὺν ξέρε καὶ θρηνεὶ χωρὶς νὰκούεται.
Τώρα, Κοσμά, ρωτῶ τὴ μάθησή σου:
ἡ χάρη, ἡ ἀδεια θὰ δοθῇ σ' ἐμένα;

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Ὅλοι τοῦ ἀνθρώπου οἱ δρόμοι φαίνονται ἴσιοι
γι' αὐτόν· μὰ τίς καρδίας ζυγιάζει ὁ Κύριος.
Κάστρα ἀψηλὰ, κάστρα ἀψηλὰ· χεῖ ἡ Ρώμη,
σιδερά πόρτες, κ' ἔχει γύρω γύρω
τορὰνὰ μνημοῦρια, ὅπου φυτρῶνε χόρτο.
Τάρνι σου ἂς μὴ μασήσῃ τέτοιο χόρτο,
πρατάρη Ἀλίγκη. Ρώτησε τὴ μάννα...

ΜΙΑ ΦΩΝΗ, ἀπ' ἔξω φωνάζοντας.

Κοσμά, Κοσμά! Εἴσαι μέσα; Πρόφτασ' ἔξω!

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Ποιὸς μὲ φωνάζει; Ἀκούσατε φωνές;

Η ΦΩΝΗ.

"Εβγα, Κοσμά, γι' αγάπη του Χριστού!

"Ε, Χριστιανοί, κάντε όλοι το σταυρό σας.

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

"Ερχομαι. Ποιός με κράζει; Ποιός με θέλει;

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Ανὰ βοσκοί ντυμένοι με προβιές, θά παρουνισατοῦνε στὸ ἀνοιγμα τῆς σπηλιᾶς, κρατώντας ἀνάμεσὸ τους σφιχτὰ ἕνα ἀγόρι λιγνὸ καὶ πρασινωπὸ σὰν ἀκρίδα, ποὺ θάῃ τὰ μπράτσα σφιχτοδεμένα στὰ πλευρά του με πολλοὺς γύρους σκοινὶ δλόγυρα στὸν κορμὸ του τὸ μισογδυμένο.

Ο ΕΝΑΣ ΒΟΣΚΟΣ.

"Ε, Χριστιανοί, κάντε όλοι το σταυρό σας!

"Ο Θεός νὰ σᾶς φυλάξῃ ἀπ' τὸν "Οχτρό μας.

Μ' ἕνα Πάτερ "Ημῶν κλείστε τὸ στόμα!

"Όλοι οἱ παρόντες θὰ σταυροκοπηθοῦνε.

Ο ΑΛΛΟΣ ΒΟΣΚΟΣ.

"Εχει δαιμόνια αὐτὸς ὁ νέος, Κοσμά μου.

Τρεῖς μέρες τώρα τὸν ἔχουν πιασμένο,

καὶ κοίτα, κοίτα πῶς τὸν τυραννοῦνε!

Κι αὐτὸς ἀφρίζει, σκούζει, πρασινίζει.

Με τὰ σκοινιά τὸν ἔχουμε δεμένο,

νὰ σοῦ τὸν φέρουμε. "Εγιανες ἐσὺ τὸν

Βαρθολομαῖο ἀπ' τὸ Κιόγκο στὴν Πετράρα.

"Ανθρωπε σπλαχνικέ, λευτέρωσέ τον

κι αὐτὸν ἐδῶ. Καὶ κάμε νὰ τοῦ φύγουν!

Διῶξ' του τα ἐσύ, καὶ δῶς' του τὴν ὑγεία του.

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Πῶς λογίζεται; πῶς λένε τὸν πατέρα του;

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΒΟΣΚΟΣ.

Σαλβέστρος τοῦ Μαθιῦ τοῦ Συμεῶνα.

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Σαλβέστρο, θέλεις νὰ γίνης καλὰ;

Κάμε καρδιά, παιδάκι μου. "Εχε πίστη,

Σοῦ λέγω ἐγώ: μὴ φοβάσαι. Κ' ἐσεῖς

τί τὸν κρατᾶτε ἔτσι δεμένο; Λύστε τον.

Ο ΑΛΛΟΣ ΒΟΣΚΟΣ.

Κοσμά μου, στὸ ξωκλήσι ἔλα μαζί μας.

"Εκεῖ θὰ τονὲ λύσουμε. "Εδῶ, φεύγει!

Κ' ἔχει πάντα τὴν τρέλα νὰ σωριάζεται

καὶ νὰ κυλιέται· κι ἀφρίζει. "Ελα πάμε!

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Στῆνομα τοῦ Θεοῦ! Καρδιά, παιδί μου!

Οἱ δυὸ βοσκοὶ θὰ τραβήξουνε ἔξω τὸ δαιμονισμένο.

"Ο Μάλδης κ' ἡ "Αννα "Οννα θὰ τοὺς ἀκολουθίσουνε γιὰ λίγο· θὰ κοντοσταθοῦνε νὰ κοιτάξουνε:

ὁ χρυσοφάντης, ποὺ τὸν τρώει ἡ ἔγνοια γιὰ ὅσα κρύβει βαθιὰ τὸ χῶμα, κρατώντας στὸ χέρι ἕνα φυλλομαδημένο κλαδί ἐλιάς ποὺ τελειώνει σὲ διχάλα κ' ἔχει καρτωμένο ἕνα σβώλακι κερί στὴν πιὸ χοντρή τὴν ἄκρη· ἡ γριά βοτανίστρα ἀκκουμπησμένη στὸ δεκάνικι τῆς, με τὸ ταγάρι τῆς τὰ βότανα κρεμαστὸ στὴν κοιλιὰ τῆς ἀπάνω. Σὲ λίγο, θὰ κινήσουν ἔξω κι αὐτοί. "Ο ἅγιος θὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὸ κατώφλι πρὸς τὸ φιλόξενο βοσκὸ τῆς σπηλιᾶς.

Πᾶω στὸ καλὸ. Πρατάρη "Αλίγκη, νᾶχης χίλια καλὰ γιὰ τὸ καλὸ ποὺ βρήκα στὸ λημέρι σου. Μ' ἔχουνε καλέσει, κ' ἔχω ἀπαντήσει. Κ' ἐσύ, προτοῦ πάρης τὸ νέο σου δρόμο, στοχάσου τὸ νόμο. "Οποῖος χαλνάζει τὸ δρόμο, αὐτὸς χαλιέται. Στὴν προσταγὴ νὰ μείνης τοῦ πατέρα σου. Τὴ διδασχὴ νὰ κάμης τῆς μητέρας σου. Κράτα τοὺς πάντα ἀπάνω στὴν καρδιά σου. Κι ὁ Θεός στὸ πόδι σου ὁδηγός, μὴ μπλέξῃ στὰ βρόχια, καὶ στὴ θράκα μὴ σκοντάψῃ.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Κοσμά, τὸ ἄκουσες; Σοῦ εἶπα: "Αγνὸς ἐγώ 'μαι.

Δὲν ἔπessa στὸ κρίμα, καὶ εἶχα πίστη.

Δὲν ἄκουσες; Σοῦ τὰ εἶπα τὰ σημάδια,

ποὺ ὁ ὕψιστος Θεός μοῦ ἔχει σταλμένα.

Ξετρέχω ὅ,τι εἶναι δίκιο, καὶ ἄς παιδεύουμαι!

Ο ΚΟΣΜΑΣ.

Κ' ἐγώ σοῦ λέγω: ρῶτα τὴ γενιά σου,

προτοῦ τὴν πάρης μαζί σου τὴν ξένη.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ, ἀπέξω φωνάζοντας.

Μὴ χρονίζης, Κοσμά! Τονὲ σκοτώνει!

Ο ΚΟΣΜΑΣ, γυρίζοντας πρὸς τὴ Μίλα.

Καλὸ νᾶχης γυναίκα. "Αν τῶχης μέσα σου,

κάμε ἀπὸ σὲ νὰ τρέχῃ σὰν τὸ δάκρυ,

δίχως νὰκούγεται. "Ισως ξαναρθῶ.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Σὲ ἀκολουθῶ, γιατί ὅλα δὲν τὰ εἶπα...

Η ΜΙΛΑ.

"Αλήθεια, "Αλίγκη μου: ὅλα δὲν τὰ εἶπες!

Σῦρε στὸ δρόμο, βρὲς τὸ σταυροκράτη

καὶ πὲς του νὰ σοῦ πᾶχ τὸ μῆνυμά σου.

"Ο ἅγιος θὰ τραβήξῃ πέρα γιὰ τὰ βοσκοτόπια. Θὰ κούεται, πότε καὶ πότε, ἡ ψαλμωδία ἀπὸ τοὺς προσκυνητές.

"Αλίγκη, "Αλίγκη δὲν τὰ εἶπαμε ὅλα.

Θᾶταν κάλλιο γιὰ μὲ νᾶχω στὸ στόμα

μὴ καλὴ φούχτα χῶμα ἢ καμιὰ πέτρα

νὰ μοῦ τὸ κλείσῃ. "Ακουσε, "Αλίγκη, τοῦτο

μόνο ἀπὸ μένα. "Εγώ κακὸ δὲ σοῦκαμα,

κακὸ δὲ θὰ σοῦ κάμω. "Εχουνε γιάνει τὰ πόδια μου, καὶ ξέρουνε τὸ δρόμο. Φτασμένη πιά εἶναι τοῦ μισεμοῦ ἡ ὥρα γιὰ τὴν κόρη τοῦ Γιόριου. Κ' ἔτσι ἄς γίνῃ.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Δὲν ξέρω, μήτ' ἐσὺ ξέρεις τὴν ὥρα

ποὺ ἔρχεται. Βάλε στὸ καντήλι λάδι.

Πάρε τὸ λάδι ἀπὸ τᾶσκι. "Εχει ἀκόμα.

Καὶ πρόσμενέ με: πάω στὸ σταυροκράτη.

Τῶχω καλὰ σκεφτεῖ τί θὰ τοῦ πῶ.

Θὰ στρέψῃ γιὰ νὰ φύγῃ. "Η γυναίκα νικημένη ἀπὸ τὴ λαχτάρα, θὰ τὸν κραῖξῃ πίσω.

Η ΜΙΛΑ.

Δῶς' μου τὸ χέρι σου, ἀδερφέ μου "Αλίγκη!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μίλα, κοντά 'ναι ὁ δρόμος· ἐδῶ χάμου.

Η ΜΙΛΑ.

Νὰ σοῦ φιλήσω, δῶσε μου τὸ χέρι.

Μόνη δροσιὰ στὴ δίψα μου ποὺ παίρνω.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ, πλησιάζοντας.

Μίλα, με τὸ δαυλὸ πῆγα νὰ κάψω

τᾶθλιο τὸ χέρι ποὺ πρόσβαλε ἐσένα.

Η ΜΙΛΑ.

Δὲν τὸ θυμοῦμαι. "Εγώ 'μαι ἡ κακομοῖρα

ποὺ βρήκες καθισμένη ἐκεῖ στὴν πέτρα,

κ' ἔρχότανε ποιός ξέρε ἀπὸ τί δρόμους!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ, πλησιάζοντας ἀκόμα.

Στὴν ὄψη σου τὸ κλάμα δὲ στεγνώνει,

καημένη. Στὰ ματόκλαδα ἕνα δάκρυ

σοῦ μένει: τρέμει, σὰ μιλάς· δὲν πέφτει.

Η ΜΙΛΑ.

"Η σιωπὴ βαθεῖα 'ναι. "Ακουσε, "Αλίγκη.

Δὲν φέλουν πιά. Χόρτα καὶ χιόνια μόνο,

κ' οἱ δυὸ μας, ἀδερφέ μου. Εἴμαστε μόνοι.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μίλα, εἶσαι ἐσὺ σὰν τὴ φορὰ τὴν πρώτη

στὴν πέτρα ἐκεῖ ποὺ γλυκὰ μοῦ γελοῦσες

στὰ μάτια, καὶ εἶχες αἵματα στὰ πόδια.

Η ΜΙΛΑ.

Κ' ἐσύ, δὲν εἶσαι αὐτὸς ποὺ γονατοῦσε,

καὶ τοῦ "Ατ-Γιαννιῦ τοῦ Φανιστῆ τᾶνθάκια

τ' ἄφησε κταγῆς; Κάποια τὰ πῆρε

καὶ τὰ φοράει στὸ φυλαχτὸ κλεισμένα.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μίλα, ἔχεις στὴ φωνὴ κάποιον ἀντιδόγγημα

ποὺ με παρηγορεῖ καὶ με πικραίνει,

σὰν ὅταν τὸν "Οχτῶρη με τίς στρουγγές

περπατᾶς, περπατᾶς στὸ ἀκροθαλάσσι.

Η ΜΙΛΑ.

Νὰ περπατῶ μαζί σου γιαλοὺς καὶ ὄρη, τῶθελα αὐτὸ νᾶναι ἡ δική μου ἡ μοῖρα!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Συντροφιά μου, ἐτοιμάσου γιὰ ταξίδι.

Μακρὴς ὁ δρόμος, μὰ δυνατὴ ἡ αγάπη.

Η ΜΙΛΑ.

Κι ἀπὸ φωτιὰ θὰ πέρναγα ἀναμμένη,

κι ἄκρην ὁ δρόμος ἄς μὴν εἶχε, "Αλίγκη!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Στὰ βουνὰ θὰ μαζεύης γεντιάνες,

καὶ ἀστέρια τοῦ γιαλοῦ στάκροθαλάσσια.

Η ΜΙΛΑ.

Κι ἂν ἔπρεπε τὰ γόνατα νὰ βάζω

μέσ' στὰ δικά σου ἀχνάρια, θὰ σερνόμουν.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Σκέψου τὸ γλυκὸν ὕπνο, ἄμα νυχτώνῃ!

Δύσμο, θυμᾶρι θᾶχης προσκεφάλι.

Η ΜΙΛΑ.

Δὲ σκέφτομαι, ὄχι. Μ' ἄφησε κἂν τούτη

τὴ νύχτα ἐγώ νὰ ζήσω ὅπου ἀνασαινεις,

καὶ πάλι νὰ σ' ἀκούσω νὰ κοιμᾶσαι,

νᾶγρυπνήσω γιὰ σὲ σὰν τὰ σκυλιὰ σου!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Τὸ ξέρεις πιά τί μέλλεται, τὸ ξέρεις.

Μοιράζω ἐγώ νερό, ψωμί κι ἀλάτι

μ' ἐσένα. Θὰ μοιράσω καὶ τὸ στῶμα,

ὡς τὸ θάνατο. Δῶσε μου τὰ χέρια.

Θὰ πιαστοῦνε ἀπὸ τὰ χέρια καὶ θὰ κοιταχοῦνε μέσα

στὰ μάτια.

Η ΜΙΛΑ.

"Αχ, τρέμουμε· ναι, τρέμουμε... Εἶναι κρύα

τὰ χέρια σου, χλωμιάζεις... Ποῦ πηγαίνει

τὸ αἷμα ποὺ σοῦ χάνεται ἀπ' τὴν ὄψη;

Θὰ ξελύσῃ τὰ χέρια τῆς καὶ θὰ τοῦ χαϊδέψῃ τὰ

μάγουλα.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

"Ω Μίλα, Μίλα, ἀκούω σὰ νὰ βροντᾶ...

Καὶ ὅλο τῶρος γκρεμίζεται, βουλιάζει.

Ποῦ εἶσαι ἐσύ; Ποῦ εἶσαι ἐσύ; Χάθηκαν ὅλα.

Κι αὐτὸς θάπλωσῃ σ' αὐτὴ τὰ χέρια, σὰν ἕνας ποὺ

τρεκλίζει νὰ πέσῃ. Καὶ θὰ φιληθοῦνε. "Υστερα θὰ

πέσουνε κ' οἱ δυὸ στὰ γόνατα, ἀντικρυσμένοι.

Η ΜΙΛΑ.

"Ελέησέ μας, Παναγία Παρθένα!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

"Ελέησέ μας, "Ιησοῦ Χριστέ μου!

Θά γίνη μεγάλη σιωπή.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ απότομη απέξω.

Πρατάρη, σέ γυρεύουνε στο γρέκι!

Μιά μαύρη προβατίνα ξεγοριάστηκε!

‘Ο ‘Αλίγκης θά σηκωθῇ τρεμοσαλεύοντας, καὶ θά κινήσῃ πρὸς τὸ κράξιμο.

‘Ο τσελιγγας σὲ κράζει, καὶ νὰ τρέξεις!
Καὶ λέει πὼς εἶναι μιά μετὰ τὴ σκαφίδα,
δὲν ξέρω ποιά, πὺν πάει γυρεύοντάς σε.

‘Ο ‘Αλίγκης θά γυρίσῃ πίσω τὸ κεφάλι νὰ κοιτάξῃ
τὴ γυναῖκα πὺν ἔμεινε γονατισμένη· καὶ τὸ βλέμμα
τοῦ θάγκαλιάσῃ ὅλα τὰ πράματα.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ, με χαμηλὴ φωνή.

Μίλα, νὰ βάλῃς στὸ καντήλι λάδι,

γιὰ νὰ μὴ σβῆσῃ. Βλέπεις, μόλις φέγγει.

Πάρε τὸ λάδι ἀπὸ τάσκι. ‘Έχει ἀκόμα.

Καὶ πρόσμενέ με, ὡς πὺν νὰ πάω στὸ γρέκι.

Μὴν ἔχῃς φόβο. ‘Ο Θεὸς τὰ συχωρᾷ.

Τρέμαμε ἐμεῖς: μᾶς συχωρᾷ ἡ Παρθένα.

Τὸ λάδι βάλει, καὶ δέου στὴ χάρη τους.

Θά τραβήξῃ πέρα γιὰ τὰ βοσκοτόπια.

Η ΜΙΛΑ.

‘Αγία Παρθένα, δώσε μου τὴ χάρη,

νὰ μείνω μετὰ τὸ πρόσωπο στὸ χῶμα,

ἄψυχη ἐδῶ, νὰ μὴ εὔρουν πεθαμμένη,

καὶ λείψανο ἀποδῶ νὰ με σηκώσουν.

Δὲν εἴταν κρίμα, κάτω ἀπ’ τὴ ματιά σου.

Δὲν εἴταν κρίμα. ‘Εσὺ τὸ συχωρνοῦσες.

Δὲν εἴτανε τὰ χεῖλη (μάρτυράς μου,

Παρθένα ἐσύ) δὲν εἴτανε τὰ χεῖλη.

‘Ετσι ἄς πεθάνω κάτω ἀπ’ τὴ ματιά σου.

Καρδιά νὰ φύγω δὲν ἔχω, Κυρά μου.

Καὶ οὔτε μπορεῖ μ’ αὐτὸν νὰ ζήσῃ ἡ Μίλα!

Μητέρα σπλαχνική, κακιά δὲν εἶμουν.

Βρύση εἶμουν κλωτσημένη. Καὶ μοῦ κάμανε

παραπολλὲς ντροπὲς ὑπὸ στὰ Οὐράνια.

Μὰ ποιὸς ἀπὸ τὴ θύμηση μοῦ πῆρε

τις ντροπὲς μου ἄλλος, παρὰ ἐσύ, Κυρά μου;
Γεννήθηκα ξανὰ μετὰ τὴν ἀγάπη.

Τὸ θέλησες ἐσύ, Παρθένα μου ἄγια.

‘Ολες οἱ φλέβες μ’ αὐτὸ μου τᾶλλο αἷμα

πηγάζουν ἀπὸ πέρα, τόσο πέρα,

ἀπὸ τῆς γῆς τὰ βάθη ὅπου ἀναπαύεται

ἐκείνη πὺν με βύζαζε (ὦ, νὰ μὴ ἔβλεπε

κάμε τώρα κι αὐτή!), ἀπὸ τὴν ἀγνότη

τὴ μακρινή. ‘Ω Παρθένα, ἐσύ τὸ βλέπεις.

‘Οχι τὰ χεῖλη, ἀρχήτερα (κ’ ἐσύ ‘σαι

μάρτυράς μου) δὲν εἴτανε τὰ χεῖλη.

Καί, ἂν ἔτρεμα, στὰ κόκκαλά μου ἄς πάρω

μαζί μου τὴν τρεμούλα, ὅταν πεθάνω.

Κλείνω τὰ μάτια μετὰ τὰ δάχτυλά μου.

Μετὰ τὸ δείχτη καὶ τὸ μεσιανὸ δάχτυλο τοῦ κάθε χε-
ριοῦ θά πατήσῃ τὰ βλέφαρά της· καὶ θά σκύψῃ τὸ
πρόσωπο κάτω ὡς τὴ γῆ.

Νοιώθω τὸ θάνατο, ἔφτασε κοντά μου.

Πιὸ πολὺ τρέμω. Μὰ χτυπᾷ ἡ καρδιά μου.

Θά πεταχτῇ ἄξαφνα ὀρθή.

‘Ω, συφορά μου! Αὐτὸ πὺν μοῦ παράγγειλε

δὲν τόκαμα, καὶ τρεῖς φορὲς μοῦ τόπε.

«Λάδι: νὰ βάλῃς.» Καὶ νά, τώρα σβήνει.

Θά τρέξῃ πρὸς τὸ ἀσκή, τὸ κρεμασμένο σ’ ἓνα δο-
κάρι, προσέχοντας ὁμῶς μετὰ τὸ μάτι τὴν τρέμουλη

φλογίτσα πὺν φέγγει τὴν εἰκόνα, καὶ ζητιώντας νὰ

τὴ στηρίξῃ μετὰ τὴν ψιθυριστὴ προσευχή.

«Παρθένα, χαῖρε κεχαριτωμένη»

«Μαρία, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ...»

Θά ξεκρεμάσῃ τὸ ἀσκή καὶ αὐτὸ θά τῆς σακκου-
λιάσῃ μέσα στὰ χέρια. Θά ψάξῃ γιὰ τὸ ροῦ νάδειάσῃ

μέσα τὸ λάδι: μὰ δὲ θά μπορέσῃ, στυβώντας τὸ ἀσκή,

παρὰ δυὸ τρεῖς στάλες νὰ βγάλῃ.

Εἰν’ ἄδειο! Εἰν’ ἄδειο! Παρθένα, τρεῖς κόμπους,

νὰ γίνουν τὸ στερνὸ μου τ’ Ἅγιο Μῦρο,

δυὸ γιὰ τὰ χέρια, ὁ ἄλλος γιὰ τὸ στόμα,

κ’ οἱ τρεῖς ἀντάμα ἀπάνω στὴν ψυχὴ μου.

Μ’ ἂν εἶμαι ἀκόμα ζωντανή, σὰν ἔρθῃ,

τί νὰ τοῦ πῶ, τί νὰ τοῦ πῶ, ὦ Μητέρα;

Καὶ βέβαια, ἐμένα πρὶν νὰ δῇ, θά δῇ πὼς

ἔσβησε τὸ καντήλι. Κι ἂν δὲν ἔσωσε

νὰ τὸ κρατήσῃ ἡ ἀγάπη μου ἀναμμένο,

σὰν τί γι’ αὐτὸν νὰ ζήζῃ ἡ τέτοια ἀγάπη;

Θά στραγγίσῃ ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ ἀσκή, θά ψάξῃ

σ’ ἓνα δισάκι, θάναποδογυρίσῃ τὰ λαγόνια, μου-

μουρίζοντας τὴ δέηση.

Κάν’ το νὰ φέγγῃ, ἀειπάρθενη Μητέρα,

λιγάκι ἀκόμα, ἀκόμα κι ὅσο μόνο

βαστᾷ ἓνα Θεοτόκε, ἡ μόνο κ’ ἓνα

Χαῖρε σεμνή, ὦ Μητέρα τοῦ ἐλεύου!

Μέσα στὸ ἐναγώνιο ψάξιμο θά πάῃ πρὸς τὸ κατώ-

φλι, θάκούσῃ ἓνα περπάτημα, θά ξανοίξῃ ἓναν ἴσκιο.

Θάρχισῃ νὰ κράξῃ, ξεφωνώντας.

Κυρά, καλὴ κυρά, ἡ χριστιανὴ μου,

ζύγωσε, κι ὁ Θεὸς νὰ σ’ εὐλογᾷ!

Ζύγωσε, κ’ ἴσως ὁ Θεὸς σὲ στέλνει.

Τί ἔχεις μεσ’ στὴ σκαφίδα σου; ‘Έχεις λίγο

λάδι; Γιὰ ψυχικό, δώσε μου λίγο!

Κ’ ἔμπα, διάλεξ’ ἐδῶ, πάρε ὅ, τι θέλεις:

γουδιά, κουτάλια, ἀδράχτια, ρόκες, ὅλα!

‘Ελα, εἰν’ ἀνάγκη γιὰ τὴ Δέσποινά μας,

νὰ ξαναβάλω λάδι στὸ καντήλι,

γιὰ νὰ μὴ σβῆσῃ· γιὰτὶ ἀνίτως σβῆσῃ,

δὲ βλέπω πιά Παράδεισο στὰ μάτια.

Μ’ ἀκούς, χριστιανὴ μου; Θά μοῦ κάμῃς

τὸ ψυχικό γι’ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μας;

‘Η γυναῖκα θά παρουσιάσῃ ἀπάνω στὸ κατώφλι,

μετὰ τὸ πρόσωπο σκεπασμένο μετὰ τὴ μαύρη μακρο-

μαντήλα· θά κατεβάσῃ ἀπὸ τὸ κεφάλι τὸ ξύλινο σοι-

νίκι, χωρὶς νὰ τὴ λέξῃ, καὶ θά τὸ βάλῃ χάμου· θά

σηκώσῃ ἀπὸ πάνω τὰ λινόπαννα, θά ψάξῃ μέσα, θά

πιάσῃ ἓνα σταμνὶ γεμάτο λάδι καὶ θά τὸ παραδώσῃ

στὴ Μίλα.

‘Α! εὐλογημένη, εὐλογημένη! ‘Ο Θεὸς

σὲ γῆ καὶ σ’ οὐρανὸ θά σ’ ἐπλερώσῃ.

‘Έχεις, ἔχεις! Στὰ μαῦρα εἶσαι ντυμένη·

μὰ ἡ Παναγία θά σ’ ἀξιώσῃ πάλι

νὰ ἰδῇς τοῦ πεθαμμένου σου τὴν ὄψη

γι’ αὐτὸ τὸ ψυχικό πὺν ἐσύ μοῦ κάνεις.

Θά πάρῃ τὸ σταμνὶ καὶ θά γυρίσῃ μετὰ λαχάρα νὰ

τρέξῃ πρὸς τὸ τρεμόσθηστο καντήλι.

‘Αχ! κόλαση πὺν μ’ ἔκαψε! ‘Έχει σβῆσει.

Τὸ σταμνὶ θά τῆς ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια καὶ θά σπάσῃ

καταγῆς. Αὐτὴ θά μείνῃ ἀσάλευτη λίγες στιγμὲς,

γεμάτη φρίκη γιὰ τὴν κακοσημαδιά. ‘Η μαντηλω-

μένη γυναῖκα θά σκύψῃ μετὰ κίνημα γοργὸ καὶ σιω-

πηλὸ πρὸς τὸ χυμένο λάδι, θά τὸ ἀγγίξῃ μετὰ τὰ δά-

χτυλά τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ καὶ ὑστερὰ θά σταυροκο-

πηθῇ.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

‘Η Μίλα θά κοιτάξῃ τὴ γυναῖκα μετὰ πίκρα βαθεῖα,

κ’ ἡ ἀπελπισμένη ἐγκαρτερία θά κάμῃ ἀπόκουφῃ

καὶ ἀργὴ τὴ φωνὴ της.

Η ΜΙΛΑ.

Συμπάθειο, καλὴ μου διαβάτισσα.

Τὸ ψυχικό σου δὲ μ’ ἔσωσε. Χύθηκε

τὸ λάδι, καὶ πάει τὸ σταμνὶ.

Κακοτυχία πέφτει ἀπάνω μου.

Πές μου τί θέλεις. Τὰ πράματα

τοῦτα, τᾷχει δουλέψῃ ὁ πρατάρης.

Θέλεις ρόκα καινούρια μετὰ ἀδράχτι;

Θέλεις γουδι καὶ γουδοῦλερο;

Πές μου ἐσύ, γιὰτὶ ἐγώ, πάει, δὲν ξέρω.

Τώρα πιά εἶμαι στὸν κόσμον τὸν κάτω.

Η ΜΑΝΘΛΩΜΕΝΗ, μετὰ τρεμάμενη φωνή.

Κόρη τοῦ Γιόριου, ἐδῶ ἦρθα γιὰ σένα,

καὶ σοῦ ἔφερα αὐτὴ τὴ σκαφίδα,

νὰ σοῦ ζητήσω μιὰ χάρη.

Η ΜΙΛΑ.

‘Αχ, οὐράνια φωνή, μεσ’ στὰ βάθη

τῆς ψυχῆς μου, ἐσύ πάντα ἀκουσμένη!

Η ΜΑΝΘΛΩΜΕΝΗ.

‘Ηρθα, ἀπ’ τὴν ‘Ακουανόβα, γιὰ σένα.

Η ΜΙΛΑ.

‘Η ‘Ορνέλλα! ‘Η ‘Ορνέλλα εἰς’ ἐσύ!

‘Η ‘Ορνέλλα θά ξεσκεπάσῃ τὸ πρόσωπο.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Εἶμαι τοῦ ‘Αλίγκη ἡ ἀδερφή,

εἶμαι τοῦ Λάζαρου ἡ κόρη.

Η ΜΙΛΑ.

Ταπεινὰ ἄς σοῦ φιλήσω τὰ πόδια,

πὺν σ’ ἔχουν φερμένη σ’ ἐμένα,

νὰ σοῦ ξαναἰδῶ τὴ μορφή

στὸ στερνὸ ψυχομάχημα ἀπάνω.

‘Εσύ στὸ ἔλεος εἶσουν ἡ πρώτη,

καὶ εἶσαι, ‘Ορνέλλα μου, ἡ ὁλοστέρνη τώρα!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Γιὰτ’ εἶμουν ἡ πρώτη, ἔχω κάμει

κανόνα βαρὴ. Τὴν ἀλήθεια,

ὦ Μίλα ἀπ’ τὴν Κόδρα, σοῦ λέγω.

Κι ὁ κανόνας μου ἀκόμα κρατᾷ.

Η ΜΙΛΑ.

Σοῦ τρέμει ἡ γλυκεῖά σου ἡ φωνούλα.

Στὴν πληγὴ τὸ μαχαίρι πὺν τρέμει

ἀγριώτερα σφάζει, ὦ, πὼς σφάζει!

Κ’ ἐσύ δὲν τὸ ξέρεις, παιδούλα μου.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Καὶ νὰ ξέρεις τί πόνον ἔχω!

Καὶ νὰ ξέρεις πόσο κακὸ φέρες

γιὰ τὸ λίγο καλὸ πὺν εἶχα κάμει!

‘Απ’ τὸ σπῆτι μου τὸ ρημαγμένο

ἐρχομαί, ὅπου θρηνοῦν καὶ μαραινόνται.

Η ΜΙΛΑ.

Γιὰτ’ εἶσαι ντυμένη στὰ μαῦρα;

Ποιὸς σοῦ πέθανε; Δὲν ἀπαντᾷ;

Μήπως... μήπως... ή νύφη ή δική σου;

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

“Αχ, αὐτή, πεθαμμένη τὴν ἤθελες!

Η ΜΙΛΑ.

“Οχι. Ὁ Θεὸς μὲ κοιτάζει. Ἀπομέσα μου φοβήθηκα, μ’ ἐπιασε τρόμος.

Τότε ποίος; Πές μου, μίλησε, ποίος;

Στὸ Θεό, στὴν ψυχὴ σου, ἀποκρίσου!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Κανείς δὲ μᾶς πέθανε ἀκόμα,

μὰ ὅλοι φοροῦμε τὰ μαῦρα

γιὰ τὸν ἀκριβὸ μας ποὺ τράβηξε

καὶ πόνε στὸ χαμὸ τῆς ζωῆς του.

Ἄν τὴν ἐβλεπες ὅμως ἐκείνη,

τὴ μητέρα μου ἂν ἐβλεπες τώρα,

θὰ σὲ πιάσει τρεμούλα. Γιὰ μᾶς

ἦρθε μαῦρο τὸ θέρος, μᾶς ἦρθε

φαρμάκι πικρὸ τὸ χινόπωρο,

γιατὶ πιδ ἄσκημος δίσεχτος χρόνος

δὲ μπορούσε νὰ γίνη γιὰ μᾶς.

Ὅμως ὅταν τὴν πόρτα ἐγὼ σφάλισα,

γιὰ δικό μου χαμὸ νὰ σὲ σώσω,

ἔτσι ἀνήλεη τότε δὲν ἔμοιαζες,

ποὺ ζητοῦσες ἐσὺ τὸ ἔλεός μας.

Καὶ μὲ ρώτησες ποῖο τῶνομά μου,

τῶνομά μου χρυσὸ νὰ δοξάζεις.

Μὰ ἡ ντροπὴ τῶνομά μου σκεπάζει

πρῶτ’ βράδυ στὸ σπίτι μου τώρα,

καὶ εἶμαι ἐγὼ πομπιεμένη, διωγμένη

στὴ γωνιά, καὶ καθέννας μου κράζει:

«Νά, νὰ τὴν αὐτὴ ποὺ μᾶς ἔβαλε

τὸ σύρτη στὴν πόρτα, νὰ μείνῃ

τὸ κακὸ συναπάντημα μέσα,

κουρνιασμένο στὸ τζάκι ἀποδίπλα!»

Κ’ ἐγὼ πιά δὲ βαστώ. Λέγω: «Κάλλιο

τὰ μαχαίρια σας ὅλοι τραβάτε,

καὶ κομμάτια λιανίστε με!» Αὐτὴ ’ναι

ἡ ἀντίχαρ, ὦ Μίλα ἀπ’ τὴν Κόδρα.

Η ΜΙΛΑ.

Εἶναι δίκιο, εἶναι δίκιο, ἐσὺ νὰ μὲ

χτυπᾷς τώρα, εἶναι δίκιο ἐσὺ τέτοια

νὰ ποτίζεις πικρόλογα ἐμένα,

καὶ μὲ τέτοιο νὰ στέλνης τιμώρημα

τὸ σφάλμα μου κάτω στὸν Ἄδην.

Γιὰ μένα ἴσως ὁ βράχος, τὰ φρύγανα,

καὶ τὸ ἀναίσθητο ξύλο καὶ τᾶχυρο

μιλήσουνε, κι ὁ ἄλλος Ἄγγελος

ποὺ ζῇ ἐκεῖ στὸν κορμὸ γιὰ τὰ δέρφ’ σου,

κ’ ἡ Παρθένα μὲ δίχως τὸ φῶς τῆς
μιλήσουνε· ἐγὼ, δὲ μιλῶ.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ἦ κοπέλλα μου, τώρα ἡ ψυχὴ σου

φόρεμά σου θαρρεῖς κ’ ἔχει γίνῃ,

καὶ σ’ ἐσένα τὸ χέρι μου ἀπλώνοντας

μὲ τὴν πίστη, θαρρεῖς τὴν ἀγγίζω.

Τόσο ἐσὺ χαλασμοὶ πῶς μπορείς

καὶ σκορπᾷς στοῦ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους;

Τὴ Βιέντα μας μόνο ἂν τὴ δῆς,

ὅλη τρέμεις. Στὰ κόκκαλα ἀπάνω

θὰ τῆς σκάσῃ τὸ δέρμα ἀπ’ τὴ στέγνα,

καὶ πιδ ἄσπρα τῆς εἶναι τὰ γούλια

παρὰ ὅσο τὰ δόντια στὸ στόμα.

Καί, ὅπως ἔπερτε τὸ πρωτοδόρυ,

τὸ Σάββατο, ἡ μάνα μας κλαίγοντας

μᾶς εἶπε: «Αὐτὴ πάει, ὅπου νᾶναι·

μὲ τὴν ψυχρά λυγᾷ καὶ τελεῖται.»

Μὰ ὁ πατέρας δὲν κλαίει· τὴ χολὴ του

τὴ μασάει καὶ δὲ βγάζει μιλιὰ.

Τοῦ εἶχε ἀφορμίσει ἡ πληγὴ του.

Ἡ κακιά ρυσιπήλα τὸν ἐπιασε

(“Αἰ-Καيسάριε, “Αἰ-Ρόκκο, ἐσεῖς σώστε μας!)

καὶ στὸ πρήξιμο μέσα τὸ στόμα

νάλυχτάη μέρα νύχτα τοῦ τᾶφου.

“Ὅλο μαῦρη φωτιά τὸ κεφάλι του...

Καὶ λυσσώντας πετοῦσε βλαστήμιες

φοβερές, νὰ τραντάξῃ τὸ σπίτι·

καὶ τρομάζαμε ἐμεῖς... Σοῦ χτυποῦνε

τὰ δόντια, καημένη. Ἐχεις θερμές,

καὶ σ’ ἐπιασαν ἔτσι τὰ σύγκρυα;

Η ΜΙΛΑ.

Ταχτικά, μὲ τὸ λιόγεμα, μπαίνει

στὸ κορμί μου τὸ κρύο, ποὺ δὲν εἶμαι

στὰ βουνὰ μαθημένη τὸ βράδυ.

Ἀνάβουν φωτιές τέτοιαν ὥρα.

Μὰ ἔλα, λέγε, χωρὶς νὰ λυπᾷσαι.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Χτές, μ’ ἔνα του λόγου, κατάλαβα

πῶς εἶχε βαλμένο στὸ νοῦ του

νάνεβη ἐδῶ ἀπάνω στὴ στάνη.

Νάρθη δὲν τὸν εἶδα ψὲς βράδυ,

καὶ τὸ αἷμα μου πάγωσε μέσα.

Τότε ἐτοίμασα αὐτὴ τὴ σκαφίδα.

Μὲ βοηθήσανε δὲ κ’ οἱ ἀδερφός μου·

γιατ’ εἴμαστε τρεῖς ἀπὸ μάνα,

κ’ οἱ τρεῖς σφραγισμένες τοῦ πόνου.

Τὴ νύχτα ἔφυγα ἀπ’ τὴν Ἀκουανόβα,

τὸ ποτάμι μὲ βάρκα τὸ πέρασα,

κ’ ἐπιασα πῆρος νάνεβω...

“Αχ! κακόμοιρο πλάσμα κ’ ἐσύ,

στὸ βάσανο αὐτὸ δὲν ἀντέχω.

Τί μπορῶ ἐγὼ νὰ κάμω γιὰ σένα;

Τώρα νά, ποὺ ἐσὺ τρέμεις χειρότερα

παρὰ δίπλα στὸ τζάκι σὰν εἴσουν

καὶ ρυάζονταν οἱ θεριστάδες.

Η ΜΙΛΑ.

Καὶ δὲν τὸν ἀπάντησες; Ἐέρεις,

κι αὐτὸς ἂν δὲν ἦρθε στὴ στάνη;

Εἶσαι βέβαιη, Ὀρνέλλα, εἶσαι βέβαιη;

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Δὲν τὸν εἶδα ξανά. Μῆτε ξέρω

ἂν ἔχει κινήσει γιὰ τὸ ὅρος.

Ξέρω πῶς καὶ στὸ Κιόγκο εἶχε κάποια

δουλειά· καὶ ἴσως δὲν ἔρθη ὡς ἐδῶ.

Μὴν τρομάζεις! Μονάχα ἀκουσέ με,

ἀκουσέ με. Νὰ σώσης ἂν θελῇς

τὴν ψυχὴ σου ἐσύ, Μίλα ἀπ’ τὴν Κόδρα,

βάλε μετάνοια καὶ βγάλε

τὰ μαῦρα τὰ μάγια ἀπὸ μᾶς.

Δῶς’ μας πίσω τὸ γιό μας, καὶ στὸ ἔλεος

τοῦ Θεοῦ σῦρε, νὰ δῆς τὸ ἔλεός Του!

Η ΜΙΛΑ.

Ἀδερφοῦλα τοῦ Ἀλίγκη, εἶμαι πρόθυμη

ἐγὼ πάντα ὅ,τι πῆς νὰ τὸ κάμω.

Μὲ χτυπᾷς, μὲ τὸ δίκιο σου, ἐμένα

τὴν κακούργα γυναῖκα, τὴν κόρη

τοῦ μάγου, τὴν ξεδιάντροπη στρίγλα,

ποὺ γιὰ ψυχικὸ παρακάλεσα

τὴ διαβάτισσα ἐδῶ τοῦ Χριστοῦ μας

λίγο λάδι νὰ μοῦδινε ἐμένα

γιὰ νὰ ρίξω σ’ ἐν’ ἄγιο καντήλι!

ἴσως πίσω μου ὁ Ἄγγελος κλαίει

τώρα πάλι· κ’ οἱ πέτρες γιὰ μένα

ἴσως τώρα μιλήσουνε· ἐγὼ

δὲ μιλῶ. Καὶ μονάχα γιὰτ’ εἶσαι

ἡ ἀδερφή, θὰ σοῦ πῶ (κι ἂν ἀλήθεια

δὲ σοῦ πῶ, στὴ στιγμὴ ἄς πεταχτῇ

ἀπ’ τὸ λάκκο ἡ ἀκριβὴ μου ἡ μητέρα, ἀπ’

τὰ μαλλιά νὰ μ’ ἀρπάξῃ, στὸ χῶμα νὰ

μὲ βροντήξῃ τὸ μαῦρο καὶ μάρτυρας

νὰ βγῇ ἐνάντια στὴν κόρη τὴν ψεύτρα)

μονάχα σοῦ λέγω: Ἀκριμάτιστη

μὲ τὸν ἀδερφὸ σου ἐγὼ μένω.

Σοῦ τὸ λέγω: Μπροστὰ στὸ κρεβάτι

τοῦ ἀδερφοῦ σου, ὀλοκάθαρη ἐγὼ ’μαι.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Θάμα κάνεις, Θεὲ παντοδύναμη!

Η ΜΙΛΑ.

Καὶ αὐτὴ εἶν’ ἡ ἀγάπη τῆς Μίλας,

ἡ ἀγάπη μου αὐτὴ εἶναι, παιδοῦλα μου.

Τίποτ’ ἄλλο δὲν ἔχω νὰ πῶ.

Μὲ χαρά μου ὅ,τι πῆς θὰ τὸ κάμω.

Ἐέρει ἡ κόρη τοῦ Γιόριου· τοὺς δρόμους τῆς

καὶ εἶχε πάρει τὸ δρόμο τῆς κιόλα

ἡ ψυχὴ τῆς, πρὶν ἔρθῃς ἐσὺ

καὶ τὴν κράξῃς, ἀθῶα μου παιδοῦλα.

Κι ἄς μὴ βάζῃ τοῦ Ἀλίγκη ἡ ἀδερφή

ὑποψίες: καμιά αἰτία δὲν ἔχει.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Σοῦ ἔχω πίστη, ἀπὸ πέτρα πιδ στέρεη.

Μάτι μάτι ἔχω δεῖ τὴν ἀλήθεια

σ’ ἐσένα. Ὅλα τᾶλλα εἶναι σκότος.

Κ’ ἐγὼ χάνω τὸ νοῦ μου ἡ φτωχοῦλα.

Γι’ αὐτό, θὰ σοῦ φιλήσω τὰ πόδια

ταπεινά, αὐτὰ ποὺ ξέρουν τοὺς δρόμους.

Στὸ ταξίδι, θὰ σὲ συντροφεύω

μὲ τὸ σύβηρο ἐγὼ τὸ κρυφὸ μου·

μετρημένα θὰ δέουμαι νᾶναι

τὰ βήματά σου κι ὁ πόνος

νάλαφραῖνῃ σὲ κάθε σου βῆμα.

Καὶ τὸ βάσανο ποὺ ἔχουμε πάθει,

ἐγὼ πιά δὲν τὸ ρίχνω σ’ ἐσένα.

Δὲ θὰ κρίνω τὴν κακοτυχία μας.

Τὴν ἀγάπη σου δὲ θὰ τὴν κρίνω.

Ἀφοῦ ἐσὺ μὲ τὰ δέρφ’ μου μένεις

ἀκριμάτιστη, μέσ’ στὴν καρδιά μου

θὰ σὲ κράξω ἀδερφή μου, ἀδερφή μου

διωγμένη στὰ ξένα· καὶ στὰ ὄνειρα

τῆς αὐγῆς πότε πότε ἄς σὲ βλέπω.

Η ΜΙΛΑ.

“Αχ, ἄς εἴμουναι κιόλα στρωμένη

στὴ μαῦρη τὴ γῆ μὲ κλεισμένα

τὰ μάτια, κ’ ἐτοῦτα ἄς μοῦ εἴτανε

τὰ ὀλόστερνα λόγια ποὺ θάκουγα

νὰ τάζουν εἰρήνη σὲ μένα!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Γιὰ τὴ ζωὴ σου μιλοῦσα.

Καὶ σοῦ ἔχω φερμένο ψυχόπιασμα,

στὸν πρῶτο σου δρόμο ὅσο νᾶναι

μὴν κινήσης χωρὶς στρατικό.

Τὴ σκαφίδα γιὰ σὲ τὴν ἐτοίμασα

μὲ φαχὶ καὶ πιστί (πάει τὸ λάδι

τώρα πιά!): μὰ λουλούδι δὲν ἔβαλα,

μὴν κακίωσης! δὲν τόξερα πῶς...

Η ΜΙΛΑ.
Λουλουδι γαλάζιο, τὸ ἀκόνιτο,
δὲ μου τὸ βάλες μέσ' στὴ σκαφίδα·
δὲ μου ἔβαλες κἂν οὔτε σάβανο
κοιμένο ἀπ' τὸ ὕψωμα πού ὕφαινες
στὸ δικό σου ἀργαλειό, πού εἶχα δεῖ
ἀνάμεσα πόρτα καὶ τζάκι.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Μίλα, ὁ Κύριος ὀρίζει τὴν ὥρα...
Ποῦ 'ναι ὁ ἀδερφός μου; Στὴ στάνη
δὲν εἶταν προτῆτερα. Ποῦ εἶναι;

Η ΜΙΛΑ.
Θὰ ξανάρθῃ, νὰ δῆς, πρὶν νυχτώσῃ,
Μὰ εἰν' ἀνάγκη νὰ φεύγω, εἰν' ἀνάγκη.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Δὲ θὰ μείνῃς νὰ τὸν ξαναδῆς;
Νὰ τοῦ πῆς... Ποῦ πᾶς νύχτα; Νὰ μείνῃς,
καὶ θὰ μείνω κ' ἐγὼ στὴ σκεπή,
καὶ τρεῖς θάμαστε ἀντίκρι στὸν πόνο,
οἱ τρεῖς μας. Καὶ παίρνεις τὸ δρόμο σου
ἅμα φέξῃ, κ' ἐμεῖς τὸ δικό μας.

Η ΜΙΛΑ.
Μεγάλες πιὰ οἱ νύχτες. Ἀνάγκη
νὰ βιαστώ καὶ νὰ φεύγω. Δὲν ξέρεις.
Νὰ σοῦ πῶ: στρατικὸ κι ἀπὸ κείνον
πῆρα ἐγὼ πού κανεὶς δὲν τὸ παίρνει
δύο φορές. Γεῖά σου! Σῦρε καὶ βρές τον
ἀπὸ πρὶν: τώρα θάναί στὴ στάνη.
Κράτησέ τονε λίγο· καὶ πῆς του
αὐτὰ πού τραβᾶνε ἐκεῖ κάτω.
Κι ἄς μὴ μ' ἀκλουθήσῃ! Ἐγὼ θάμαι
σὲ δρόμο κρυφὸ. Εὐλογημένη
πάντα ἐσύ! Καὶ ὅπως τὸν πόνο μου,
ἔτσι γλύκανε καὶ τὸ δικό του.

Γεῖά σου, Ὁρνέλλα μου, Ὁρνέλλα μου, Ὁρ-
[νέλλα!]

Ἔτσι μιλώντας ὅλο καὶ θὰ τραβιέται πρὸς τὴ σκιά
τοῦ βάθους, ἐνῶ ἡ κοπελλούδα, πνιγμένη στὸ ἀνα-
φυλλητό, θὰ φύγῃ μακριά. Θὰ ξαναφανῇ στὸ κα-
τώφλι ἡ γριὰ μὲ τὰ βοτάνια. Πάλι θάκουσῃ, μὰ
ὀλοένα σιγαλότερη, ἡ ψαλμωδία τῶν προσκυνητῶν
κάτω πρὸς τὴν κλεισούρα.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ.

Κούτσα-κούτσα, θάβῃ μέσα ἡ Η ΑΝΝΑ
ΟΝΝΑ, ἀκουμπώντας στὸ δεκανίκι της,
μὲ τὸ ταγάρι της τὰ βότανα κρεμαστὸ
ἀπάνω στὴν κοιτιά.

Η ΑΝΝΑ ΟΝΝΑ, βαλαντωμένη.
Κερά μου καμπήσια, τὸν ἔγιανε.

Πᾶν τὰ δαιμόνια, τοῦ τᾶδιωξε
τοῦ παρμένου ὁ Κοσμάς. Ἅγιος εἶναι!
Σὰν ταῦρος, ἄγρια μούγγρισε
ὁ νέος κ' ἔπεσε χάμου μεμιᾶς,
σὰ νὰ τοῦ σκάσε ξάφνου τὸ στήθος.
Δὲν τὸν ἄκουσες τάχα ὡς ἐδῶ;
Τώρα κοιμᾶται στὰ χόρτα
κοιμᾶται βαθιὰ κ' οἱ πρατάρηδες
γύρω στέκονται καὶ τὸν κοιτάζουν.
Ἐλα, ἔλα κ' ἐσύ γιὰ νὰ ἰδῇς.
Μὰ πού εἶσαι, καὶ δὲ σὲ ξανοίγω;

Η ΜΙΛΑ.
Κάμε ὕπνος νὰ μοῦρθῃ, Ἄννα Ὀννα!
Τὴ σκαφίδα σοῦ δίνω, γριὰ μου,
κ' ἔχει μέσα νὰ τρῶς καὶ νὰ πίνῃς.

Η ΑΝΝΑ ΟΝΝΑ.
Καὶ ποῖα εἶταν αὐτὴ πού ἔχει φύγει;
Τὴν καρδιά σου εἶχε κλέψει ἀπ' τὰ στήθια,
καὶ μοῦ τὴν ἐκραζες ἔτσι;

Η ΜΙΛΑ.
Ἄκου, γριὰ. Τὴ σκαφίδα γεμάτη,
αὐτὴ ἐκεῖ πού εἶναι χάμου, σοῦ δίνω,
ἂν μοῦ δώσης τὸν ὕπνο κ' ἐσύ
μὲ τοὺς μαῦρους τοὺς σπόρους τοῦ ἀδύκασμου.
Ξέρεις... Καὶ ὕστερα, τρῶγε καὶ πίνε.

Η ΑΝΝΑ ΟΝΝΑ.
Πιὰ δὲν ἔχω, δὲν ἔχω στὸ τράστο μου.

Η ΜΙΛΑ.
Καὶ μαζί τὴν προθεῖα πού ἐδῶ σήμερα
κοιμήθηκες, νά, σοῦ τὴ δίνω,
κ' ἐσύ, ἐλιές ἀπ' τίς κόκκινες... ξέρεις...
τοῦ μαυρέλατου δῶς' μου τίς ρῶγες...
Καὶ τράβα ὕστερα, χάφτε καὶ ρούφα.

Η ΑΝΝΑ ΟΝΝΑ.
Πιὰ δὲν ἔχω, δὲν ἔχω στὸ τράστο μου.

Λίγο ἀγάλια, κερά μου καμπήσια.
Γάλι, ἀγάλι, καὶ δῶσε καιρό.
Μιά μέρα, ἓνα μήνα, ἓνα χρόνο...

Η ΜΙΛΑ.
Γριὰ μου, μαζί μιά μαντήλα
μὲ κουκκούλα σοῦ δίνω γιὰ δῶρο,
καὶ τρεῖς πῆγες μαλλόπαννο ἀκόμα,
κ' ἐσύ δῶς' μου ἀπὸ κείνες τίς ρίζες
πού πρὸς τοὺς βόσκους, ἀπὸ κείνες
πού σκοτώνουν ἀμέσως τοὺς λύκους...
τοῦ λυκόχορτου δῶς' μου τὰ γένεια...
Καὶ σῦρε, καλὰ τύλωσέ τη...

Η ΑΝΝΑ ΟΝΝΑ.
Πιὰ δὲν ἔχω, δὲν ἔχω στὸ τράστο μου.
Λίγο ἀγάλια, κερά μου καμπήσια.
Πάντα κέρδος μᾶς εἶναι ὁ καιρός.
Μιά μέρα, ἓνα μήνα, ἓνα χρόνο...
Μὲ τὰ χόρτα τῆς Μάννας Λαγγάδας
κάθε πόνο καὶ σφάχτη γιατρεύεις.

Η ΜΙΛΑ.
Δὲ θέλεις; Καλά· σοῦ τ' ἀρπάζω
τὸ τράστο σου ἐγὼ καὶ τὸ ψάχνω,
κι αὐτὸ πού μοῦ κάνει, τὸ παίρνω.

Θὰ τραβήξῃ νάρπαξ τὸ ταγάρι ἀπὸ τὴ γριὰ πού
τρεμοσαλεύει.

Η ΑΝΝΑ ΟΝΝΑ.
Μή! Μὲ βρῆκες γριὰ, καὶ μὲ κλέβεις
μὲ τὴ βία. Θὰ μοῦ βγάλῃ τὰ μάτια,
θὰ μὲ σκίση κομμάτια ὁ πρατάρης...

Θάκουσῃ τὸ βῆμα καὶ θὰ φανῇ ὁ ἴσκιος ἐνὸς ἀν-
θρώπου στὸ κατώφλι τῆς σπηλιᾶς.

Ἄχ, Ἀλίγκη μου, ἐσύ 'σαι; Εἶσαι σύ;
Γιὰ δὲς τούτῃ ἡ τρελὴ τί μοῦ κάνει!

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

Η ΜΙΛΑ θάφησῃ νὰ πέσῃ τὸ ταγάρι πού εἶχε
ἀρπάξει ἀπὸ τὴ γριὰ· καὶ θὰ κοιτάξῃ τὸν
ἄντρα πού ἦρθε ἄξαφνα, ἀψηλόσωμος
μέσα στὸ φεγγερὸ ἀπλωμα. Μά, ξανοί-
γοντάς τον, θὰ βάλῃ μιὰ φωνὴ καὶ θὰ καταφύγῃ
στὰ σκοτεινὰ τοῦ βάθους. Τότε θὰ μῆτῃ, ἀμίλητος ὁ
ΛΑΖΑΡΟΣ ΤΟΥ ΡΟΓΙΟΥ, μ' ἓνα σκονινὶ ἀρμαθιασμένο
στὸ καλαμόχερο, σὰ βοῖδολάτης πού ἔλυσε τὸ βῶδι.
Θάκουσῃ νὰ χτυπᾷ ἀπάνω στὸ βράχο τὸ βιαστικὸ
δεκανίκι τῆς ΑΝΝΑ-ΟΝΝΑΣ πού θὰ φεύγῃ νὰ γλυ-
τώσῃ.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ ΤΟΥ ΡΟΓΙΟΥ.

Μὴ φοβᾶσαι, γυναίκα. Ἄν ὁ Λάζαρος
τοῦ Ρόγιου φερμένος ἐδῶ 'ναι,
τὸ δρεπάνι δὲν τῷχει φερμένο.
Δὲ θέλει νὰ πάρῃ ἀπὸ σένα
τὸ ἀντιπλέρωμα. Τοῦ εἶχανε χύσει
αἷμα, οὐγκιὰ καὶ περισσότερο ἀκόμα,
στάλωνι τοῦ Μίσπα· καὶ ξέρεις
τὴν αἰτία τοῦ καθγὰ καὶ τὸ τέλος.
Νὰ τοῦ τὸ πλερώσῃς δὲ θέλει
οὐγκιὰ στὴν οὐγκιὰ, κι ἄς τὸν καίγῃ
ἡ κοψιὰ στὸ κεφάλι του ἀπάνω.
Φτερό μαῦρο κ' ἐλιές παρακληδί,
πηχτὸ λάδι καὶ κάπνα ἀπ' τὸ τζάκι,

πρὶν βράδῃ καὶ βράδῃ πρὶν,
γι' αὐτὴ τὴ σκύλα — τὴ ρυσιπήλα!

Θὰ γελάσῃ μὲ γέλοιο κοφτὸ καὶ σκληρό.

Καὶ ὅπου εἶταν πεσμένος, τίς ἄκουγε
τίς γυναῖκες νὰ κλαῖνε, νὰ σκούζουν,
γι' αὐτὸν ὅχι, παρὰ γιὰ ἓναν ἄλλονε,
πού πέρα, ψηλὰ στὸ βουνό,
μιὰ μαγεύτρα τὸν εἶχε μαγέψει.
Γυναίκα, σὰν ἄσκημα διάλεξες.

Μὰ τὸ αἷμα μου τώρα ξανάσιαξε,
καὶ ἄλλα λόγια ἄς μὴν πῶ περιττά,
γιατ' ἡ γλώσσα μου κιόλα στεγνώνει,
καὶ εἶναι πάντα μιὰ καὶ ἴδια ἡ αἰτία.
Ναί, μαζί μου θάρθῃς δίχως ἄλλα
λόγια τώρα, ἐσύ ἡ κόρη τοῦ Γιόριου.
Ἐχω κάτω γαῖδάρα, σαμάρι·
ἔχω κ' ἓνα σκονινὶ κανναθενίον
κ' ἓνα σπάρτινο, πρῶτα ὁ Θεός.

Ἡ Μίλα θὰ μένῃ ἀσάλευτη, μὲ τὴν πλάτη στυλω-
μένη στὸ βράχο, χωρὶς νάπαντᾷ.

Ἐ! τᾶκούς, ἐσύ, Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα;

Ἡ βουβὴ καὶ κουφὴ μοῦ ἔχεις γίνε;

Ἐλα, μὲ τὸ γλυκὸ σοῦ τὸ λέγω:

καλὰ ξέρω πῶς γένηκε τότε
μὲ τοὺς θεριστάδες τῆς Νόρκας.

Ἄν ἐνάντια μου λὲς νὰ σταθῇς
μὲ τὰ ἴδια τὰ μέσα, γελιέσαι.

Δὲν ἔχει ἐδῶ τζάκι, δὲν ἔχει
συγγένισσες· καὶ μῆτ' ὁ Αἰ-Γιάννης
νὰ σὲ σώσῃ σημαίνει καρμπάνες.

Κάνω τρεῖς δρασκελιές καὶ σὲ πιάνω.

Κ' ἔχω ἐδῶ δύο κουμπάρους γερούς.

Γι' αὐτό, μὲ τὸ γλυκὸ σοῦ τὸ λέγω,
κάλλιο σοῦ εἶναι νὰ κάνῃς μονάχη
αὐτὸ πού σὲ βιάζει ἡ ἀνάγκη.

Η ΜΙΛΑ.

Τί ζητᾷς ἀπὸ μένα; Ἐσὺ πρόφτασες
καθὼς ἔμπαινε ὁ Χάρος ἐδῶ·
κι αὐτὸς μέριασε, ἐσὺ νὰ περάσῃς,
ὅμως ἔμεινε μέσα κι αὐτός.

Πιάσ' το ἐκεῖνο τὸ τράστο. Εἶναι ρίζες
μέσα, δέκα νὰ σκότωνες λύκους.

Στὸ λαιμό μου, ἔλα, δέσε το ἀτόξ σου,

ὥστε ἐγὼ μὲ τὸ στόμα μου ὀλόγεμο

αὐτοῦ μέσα νὰ φάω — θὰ δῆς —

σὰ φοράδα πού τρώει καὶ μασαεῖ

τὸ σανό της. Καὶ πιᾶσε κ' ἐμένα

νεκρή τότε και βάλε με άπάνω
στο σαμάρι, δεμένη του φάρδους
με τὰ σκοινιά σου, και στείλε με
στον κριτή με τὸ γάιδαρο, κάτω,
λέγοντας: «Νά τη ἡ ξεδιάντροπη
σπρίγλα!» Κι ἄς κάψουν τὸ σῶμα μου·
κι ἄς ἐρθουν οἱ δικές σου νὰ ἰδοῦνε
και νὰ εὐφρανθουν. Καί τότε
ἔσως κάποια βουτήξη τὸ χέρι της
μέσ' στὶς φλόγες χωρὶς νὰ καίη,
νὰ τραβήξη ἀποκεῖ τὴν καρδιά μου.
Ὁ Λάζαρος, με τὴν πρώτη παρακίνηση, θὰ πιάσῃ
ἀπὸ χάμου τὸ ταγάρι με τὰ βότανα και θὰ ψάξῃ
μέσα. Ὅμως θὰ τὸ πετάξῃ πίσω του με δυσπιστία
και καταφρόνια.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Χά, χά! πᾶς νὰ μοῦ στήσης παγίδα.
Σὲ ποιά τάχα χωσιὰ με τραβᾶς;
Στὴ φωνή σου τὸ δόλο τὸν ἐνοιῶσα,
και νά, σ' ἐπίασα μέσ' στὴ θελειά μου.
Θὰ κάμῃ συροθελειὰ στο σκοινί του.
Δόξα νάχῃ ὁ Θεός, δὲ σὲ θέλει
μῆτε κρύα μῆτε ξεψυχη, ὁ Λάζαρος!
Θέλει, ὦ Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα, νὰ κάμῃ
τὸν Ὀχτώρη μαζί σου τὸν τρύγο.
Κ' εἶν' ἐτοιμὲς κιόχας οἱ κάδες του.
Νὰ πατήσῃ μαζί σου σταφύλια,
νὰ βουτήξῃ στο μούστο, αὐτὸ θέλει.

Θὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴ γυναῖκα γελώντας διαστρεμ-
μένα. Ἡ Μίλα θὰ σταθῇ ἐτοιμὴ νὰ τοῦ ξεφύγῃ. Ὁ
ἄντρας θὰ τὴν κυνηγήσῃ. Αὐτὴ θὰ πηδήξῃ ἀποδῶ
και ἀποκεῖ, χωρὶς ὅμως γλυτωμό.

Η ΜΙΛΑ.
Μὴ μ' ἀγγίξῃς! Ντροπή σου! ντροπή!
Εἶν' ὁ γιός σου ἀποπίσω σου ἐδῶ.

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ.

Qὰ παρουσιαστῇ στο κατώφλι ὁ ΑΛΙΓΚΗΣ.
Ξανοίγοντας τὸν πατέρα του, θὰ χάσῃ
κάθε χρώμα ζωῆς. Ὁ ΛΑΖΑΡΟΣ θὰ σταθῇ
νὰ γυρίσῃ νὰ τὸν ἰδῇ. Ὁ Πατέρας και ὁ
γιός θὰ κοιταχτοῦνε καλὰ στα μάτια.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Τί εἶναι, Ἀλίγκη; Τί θέλεις; Τί τρέχει;

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Πατέρα, πῶς ἦρθες δῶ πέρα;

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Σοῦ ἀρμέξανε τὸ αἷμα, και εἶσαι ἔτσι
ξασπρισμένος; Θαρρεῖς και στραγγίζεις

σὰν τυρόγαλο ἀπ' τὸ τυροβόλι,
πρατάρη, ἀπὸ φόβο και τρόμο.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Πατέρα, τί θέλεις νὰ κάμῃς;

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Τί θέλω νὰ κάμω; Δικαίωμα
νὰ ρωτᾶς ἐσὺ ἐμένα δὲν ἔχεις.
Μ' ἄς σοῦ πῶ: στὴ θελειά μου ἐγὼ θέλω
νὰ σακώσω τὴν ὑψιμη ἀρνάδα,
νὰ τὴ σύρω ὅπου κάλλιο μ' ἀρέσει.
Τὸ βοσκό, θὰ τὸν κρίνω κατόπι.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Δὲ θὰ τὸ κάμῃς, πατέρα!

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Νὰ σηκώσῃς τὸ μούτρο σὲ μένα.
πῶς τόλμησες; Πρόσεξε, κόκκινο
μὴ σοῦ τὸ κάμω ἐγὼ τώρα!
Δρόμο! γύρνα στὴ στάνη και μείνε
με τὴ στρούγγα σου μέσ' στο μαντρί,
ὥς ποῦ νάρθω ἐγὼ ἐκεῖ νὰ σὲ βρῶ.
Κάμε ὅ,τι εἶπα, ἂν τὴ θὲς τὴ ζωὴ σου.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Πατέρα, ὁ Θεὸς μὴ μοῦ δώσῃ
νὰ φανῶ ἐγὼ σ' ἐσένα ἀνυπάκουος.
Και νὰ κρίνῃς μοιρεῖς, νὰ δικάσῃς
τὸ δικό σου τὸ τέκνο· ὅμως ἄρῃσε
στὴ μεριά της ἐτούτη τὴν ἄμοιρη·
ἄρῃσέ της μόνη νὰ κλάψῃ.
Εἶναι κρίμα! και μὴν τὴν προσβάλλῃς.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Ὡ τρελέ, θεοπάλαθε ἐσὺ!
Γιὰ ποιὰν ἄγια, μιλάς ἐδῶ χάμου;
Δὲ βλέπεις (τὰ μάτια ἄς σοῦ βγοῦνε!)
στὰ ματόφυλλα ἐτούτη ἀποκάτω,
στο λαιμό της τριγύρω, πῶς ἔχει
τὰ ἐφτά, τάσυχώρετα κρίματα;
Χωρὶς ἄλλο, ἂν τὴ δοῦν τὰ κριάρια σου,
τὴν κουντρίζουν ἐτούτη. Κ' ἐσένα
φόβος σ' ἐπίασε μὴν τὴν προσβάλλω!
Σοῦ τὸ λέγω; πὶδ λίγο ὁ καρρόδρομος
στὴ μεγάλη τὴ στράτα εἶναι, πέρα
τουτηνῆς οἱ ντροπές, πατημένος.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Στὸ Θεὸ κρίμ' αὐτὸ ἂν δὲ μοῦ εἶταν,
κι ἂν δὲ μοῦ εἶταν ἀσέβεια στον ἄνθρωπο,
σ' αὐτὸ ἀπάνω, πατέρα, θὰ σοῦλεγα
πῶς ξεστόμισες ἄτιμο ψέμα.

Θὰ κάμῃ ἓνα δυὸ βήματα λοξὰ και θὰ μπῇ ἀνάμεσα
στον πατέρα του και στὴ γυναῖκα, σκεπάζοντάς τη
με τὸ κορμί του ὀλόρθο.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Τί λές; Ποῦ νὰ φύγῃς τὴ γλώσσα σου!
Στὰ γόνατα πέσε και ζήτησε
με τὴ μούρη στο χῶμα συχώρεση,
και ξανὰ μὴν κοτήσης κεφάλι
νὰ σηκώσῃς μπροστά μου. Ἀκουδώντας
νὰ φύγῃς νὰ πᾶς με τοὺς σκύλους!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Ὁ Θεὸς ἄς με κρίνῃ, πατέρα!
μά, ὅσο ζῶ, τούτη ἐδῶ τὴν κοπέλλα
στὴν ὀργὴ τὴ δική σου νάφῃσω,
δὲ μπορῶ. Καί κριτής μου ὁ Θεός!

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Ἐγὼ μ' αἰ κριτής σου. Τί σοῦ εἶμαι
ἐγὼ, βρέ, μά τὸ μαῦρο σου τὸ αἷμα;

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Ὁ πατέρας μου ἐσὺ σ' αἰ ὁ ἀκριβός μου.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Ὁ πατέρας σου ἐγὼ μ' αἰ· κ' ἐσένα
μπορῶ νὰ σὲ κάμω ὅ,τι θέλω,
γιατὶ μοῦ εἶσαι ὅπως εἶναι τὸ βῶδι
στο σταῦλο μου, και ὅπως ἡ ἀξίνα
κ' ἡ τσάπα. Κι ἂν ἤθελα ἀπάνω σου
νὰ διαβῶ με τὴ σθάρνα, τὴν πλάτη
νὰ σοῦ σπάσω, ἔ! καλὰ καμωμένο.
Κι ἂν χρειαστῶ γιὰ τὸ λάζο μου
μανίκι, κ' ἐγὼ ἀπ' τὸ καλάμι σου
τὸ φτειάζω, ἔ! καλὰ καμωμένο·
γιατὶ ἐγὼ μ' αἰ πατέρας, κ' ἐσὺ σ' αἰ
γιός, τὸ νοιώθεις; Καί μοῦ εἶναι δοσμένη
ἐξουσία στο κορμί σου, ἀπὸ χρόνους
και καιρούς, παραπάνω ἀπ' τοὺς νόμους.
Και ὅπως εἶμουν ἐγὼ τοῦ πατέρα μου,
χτῆμα μου εἶσαι, ὥς και κάτου ἀπ' τὸ χῶμα.
Τὸ νοιώθεις; Κι ἂν τοῦτο σοῦ φεύγῃ
ἀπ' τὸ νού, ἐγὼ ξανὰ σοῦ τὸ φέρνω
στὴ θύμηση. Πέσε στὰ γόνατα,
φίλα χῶμα, και φύγε ἀκουδώντας.
Τράβα, δίχως νὰ στρέψῃς τὰ μάτια!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Μὲ τὴ σθάρνα ἀπὸ πάνω μου πέρασε,
ὅμως μὴν τὴν ἀγγίξῃς ἐτούτη.

Ὁ Λάζαρος θὰ τὸν πλησιάσῃ, χωρὶς πιά νὰ συγ-
κρατῇ τὴ μανία του· και, σηκώνοντας τὸ σκοινί, θὰ
τοῦ τὸ βροντήξῃ στὴν πλάτη.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Κάτω, σκύλε, γονάτισε χάμου!
Ὁ Ἀλίγκης θὰ πέσῃ στα γόνατα.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Νά! στὰ γόνατα πέφτω, πατέρα μου,
μπροστά σου, τὸ χῶμα φιλῶ.
Μα, στο Θεὸ ποῦ εἶναι ἀπάνω και βλέπει,
γιὰ τὸ πρῶτο μου κλάμα τῆς ὥρας
ποῦ γεννιόμουν κ' ἐσὺ με ἀνασκήκωσες
ἀψηλά, στὰ δικά σου τὰ χέρια,
πρὸς τὴν Ἁγία Μορφή τοῦ Χριστοῦ.
σοῦ προσπέφτω, σοῦ δέουμαι, πατέρα,
μὴν πατᾶς ἀποκάτου ἀπ' τὴ φτέρνα
τὴν καρδιά τοῦ θλιμμένου παιδιοῦ σου,
μὴν τοῦ κἀνῃς μιὰ τέτοια ντροπή!
Μὴν τοῦ πάρῃς, σοῦ δέουμαι, τὸ φῶς του,
μὴν τὸ δώσῃς στὰ νύχια τοῦ μαύρου
ὀχτροῦ ποῦ γυρίζει τριγύρω!
Μὴ ἐσὺ, γιὰ τὸν ἄλλalon Ἀγγελό
ποῦ βλέπει κι ἀκούει στον κορμό του.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Φύγε, φύγε, ἔξω τράβα, ἔξω τράβα,
και κατόπι θάρθῶ νὰ σὲ κρίνω.
Ἐξω, τράβα, σοῦ λέγω. Ἐξω τράβα!
Θὰ τονὲ χτυπήσῃ ἄπονα με τὸ σκοινί. Ὁ Ἀλίγκης
θὰ σηκωθῇ τρέμοντας ὅλος.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Κριτής ὁ Θεός μας, κι ἄς κρίνῃ
τοὺς δυὸ μας, κι ἄς δῇ, κι ἄς μοῦ δώσῃ
δίκιο· ἐγὼ ὅμως ἀπάνω σ' ἐσένα
δὲ θὰ βάλω ποτέ μου τὸ χέρι.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Σοῦ περνῶ τὸ καπίστρι, ἀσυχώρετε!
Θὰ τοῦ ρίξῃ τὴ συροθελειὰ γιὰ νὰ τοῦ πιάσῃ τὸ
κεφάλι· μά ὁ Ἀλίγκης θὰ ξεφύγῃ χωρὶς νὰ πιαστῇ,
ἀσπάζοντας τὸ σκοινί και βγάξοντας το ἀπὸ τὰ
χέρια τοῦ πατέρα μ' ἓνα ξαφνικὸ τραβήγμα.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Χριστέ, Κύριε, ἐσὺ βόηθές με,
νὰ μὴ βάλω τὸ χέρι μου ἀπάνω του.
στον πατέρα μου αὐτὸ νὰ μὴν κἀνῷ!
Φροντισμένος ὁ Λάζαρος θὰ τρέξῃ στο κατώφλι
φωναζοντας.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.
Ἐ Γένε, ἔ Φήμιο, τρεχάτε,
τρεχάτε νὰ δῆτε τί κάνει
τοῦτος (ὀχι νὰ τὸν κόψῃ!).
Φέστε σκοινιά. Δαμιονίστηκες,
βεβαία. Νά, τὸ γονιὸ φοβερίζε!

Θά τρέξουνε μέσα δυο καλοδέματοι βοϊδολάτες, φέρνοντας τὰ σκοινιά.

Κεφάλι μὲν σήκωσε ἐτοῦτος, ὁ κατάρατος κι ἀπ' τὴν κοιλιά, κι ὅσο ζῇ κι ἀναπνέει, καὶ πιὸ πέρα! Μπῆκε ὁ μαῦρος ὁ δαίμονας μέσα του. Κοιτάχτε τον, αἶμα δὲν τοῦμεινε στὴν ὄψη. Ἐσὺ πιάσ' τονε, Γέννε. Κ' ἐσὺ, Φῆμιο, σκοινὶ ἔχεις καὶ δέσε τον. Δέστε τον κ' ἔξω πετάχτε τον, μὴ λερώσω τὰ χέρια μου ἐγώ. Καὶ τρέξτε καὶ κάποιονε κρᾶζτε νὰ τοῦ διαβάση τὰ ξόρκια.

Οἱ δυο βοϊδολάτες θὰ ριχτοῦνε ἀπάνω στὸν Ἀλίγκη, γιὰ νὰ τονε βάλουνε κάτω.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μὴ μοῦ κάμετε αὐτό, σταυραδέρφια!

Μὴν κολάσης ἐσὺ τὴν ψυχὴ σου,

Γέννε μου. Ἐγὼ σὲ γνωρίζω.

Σὲ θυμοῦμαι, σὰν εἶμουν παιδάκι

κ' ἐρχόμουν ἐλιῆς νὰ μαζώζω

στὸν ἐλιώνα σου, Γέννε ἀπ' τὴν Ἐτα.

Σὲ θυμοῦμαι. Καὶ μὴ μοῦ τὸ κάμης

τέτοιο ντροπιάσμα, μὴ μὲ πομπέψης!

Οἱ βοϊδολάτες θὰ τὸν κρατᾶνε σφιχτὰ καὶ θὰ γυρεύουνε νὰ τονε δέσουνε, σέρνοντάς τον ἔξω, ἐνῶ αὐτὸς θάγωνίζεται νὰ τοὺς ξεφύγῃ.

Ἄχ, σκύλε! Ἡ πανούκλα ἄς σὲ φάγῃ!

Μὴ, μὴ! Μίλα, πρόφτασε! Μίλα,

ἓνα σύνεργο πιάσε μου! Μίλα!

Θάκουσθι ἀκόμα ἡ φωνὴ του βραχὴ καὶ ἀπελπισμένη, ἐνῶ ὁ Λάζαρος θὰ κλείνῃ τὸ πέραςμα στὴ Μίλα μὴ φύγῃ.

Η ΜΙΛΑ.

Ἀλίγκη, ὁ Θεὸς βοηθός σου!

Θὰ τοὺς τὸ πλερώσῃ! Ἐχε ἐλπίδα!

Μήτ' ἐσὺ, μήτ' ἐγὼ 'χουμε δύναμη.

Μά, ὅσο μένει ἡ πνοή μου στὸ στόμα,

δική σου εἶμαι, μαζί σου εἶμ' ἐγώ!

Ἐχε πίστη. Καὶ θάρρη βοήθεια.

Θάρρος ἔχε. Ὁ Θεὸς βοηθός σου!

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ.

ΜΙΛΑ θὰ σταθῇ μὲ τὰ μάτια στυλωμένα πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, μὲ τὸ αὐτὶ τεντωμένο νάρπαξ τίς φωνές. Κατὰ τὴν σύντομη ἀνακωχή, ὁ ΛΑΖΑΡΟΣ θὰ κοιτάξῃ γύρου τὴ σπηλιά κακόβουλα. Θάκουσθι πέρα ἡ ψαλμωδία μιᾶς ἄλλης συντροφιάς πού περνᾷ τὴν κλεισούρα.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.

Ὡστε, τό εἶδες, γυναίκα, πὼς εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀφέντης. Καὶ βάζω τὸ νόμο.

Ἐχεις μείνει μονάχη μ' ἐμένα.

Νὰ βραδυάζῃ ἀρχινᾷ κ' ἐδῶ μέσα,

πές, νύχτωσε κι ὅλα. Μὴν ἔχῃς

φόβο ἐσὺ, Μίλα, μήτε κι ἂν δῇς

τὸ σημάδι αὐτηνῆς τῆς πληγῆς μου

φλογισμένο, πού ἀκόμα αὐτοῦ μέσα

νὰ χτυπᾷ ἐγὼ νοιώθω τὴ θέρμη...

Γιὰ ἔλα δῶ. Λιγνερμένη μοῦ φαίνεται.

Στὴ σκεπὴ τοῦ πρατάρη ἐδῶ ἀπάνου

καλοφάγια, εἶμαι βεβαίος, δὲν εἶχες.

Θὰ μπορούσες μαζί μου νὰ τᾶχες,

φτάνει νᾶθελος, κάτω στὸν κάμπο

γιατὶ ὁ Λάζαρος, ξέρεις, τοῦ Ρόγιου

νοικοκύρης μὲ τὰ ὅλα του σοῦ εἶναι...

Μὰ ἀποκεῖ τί κοιτᾶς; τί προσμένεις;

Η ΜΙΛΑ.

Δὲν προσμένω. Κανέννας δὲν ἔρχεται.

Θὰ προσέχῃ μὲ τὴν ἐλπίδα μήπως ἰδῇ καὶ φανερωθῇ ἡ Ὁρνέλλα γιὰ σωτηρία. Μὲ ψευτοκαμώματα καὶ χασομέρια θὰ προσπαθήσῃ νὰ ξεγελάσῃ τὸν ἄντρα.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.

Εἴμαστ' οἱ δυο μας. Μὴν ἔχῃς

φόβο. Τὸ πῆρες ἀπόφαση;

Η ΜΙΛΑ, ἀργά.

Τὸ σκέφτομαι, Λάζαρε, κι ὅλο

τὸ σκέφτομαι, αὐτὸ πού μοῦ τᾶξεις...

Τὸ σκέφτομαι... Ποιὸς μὲ ἀσφαλίζει;

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.

Μὴν τραβιέσαι. Ἐγὼ, αὐτὸ πού θὰ τᾶξω

πάντα τὸ κάνω, σοῦ λέγω,

ἂν μοῦ δώσῃ ὁ Θεός... Ἐλα δῶ.

Η ΜΙΛΑ.

Ἀμὲ ἡ γυναίκα σου, ἡ Κάντια;...

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.

Σάλιο ἄς βάζῃ πικρό, νὰ μουσκεύῃ

τὸ καννάβι στὴ ρόκα, κι ἄς κλώθῃ!

Η ΜΙΛΑ.

Καὶ τρεῖς κόρες πού μοῦ ἔχεις στὸ σπίτι,

καὶ τὴ νύφη σου; Δὲν ἐμπιστεύομαι.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.

Ἐλα δῶ. Μὴν τραβιέσαι. Ἐδῶ ἀκούς; —

εἶναι εἴκοσι μέσα στὸ δέρμα

δουκάτα ραμμένα. Τὰ θέλεις;

Θὰ ψηλαφήσῃ τὸ γῦρο τῆς γιδοπροβειᾶς πού φορεῖ γιὰ καζάκι. Ὑστερα θὰ τὴ βγάλῃ ἀπὸ πάνω του καὶ θὰ τὴν πετάξῃ χάμου, στὰ πόδια τῆς γυναίκας.

Νά! δὲν τᾶκοὺς πού βροντᾶνε;

Εἴκοσι εἶναι δουκάτα ἄσημένα.

Η ΜΙΛΑ.

Θέλω πρῶτα νὰ ἰδῶ. Θέλω πρῶτα

νὰ μετρήσω, κύρ Λάζαρε. Παίρνω

τὸ ψαλίδι μου εὐτύς, καὶ ξηλώνω.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ.

Τί κοιτάξεις; Ἄ, στρίγλα! ἐσὺ κάποιον

μαγικὸ μοῦ ζητᾷς νὰ σκαρώσης,

καὶ θαρρεῖς πὼς θὰ παίξῃς μ' ἐμένα!

Θὰ κυθῇ ἀπάνω της νὰ τὴν ἀρπάξῃ. Ἡ γυναίκα θὰ τοῦ ξεφύγῃ στὴ σιὰ, καὶ θὰ τρέξῃ νὰ σωθῇ κοντὰ στὸν κορμὸ τῆς καρδιάς.

Η ΜΙΛΑ.

Μή! Μή! Μή! Ἀφῆσέ με! Ἀφῆσέ με!

Μὴ μ' ἀγγίξης! Νά τη! ἔρχεται! Ἐδῶ 'να!

ἡ κόρη σου... Ἡ Ὁρνέλλα, νά τη... ἔφτασε.

Θάρραχτῃ ἀπελπιστικὰ ἀπὸ τὸν Ἄγγελον, γιὰ νάντισταθῇ στὴ βία.

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Μή! Μή! Ὁρνέλλα μου! Ὁρνέλλα, βοήθεια!

Ὁ φαίνεται μιὰ μεγάλη αὐλή καὶ στὸ βάθος μιὰ μεγάλη βαλανιδιὰ σεβάσμια ἀπὸ τὰ γεράματα καὶ πίσω ἀπὸ τὸν κορμὸ, ἡ πεδιάδα περιγυρισμένη ἀπὸ τὰ ὄρη, αὐλακωμένη ἀπὸ τὸν ποταμὸ. Θὰ φαίνεται ἀριστερὰ τὸ σπίτι τοῦ Λαζάρου, μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, τὴν καμάρια τῆς γεμάτης ἀπὸ σύνεργα γεωργικὰ δεξιά, ὁ σταῦλος, τὸ λιοτριβὶ, ὁ ἀχερώνας.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Ὁ λείψανο τοῦ ΛΑΖΑΡΟΥ θὰ εἶναι ξαπλωμένο ἀπάνω στὸ γυμνὸ ἔδαφος, μέσα στὸ σπίτι, μὲ τὸ κεφάλι ἀγκουμπημένο σ' ἓνα δεμάτι κληματαῖδες, ὅπως τὸ θέλει ἡ συνήθεια. Καὶ οἱ ΜΥΡΟΛΟΓΙΣΤΡΕΣ θὰ εἶναι γύρω του γονατισμένες. Μιὰ τοὺς θὰ τραγουδῇ τὸ μυρολόγι, κ' οἱ ἄλλες ὅλες μαζί θὰ τὸ σιγολέγῃ καὶ γιὰ νὰ κάνουνε τὸ σύβηνο, θὰ σκύβουνε ἡ μιὰ πρὸς τὴν ἄλλη, πλησιάζοντας μὲτωπο μὲ μὲτωπο. Κάτω ἀπὸ τὴν καμάρια, στὸ ἀέτρι καὶ στὴν κἀθὴ ἀνάμεσα, θὰ εἶναι οἱ γυναῖκες ἀπ' τὸ συγγενολόγι, καὶ ἡ ΑΛΑΜΠΡΙΝΗ καὶ ἡ ΜΕΛΑΝΘΗ. Πιὸ πέρα, ἡ ΒΙΕΝΤΑ ἀπ' τὸ ΓΚΙΑΒΕ θὰ κάθεται ἀπάνω σὲ μιὰ πέτρα μὲ ὄψη ἐτοιμοθανάτης, καὶ θὰ τὴν παρηγοροῦνε ἡ μητέρα κ' ἡ νουνά της. Μόνη ἡ ΟΡΝΕΛΛΑ θάναί κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο, μὲ τὸ βλέμμα γυρισμένο πρὸς τὸ δρομάκι. Ὅλες μαυροφορεμένες.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΜΥΡΟΛΟΓΙΣΤΡΕΣ.

Κύριε Ἰησοῦ, Χριστέ μου,

πώς τὸ βάσταξε ἡ καρδιά σου,
ἀπὸ θάνατο κακοῦργο
νάρθη ὁ Λάζαρος μπροστά σου!
Εἶδαμ' ὄλο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
τὸ βουνὸ νάνατρομάζω.
Εἶδαμ' ἀψηλὰ τὸν Ἥλιο
τῇ θωριά του νὰ σκεπάζω.
Ἄι, ἄι! Λάζαρε, Λάζαρε, Λάζαρε!
Ἄχ, τί θρήνο θρηνοῦμε γιὰ σέ!
«Δὸς αὐτῷ εἰρήνην αἰώνιαν, Κύριε.»

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ἐρχεται! Ἐρχεται! Φαίνεται τώρα
τὸ μαῦρο τὸ φλάμπουρο, ἡ ἀντάρα.
Ἀδερφές, ἀδερφές μου, φροντίστε
γιὰ τὴ μητέρα, νᾶναι ἑτοιμη...
μὴν τῆς σπάσῃ ἡ καρδιά... Καὶ σὲ λίγο,
ἔρχεται. Νά, στὸ γύρισμα πέρα,
τὸ μαῦρο τὸ φλάμπουρο φάνηκε!

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Δέσποινα μου τοῦ Ἑλέους, γιὰ τὸ Γιό σου
ποὺ σταυρώθηκε, ἐσὺ μόνο δύνεσαι
νὰ τὸ πῆς. Ἀπὸ σένα ἄς τὸ μάθω!

Μερικὲς γυναῖκες θὰ βγοῦνε ἀπὸ τὴν καμάρα νὰ
κοιτάξουνε.

Η ANNA ΛΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.

Εἶναι τὸ κυπαρίσσι στὸ πλάτωμα.

Η ΦΕΛΑΒΙΑ ΣΕΣΑΡΑ.

Εἶν' ὁ ἱσκιος στὸ δρόμο ἀπ' τὸ σύννεφο.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Μηδὲ κυπαρίσσι, μηδὲ ἱσκιος
ἀπὸ σύννεφο, αὐτὸ ναι. Τὸ βλέπω:
μηδὲ ἱσκιος, μηδὲ κυπαρίσσι.
Ἄχ! τὸ λάβαρο τῆς Κακουργίας
εἶναι αὐτό, καὶ μ' αὐτὸ μᾶς τὸν φέρνουνε,
γιὰ τὸν τελευταῖο ἀσπασμό
νὰ πῇ τὸ παρήγορο πιῶμα
ἀπ' τὴ μάννα, νὰ πάῃ στὸ καλό.

Ἄχ, πῶς ὅλες ἐμεῖς δὲν πεθαίνουμε
ὕστερά του; Ἀδερφές, ἀδερφές μου!

Οἱ ἀδερφές θὰ γυρίσουνε πρὸς τὴ θύρα καὶ θὰ κοι-
τάξουνε.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΜΥΡΟΛΟΓΙΣΤΡΕΣ.

ὦ Χριστέ μου, κάλλιο θάταν
νὰ γκρεμίσῃ αὐτὸ τὸ σπίτι.

Ἄχ! πολὺ βαρὺς ὁ πόνος,
Κάντια μου ἀπ' τὴ Λεονέσσα,
ὁ ἀντρας σου στὸ γυνὸ χῶμα
ποὺ εἶναι δίχως προσκεφάλι!

Μόνο δέμα κληματοσίδες
ἔχει κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι!
Ἄι, ἄι! Λάζαρε, Λάζαρε, Λάζαρε!
Ἄχ, τί πόνο πονοῦμε γιὰ σέ!
«Δὸς αὐτῷ εἰρήνην αἰώνιαν, Κύριε.»

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Σὺρ' ἐσὺ, μίλησέ της, Μελάνθη.
Σὺρ' ἐσὺ καὶ ἄγγιξέ της τὸν ὦμο,
νὰ σ' ἀκούσῃ νὰ στρέψῃ. Στὴν πέτρα
τοῦ τζακιοῦ καθιστὴ μένει ἀσάλευτη·
καὶ ματόφυλλο κᾶν δὲ διανεύει,
καὶ δὲ βλέπει, θαρρεῖς, δὲν ἀκούει,
καὶ εἶναι ὅλη μιὰ πέτρα, θαρρεῖς.
Παρθένα μου ἐσὺ πολυέπλαχνη,
μὴν τῆς πάρῃς τὰ φρένα τῆς ἁμοιρῆς!
Κάμε ἐσὺ νὰ μᾶς δῇ καὶ στὰ μάτια μας
νὰ γνωρίσῃ τὴν ὄψη της, ἡ ἁμοιρῆ!
Μὰ ἐγὼ δὲν τολμῶ νὰ τὴ γγίξω.
Καὶ ποιὸς θὰ τῆς πῇ τέτοιο λόγο;
Ἀδερφή, σὺρε πὲς της: Νά, ποῦ ἔρχεται.

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Μήτ' ἐγὼ δὲν τολμῶ. Καὶ τρομάζω.

Καὶ δὲν τὴ θυμοῦμαι πῶς εἶτανε,
μηδὲ κᾶν τὴ φωνή της θυμοῦμαι
πῶς εἶταν προτοῦ βουτηχτοῦμε
στὸ πένθος. Ψαρά τὰ μαλλιά της,
καὶ ὅσο πᾶνε καὶ γίνονται ἀτάσπρα.
Δικὴ μας μοῦ φαίνεται πιὰ
πῶς δὲν εἶναι· μοῦ φαίνεται ἀπόμακρη,
καὶ πῶς κάθεται ἀπάνω σ' ἐκείνη
τὴν πέτρα ἐκατὸ χρόνια, καὶ ἄλλα
ἐκατὸ χρόνια, καὶ οὔτε θυμᾶται
ἐμᾶς πιὰ... Γιὰ δῆτε, γιὰ δῆτε
πῶς τῷχει τὸ στόμα κλειστό!

Πιὸ κλειστὸ καὶ ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔχει γίνεῖ
γιὰ πάντα βουβὸ ἐκεῖ στὸ χῶμα.
Πῶς λοιπὸν νὰ μιλήσῃ μπορεῖ;

Πῶς νὰ τὴ γγίξω; πῶς νὰ τῆς πῶ,
«Νά, ποῦ ἔρχεται»; Ἀνίσως σαλέψῃ,
σωριάζεται χάμου. Τρομάζω.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Ἄχ, γιὰτ' εἶδαμε φῶς, ἀδερφές μου;

Τί μᾶς ἔφερε ἡ μάννα στὸν κόσμο;

ὦ! ἄς μᾶς ἔκανεν ὅλες δεμάτι,

νὰ μᾶς ἐπαιρνε ὁ Χάρος μαζί του!

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΗΣΙΣΣΕΣ.

— Ἄχ, τί καημός, κακομοῖρες μου!

— Γιὰ σᾶς, τί καημός, κακομοῖρες!

— Ἐ! κάντε καρδιά, καὶ ὁ Θεὸς

ποὺ σᾶς ἔριξε, θὰ σᾶς σηκώσῃ.

— Ὁ Θεὸς κακὸ τρύγο σᾶς ἔδωκε,

μὰ ἴσως λιγώτερο μαῦρος

θάνατο ὁ λίκναρπος. Ἐχετε πίστη!

— Καὶ εἶναι μιὰ ποὺ ἴσως εἶναι πιὸ δύστυχη

καὶ ἀπὸ σᾶς, εἶναι μιὰ ποὺ καθόταν

μέσ' στὸ σπίτι της, μέσ' στὰ καλά της,

κ' ἐδῶ μπῆκε, κοιμήθηκε, ξύπνησε

στὸ ξεκληρίσμα, κ' ἔσβησε: ἡ Βιέντα.

— Εἶναι κιόλα στὸν ἄλλον τὸν κόσμο.

— Καὶ αὐτὴ δὲ βαργωμάει καὶ δὲν κλαίει.

— Ἄχ, τί καημός γιὰ τὴ σάρκα

ποὺ βλέπει τὸ φῶς καὶ γεννιέται,

καὶ ζῇ καὶ ὑποφέρει στὸν κόσμο,

καὶ ὁ Χάρος ἄνιδεν τὴν παίρνει!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Νά! βλέπω τὸ Φήμιο ἀπ' τὴ Νέρφα!

Νά! γιὰ ἐδῶ ροβολᾷ ὁ βοῖδολάτης!

Νά! καὶ τὸ λάβαρο στάθηκε

στὸ ἄσπρο Ξωκλήσι κοντά.

Ἀδερφές μου, ἐγὼ θέλετε, ἀτῇ μου,

νὰ πάω νὰ τῆς πῶ τὸ μαντάτο;

Μπορεῖ καὶ ὅ,τι χρειάζεται, ἀλοίμονο!

νὰ μὴν τὸ θυμᾶται. Μά — Θεέ μου

φύλαξε! — ἑτοιμὴ ἀνίσως δὲν εἶναι,

κ' ἔρθῃ αὐτὸς βιαστικά καὶ τὴν κράξῃ,

καὶ ἂν αὐτὴ τὸν ἀκούσῃ ἀνεπάντεχα

νὰ μιλήσῃ, θὰ σπάσῃ ἡ καρδιά της!

Η ANNA ΛΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.

Ἄχ! καὶ βέβαια ἡ καρδιά της θὰ σπάσῃ,

Ὁρνέλλα, ἂν ἐσὺ τὴν ἀγγίξῃς.

Ἡ κακοτυχία πάει μαζί σου·

ἐσὺ πῆγες τὴν πόρτα νὰ κλείσῃς·

τὸν Ἀλίγκρη ἐσὺ πῆγες νὰ λύσῃς!

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΜΥΡΟΛΟΓΙΣΤΡΕΣ.

Σὲ ποιὸν τ' ἀφήνεις τάλέτρι,

Λάζαρε, σὲ ποιὸν τ' ἀφήνεις;

Ποιὸς σοῦ σκάφτει τὸ χωράφι,

ποιὸς σοῦ βόσκει τὸ κοπάδι;

Γιὸ καὶ κύρη ὁ Ξορκισμένος

στὰ ἴδια βρόγια ἔχει τυλίξει,

σὲ ἄτιμο καὶ μαῦρο χάρο,

μὲ σακκί, σκοινί, τσεκούρι.

Ἄι, ἄι! Λάζαρε, Λάζαρε, Λάζαρε!

Ἄχ, τί σφάχτης μᾶς σφάζει γιὰ σέ!

«Δὸς αὐτῷ εἰρήνην αἰώνιαν, Κύριε.»

Θὰ παρουσιασθῇ βαλαντωμένος ὁ βοῖδολάτης.

Ο ΦΗΜΙΟΣ ΑΠ' ΤΗ ΝΕΡΦΑ.

Ποῦ ναι ἡ Κάντια; Ἡ κρίση ἔγινε. Κόρες

τοῦ Πεθαμμένου, φιλήστε

τὸ χῶμα, μὲ στάχτη ἀλειφτῆτε.

Τῆς Κακουργίας ὁ Κριτής

ἔχει βγάλει τὴν ὕστερη ἀπόφαση,

καὶ τὸν πατροφόνο στὰ χέρια του

τὸν πῆρε ὁ λαός, παιδευτὴς του.

Τώρα φέρνουνε τὸν ἀδερφὸ σᾶς

ἐδῶ, γιὰ νὰ πάρῃ συχώρεση

ἀπ' τὴ μάννα, καὶ αὐτὴ τὸ παρήγορο

ποτήρι νὰ δώσῃ στὸ γιό της,

πρὶν τοῦ κόψουν τὸ χεῖρ αὐτουνοῦ,

πρὶν τὸν κλείσουνε μέσ' στὸ σακκί

μὲ τὸ μοῦργο καὶ πᾶν καὶ τὸ ρίζουνε

στὸ ποτάμι, ὅπου γίνεται βουθουνας.

Κόρες τοῦ Πεθαμμένου, φιλήστε

τὸ χῶμα, μὲ στάχτη ἀλειφτῆτε.

Καὶ ὁ Κύριος Ἡμῶν Ἰησοῦς

ἄς ἐλεῇ τὸ ἀκριματίστον αἷμα!

Ο ἰσοῦς ἀδερφές θὰ τρέξουνε κοντὰ ἡ μιὰ
στὴν ἄλλη καὶ θάγαλαστούνε σφιχτά,
κεφαλὴ μὲ κεφαλὴ, μένοντας σ' αὐτὴ τὴ
στάση. Θάκουσῃ ὁ ἀπόκουφος κροταλι-
σμός τοῦ νεκρικοῦ ταμπούρου.

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.

ὦ Φήμιο, γιὰτί νὰ τὸ πῆς;

Ο ΦΗΜΙΟΣ.

Ποῦ εἶναι ἡ Κάντια καὶ δὲ φανερώνεται;

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.

Πλαί στὸ τζάνι· εἶναι ἀπάνω στὴν πέτρα
καθιστὴ· δὲ μιλάει, δὲ σαλεύει...

Η ANNA ΛΠ' ΤΗ ΜΠΟΒΑ.

Καὶ κανεῖς δὲν κοιτάει νὰ τὴ γγίξῃ.

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.

Καὶ τρομάρα μ' αὐτὸ χουν οἱ κόρες.

Η ΦΕΛΑΒΙΑ ΣΕΣΑΡΑ.

Μαρτυρία κ' ἐσύ, Φήμιο, δὲν ἔδωκες;

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

Καὶ τὸν εἶχες κοντὰ τὸν Ἀλίγκη;

Καὶ μπροστά στὸν κριτὴ, τί εἶπε αὐτός;

Η ΜΟΝΙΚΑ.

Τί εἶπε; τί ἔκαμε; Φώναζεν ἄγρια,

καὶ σὲ μάνιασμα ξέσπασε ὁ ἔρμος;

Ο ΦΗΜΙΟΣ.

Εἴταν πεσμένος στὰ γόνατα,

καὶ ὅλο κοιτοῦσε τὸ χέρι του.

Κάθε τόσο κ' ἔνα «Ἡμαρτον» ἔλεγε,

καὶ μπροστά του φιλοῦσε τὸ χῶμα.

Ταπεινὴ ἔχε τὴν ὄψη, ὅλη εὐλάβεια,

τόσο πού ἔμοιαζε ἄθωος, ἀλήθεια!

Καὶ δίπλα ὁ ἄγγελος, ὁ σκαλισμένος

στὸν κορμό, μὲ τὴ βούλλα ἀπ' τὸ αἷμα.

Κ' ἔκλαιγε κόσμος τριγύρω.

Καὶ εἶπαν δυὸ-τρεῖς: «Εἶναι ἄθωος.»

Η ANNA AP' TH ΜΠΟΒΑ.

Κι αὐτὴ ἡ στρίγλα, ἡ Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα,

δὲν ξαναβρέθηκε πιά;

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

Ἡ κόρη τοῦ Γιόριου ποῦ νᾶναι;

Δὲν τὴν εἶδε κανεὶς; Τί γνωρίζεις;

Ο ΦΗΜΙΟΣ.

Στις στάνες, παντοῦ τὴ ζητήσανε,

μὰ δὲν ἄφησε ἀχνάρι γι' ἀχνάρι.

Οἱ βοσκοὶ δὲν τὴν εἶδαν ὁλότελα.

Μόνος ὁ ἅγιος στὰ ὄρη, ὁ Κοσμάς,

λέει, τὴν εἶδε: σὲ κάποιον γκεμεῖο

θὰ πῆγε ἴσως νάφήση τὰ κόκκαλα.

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

Ὦ, ἄς τὴ βροῦν ζωντανὴ τὰ κοράκια,

νὰ τῆς βγάλουν τὰ μάτια, κ' οἱ λύκοι

ἄς τὴ βροῦν ζωντανὴ νὰ τὴ σκίσουνε!

Η ΦΕΛΑΒΙΑ ΣΕΣΑΡΑ.

Καὶ ξανά στὴ σφαγὴ ἡ κολασμένη της

σάρκα ἄς γεννιέται ὁλοένα!

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.

Σώπα, σώπα, Φελάβια! Σωπάστε!

Σωπάστε! Σηκώθηκε ἡ Κάντια,

περπατεῖ, στὸ κατώφλι προβαίνει,

θὰ βγῇ τώρα. Κοπέλλες, κοπέλλες,

σηκώθηκε. Τρέξτε καὶ πιάστε τη.

Οἱ ἀδελφές θὰ λυθοῦνε ἀπὸ τὸ ἀγκάλιασμα καὶ θὰ

πάνε πρὸς τὴ θύρα.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΜΥΡΟΛΟΓΙΣΤΡΕΣ.

Κάντια ἀπὸ τὴ Λεονέσσα,

ποῦ τραβᾷς; Ποιὸς σ' ἔχει κράξει;

Σφραγισμένο ἔχεις τὸ στόμα,

καὶ τὸ πόδι ἀλυσωμένο.

Πίσω σου τὸ χάρο ἀφήνεις,

καὶ ἀπαντᾷς τὸ κρῖμα ὀμπρὸς σου!

Ὅπου πᾶς κι ὅπου γυρίσης,

δρόμος εἶναι ἀπελπισμένος.

Ἄχ, ἄχ, στάχτη βαριόμοιρη, ἄχ χήρα,

ἄχ μάννα! ὦ Χριστέ μου, σπλαχνίσου!

«Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σε, Κύριε.»

Ἡ μητέρα θὰ παρουσιαστῇ στὸ κατώφλι.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ.

Οἱ κόρες θὰ πᾶνε ὁλότρεμες νὰ τὴ στηρίζουνε. Αὐτὴ

θὰ τίς κοιτάξῃ ξαφνισμένη.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Σηκώθηκες, μαννούλα. Μήπως ἔχεις

τίποτ' ἀνάγκη; μιὰ γουλιὰ τουλάχιστον

κρασὶ μωσκάτο, λιγάκι θεράπεια;

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Σοῦ εἶναι σκασμένο τὸ γλυκὸ χεῖλάκι

ἀπὸ τὴ στέγνα. Θέλεις νὰ σ' τὸ βρέξω;

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Θάρρος, μητέρα. Εἴμαστ' ἐδῶ μαζί σου.

Σὲ κράζει ὁ Θεὸς στὸ πιὸ πικρὸ μαρτύριο.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Κι ἀπὸ ἓνα φάμα βγῆκε τόσο φάδι,

κι ἀπὸ μιὰ βρύση βγῆκε τόσο ρέμα,

κι ἀπὸ ἓνα δέντρο βγήκαν τόσα κλώνια,

κι ἀπὸ μιὰ μάννα τόσες θυγατέρες!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Μάννα, σοῦ καίει τὸ μέτωπο. Εἶναι κάψα

σήμερα· καὶ βαρὺ σοῦ εἶναι τὸ ροῦχο.

Εἶναι ὅλο ἰδρώτα τὸ γλυκὸ σου πρόσωπο.

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.

Χριστέ μου! ὦ, νὰ μὴ βγῇ ἀπ' τὰ λογικὰ της!

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.

Τὸ φρένιασμα, Παρθένα, ἄς τῆς περάσῃ!

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Τόσον καιρὸ δὲν ἔχω τραγουδήσει·

δὲν ξέρω ἂν θὰ ξανάβρω τὸ σκοπὸ μου.

Μὰ τὴν Παρασκευὴ δὲν τραγουδᾷνε·

ἔχει ὁ Χριστὸς κανόνα καὶ νηστεία.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Μητέρα μου, ποῦ τρέχει ὁ λογισμὸς σου;

Βλέπεις, καὶ δὲ μᾶς γνωρίζεις. Ποιὰ σκέψη

σὲ τραβᾷ; ὦ συφορά μας! Τί εἶναι τοῦτο;

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Νά, ἐδῶ ὁ πλανήτης· νά, ἡ Ἁγία Κοινωνία,

κι αὐτὸ ναι τὸ καμπαναριὸ τοῦ Ἀι-Βλάση,

νά ὁ ποταμός, νά τὸ δικό μου σπίτι.

Μὰ ποιὰ εἶν' αὐτὴ ποῦ στέκεται στὴ θύρα;

Μιὰ τρομάρα ξαφνικὴ θὰ πιάσῃ τις κοπελ-
λουδες. Θὰ τραβηχτοῦνε κάπως νὰ κοι-
τάξουνε τὴ μητέρα, καὶ θὰ βογγήξουνε
σιγαλινά.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ἄχ, ἀδελφές, ἀδελφές μου, τὴ χάσαμε!

Πάει, καὶ τὴ μάννα τὴ χάσαμε, ἐμεῖς!

Δὲν ἔχει πιά τὰ λογικὰ της, δῆτε τη!

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Συφορά μας! Θεοῦ κατάρρα πέφτει

σ' ἐμᾶς. Καὶ μείναμε ἐρημες στὸν κόσμο!

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Συγγένισες, καλὲς γυναῖκες, σκάψτε μας

τὸ λάκκο πλάι στὸν ἄλλον, κ' ἔτσι ποῦ εἴμαστε

ζωντανές, καὶ τίς τρεῖς βάλτε μας μέσα!

Η ΦΕΛΑΒΙΑ ΣΕΣΑΡΑ.

Ὅχι, καημένες, μὴν τρομάζετε, ὄχι!

Τὸ χτύπημα τῆς τάραις τὸ πνέμα·

τὴν ἔρριξε σὲ χρόνια παλιά, πίσω.

Ἄστε τη νὰ πλανιέται! θὰ γυρίσῃ.

Ἡ Κάντια θὰ κάμῃ λίγα βήματα.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Μὲ ἀκούς, μητέρα; Ποῦ θέλεις νὰ πᾶς;

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Καρδιά μου, ποῦ εἶσαι, γλυκεῖα τοῦ παιδιοῦ

Σ' ἔχω τριάντα τρεῖς μέρες χαμένη! [μου;

Μὴ ἐσύ τὸν ἔχεις ἰδεῖ κι ἀπαντήσει;

—Στὸ ὅρος τοῦ Μαρτυρίου τὸν ἔχω ἀφήσει,

τὸν ἔχω ἀφήσει στὸ ὅρος, ἐκεῖ πέρα,

τὸν ἔχω ἀφήσει στὸ αἷμα καὶ στὸ κλάμα.

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.

Ἄχ, τώρα λέει τῆς Σταύρωσης τὸ θρήνο.

Η ΦΕΛΑΒΙΑ ΣΕΣΑΡΑ.

Ἀφήστε την, ἀφήστε τη νὰ λέγῃ.

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.

Ἀφήστε την, ἄς πῇ νὰ ξαλαφρώσῃ.

Η ΜΟΝΙΚΑ.

Θεοτόκε Παρθένα τῶν Παθῶν,

τὸ ἑλεός γι' αὐτὴ. Δεσμεθὰ σου.

Τὸ συγγενολόγι ὅλο, οἱ γυναῖκες, θὰ γονατίσουνε

λέγοντας μαζί της τὴ δέηση.

Η ΚΑΝΤΙΑ.

Νά τη, ἡ Μητέρα, κινάει, παίρνει δρόμο,

φτάνει, ἀντικρύζει τὸ γλυκὸ παιδί της.

—Μάννα, μαννούλα, πὼς ἐδῶ φερμένη;

Μὲ τοὺς Ἰουδαίους σωτηρία δὲν ἔχει.

—Σοῦ ἔχω φερμένο ροῦχο, μιὰ πηχούλα,

γιὰ νὰ σκεπᾷς τὸ αἷμα τοῦ κορμιοῦ σου.

—Νᾶφερνες κάλλιο μιὰ σταλιά νεράκι!

—Γιέ μου, δὲ βρῆκα στράτα οὐδὲ βρυσούλα·

μ' ἂν τὸ κεφάλι μου ἔσκυβες λιγάκι,

μιὰ σταλιά γάλα ἄθωο γιὰ νὰ σοῦ δώσω·

καί, ἅμα γάλα δὲ βγῇ, τόσο θὰ στύψω,

ποῦ ὅλη θὰ βγῇ ἡ ζωὴ μου ἀπὸ τὸ στῆθος.

—ὦ μάννα, μάννα, σιγὰ σιγὰ μίλα...

Θὰ σταματήσῃ μιὰ στιγμὴ στὴν τελικὴ φράση τοῦ

τραγουδιοῦ ὕστερα θὰ φωνάξῃ ἄξαφνα, μὲ φωνὴ

ἀπελπισμένη.

Μάννα, μάννα, κοιμήθηκα ἑφτακόσια

χρόνια, ἑφτακόσια· καὶ φτάνω ἀπὸ πέρα.

Δὲν τὴ θυμοῦμαι πιά τὴν κούνια ποῦ εἶχα!

Ξαφνισμένη ἀπὸ τὴν ἴδια της τὴν κραυγὴ,
θὰ κοιταχτῇ ὁλόγυρα περὶτροπὴ, σὰ νὰ
ξυπνᾷ καὶ νάνατινάσεται. Οἱ κόρες θὰ
τρέξουνε νὰ τὴ στηρίζουνε. Οἱ γυναῖκες
θὰ σηκωθοῦνε. Θάκουστὴ πιὸ σιμὰ ὁ σιγανὸς κορ-
ταλισμὸς τοῦ ταμπούρου.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Ἄχ, πὼς τρέμει, πὼς τρέμει! ἄχ, ὅλη τρέμει!

Λιγοθυμᾷ. Πιά δὲ βαστᾷ ἡ ψυχὴ της.

Δυὸ μέρες νηστική, λιγώθηκε ὅλη.

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ.

Μάννα, ποιὸς σοῦ μιᾷ; Ποιὸν ἀκούς μέσα

νὰ σοῦ μιᾷ, στὰ σωθικά σου μέσα;

Η ΜΕΛΑΝΘΗ.

Ἀκρόαση δώσ' μας, βάλε μας στὸ γού σου,

δές μας στὴν ὄψη. Ἐδῶ μαστε μαζί σου.

Ο ΦΗΜΙΟΣ, ἀπὸ τὸ βάθος.

Κοντὰ νὰ ἐδῶ, γυναῖκες, μὲ τὸ πλήθος.

Τώρα περνάει τὸ λάβαρα τὴ στέγνα.

Φέρουνε σκεπασμένο καὶ τὸν Ἄγγελο.

Οἱ γυναῖκες θὰ συναχθοῦνε κάτω ἀπὸ τὴ βαλανιδιά νὰ κοιτάξουνε πρὸς τὸ δρομάκι.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ, μὲ δυνατὴ φωνή.
Μητέρα, ὁ Ἀλίγκης ἔρχεται, ὁ Ἀλίγκης, συχώρεση νὰ πάρῃ ἀπ' τὴν καρδιά σου, καὶ τῆς παρηγοριᾶς, ἀπὸ τὰ χέρια σου, τὸ ποτήρι νὰ πιῇ. Εὐπνᾶ, ἀντρεϊώσου. Δὲν εἶναι ἀφορεσμένος. Ἡ μετάνοια τοῦ ξαγοράζει τὸ αἷμα τὸ χυμένον.

Η ΚΑΝΤΙΑ.
Ἀλήθεια, ἀλήθεια. Μὲ τριμμένα φύλλα τοῦ σταματήσαν τὸ αἷμα πού ροοῦσε.
«Παιδί μου Ἀλίγκη» τοῦ εἶπε ἀγίε μου Ἀλί-
ᾶς τὸ δρεπάνι καὶ πιάσε τὴ γκλίτσα, [γνη,
γίνε πρατάρης καὶ τράβα γιὰ τῶρος.»
Καὶ γέννηκε κατὰ τὴν προσταγὴν του.

Η ΔΑΜΠΡΙΝΗ.
Δὲν ἀκουσες; Ἐρχεται ὁ γιός σου ὁ Ἀλίγκης.
Η ΚΑΝΤΙΑ.
Καὶ ἀπάνω στὸ ὅρος πρέπει νὰ γυρίσῃ.
Πῶς νὰ κάμω; Πουκάμισα τοῦ ράβω καινούρια, καὶ δὲν τέλειωσαν, Ὀρνέλλα.

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.
Μάννα, πᾶμε. Ἐνα βῆμα κάμε. Γύρισε.
Πρέπει νὰ τὸν προσμεῖνης μπρὸς στὸ σπίτι.
Ἄς τὸν ἀνασπατοῦμε αὐτὸν πού φεύγει.
Καὶ πλαγιαζοῦμε τότε ὅλες μὲ εἰρήνη,
πλευρὸ πλευρὸ, στὸ κάτω τὸ κρεβάτι.

Οἱ κόρες θὰ ξαναφέρουνε τὴ μάννα κάτω ἀπὸ τὴν καμάρα.

Η ΚΑΝΤΙΑ, ψιθυρίζοντας στὸν ἑαυτὸ της.
Πλάγιασα κι ὄνειρο εἶδα τὸ Χριστό μας.
Ὁ Χριστὸς μοῦ εἶπε: «Νὰ μὴν ἔχῃς φόβο.»
Ὁ Ἀν-Γιάννης μοῦ εἶπε: «Ξένοιαστος νὰ μεί-
νῃς.»

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΗΣΕΙΣ.
—ὦ! κόσμος καὶ κακὸ πού ἔρχεται πίσω
ἀπ' τὸ λάβαρο! Ἡ χώρα ὅλη ἀλλουθᾷ.
—Κρατᾷ τὸ λάβαρο ὁ Ἰωνᾶς τοῦ Μίδια.
—Καὶ τί σιωπὴ! Σὰ νᾶναι λιτανεῖα!
—Ἀχ, τί καημός! Στὴν ὄψιν ἡ μαύρη μπό-
—Τὰ ξυλένια φαλάγγια ἔχει στὰ χέρια· [λια!
καὶ τί βαριά, χοντρά σὰ ζυγοζεύγες!
—Καὶ στιχάρι σταχτί, γυμνὰ τὰ πόδια.
—Ἀχ, ποῖος βαστάει; Στὴ γῆ βάζω τὴν ὄψιν
καὶ κλειῶ τὰ μάτια· ἄλλο νὰ ἰδῶ δὲ θέλω.
—Τὸ πέταινο σακκὶ κρατᾷ ὁ Λινάρδος
ἀπ' τὴ Ρόσκια· τὸ μοῦργο, ὁ Βλάση-Γουδός.
—Βάλτε του στὸ κρασί λιγάκι ρίζα

στύφον, νὰ χάσῃ κἂν τὴν αἵσθησή του.
—Βράστε του στὸ κρασί τραγιᾶς χορτάρι,
νὰ μὴ θυμᾶται πιά, καὶ οὔτε νὰ νοιωθῇ.
—Μαρία Κόρα, ἐοῦ ξέρεις γιατροσόφια·
φτειᾶξε, μὲ τὴν Ὀρνέλλα, τὸ ἀντιψύχι.
—Μεγάλο κρῖμα, μὰ ὁ πόνος μεγάλος!
—Ἀχ, τί καημός! Γιὰ ἰδέες, βουβὸς πῶς εἶναι
ὁ κόσμος. Ἐρχονται ὅλα τὰ περίχωρα.
—Καὶ παρατήσαν ἔρημα τὰμπέλια.
—Σταφύλια δὲν τρυγᾶνε σήμερα. Ἐχει
πένθος κ' ἡ γῆ. Καὶ ποῖος, καὶ ποῖος δὲν κλαίει;
—Γιὰ ἰδέες τὴ Βιέντα. Λὲς κι ἀγκομαχίεται.
—Κάλλιο γι' αὐτὴ σὲ βύθισμα νὰ πέσῃ.
—Κάλλιο μὴτε νάκουῃ, μὴτε νὰ βλέπῃ.
—Ἀχ, τί μοῖρα πικρὴ! Τρεῖς μῆνες πᾶνε
πού ἤρθαμε κουβαλώντας τὰ κανίσκια.
—Καὶ ποῖος μετράει τὸ ἄλλο κακὸ πού θάρῃ;
—Δὲ θὰ βρεθοῦν πιά δάκρυα νὰ τὸ κλάψουνε.

Ο ΦΗΜΙΟΣ.
Σιωπὴ, γυναῖκες! Νά, ὁ Ἰωνᾶς. Σωπάστε!
Οἱ γυναῖκες θὰ τραδηχοῦνε πρὸς τὴν καμάρα. Θὰ
γίνῃ σιωπὴ μεγάλη.

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΙΩΝΑ.
Ἐ, χήρα ἐσὺ τοῦ Λάζαρου τοῦ Ρόγιου,
ἔ, ἀνθρώποι τοῦ σπιτιοῦ τοῦ ὀρφανεμένου,
ἔρχεται ὁ Ἀμαρτωλός! Ὅλοι ἐξω-ἐβγατέ!

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Ο ἀπαρουσιαστὴ ἡ ἀψηλὴ κορμωστασιά τοῦ
Ἰωνᾶ μὲ τὸ νεκρικὸ λάβαρο. Πίσω του
θάρχεται ὁ πατροφόνος ντυμένος τὸ στι-
χάρι, μὲ τὸ κεφάλι σκεπασμένο μὲ μαύρη
μπόλια, μὲ τὰ δυὸ χέρια σφιγμένα σὲ βαριά ξυλένια
φαλάγγια. Ἐνας ἄντρας θᾶναι κοντά του κρατών-
τας τοῦ βοσκοῦ τὴν γκλίτσα τὴν ἱστορημένη· ἕνας
ἄλλος θὰ ἔχῃ τὸ τσεκούρι· ἄλλοι θὰ κρατοῦνε τὸν
Ἀγγελο τυλιγμένο σ' ἕνα χοντροπάπνο, καὶ θὰ τὸν
ἀπιθώσουνε καταγῆς. Τὸ πλῆθος θὰ πυκνωθῇ στὸ
διάστημά, ἀνάμεσα δέντρο καὶ ἀχερώνα. Οἱ ΜΥΡΟ-
ΛΟΓΙΣΤΡΕΣ, ἀφοῦ συρθοῦνε ἀρχουδιστὰ ὡς τὸ κα-
τώφλι τοῦ σπιτιοῦ, θὰ σηκώσουνε τὴ φωνὴν πρὸς τὸ
μελλοθάνατο.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΜΥΡΟΛΟΓΙΣΤΡΕΣ.
Γιέ μου Ἀλίγκη, γιέ μου Ἀλίγκη,
τί ἔχεις κάμει; τί ἔχεις κάμει;
Τ' εἶναι αὐτὸς ὁ ματωμένος;
ποῖος τὸν ξάπλωσε στὴν πέτρα;
Ἐφτασε ἡ στερνὴ σου ἡ ὥρα.
Μαῦρο τὸ κρασί τοῦ Χάρου!

Χέρι κολοβὸ κι ἀσκή,
σκοινὶ καὶ ἀτιμὴ θανά!
Ἄι, ἄι! Τέκνο τοῦ Λάζαρου, ὁ Λάζαρος
πέθανε! ἄχ, ἀπὸ σένα σκοτώθηκε. Ἀχ!
«Σῶτερ, ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου
Ο ΙΩΝΑΣ. [σου.»
Κάντια ἀπ' τὴ Λεονέσσα, πικρὸ σου εἶναι.
Πικρὸ, Βιέντα τοῦ Γκιᾶβε, εἶναι γιὰ σένα.
Πικρὸ γιὰ σᾶς, ἀρφανὲς καὶ συγγένισες.
Ὁ Θεός, γυναῖκες, σπλάχνος ἄς σᾶς δείξῃ.
Στὰ χέρια τοῦ λαοῦ παραδομένος
εἶναι ἀπὸ τὸν Κριτὴ τῆς Κακουργίας
ὁ Ἀλίγκης τοῦ Λαζάρου, ὥστε ἀπ' τὰ χέρια
νὰ λάβῃ τὴν ποινὴν τούτη ἡ ἀτιμία [μας
πού ἔχει ἀπάνω μας πέσει, πού ἄλλη τέτοια
οἱ γέροι μας στὴ θύμηση δὲν ἔχουν,
κ' ἔτσι κ' ἡ θύμησης της, μὲ τὴ χάρη
τοῦ Θεοῦ, νὰ σῇσῃ στὰ τέκνα τῶν τέκνων.
Καὶ τὸν Ἀμαρτωλὸ σου ἔχουμε φέρει,
τὸ τάσι τῆς παρηγοριᾶς νὰ λάβῃ
ἐδῶ ἀπὸ σένα, ὦ Κάντια, πικρομάννα.
Ἀπὸ τὰ σπλάχνα σου εἶν' αὐτὸς βγαλμένος.
Τὴ μαύρη μπόλια ἐσὺ θὰ τοῦ σηκώσης,
νὰ τοῦ βάλῃς στὸ στόμα τὸ ἀντιψύχι,
πού πικρότατος θᾶναι ὁ θάνατός του.
«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου»
«Κύριε ἐλέησον.»

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.
«Κύριε ἐλέησον. Κύριε ἐλέησον.»
Ὁ Ἰωνᾶς θὰ βάλῃ τὸ ἕνα χέρι ἀπάνω στὸν ὄμο
τοῦ Ἀλίγκη γιὰ νὰ τονε σπρώξῃ ἐμπρός. Ὁ πεπλο-
σκεπασμένος ἀμαρτωλὸς θὰ κάμῃ ἕνα βῆμα πρὸς
τὴ μητέρα του· ἔπειτα θὰ πέσῃ στὰ γόνατα μεμιάς.
Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Βλογητὸς ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παρθένά!
Μὰ πιά νὰ σὲ κράζω μητέρα
δὲ μοῦ εἶναι δοσμένο, μηδὲ
νὰ εὐλογῶ. Εἶναι ἀπ' τὸν Ἄδῃ τὸ στόμα
πού σου βύζαξε ἐσένα τὸ γάλα,
καὶ εἶχε μάθει, μὲ φόβο Θεοῦ,
ἀπὸ σένα τίς ἄγιες τίς δέησες
καὶ τίς ἄγιες τοῦ Νόμου ἐντολές.
Γιατὶ τόσο κακὸ νὰ σᾶς κάμω;
Νὰ μιλήσω ἔχω ἐντὸς μου λαχτάρω,
μὰ τὸ στόμα μου ἄς μείνῃ κλεισμένο.
ὦ, ἡ πιὸ δύστυχη ἐσύ, μέσα σὲ ὅλες
τίς γυναῖκες πού θρέψανε τέκνο,
καὶ τὸν ὕπνο γλυκὰ τοῦ νανούρισαν

καὶ στὴν κούνια καὶ μέσ' στὴν ποδιά·
μὴ, ὄχι, μὴ μοῦ σηκώσης τὴν μπόλια,
γιὰ νὰ μὴν ξεπροβάλλῃ μπροστά σου
ἡ μορφή τῆς φοιχτῆς ἀμαρτίας.
Μὴ σηκώσης τὴ μαύρη μου μπόλια.
Ἀπὸ σένα ἄς μὴν πάρω ἀντιψύχι·
γιατὶ λίγο εἶν' αὐτὸ πού τραβῶ,
εἶναι λίγο ὅ,τι μέλλω νὰ πάθω.
Ὅμως διώξε με τώρα, μὲ ξύλα
καὶ μὲ πέτρες, κυνήγα με πέρα·
κυνήγα με σὰν τὸ μαντρόσκυλο
πού σύντροφο θάχω στὸ θάνατο,
στὸ λαιμὸ νὰ μοῦ μπήξῃ τὰ δόντια,
τὴ στιγμή πού ἡ ψυχὴ μου ἡ ἀνέλπιδη
θὰ σὲ κράζῃ «μαννούλα!» μέσ' στὸ αἷμα
τοῦ ἀνόσιου κορμένου χεριοῦ μου,
μέσα στῆς ἀτιμίας τὸ σακκί.
ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ, χαμηλόφωνα.
—ὦχ, ἡ ἄμοιρη, ἡ ἄμοιρη! Κοίτα,
σὲ δυὸ νύχτες πῶς ἄσπρισεν ὅλη!
—Δὲν κλαίει. Δὲν μπορεῖ πιά νὰ κλάψῃ.
—Λὲς κ' ἔχασε τὰ λογικά της.
—Δὲ σαλεύει. Σὰν τὸ εἰδωλὸ στέκει
τῆς Πικραμμένης. Τί λύπη!
—Λυπήσου τη, Θεέ μου πανάγαθε!
—Παναγιά μου, σπλαχνίσου τη ἐσύ!
—Ἐλέησέ την, Ἰησοῦ καὶ Χριστέ μου!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.
Κ' ἐσᾶς, κοπελλοῦδες μου, πιά
δὲ μπορῶ νὰ σᾶς κράζω ἀδερφές μου,
δὲ μπορῶ κἂν νὰ λέγω τὰ ὀνόματα
πού σᾶς ἔχει τὸ βάπτισμα βάλει,
πού μοῦ εἶπαν τὰ φύλλα μου ὁ δυνάμος
στὸ στόμα, ὁλοεύωδα φύλλα,
πού δροσιὰ καὶ ὁμορφιά μοῦ χαρίζαν
ὡς μέσ' στὴν καρδιά ἐκεῖ πού ἔδωκα·
καὶ τὰ νοιώθω ὡς ἐδῶ, στὸ λαιμὸ μου,
καὶ νὰ τάλεγα μόνο πῶς ἤθελα! —
καὶ δὲν ἤθελα ἀπὸ ἄλλο ἀντιψύχι
στὴν πνοὴ τὴ στερνὴ μου οὔτε κόμπο.
Μὰ μὲ αὐτὰ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς κράζω.
Μαρμαμμένα τὰ ὠραῖα τὰ ὀνόματα,
καὶ ἀτραχούδιστος θᾶναι ὁ ἐρωτὰς σᾶς
κάτου ἀπ' τὸ παραθύρι τὸ βράδυ.
Ποῖος δική μου ἀδερφὴ θὰ θελήσῃ,
πού τὸ μέλι εἶναι τώρα φαρμάκι;
Διώξτε με πέρα σὰ σκύλο,
κ' ἐσεῖς κυνηγᾶτε με πέρα,

χτυπάτε με, ρίχτε μου πέτρες.
Μά υπομείνετε, πρίν νά με διώξετε,
νά φήσω σ' ἐσᾶς τίς ἀνέλπιδες,
τά δυό πράγματα πού ἔχω μονάχα,
καί σᾶς φέρουν ἐτούτοι οἱ ἀνθρώποι
τοῦ Χριστοῦ: τήν κρανένια μου γκλίτσα,
πού ἔχω φτειάζει τίς τρεῖς κορασίδες
μέ τή δική σας ὁμοίωση,
στή βοσκῇ συντροφιά νά σᾶς ἔχω
τῇ γκλίτσα, κι αὐτόν πού πελέκησεν
ἡ καρδιά μου, τόν ἄλαλον Ἀγγελο,
ὅπου, ὦμέ! τὸ αἷμα βούλλα ἔχει πέσει.
Θάρρῃ μέρα πού ἡ βούλλα θά λείψῃ,
θάρρῃ μέρα κι ὁ Ἀγγελος ὁ ἄλαλος
θά μιλήσῃ. Καί τότε θά δῆτε
καί θάκούσετε. Ἐγώ, γι' αὐτό θέλω
νά πάθω, νά πάθω. Ὅ, τι πάθω
μου εἶναι λίγο μπροστά στὸν καημό μου.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

—Ὦχ, οἱ ἄμοιρες, οἱ ἄμοιρες! Κοίτα.
κοίτα ρήμαγμα πού ἔχουνε πάθει!
—Μήτ' αὐτὲς δὲ μποροῦνε νὰ κλάψουνε.
—Δὲν ἔχουν πιὰ δάκρυα. Στεγνές,
καμμένες ὡς μέσα εἶναι πιά.
—Τίς θέρισε ὁ Χάρος καί χάμου
τίς ἄφρησ ἀκόμα νά σέρωνται!
—Τίς ἐσφαξε, μὰ δὲν τίς παίρνει.
—Δυπήσου τες, Θεέ μου πανάγαθε!
—Χριστέ μου, εἶναι πλάσματα ἄθωα.
—Τὸ ἔλεός σου, Χριστέ, τὸ ἔλεός σου!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Κ' ἐσύ πού εἶσαι παρθένα καί χήρα,
ἐσύ μέσ' στῶν προικιῶν τίς κασέλλες
πού εἶχες φέρε καί πένθιμα ροῦχα,
χτένι βάτους, καί ἀγκάθια γιορδάνι,
καί τριβόλια ὑφασμένα σεντόνια,
ἐσύ πού τῇ νύχτα τὴν πρώτη
ἔκλαψες, καί ὕστερα πάντα,
στὸν Παράδεισο θάχης τὸ νέο σου
γάμο. Ταίρι σέ παίρνει ὁ Χριστός,
καί γαλήνη σοῦ δίνει ἡ Παρθένα.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

—Ὦχ, ἡ ἄμοιρη! Αὐτὴ στή στερνὴ της
πνοή ναι! δὲ φτάνει ὡς τὸ βράδυ.
—Εἶναι ὅλη μαλλιά! στὸ χρυσάφι τους
μέσα εἰν' ὅλη! δὲν ἔχει πιὰ σάρκα.
—Μὰ ξεθώριασε πιὰ τὸ χρυσάφι.
—Λές καί εἶναι μιὰ ρόκα καννάβι.

—Σὰν τὰ μάραντα στὸ Σταυρωμένο.
—Ὦ Βιέντα, παρθένα καί χήρα,
στὸν Παράδεισο βέβαια πηγαίνεις.
—Κι ἂν ἐτούτῃ δὲν πάῃ, ποίός θά πάῃ;
—Παναγιά μου, ἐσύ πᾶρ' τη στὰ οὐράνια!
—Βάλε τη μέ τοὺς ἄσπρους Ἀγγέλους!
—Μὲ τίς ἅγιες ὁλόχρυσες Μάρτυρες!

Ο ΙΩΝΑΣ.

Ἀλίγκη, εἶπες ὅ, τι εἶχες νά πῆς.
Τώρα, σήκω καί πᾶμε! εἰν' ἀργά.
Βασιλεύει κι ὁ ἥλιος σὲ λίγο.
Καί τὸ «Χαῖρε Μαρία» ἐσύ δὲν πρέπει
νά τ' ἀκούσης καί τὸ ἄστρο νά δῆς.
Κ' ἐσύ, Κάντια, νά λάβης ἂν θέλῃς
γι' αὐτόν ἔλεος, ἂν θέλῃς τὸ τάσι
νά τοῦ δώσης ἐσύ, μὴν ἀργῆς.
Εἶσαι ἡ μάννα. Σοῦ γίνεται ἡ χάρη.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

—Σήκωσέ του, ἐσύ Κάντια τῇ μπόλια!
—Κάντια, δῶσ' του τὸ τάσι νά πιῇ!
—Δῶσ' του ἐσύ τὸ ἀντιψύχι, γιὰ νάχῃ
ἀντοχή στὸ μαρτύριο. Ἐλα, Κάντια!
—Γιὰ τὸ παιδί σου λάβε ἔλεος!
—Ἐσύ μόνη! Σοῦ γίνεται ἡ χάρη.
—Ἐλέησέ τον, Θεέ! Ἐλέησέ τον!

Ἡ Ὁρνέλλα θά προσφέρει στή μητέρα τὸ γαδάθι μέ
τὸ κράμα τοῦ κρασιοῦ. Ἡ Μελάνθη καί ἡ Λαμπρινή
θά τὴν παρακινήσουνε σπρώχνοντάς την ἐμπρός. Ὁ
Ἀλίγκης θά συρθεῖ γονατιστός πρὸς τὴ θύρα τοῦ
σπιτιοῦ, καί θά ὑψώσῃ τὴ φωνὴ νά κάμῃ τὴν ἐπί-
κληση στὸν πεθαμμένο.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Πατέρα, πατέρα μου Λάζαρε,
ἄκουσέ με. Ποτάμι ἐσύ πέρασες
μέ τὴν κάσα, κι ἀπὸνα βωδάμαζο
εἶχε ἡ κάσα σου πιώτερο βάρος
καί ρίζανε μέσα στὸ ρέμα
τὴν πέτρα, καί πέρασες. Τώρα,
πατέρα, πατέρα μου Λάζαρε,
ἄκουσέ με. Ἐγώ τώρα πηγαίνω
στὸ ποτάμι, μὰ δὲ θά περάσω.
Στὸ βυθὸ νά ζητήσω τὴν πέτρα
πάω, κ' ὕστερα θάρρῃ νά σ' εὕρω.
κ' ἔλα ἐσύ μέ τὴ σθάρνα ἀποπάνω μου,
νά με σπάζῃς ἐμέ στὸν αἰῶνα,
νά με σκίζῃς ἐμέ στὸν αἰῶνα!
Λίγο ἀκόμα, πατέρα μου, κ' ἔφτασα.

αἱ ἡ μητέρα θά βαδίση πρὸς τὸ γιό της,
μέσα στὴ φρίκη. Θά σκύψῃ, θάνασηκώσῃ
τὴ μπόλια, θά σπίξῃ μέ τὸ ἀριστερὸ χέρι
στὰ στήθια τὸ μάγουλο τοῦ γιοῦ, μέ τὸ
δεξιὸν θά πιάσῃ τὸ τάσι πού ἡ Ὁρνέλλα τῆς ἔφερε,
θά τὸ πλησιάσῃ στοῦ μελλοθάνατου τὰ χεῖλη. Θάκου-
στῇ ἓνα φωνοκόπι συνταραγμένο ἀπὸ αὐτοὺς πού
στέκονται πιδ πέρα, κατηφορώντας τὸ δρομάκι.

Ο ΙΩΝΑΣ.

«Δέξαι τὸν δούλον σου, ὁ Θεός μου.»
«Κύριε ἐλέησον.»

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

—«Κύριε ἐλέησον. Κύριε ἐλέησον.»
—«Τὸ ἔλεός σου, Κύριε, τὸ ἔλεός σου.»
—Γιὰ δῆτε, γιὰ δῆτε τί θῶρι!
—Χριστέ μου, τί βλέπουν τὰ μάτια μας!
—Χριστέ μου, μέ τάγια σου Πάθῃ!
—Ποίός φωνάζει; Τί τρέχει; Γιατί;
—Σωπάστε! Σωπάστε! Ποίός κράζει;
—Ἡ κόρη τοῦ Γιόριου! Ἡ κόρη
τοῦ Γιόριου! Ἡ Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα!
—Θάμα κάνεις, Θεέ μου μεγάλε!
—Εἶναι ἡ κόρη τοῦ Γιόριου! Νά τη! ἔρχεται!
—Τὴν ἀνάστησες, Θεέ μου καί Κύριε!
—Τόπο! Ἀνοίχτε της τόπο! Ἀς περάσῃ!
—Ζωντανή 'σαι, κατάρατη σκύλα;
—Ἀχ, στρίγλ' ἀπ' τὸν Ἄδη, εἶσαι σύ;
—Σκρόφα! Μαγίστρα! Ψοφίμι!
—Ἀφήστε τη! Τόπο! Ἀς περάσῃ!
—Πέρα, γυναίκα. Μεριάστε!
—Γιὰ τὸ Θεό, κάντε τόπο! Ἄς περάσῃ!

ΣΚΗΝΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ.

Ὁ ΑΛΙΓΚΗΣ θά σηκωθῇ ὀρθός, μέ τὸ πρόσωπο ἐξ-
σκεπο, κοιτάζοντας πρὸς τὸν ἀλαλαγμό· καί ἡ μη-
τέρα μέ τίς ἀδερφές θά εἶναι σιμά του. Σκίζοντας
τὸ πλῆθος, θά παρουσιαστῇ ὀρμητικὰ ἡ ΜΙΛΑ ΑΠ'
ΤΗΝ ΚΟΔΡΑ.

Η ΜΙΛΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΚΟΔΡΑ.

Μητέρα τοῦ Ἀλίγκη, ἀδερφές
τοῦ Ἀλίγκη, γυναίκα, συγγένισσες,
φλαμπουριάρε ἐσύ τῆς Κακουργίας,
δίκαιε λαέ, δίκαια κρίση
τοῦ Θεοῦ, εἶμαι ἡ Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα.
Ἐαγορεύομαι. Δώστε μου ἀκρόαση.
Ὁ Ἅγιος ἀπ' τὰ ὄρη μέ στέλνει.
Ἀπ' τὰ ὄρη κατέβηκα καί ἤρθα
ἔαγοριὰ μπροστὰ σ' ὅλους νά κάμω.
Σταθῆτε, καί δώστε μου ἀκρόαση.

Ο ΙΩΝΑΣ.

Σωπάστε, σωπάστε! Καί ἀφήστε
νά μιλήσῃ, γι' ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.
Ἐαγορεύεσαι, ἡ Μίλα ἀπ' τὴν Κόδρα,
κι ὁ δίκαιος λαὸς σέ δικάζει.

Η ΜΙΛΑ.

Ὁ Ἀλίγκης, ὁ γιὸς τοῦ Λαζάρου,
εἶναι ἄθωος. Πατροφόνος δὲν εἶναι.
Ἀπ' τὸ χέρι μου ἐμένα ὁ πατέρας του
μέ πελέκι σκοτώθηκε, ναί!

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μίλα, μπρὸς στὸ Θεό, ψέμα λές!

Ο ΙΩΝΑΣ.

Τὸ ὁμολόγησε αὐτός. Εἶπες ψέμα.
Εἶναι ἐνοχος, μὰ ἐσύ, συνένοχη!

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

—Στὴ φωτιά! Στὴ φωτιά! Μπρὸς, Ἰωνά,
δῶσε μάς τὴν ἐδῶ, νά τὴν κάψουμε!
—Στίς φλόγες, στίς φλόγες τὴ μάγισσα!
—Μαζί οἱ δυό τους νά γίνουμε στάχτη!
—Ὁχι, ὄχι! Ἐγὼ τῆπα: Εἶναι ἄθωος!
—Τ' ὁμολόγησε αὐτός. Τὸν παράσυρε
ἡ γυναίκα, μ' αὐτὸς τονὲ χτύπησε.
—Ἐνοχοι εἶναι κ' οἱ δυό. Στὴ φωτιά!

Η ΜΙΛΑ.

Χριστιανοί, πρῶτα δώστε μου ἀκρόαση·
κ' ὕστερα σφάχτε με, σκίστε με.
Ἐτοιμῇ εἶμαι γι' αὐτὸ μαι φερμένη.

Ο ΙΩΝΑΣ.

Σωπάστε! Σωπάστε! Ἀς μιλήσῃ!

Η ΜΙΛΑ.

Ὁ Ἀλίγκης ὁ γιὸς τοῦ Λαζάρου,
εἶναι ἄθωος. Μὰ αὐτὸς δὲν τὸ ξέρει.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Μίλα, μπρὸς στὸ Θεό, ψέμα λές.
Ὁρνέλλα, (συχωρὰ με, ἂν τόλμησα
νά πῶ τὸ νομά σου) εἶσαι μάρτυρας:
ἀναμπαίζει τὸ δίκαιο λαό!

Η ΜΙΛΑ.

Δὲν τὸ ξέρει. Ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα,
δὲ θυμᾶται. Εἶναι κάτω ἀπ' τὰ μάγια.
Τοῦ γύρισα ἐγὼ τὸ μυαλό.
Τὴ θύμησῃ, ἐγὼ τοῦ τὴ γύρισα.
Κόρη μάγου δὲν εἶμαι; Δὲν εἶναι
μαγικὸ πού νά μὴν τὸ γνωρίζω,
πού νά μὴν τὸ ἐνεργῶ. Ἀπ' τίς συγγένισσες
ἂν βρεῖσκειται ἐδῶ κείνη ἡ μὰ
πού γιὰ μέ κατηγόριες ἀράδιασε,
ἀποσπέρα τοῦ Ἀϊ-Γιάννη ἐκεῖ μέσα,

ἀπὸ κείνη τὴ θύρα ἄμα μπῆκα,
ὡς βγῆ ὀμπρὸς καὶ ξανὰ ὡς τὶς φωνάζει.

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

Ἐδῶ 'μαι ἐγὼ, ἐκείνη ἡ μιὰ.

Η ΜΙΛΑ.

Μαρτύρησε ἐνάντια σὲ μένα,
γιὰ ὅσους ἔκαμα ἐγὼ νὰ παθιάσουν,
γιὰ ὅσους ἔκαμα ἐγὼ νὰ πεθάνουν,
γιὰ ὅσους χάλασα ἐγὼ τὸ μυαλό τους.

Η ΚΑΤΑΛΑΝΑ.

Ἡ Γιωβάννα Καμέτρα. Τὸ ξέρω.

Κι ὁ κακόμοιρος ἀπ' τὶς Μαράνες,
κι ὁ Τιλλούρας, κι ὁ Ἀποῦτος. Τὸ ξέρω.
Ζημιὰ σ' ὅλους πὼς κάνεις, τὸ ξέρω.

Η ΜΙΛΑ.

Λαε δίκαιε, τὴν ἄκουσες τούτη
τὴ δούλη τοῦ Θεοῦ; Ναί, εἰν' ἀλήθεια.
Ξαγορεύουμαι. Ὁ Ἅγιος τοῦ ὄρους
τὴν πικρὴ μου ψυχὴ μοῦ ἔχει ἀγγίξει.
Ξαγορεύουμαι καὶ μετανοιώνω.

Δὲ θέλω νὰ πάθῃ ὁ ἄθωος.

Ποινὴ θέλω, κι ὡς εἶναι μεγάλη!

Χαλασμό γιὰ νὰ φέρω, στεφάνια
γιὰ νὰ σπάσω, χαρὲς νὰ ρημάξω,
ζωὲς νὰ κόψω, τὴ μέρα τοῦ γάμου
κεῖνο ἐκεῖ τὸ κατώφλι δρασκελήσα,
κυρὰ ἀπάνω στὸ τζάκι θρονιάστηκα,
αὐτὸ πού εἶναι ἱερό, καὶ τὸ μόλεψα.
Τὸ κρασί τὸ φιλόξενο νόθεψα,
δὲν ἦπια. μὰ τὸ ἔφτειαζα μάγια.

Τὶς μοῖρες πατέρα καὶ γιου
τὶς ἔκαμα ὀχτρές, καὶ τῆς νιόνυφης
τὸ λαϊμό σ' ἕνα μάγγανο στρύμωξα.
Καὶ μετέχνη τὰ σύμπονα δάκρυα
ἀπ' τὶς τρεῖς ἀδερφὲς κοπελλοῦδες,
προστασία νὰ μοῦ γίνουνη τ' ἄρμεζα.
Νὰ τὴν πῆτε, γυναῖκες συγγένισσες,
ἂν φοβᾶστε Θεό, νὰ τὴν πῆτε
τὴν τρανὴ, τὴν τρανὴ μου ἀνομία!

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ.

—Εἰν' ἀλήθεια, εἰν' ἀλήθεια. Ναί, τῶκαμε.

—Μέσα γλίστρησε ἡ σκύλα ἡ γυρίστρα,
καθὼς σκόρπιζεν ἡ Σταχτερούλα
στὴ Βιέντα τὴ φούχτα τὸ στάρι.

—Κ' ἔκαμε ἀμέσως τὰ μάγια.

—Κι ἀμέσως στὸν ἄπραγο νεό

ἔπεσε ἡ θερμὴ ἡ κακιά.

—Κ' ἐμεῖς ὅλες φωνάξαμε ἐνάντια,

μὰ τοῦ κάκου οἱ φωνές. Εἶχε τέχνη.

—Τώρα λείει τὴν ἀλήθεια. Εἶναι ἀλήθεια.

—Βλογητὸς ὁ Χριστὸς: φῶς καὶ λάμπει!

Καὶ θὰ στέκεται ὁ Ἀλίκη μετ' τὸ κεφάλι
σκυφτό, μετ' τὸ πηγούνι ἀπάνω στὸ στή-
θος, κάτω ἀπ' τῆς μπόλιας τὸν ἴσκιο, βυ-
θισμένος στὸ φοιχτὸ συντάραγμα τῆς
ψυχῆς του, γιατί θὰ τοῦ περιτρέχει πιά μέσ' οἱ
φλέβες ἡ δύναμη τοῦ ποιοῦ μετ' τὰ βοτάνια.

Ο ΛΑΙΚΗΣ, ἀνασκιρτώντας, μετ' ἄγριαν ὀρμή.

Σὰς γελάει, λαε δίκαιε. Δὲν εἶναι
ἀλήθεια, ὅχι, ὅχι. Μὴν τὴν ἀκοῦτε·
μ' αὐτὰ πού σὰς λείει, σὰς γελάει.

Ὅλοι καὶ ὅλες ἐνάντια τῆς στέκονταν,
καὶ νὰ τὴν ντροπιάσουν γυρεύανε.

Μὰ, τὸν Ἄγγελό ἐγὼ εἶδα τὸν ἄλαλο
νὰ τῆς στέκεται πίσω. Μ' αὐτὰ μου
τὰ θνητὰ μάτια, πού δὲ θὰ ἴδουνε,
σὰ νυχτώσῃ, τὰστέρια, —τὸν εἶδα
ἐγὼ πού με κοιτάζε, κ' ἔκλαιγε.

Ἰωνά, θάμα εἶχε γίνε, νὰ δείξῃ
πὼς κι αὐτὴ εἴτανε πλάσμα τοῦ Θεοῦ.

Η ΜΙΛΑ.

Ὦχ, ἄμοιρε Ἀλίκη πρατάρη!

Ὦχ, μωρόπιστε καὶ ἄμαθε νέε!

Ὁ ἀποστάτης ὁ Ἄγγελος εἴτανε!

Ὅλοι θὰ σταυροκοπηθοῦνε, ἔξω ἀπὸ τὸν Ἀλίκη,
πού θὰ τὸν ἐμποδίζουνη τὰ φυλάγνια, καὶ τὴν Ὀρ-
νέλλα, πού ἀποτραβηγμένη ἀπὸ τὴν καμάρα θὰ
κρατῇ τὰ μάτια στυλωμένα στὸ ἐθελούσιο θῆμα.

Ὁ ἀποστάτης ὁ Ἄγγελος φάνηκε

(ὦ! ἀσυχώρετη ἐγὼ ἀπ' τὸ Θεό,

κι ἀπὸ σένα ἀσυχώρετη αἰώνια!)

με ἀπάτη στὰ μάτια σου φάνηκε.

Ὁ ψευτο-Ἄγγελος, ὁ ἄνομος εἴτανε.

Η ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑ.

Ἐγὼ τὸ εἶπα, τὸ φώναξα τότε.

Τὴ βεβήλωσῃ ἀμέσως τὴ φώναξα.

Η ΣΤΑΧΤΕΡΟΥΛΑ.

Μὰ κ' ἐγὼ τὸ εἶπα τότε, τὸ φώναξα.

Ἀμα τόλμησε τούτῃ τὸ Φύλακα

νάναφέρῃ γιὰ μάγια, ἐγὼ φώναξα:

Εἶπε βλάστημα λόγια, βλαστήμησε!

Η ΜΙΛΑ.

Συχώρησε, Ἀλίκη, ἀπὸ σένα

δὲ θάχω, κι ἂν βρῶ ἀπ' τὸ Θεό!

Μὰ πρέπει νὰ μάθῃς τοὺς δόλους μου.

Καὶ μὴ με κοιτάξῃς, Ὀρνέλλα,
ὅπως τώρα. Μονάχη μου ὡς μένω!

Ἀλίκη, σὰν ἦρθα στὴ στάνη,

κ' ἐστὶ καθησμένη μετ' ἄρμεζες

σ' ἐκείνη τὴν πέτρα, ἐγὼ ἀμίλητη

ξετέλειωνα πιά τὸ χαμό σου.

Κ' ἐστὶ δούλευες μέσ' στὸν κορμό,

ἄχ, ἄμοιρε ἐσύ, μετ' τὰ συνέργα,

τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγγέλου τοῦ ὀλέθρου.

(Εἶναι αὐτὸς, στὸ παννὶ τυλιγμένος:

τὸ μαντεύω). Κ' ἐγὼ πρῶτ'—βράδυ,

μετ' τὴν ψεύτρα μου τέχνη ἐνεργοῦσα.

Δὲ με θυμᾶσαι; τὴν τόσῃ

ἀγάπῃ πού σοῦ εἶχα, τὴν τόσῃ

ταπεινότη πού δείχνανε τὰ ἔργα μου,

κ' ἡ φωνή μου, μπροστὰ στὴ θωριά σου;

Δὲ θυμᾶσαι πού ἀμόλυντοι ἐμεῖς

σταθήκαμε; πάντα ὀλοκάθαρη

στὸ στῶμα σου δίπλα πὼς ἐμείνα;

Καὶ ἀπὸ ποῦ, καὶ πὼς (δὲν τὸ στοχάστηκες)

αὐτὴ ἡ ἀγνόη κι αὐτὴ ἡ ντροπαλότη

στὴν κακόπραξη ἐκείνη τὴν ξένη

πού οἱ θεριστάδες τῆς Νόρκας

τὴν εἶχανε μπρὸς στὴ μητέρα σου

ξεντροπιάσει; Ἐγὼ ὠραία ἐνεργοῦσα,

μετ' τὴν ψεύτρα μου τέχνη ἐνεργοῦσα.

Καὶ δὲ μ' ἐβλεπες κἂν νὰ μαζεύω

στὸν κορμό σου τριγύρω τίς σκίζες,

νὰ τίς καίγω προφέροντας λόγια;

Τὴν ὥρα τοῦ φόνου προετοιμάζα,

γιατί ἐνάντια στὸ Λάζαρο μέσα μου

μῖσος ἔθρεφα, πάθος καὶ μῖσος.

Στὸν κορμό τὸ πελέκι σου τὸ ἄφρησε.

Τώρα ἀκούστε με, ὦ κόσμε τοῦ Θεοῦ.

Δύναμη ἦρθε σ' ἐμένα μεγάλη,

ἀπάνω σ' αὐτὸν πού εἶχα δέσει.

Σκοτεῖνιάζε πιά μέσ' στὴ μαύρῃ

σπηλιά. Θεριεμένος ὁ κύρης του

ἀπ' τὰ μαλλιά με εἶχε ἀρπάξει

καὶ μ' ἔσερνε ἀλλόφρενα ἐμένα.

Πρόφτασε ἐτοῦτος κι ἀπάνω μας

ρίχτηκε, ἔρνε νὰ φυλάξῃ.

Γλήγορα, ἀρπάξα ἐγὼ τὸ πελέκι

στὸ σκοτάδι: τὸ ἀνέμισα, χτύπησα,

χτύπησα, δυνατὰ, τοῦ θανάτου!

Καὶ φωνή: «Τὸν σκότωσες!» πέταξα,

στὸ γιό του φωνή: «Τὸν σκότωσες!»

Δύναμη εἴταν μεγάλη σ' ἐμένα.

Πατροφόνος ἡ κραυγὴ μου τὸν ἔκαμε
στὴν ψυχὴ τοῦ πού μοῦ εἴτανε σκλάβος.
«Τὸν σκότωσα!» ἀπάντησε: στὸ αἷμα
λιγοθύμησε, καὶ ἄλλο δὲν ἔμαθε.

Μετὰ δυνάτης χέρια ἡ Κάντια, δυνισμένη ἀπὸ
ἀνατρίχιασμα θαρρεῖς ἀγορμιού, θάρπα-
ξη στὴν ἀγκαλιά τὸ γιό πού ξανάγινε δι-
κός της. Ὑστερὰ θὰ τὸν ἀφήσῃ, μετ' ἄγρια
μανία θὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν ἀντίχριστη. Μὰ οἱ
κόρες θὰ τὴ συγκρατήσουν.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ.

—Ἀφήστε τὴ! Ὀρνέλλα, ἄφρησε τὴ!

Τὴν καρδιά νὰ τῆς βγάλῃ, νὰ φάῃ

τὴν καρδιά της! Καρδιά γιὰ καρδιά!

—Ἀφήστε τὴ νὰ τὴν πατήσῃ

μετ' τὰ πόδια στὴ γῆ, νὰ τῆς σπάσῃ

μετ' τὶς φτέρνες τὰ δύο της μηλιγγία.

νὰ τῆς ξεκουκίσῃ τὰ δόντια!

—Ἀφήστε τὴ! Ὀρνέλλα, ἄφρησε τὴ!

γιατί, ἂν δὲν τὸ κάμῃ, ἡ ψυχὴ της

δὲν τῆς ξαναγαίνει στὰ στήθια.

—Ἰωνά! εἰν' ἄθωος ὁ Ἀλίκης.

—Βγάλε τον ἀπ' τὰ φαλάγγια!

Σήκωσέ του τὴν μπόλια, καὶ δώσ' μας τον!

—Σήμερα εἶναι κριτὴς ὁ λαός.

—Ἐσύ, δίκαιε λαε, νὰ δικάσῃς.

—Πές το, ἐλεύτερο νὰ τὸν ἀφήσουν!

Ἡ Μίλα θὰ τραβηχτῇ πίσω σιμὰ στὸν κατασκέ-
παστον Ἄγγελο, καὶ θὰ κοιτάξῃ τὸν Ἀλίκη πού
τὸν κυριεύει κιόλα τὸ μεθήσι τοῦ κρασιοῦ μετ' τὰ
βοτάνια.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

—Δόξα σοι, δόξα ἐν ὑψίστοις!

—Φεύγει ἀπὸ μᾶς ἡ ἀτιμία!

—Δὲν πέφτει τὸ στίγμα σ' ἐμᾶς!

—Δόξα σοι ὁ Θεός, πού δικός μας

δὲν εἶναι ὁ φονιάς τοῦ πατέρα!

—Ἡ ξένη, ἀπ' τὴν Κόδρα στὶς Φάρνες,

τὸν εἶχε σκοτώσει τὸ Λάζαρο.

—Ἐγὼ τόπα, ἐγὼ τόπα, εἰν' ἄθωος

ὁ Ἀλίκης, ἄθωος. Ἀς τὸν λύσουνε!

—Ἀς τὸν ἀφήσουν ἐλεύτερο!

—Ἀς τὸν δώσουν τῆς μάννας του πάλι!

—Ἰωνά, λύσ' τον! Τῆς Κακουργίας

ὁ Κριτὴς δὲ μᾶς ἔδωκε σήμερα

γιὰ ἕνα κεφάλι ἐξουσία;

—Τὸ κεφάλι τῆς μάγισσας πάρε!

—Στὶς φλόγες, στὶς φλόγες τὴ στρίγλα!

—Στήν πυρά, στήν πυρά τή μαγίστρα!
—'Ιωνά, κάμε δ,τι λέγει ο λαός!
'Ιωνά, εμπρός! τόν άθώο νά μᾶς λύσης!
—Στίς φλόγες, στίς φλόγες τήν κόρη
τοῦ Γιόριου, τήν κόρη τοῦ Γιόριου!

Η ΜΙΛΑ.

Ναί, ναί, δίκαιε λαέ, ναί, λαέ
τοῦ Θεοῦ, ναί, σ' έμένα εκδικήσου.
Καί τόν "Αγγελό τόν αποστάτη
στήν πυρά ρίξετέ τον μαζί μου,
νά φουντώση φωτιά νά με κάψη,
στάχτη νά γίνη μαζί μου.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Ω φωνή, πού είσαι ελπίδα καί δόλος!
'Από μέσα μου βγάλτε τη, τόσο
πού μου φάνηκε ώραία, καί μου είταν
περιπόθητη, πνίξετε τη μέσα
στήν ψυχή μου, καί κάντε ποτέ μου
νά μὴν τήν άκουσα, νά μὴν τή
χάρηκα ως τώρα! Γεμίστε μου
όλ' αὐτά τῆς αγάπης ταυλάκια
πού μου έσκαψε, τότε πού έγώ 'μουν,
γιά τὰ πλανερά της τὰ λόγια,
σάν τὸ βουνό μου πού αὐλάκωναν
τὰ νερά από τὰ χιόνια! Γεμίστε μου
τῆς ελπίδας εκείνης ταυλάκι,
πού από μέσα του μου έτρεξε ἡ χάρη
όλης τῆς γελασμένης ζωῆς μου.
'Από μέσα μου σβήστε κάθε ἔχνος!
Κάντε ώστε ποτέ νά μὴν άκουσα,
νά μὴν πιστέψα! Μ' αν δέ μπορῇ
αὐτὸ νάρθη από σᾶς, αν έγώ 'μαι
κείνος πού άκουσε, πιστέψε κ' έλπισε,
πού τόν άνομον "Αγγελο λάτρεψε,
κόψτε μου καί τὰ δυό μου τὰ χέρια,
στό σακκί τὸ δερμάτινο ράψτε με
(μὴν τὸ βάζης, Λονάρδε, περάμερα)
καί πετάχτε με μέσ' στο ποτάμι,
έκει χρόνια έφτακόσια νά υπνώσω,
νά υπνώσω βαθιά στο νερό,
καί άλλα τόσα στο βάραθρο μέσα,
καί οὔτε πιά νά θυμώμαι πὼς φῶς
θεϊκό μου είχε λάμψει στό μάτια!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ.

Τοῦ κρασιοῦ τὸ μεθῆσι είναι, Μίλα,
τοῦ πιτοῦ, πού αντίψυχι ἡ μητέρα
μέ τὰ βότανα τοῦ έδωσε κ' ἤπιε.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

—'Ιωνά, λῦσ' τονε. Τροῦ ἦρθε τὸ φρένιασμα.
—Στύρνο έχει πιεῖ στο κρασί του.
—Στὸ κρεβάτι ἄς τὸν πάη ἡ μητέρα του.
—Νά ἡσυχάση, νά πέση στὸν ὕπνο.
—Κι ὁ Χριστός νά τοῦ δώση γαλήνη.

'Ο 'Ιωνάς θά δώση σ' έναν από τούς δικούς του τὸ
λάβαιο καί θά προχωρήση πρὸς τὸν 'Αλίγκη γιά
νά τοῦ βγάλη τὰ φαλάγγια.

Ο ΑΛΙΓΚΗΣ.

Ναί, 'Ιωνά, λίγο λῦσε με, μόνο
γιά νά σηκώσω σ' αὐτὴν ενάντια
τὰ χέρια μου (όχι, νά μὴν τήν κάψετε:
εἶναι ώραία ἡ φλόγα!), καί όλους νά κράξω,
τούς νεκρούς μου όλους μέσ' απ' τῇ γῇ μου,
πού εἶναι από χρόνια λησμονημένοι,
μακρινά χρόνια, βαθιά, έβδομήντα
πῆχες θαμμένοι κάτω απ' τὸ χῶμα,
όλοι κατάρα σ' αὐτὴ νά κράξουν!

Η ΜΙΛΑ, με μιά σπαραχτική κραυγή.

"Ω, 'Αλίγκη, 'Αλίγκη, όχι! έσύ!
"Οχι, έσύ δέ μπορείς, εἶναι κρίμα!

Αὐτέρα τὰ χέρια από τὰ φαλάγγια, λεύ-
τερο τὸ κεφάλι από τὴ μαύρη μπόλια, ὁ
'Αλίγκης θά πέση στήν ἀγκαλιά τῆς μη-
τέρας, καθὼς τὸν κυριεύει ἡ παραζάλη
καί οἱ μεγάλες του ἀδερφές καί οἱ γυναῖκες τῆς
γενιάς του θά τοῦ σταθοῦνε ὀλόγυρα.

Ο ΧΟΡΟΣ ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ.

—Μὴν τρομάζετε. Αὐτό, τὸ κρασί 'ναι.
—Εἶναι τῆς ζάλης ἡ λαύρα.
—Τώρα στο βύθισμα πέφτει.
—Τώρα ὕπνος μεγάλος τὸν πιάνει.
—'Ας κοιμηθῇ! νά ἡσυχάση!
—Ξαπλώστε τον! Καί ὕπνος θά τοῦρθη.
—Βιέντα! Βιέντα! Ξανάρθε σ' έσένα!

—Σάν κ' έσένα, απ' τὸν ἄλλον τὸν κόσμο.
—Δόξα σοι! Δόξα ἐν ὑψίστοις!

'Ιωνάς θά βάλῃ τὰ φαλάγγια στή Μίλα
απ' τὴν Κόδρα, πού θά τοῦ ἀπλώσῃ τὰ
χέρια. Θά τῆς σκεπάσῃ τὴν κεφαλὴ με
τὴ μπόλια τὴ μαύρη. "Υστερα, ξαναπιά-
νοντας τὸ λάβαρο τῆς Κακουργίας θά σπρώξῃ τὸ
θῦμα πρὸς τὸ πλῆθος.

Ο ΙΩΝΑΣ.

Δίκαιε λαέ, σοῦ τῇ δίνω
στὰ χέρια τῇ Μίλ' απ' τὴν Κόδρα,
τὴν κόρη τοῦ Γιόριου, αὐτὴ
πού κάνει ζημιὰ στὸν καθένα,
δικαιοσύνη γιά τούτη νά κάμης,
καί νά τῆς σκορπίσης τὴ στάχτη.
«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου.»
«Κύριε έλέησον».

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

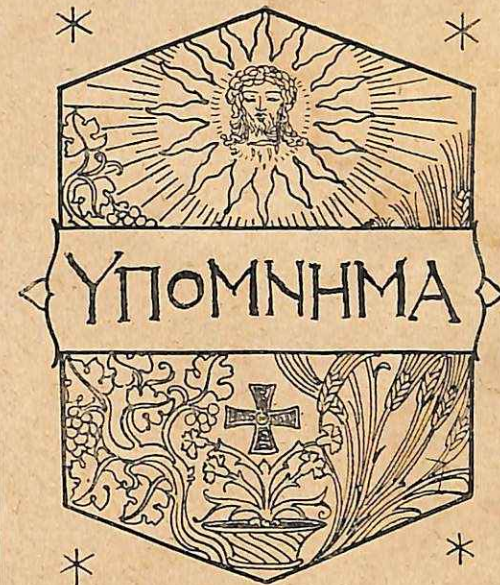
«Κύριε έλέησον. Κύριε έλέησον.»
Στίς φλόγες, στίς φλόγες τὴν κόρη
τοῦ Γιόριου! Τὴν κόρη τοῦ Γιόριου,
καί τόν "Αγγελο τόν αποστάτη,
στὴ φωτιά! Στὴν πυρά καί στήν Κόλαση!

Η ΟΡΝΕΛΛΑ, δυνατόφωνα.

Μίλα, Μίλα, ἀδερφῇ τῆς ψυχῆς μου,
σοῦ φιῶ τὰ δυό πόδια πού πᾶνε!
'Ο Παράδεισος εἶναι γιά σένα!

Η ΜΙΛΑ, κυκλωμένη από τὸ πλῆθος.

'Η φλόγα εἶν' ώραία! 'Η φλόγα εἶν' ώραία!

Χαρίζοντας στο θέατρο τὴν Κόρη τοῦ Γιό-
ριου ὁ περὶδοξος 'Ιταλὸς ποιητής—ὁ με-
γαλῆτερος ἴσως τεχνίτης τοῦ ωραίου λό-
γου, σὲ ὅλα τὰ εἶδη του, στὸν κόσμον
όλο, κατὰ τὰ τελευταῖα σαράντα χρόνια,—έπλεξε
τὸν τραγικὸ της μῦθο ἐπάνω στὰ ἦθη καί ἔθιμα τῆς
δικῆς του τῆς πατρίδας, τῆς ὁρεινῆς χώρας τῶν
'Αβρουζων,—ἦθη καί ἔθιμα ὅμως τόσο συγγενικά
μέ τὰ βουνήσια τὰ δικά μας. Τόσο συγγενικά, ὥστε
ὁ μεταφραστὴς σπανιώτατα δυσκολεύτηκε στήν ἀπό-
δοση τῆς λυρικῆς φωνῆς, τῆς ἀπλῆς καί μαζί πλου-
τισμένης λαλιᾶς τῶν προσώπων, ὅπως τὰ έχει πλά-
σει καί ὀλοζώντανα τὰ κινεῖ ὁ ποιητής μέσα στή
δεισιδαίμονη ἀτμόσφαιρα μιᾶς ὀπωσδήποτε πα-
λαιᾶς μᾶ ὀχι καί λησμονημένης ἐποχῆς. Ζοῦνε ἀκό-
μα τέτοια πρόσωπα καί ὑπάρχουν ἀκόμα περιγύρα,
ὅπου δεσπόζουν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καί τὸ ἀνῆλεο
χέρι τῆς Μοίρας, κ' ἔρχονται τάχα πάθη τῶν ἀν-
θρώπων ἀντιμέτωπα στο έλεος καί στὸν έρωτα.
"Ετσι φτάνουνε καί με τὸ δράμα τοῦτο στήν αὐτο-
θυσία τῆς θλιβερῆς γυναίκας, πού βαραίνει ἀπάνω
τῆς ἡ ἀμαρτία τοῦ μάγου καί ἀφορεσμένου πατέρα,
αὐτὴ ὅμως, «γιατί πολὺ αγάπησε», ὑφώνεται σὲ
ἡρώϊδα ἰσάξια με μίαν Εὐάδνη ἢ με μιά Μακαρία
εὐριπιδική...

'Οσοῦ δὲν πρόκειται ἐδῶ νά δώσῃ ὁ μεταφρα-
στὴς τὴν αἰσθητικὴν ἀνάλυση τοῦ έργου, πού μ' ὀλη
τὴ λυρικὴ του ἔξαρση καί τὴ χλιδὴ τῶν εἰκόνων
εἶναι τόσο ἀπλὸ στήν οὐσία καί τόσο ἰσορροπημένο
σὴν τεχνικὴ του κατασκευή, ὥστε νεωτεριστῆς καί
πολεμικώτατος 'Ιταλὸς κριτικὸς, ὁ Silvio d'Amico
(πού καλοτυχῆσανε κ' οἱ 'Αθηναῖοι νά τὸν ἀκού-

σουνε κατά τὰ τέλη τοῦ 1932 στὴν αἴθουσα τῆς Ἱταλικῆς Σχολῆς), νὰ τοῦ ἀφιερῶσιν ὁλόκληρο κεφάλαιο στὸ τελευταῖο του βιβλίο, ὅπου τὸ ἀνακήρυξε «ἔργο κλασσικὸ, ἀπὸ τὰ τελειότερα τοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου». Ὁ ἀναγνώστης τοῦ βιβλίου, ἀνεπηρέαστος ἀπὸ κάθε καί, κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἡθοιοῦ, τοῦ σκηνοποιοῦ ἢ τοῦ σκηνοθέτη, διαφορετικὴ ἀναπαράσταση καὶ σκηνικὴ ἐρμηνεία, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ προστρέξῃ σὲ ξένη ὁδηγία γιὰ νὰ μορφώσῃ τὴν προσωπικὴν του τὴν ἐντύπωσιν· καὶ τὴ μορφώνει αὐτὸς ἀνάλογη πάντα μὲ τὴν προπαιδείαν του καὶ μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του. Ἐδῶ σημειώνονται μόνον λιγοστὰ γραμματολογικὰ καὶ λαογραφικὰ, καθὼς καὶ — ἀλοίμονο γιὰ μᾶς πού δὲν ἔχουμε ἀκόμα ἓνα σωστὸ λεξικὸ γιὰ τὴ ζωτανὴν μας τὴ νεοελληνικὴ, μηδὲ γιὰ τὴν ἀρχαίαν τὴ γλώσσαν! — μερικὰ γλωσσικὰ βοηθήματα, γιὰ νὰ νοηθῇ εὐκολώτερα ἐδῶ κ' ἐκεῖ κάποια ἀσυνήθιστη λέξις ἢ ἔκφρασις. Καὶ γίνονται ὁδηγοὶ σὲ πολλὰ τους τὸ *Vocabolario della poesia Dammunziiana* τοῦ G. L. Passerini (Firenze, 1912) καὶ ἡ Γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ ἔργου (*La Fille de Jorio*, traduite par Georges Herelle, Paris, 1905) μὲ τὸν πλοῦσιον ὑπομνηματισμὸς τῆς καὶ τὰ λαογραφικὰ βιβλία πού ἀναφέρει.²

Θέμα, ρυθμὸς καὶ μουσικὴ. — Ἡ *Κόρη τοῦ Γιόριου* πρωτοφάνηκε στὰ 1904. Ἦρθε νὰ πλουτίσῃ, μὲ νέα τεχνικὰ μέσα καὶ μὲ θέμα μεταγενέστερο καὶ χριστιανικόν, τὸν κάπως περιορισμένον κύκλον τῆς βουκολικῆς ἢ ποιμενικῆς δραματοποιίας, πού διαμάντια τῆς λογαριάζονταν ὡς τότε ἡ *Ἀρεθούσα* τοῦ Ἀλβέρτου Λόλλιου (1563), ὁ *Ἀμύντας* τοῦ Τορκουάτου Τάσσου (1573) καὶ ὁ *Πιστὸς Βοσκὸς* τοῦ I. B. Γουαρίνη (1586), ὅλα τους ὅμως τοποθετημένα, ὅπως καὶ ὁ δικὸς μας *Γύπαρης* τοῦ κρητικοῦ θεάτρου σὲ ἀρχαία εἰδωλολατρικὴ ἐποχὴ καὶ μυθοπλαστίαν.

Ἐχει τὴν ἀφορμὴν τοῦ θέματος τῆς τραγωδίας ἀπὸ ἓναν περίφημον ζωγραφικὸν πίνακα τοῦ Φ. Π. Μικέττη μὲ τὸν ἴδιον τίτλον: *Ἡ Κόρη τοῦ Γιόριου* (1895), πού βρίσκεται τώρα στὴν Ἑθνικὴ Πινακοθήκην τοῦ Βερολίνου. Ὁ ποιητὴς καὶ ὁ ζωγράφος

¹ Silvio d'Amico: *Il Teatro italiano* (Milano-Roma, 1932).

² Ἴδου τὰ κυριώτερα γιὰ ὅσους ἐνδιαφέρονται εἰδικὰ μὲ τὴ λαογραφικὴ ἐπιστήμην: A. de Nino, *Usi e costumi abruzzesi* (5 τόμοι, Firenze, 1879-1891). — G. Finamore, *Credenze, usi e costumi abruzzesi* (Palermo, 1890). — Τοῦ ἴδιου, *Archivio per lo studio delle tradizioni popolari* (ἐξωκρί-στα οἱ τόμοι 1884-1886). — A. de Gubernatis, *Usi nuziali in Italia*. Σ' αὐτὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν: τὸ λαμπρὸ ἄρθρον *Abruzzo* τῆς νέας μεγάλης Ἱταλικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας, καὶ τὰ εἰδικὰ γιὰ τὰ τραγούδια τῆς χώρας τῶν Ἀβρουζῶν: M. Parozzani, *La poesia popolare abruzzese* (Noto, 1907). — E. Montanaro, *Canti della terra d'Abruzzo*.

συμπατριῶτες καὶ πάντα φίλοι ἀγαπημένοι. Στὸν ἴδιον καλλιτέχνην μάλιστα ὁ Γαβριὴλ Δ' Ἀννούντιος ἔχει ἀφιερῶν ὁλόκληρο μυθιστόρημά του, τὸ *Θρίαμβος τοῦ Θανάτου*. Καὶ ἀληθινά, μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ μυθιστόρημα, καθὼς καὶ σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ *Διηγήματα τῆς Πεσκάρας* βρίσκονται τὰ σπέρματα καὶ οἱ ρίζες τῆς τραγωδίας. Ἐκεῖ ὁ ποιητὴς εἶχε μὲ τὸ ἀπαράμυλλο ὕψος του παραστήσει τὸ μυστήριον καὶ τὸ ρυθμὸν, τὰ δυὸ κύρια στοιχεῖα κάθε τελετουργικῆς λατρείας, διάχυτα παντοῦ «σὲ γῆ, οὐρανὸν καὶ αἶερα» τῆς ὀρεινῆς χώρας, ὅπου οἱ πληθυσμοί, γεωργοὶ καὶ ποιμένες, μένουνε φανατικὰ πιστοὶ στὰ ἔθιμα τὰ παλαιὰ τους, ἀπὸ τὰ γεννητούρια ὡς τὸν ἐνταφιασμόν. Σὲ κάμπους καὶ βουνά, γυναῖκες καὶ ἄνδρες ζοῦνε, καὶ ὅ,τι αἰσθάνονται τὸ φανερῶνουνε μ' ἓνα τραγούδι· «μὲ τὸ τραγούδι συνοδεύουνε ὅλα τους τὰ ἔργα μέσα στὸ σπίτι κ' ἔξω στὸν ἀνοιχτὸν αἶερα» δοξάζουνε τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατον μὲ τὸ τραγούδι.

Εἴτανε λοιπὸν φυσικὸ καὶ λογικὸ νὰ συντεθῇ ἡ βουκολικὴ αὐτὴ τραγωδία μὲ τὸ στίχο. Καὶ νὰ μεταφρασθῇ στὰ νεοελληνικά μας, στίχο πρὸς στίχο, ἀπάνω στοὺς ἴδιους μὲ τὸ πρωτότυπον ρυθμούς. Ὁ ἱαμβικὸς ἐντεκασύλλαβος ἀπλώνεται στὰ ἡμερώτερα καὶ τελεστικὰ μέρη· ὅπου ὅμως τὰ πάθη συγκροῦνται καὶ ἡ δράσις γίνεται βίαιη καὶ γοργή, ἐκεῖ ὁ ρυθμὸς ἀλλάζει, καὶ ἀκούονται ἀναπαιστικὰ συστήματα: ὁ τονικὸς παροϊμιακὸς μ' ἐναλλαγὰς ἀπὸ δακτυλικὰς ἢ μεσοτονικὰς τριποδιὰς, πολλὰς φορὲς παρατονισμένους — τολμηρότερα καὶ συχνὰ στὸ πρωτότυπον, σπανιώτερα στὴ μετάφρασιν. Καὶ μιὰ φορὰ, στὸ κορύφωμα τῆς τραγικῆς ἀγωνίας, ἡ Μίλα ξεφωνίζει (σελ. 17β) μὲ ξευγαρωτοὺς πεντασυστάβους:

«Μὴ μ' ἀγγίξῃς! — Κρίμα θὰ κάμῃς
ἀνομοῦ ἀπάνω — στὸ παρὰ γόνι...»

Καὶ αὐτὸς ὁ ἀσυνήθιστος ρυθμὸς ξαναπετιέται ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Ἀλίγης (σελ. 48β) γιὰ νὰ γίνῃ ἀδικὴ κατὰρα στὴ Μίλα καὶ νὰ δώσῃ τὴ λύσιν τῆς τραγωδίας. Καὶ ὅπου χελιδόνισμα ἢ ξόρκι, γάμου τραγούδι ἢ νεκρικὸ μυρολόγι, ἔρχονται τὰ ἱαμβικά καὶ συχνότερα τὰ τροχαϊκὰ δίμετρα, πλεγμένα κάποτε μὲ ἀναπαιστικούς ἢ ἱαμβικούς στίχους. Ὅλ' αὐτά, μεταπλασμένα λαϊκὰ τραγούδια, τὰ ἔχει βαλμένα ὁ ποιητὴς καὶ στὸ συντομώτερον κείμενον πού τόνισε ὡς μελόδραμα ὁ μουσουργὸς Ἀλβέρτος Φραγκέττης (1906), καὶ ἀπάνω στὴν ἴδια μουσικὴ ἔχει προσαρμόσει ὁ μεταφραστὴς τοὺς νεοελληνικοὺς στίχους κάθε τραγουδιοῦ ἢ ψαλμωδίας πού ἀκούεται στὴ σκηνὴ ἢ στὰ παρασκήνια.

Ἐς σημειωθῇ ἐδῶ πὼς ἡ στιχομυθία μὲ τις κανι-

¹ «La Figlia di Jorio»: musica di Alberto Franchetti: opera completa: canto e pianoforte: riduzione di Ugo Solazzi: ἐκδ. Ricordi, Milano.

στροφῶρες, πού ἀρχίζει τὴν Δ' σκηνὴν τοῦ Α' μέρους (σελ. 10), τραγουδιέται ὅλη περίπτου μὲ τραβηχτὴ δισύλλαβη ἀνάκρουση σὲ κάθε στίχο τῆς, ὅπως δὰ γίνεται καὶ σὲ πολλὰ δικά μας δημοτικὰ τραγούδια:

— Ποιὸς στέ... ποιὸς στέκει στὸ γιοφύρι;
— Ἡ Ἀγά... ἡ Ἀγάπη, ἡ Στραβαγάπη...

Καὶ ἀκόμα, πὼς τὴν ψαλμωδίαν τῶν προσκυνητῶν, πού ἀναφέρεται στὶς διδασκαλίας πὼς ἀκούεται μακριὰ στὸ βουνόν, τότε νὰ πλησιάσῃ καὶ τότε νὰ σβήνῃ πέρα, καθὼς παίζεται τὸ Β' μέρος (σκηνὴ Α' σελ. 22β, σκ. Δ' σελ. 32α, σκ. Η' σελ. 36α), πρέπει νὰ τὴν ψάλλῃ ὠδὸς χορὸς ἐπάνω σὲ ἀποσπάσματα τῆς ἴδιας μουσικῆς τοῦ Φραγκέττη (σελ. 184, 208 καὶ 276 τοῦ μουσικοῦ κειμένου), ὅπου ταιριάζουνε οἱ ἐξῆς ἀπλοῦχοι στίχοι παραφρασμένοι ἀπὸ τις πρόσθετες στροφές τοῦ δαννουνταϊκοῦ λιμπρέττου:

Ἡ Μαρία, στὰ ὄρη ἀπάνω
μὲ ἄγια δρόσο ἦρθα νὰ ράνω
τὴν ψυχὴν μου πρὶν πεθάνω,
νὰ λυθοῦν τὰ κρίματά μου.

Παναγία, σεμνὴ Παρθέναν,
στὸν Ἰὸ σου δέου γιὰ μένα,
νὰ ναι αἰώνια ξεγραμμένα
τὰ πανάθλια κρίματά μου!

Τῆς ζωῆς μου προστασία,
τῶν παθῶν μου σωτηρία,
γλυκασμός, παρηγορία,
μείνε πάντα, Δέσποινά μου!

Ἡ ἐποχὴ. — Ὁ ποιητὴς ὀρίζει τόπον «τὴ γῆ τῶν Ἀβρουζῶν», ἀφήνει ὅμως ἔξω ἀπὸ ὁρισμένον χρόνον τὸ δράμα: «πάνε τώρα πολλὰ χρόνια». Ὁ Γάλλος μεταφραστὴς, ἀπὸ τὴ φράσιν «μὲ τὴ χάριν τοῦ Ἀϊ Πέτρου Καλεστίνου» — πού ἀσκήτησεν ἀπάνω στὸ Μορρόνε, (σελ. 25β), συμπεραίνει πὼς ἡ δράσις δὲν πρέπει νὰ τοποθετηθῇ πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνα. Πράγματι, ὁ Πέτρος ἀπὸ τὴν Ἰσέρνια, πού εἶχε γίνῃ Πάπας, μὲ τὸνομα Καλεστίνος Ε', στὰ 1294, ὅτε ἀπὸ πέντε μῆνες παραιτήθηκε ἀπὸ τὸ θρόνον, — γι' αὐτόν, ὅπως λένε μερικοὶ σχολιαστὲς, ἔγραψε ὁ Δάντης τὰ πικρὰ λόγια: *che fece per vil-tate il gran rifiuto* — καὶ πῆγε ἐρημίτης στὸ ὄρος Μορρόνε. Ἐκεῖ πέθανε στὰ 1296 καὶ κανονίστηκε ἅγιος στὰ 1313, τὸ διάταγμα ὅμως γιὰ τὴν ἀγιωσύνην του δημοσιεύτηκε μετὰ δεκαπέντε χρόνια, στὰ 1328. Ὡστόσο, πέντε στίχους παραπάνω, ὁ Ἀλίγης μιλάει γιὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ροζάρου. Αὐτὴ πανηγυρίζεται κάθε χρόνον τὴν πρώτη Κυριακὴν τοῦ Ὀκτώβρου, καὶ τὴν ἔχει κανονίσει ὁ Πάπας Γρηγόριος Ε' (1572-85), ὁ μεταρρυθμιστὴς τοῦ Καλαντάριου, γιὰ νὰ δοξάζεται αἰώνια ἡ νίκη τοῦ χριστιανικοῦ στοῦ κατὰ τῶν Τούρκων (1571) στὴ Ναύπακτο. Ἄρα

τὸ δράμα, γιὰ τὸ ἀνέβασμα στὴ σκηνή, δὲν μπορεῖ νὰ τοποθετηθῇ ἐνωρίτερα ἀπὸ τὰ 1600 περίπου.

Τὰ πρόσωπα καὶ τὰ δνόματα. — Σκόπελος ἀληθινά, τὸ πὼς νὰ μεταφεροῦναι στὴ νεοελληνικὴν μας γλώσσαν τὰ ἰταλικά καὶ πολλὰς φορὲς ἰδιωματικὰ δνόματα τῶν προσώπων. Ξενικὴ φωνή, ξενικὸς φθόγγος, ἀκόμα καὶ κατάληξις ξενόφωνη, ἔξω ἀπὸ τὴς καθιερωμένους στὴν Ἑκκλησίαν, δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν γνώμην μου, νάκουστούνε ἀπὸ ἑλληνικὰ χεῖλη σ' ἑλληνικὸν θεάτρο, καί μάλιστα σὲ ποιητικὸν δράμα. Ἐπειτα τὸ *gi* καὶ τὸ *ci*, ὅπως τὰ προφέρουν οἱ Ἱταλοί, δὲν ὁμοιοῦνται μὲ τὰ κοινὰ *τζι* καὶ *τσι*, τὰ δικά μας. Αὐτὰ στὴ γλώσσαν τους οἱ Ἱταλοί τὰ γράφουνε *zi*, πού ἔχει διπλὴ τὴν ἐκφώνησιν. Ἐκεῖνα τὰ *gi* καὶ *ci* πλησιάζουνε περισσότερο πρὸς τὰ *γκι* καὶ *κι*, ὅπως τὰ προφέρουνε στὴ Κρήτη καὶ σ' ἄλλα νησιά τοῦ Αἰγαίου.

Γι' αὐτὸ, στὸ μεταφρασμένον κείμενον, ὁ Aligi γράφεται Ἀλίγης, ἀφοῦ καὶ στὴν Κέρκυρα ὁ Λουδοβίκος = Luigi λέγεται χαϊδευτικὰ Γκίγης, καὶ παρόμοια ἀκούονται παντοῦ στὰ ἑλληνικὰ χῶματα τὰ *Ρεγγίνα*, *μαγγιώρος*, *γκιόστρα*, *σέγγιο*, *Γκιουζέππος*, *γκιόστο*, *Γκιουστινιάνης* (Regina, maggiore, giostra, seggio, Giuseppe, giusto, Giustiniani) καὶ ἄλλα. Ἀκόμα καὶ στὸ μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρὸ κοσμοαγάπητο μυθιστόρημα τοῦ Στεφάνου Ξένου, τὴν «Ἡρώδα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» (1855), μὲ διπλὴ γραφὴ: *Λουγγίος* καὶ *Λουντζής* ἀναφέρεται καὶ περιγράφεται ἓνας ἐρωτιάρης Φραγκοχωίτης. Ἐτσι, ἀπὸ τὰ περασμένα χρόνια, καὶ καὶ ἀκούονται στὴ γλώσσαν μας τὰ *ce* καὶ *ci*, ὅπως στὰ *Καίσαρας*, *πρίγκιπας*, *ὀρφάνιο*, *Λουκία*, *Καικιλία*, *Βοκνάκιος*, *λακέρδα* κ.λ. Ἐτσι καὶ τὸ *s*, ἀνάμεσα σὲ δυὸ φωνήεντα, σ' ἐμᾶς ἔμεινε σ' (Ἀρεθούσα = Aretusa = Ἀρετούσα· Δροῦσος, Καίσαρας, Γερβάσιος· ἄρα καὶ *Σέσα* στὸ δράμα), ἀφοῦ δὰ καὶ στὴν Ἱταλίαν, τὴν ὠραία χώρα, *dove il si suona*, ἡ καλὴ προφορὰ θέλει νάκούωνται *cosa* καὶ *così* τὰ *cosa* καὶ *così* καὶ ὅλα τὰ τέτοια.

Γιὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἀπὸ τὴς τρεῖς παρθενικῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀλίγης, οἱ δυὸ ἀλλάξανε δνόματα: ἡ Splendore πῆρε τὸ συγγενικὸν *Λαμπρινή*, καὶ ἡ Favetta, ὀνοματισμένη ἔτσι, ὅχι νομίζω ἀπὸ τὴ *fava* (λατινικὰ στὴ Φυτολογία: *Vicia faba* = κουκκία) παρὰ ἀπὸ τὸ *favo* (λατινικὰ: *favus* = μελόκερον) ἔγινε Μελάνθη. Ἀντίθετα ὅμως τὸ ὄνομα Ornella, χαϊδευτικὸ ἀπὸ τὸν ὄρνο (λατινικὰ: *Fraxinus ornus* = φράξος, μέλεγος), ὄνομα πού ἔχει κιόλα καταντήσῃ καὶ θὰ μείνῃ παροϊμιακὸν στὴ θεατρικὴ φιλολογία, ἔχει περάσει ἀπαράλλαχτον ἐδῶ: Ὁρ-νέλλα — ὅχι Φραξούλα ἢ Μελερούλα. Ὅσο γιὰ τὰ οἰκονομικὰ δνόματα, αὐτὰ, τοπωνυμικὰ τὰ περισσό-

τερα, φυλάξανε κ' ἐδῶ τὸν περιφραστικό τους τύπο: (δὲ Λάζαρος) τοῦ Ρόγιον (ἢ Μίλα) ἀπ' τὴν Κόδρα.

Ἐπίσης ὁ ξενότροπος πληθυντικός, τὸ σεις καὶ τὸ σὰς ποὺ λέγει στὸ ἰταλικὸ κείμενο ὁ Ἀλίγκης στὸν πατέρα καὶ στὴ μητέρα του ἀπὸ σεβασμὸ, εἶναι ἀταίριαστα στὸν ἑλληνικὸ στίχο, κ' ἔχουνε κάμει τόπο ἐδῶ στὸν ἐνικό, στὸ σὺ καὶ στὸ σένα.

Ἰδιαίτερα λαογραφικά. — Ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, τὸ δράμα πλέκεται μὲ πλῆθος λαογραφικὰ στοιχεῖα. Τὰ περισσώτερά τους εἶναι ὅμοια ἢ σχεδὸν ὅμοια μὲ τὰ παλαιὰ βουνήσια καὶ χωριάτικα, τὰ δικά μας, ὅσα καὶ ὅπως γίνονται σὲ γάμους καὶ σὲ λείψανα. Γι' αὐτὸ λιγοστὰ ἐρμηνεύονται ἐδῶ, καὶ μόνο ὅσα εἶναι ἰδιότροπα.

Σελ. 66. *Καὶ θὰ πάω ψηλὰ στὴν Πλάγια...* — Στὸ βουνὸ αὐτὸ ξεκινοῦνε, τὴν παραμονὴ τοῦ Ἀϊ-Γιαννίου τοῦ Φανιστή, κατὰ τὰ μεσάνυχτα, καὶ ἀνεβαίνουν οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὰ περὶχωρα. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, οἱ θεοφοβούμενοι βλέπουνε μέσα στὸ χρυσὸ τὸν κύκλο αἰματοστάλαχτη τὴν κάρα τοῦ Ἀποκεφαλισμένου. Βλ. καὶ σελ. 25α.

Σελ. 76. *Στὸν Ἰσκιο τοῦ κορμιού του εἶχα θερίσει...* — Τὸ παιδί τοῦ βοσκοῦ ἢ τοῦ γεωργοῦ, ἀπὸ ἐφτὰ ἢ ὀχτὼ χρονῶν ἄγορι, πρὶν νὰ «μυρωθῇ» στὴν Ἐκκλησίᾳ, ἀρχίζει νὰ μαθαίνει τὴν πατρικὴ τέχνη. Ὁ Ἀλίγκης δὲ φάνηκε καλὸς γιὰ γεωργός, κ' ἔγινε βοσκός. Στὴν ἐρημιὰ τοῦ βουνοῦ ἔμαθε καὶ ξυλογλύπτης: ἐκεῖ ἔχει σκαλίσει τὴ γκλίτσα του ὅπως τὴν περιγράφει, καὶ σκαλίζει ἔπειτα τὸ μοιραῖο του τὸν Ἀγγελο.

Σελ. 8α. *Τὸ βράχο μὲ τὰχνάρι τοῦ Σαμπώνα...* — Στὴν Τορκεῖλλα Περίνια, κοντὰ στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας μὲ τὰ Ρόδα, φαίνεται ἀπάνω σ' ἓνα βράχο τοῦ βουνοῦ μιὰ γιγάντεια πατημασιά «ἀπὸ τὸ πόδι τοῦ Σαμπώνα» καὶ στὴν ἄλλη πλαγιά τοῦ βουνοῦ τὸ σημάδι ἀπὸ τὸ ἄλλο πόδι. Τέτοια θρυλικά σημάδια ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι στὴν Ἰταλία. Ὁ δικός μας Ν. Γ. Πολίτης στὶς «Παραδόσεις» του (κεφ. 5') παραπέμπει γι' αὐτὰ στοὺς τόμους 1893, 1895 καὶ 1900 τοῦ Archivio per le tradizioni popolari: Impronte maravigliose in Italia, καὶ τὰ σχετίζει μὲ τὰ πατήματα καὶ ἀχνάρια ποὺ μυθεύονται στὰ ἑλληνικὰ χώματα πὼς ἔχουν ἀφήσει «Ἕλληνες, Ἀντρείοι, ὁμοῖοι καὶ Γίγαντες», ὅπως ὁ Ἀριστομένης κ' ἡ Μονοβύζα στὴν Πελοπόννησο, ὁ Διγενὴς στὴν Κρήτη καὶ στὴν Κύπρο, τὸ Γιγαντοπαιδο στὴν Ἱμπρο, ἢ Καλὴ μὲ τὸ πῆδημά της στὴ Ζάκυνθο, ὁ Ἥρακλῆς στοὺς Πρόνους τῆς Κεφαλλονιάς. Εἰδικὰ γιὰ τὸ Σαμπώνα ὁ θρύλος θέλει πὼς τὸ Βενέτικο, ἓνα ἀψηλὸ κωνικὸ νησάκι κάτω ἀπὸ τὴ νοτιώτατη ἄκρη τῆς Χίος, εἶναι τὸ λιθάρι ποὺ ἔρριξε ὁ Σαμπὼν γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸ Θεό, καὶ αὐτὸ ἔπεσε στὴ θάλασ-

σα. Ἀνάμνηση αὐτοῦ τῆς ἀρχαίας Γιγαντομαχίας, ὅπως ἐρμηνεύει ὁ Πολίτης.

Ἐδῶ ἀξίζει νὰ γίνη μιὰ λαογραφικὴ συνεισφορά ποὺ ἔλαβε τὴν ἀφορμὴ τῆς ἀπὸ τὴν παρήχησι τοῦ Σαμπώνα μὲ τὸ Συμεῶνα.

Ἐγραψα ρωτώντας τὸ σοφό μας γραμματικὸ καὶ γλωσσολόγο, τὸ Μ. Φιλήντα, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὴν Κύζικο (ἐκεῖ ἔμεινε κ' ἐγὼ μικρὸ παιδί, στὰ 1875-76, καὶ εἶχα γιὰ ἓνα διάστημα δάσκαλο τὸν πατέρα τοῦ δικοῦ μας δασκάλου):

«1.5.1933... Ἐλα νὰ μοῦ ξεκαθαρίσῃς μιὰ παιδική μου ἀνάμνηση ποὺ ἔχω ἀπὸ τὴν πατρίδα σου, τὴν Ἀρτάκη. Εἴμουντα ἔξη χρονῶ, ποὺ μὲ πήρανε σ' ἓνα πανηγύρι κατὰ τὸν ἰσθμὸ τῆς χερσονήσου, καὶ ἀνέβηκα σ' ἓνα βουνὸ κακόδατο καὶ γεμάτο τριβόλια, ὅπου εἶτανε μιὰ πέτρα στὴ ράχη ἀπάνω, καὶ στὴν πέτρα γιγάντεια σημάδια σὰν ἀχνάρια ἀνθρώπου. Ποιανὸς λέγει ὁ θρύλος πὼς εἶναι τὰχνάρι; — τοῦ Συμεῶνα; τοῦ Ἡρακλῆ; ἢ ἄλλου;...»

Καὶ ἀπάντησε ὁ Φιλήντας:

«5.5.33... Αὐτοῦ ποὺ σὲ πήραν ἔξη χρονῶν παιδάκι, σ' ἓνα πανηγύρι, δὲν εἶτανε βέβαια στὸν ἰσθμὸ τῆς χερσονήσου, ποὺ τὴν ἐνώνει μὲ τὴν ἀνατολικὴ στεριά, μὰ εἶτανε στὸν ἰσθμὸ τοῦ λόφου ποὺ εἶναι ἓνα μίλι ἀνατολικά τῆς Ἀρτάκης στὴν παραλία. Αὐτὸς ὁ λόφος λέγεται Ἀἰσυνιός = Ἅγιος Συμεῶν. Προχωρεῖ μέσα στὴ θάλασσα καὶ κάνει ἓνα σίγουρο λιμανάκι ἀπ' τὸ βοριά, κ' ἔχει στὴν κορυφὴ του χαλάσματα ἀπὸ κάστρα, ποὺ ἡ παράδοση τὰ θέλει γενοβέζικα (τούρκικα: Τζενεβίτζ). Λοιπόν, στὴν ἀνατολικὴ μεριά αὐτοῦ τοῦ λόφου ὑπάρχουνε σκαλισμένα ἀπάνω στὸ βράχο ἀχνάρια γιγαντιαῖου ποδίου, ποὺ ἡ παράδοση τὰ θέλει πὼς εἶναι τ' Αἰσυνιοῦ. Ἐκεῖ οἱ μάνες, σὰν σὲ κούνια, βάζουν καὶ πλαγιάζουν γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ βρέφη τους, γιὰ νὰ μεγαλώσουν καὶ γιὰ νὰ προκόψουν μὲ τὴ χάρη τ' Αἰσυνιοῦ. Στὴν κορυφὴ αὐτοῦ τοῦ λόφου εἶναι δυὸ πέτρες καὶ ἀπάνω τους μιὰ τρίτη ποὺ ἀποτελοῦν εἶδος τραπέζι σ' ἓνα ἀπάγγειο μέρος (κουτί — ὄχι βέβαια ἀπὸ τὸ κουτί, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ τούρκικο). Ἐδῶ ἔρχονται καὶ σφάζουν πετεινοὺς προπάντων, ὅχι μόνον Ἑλληνίδες, μὰ καὶ Τούρκισσες, γιατί καὶ γιὰ τοὺς Τούρκους ὁ Αἰσυνιὸς εἶναι ἓνας ἁγιὸς — ἅγιος. Αὐτὰ σοῦ τὰ γράφω ἀπὸ τὴ μνήμη μου. Δὲν τὰ εἶδα ὥστα τώρα πούθενά γραμμένα... Θὰ τὰ μεταχειριστῇς, καθὼς φαίνεται, κ' ἔτσι δὲ θὰ χαθῇ μιὰ λαογραφικὴ παράδοση τῆς πατρίδας μου.»

Σελ. 8α. *Καὶ τὴ φασκιά ποῖς τένωσε τὴν κόκκινη;*... Καὶ παρακάτω: *Τὴ ζώνη ποὺ εἶχες πάρει στὸ ἴσιο αὐλάκι,* — σὰν πέρασες τοὺς ἄλλους καὶ ἦρθες πρώτος... — Συνηθίζεται ἀκόμα σὲ κάμποσα χωριά τῶν Ἀβρουζῶν, μάλιστα στὴν Πέντιμα, νὰ τεντώ- νουνε στὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ, ὅπου μένουνε οἱ νιό-

νυφοί, μιὰ κορδέλλα ἢ φασκιά ἢ ζωνάρι χρωματιστό, κ' ἐπάνω σ' αὐτὸ νὰ στηρίζουνε ἓνα δικέλλι καὶ μιὰ ρόκα, καλοσῆμαδα σύμβολα γιὰ τὴν προκοπὴ καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ νέου νοικοκυριοῦ. Οἱ συγγένισες ποὺ φέρνουνε τὰ δῶρα πρέπει νὰ πλερώσουνε τάχα τὰ βαρκαδιάτικα ἢ τὰ γεφυριάτικα γιὰ νὰ περάσουνε. Στὴ θύρα τοῦ Ἀλίγκη τεντώθηκε τὸ ζωνάρι ποὺ εἶχε πάρει στὸ ἀγώνισμα τοῦ ἱσίου αὐλακιοῦ. Γιατὶ στὴ Σόρα, τὴ σκόλη τῆς Παναγίας, οἱ νεαροὶ ζευγάδες, μὲ τὸ ζευγάρι τους τὰ βώδια καὶ τὸ ἄλετρι, παραδγαίνουνε ποῖος θὰ χαράξῃ τὸ πιὸ ἴσιο αὐλάκι ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ λόφου ὡς τὴν κοιλάδα κάτω, κ' οἱ ἑλλανοδίκες δίνουνε στὸ νικητὴ βραβεῖο κατὰ χρῆσιμο τῆς φορεσιάς, ἓνα ζωνάρι ἢ καπέλλο ἢ ἄλλο.

Σελ. 9α. *Ναί, νύφη μου, τὰ κράζω γιὰ μαρτύρους...* — Τὰ πράματα τοῦ σπιτιοῦ ποὺ μελετᾷ ἢ πεθερά, καθὼς σταυρώνει καὶ σπάζει τὸ ψωμί στὴν κορφὴ τῆς νύφης, πιστεύεται πὼς ἔχουνε δύναμη θεϊκή: ἢ ἀλυσιδωτὴ κρεμάθρα τοῦ τζακιοῦ, ἅμα ριχτῇ στὸ δρόμο, γαληνεύει τὴ μπόρα: τὸ γουδί μὲ τὸ γουδό- χερο βαλμένο στὸ παράθυρο, κάνει νὰ ξαναγυρίσῃ τὸ περιστέρι ποὺ ξεσπίτισε: τὸ ἄλατι στὸ φυλαχτὸ τοῦ παιδιοῦ τὸ φυλάγει ἀπὸ τὴ Δάμια καὶ τὸ Δράκο: τὰ στροφιδια ραντισμένα μὲ ἁγιασμὸ δὲν ἀφήνουνε νὰ μποῦνε τὰ μάγια, κ.τ.λ.

Σελ. 9α. *Οἱ θεριστάδες ἄρχισαν τὴν πρόγκα...* — Τὸ ἔθιμο ἐπιτρέπει νὰ προγκάρουν οἱ θεριστάδες, τὴν ὥρα ποὺ θερίζουνε, μὲ κάθε λογῆς βρισόλογα τοὺς διαβάτες.

Σελ. 13β. *Κι ἄς λείπουν τὸ Σάββατο οἱ στρίγλες...* — Γιατὶ ὁ λαὸς πιστεύει πὼς τὸ Σάββατο δὲ μποροῦν οἱ μάγισσες νὰ γυρίζουνε στοὺς δρόμους.

Σελ. 15α. *Ἡ πλόσκα γιὰ μᾶς! Εἶναι ὁ νόμος!* — Τὸ βράδυ τοῦ γάμου, τὰ παληκάρια τοῦ χωριοῦ μαζεύονται μπρὸς στὸ σπῖτι τοῦ γαμπροῦ καὶ τραγουδοῦνε τὰ κάλλη καὶ τίς χάρες τῆς νύφης, καὶ λένε εὐχὲς γιὰ τοὺς συμπεθεροὺς καὶ τοὺς φίλους, τελειώνουνε ὁμως πάντα μὲ τὸν ἐπιδόξιο στίχο: «Τὴν πλόσκα δώστε μας! Εἶναι ὁ νόμος!» Ἀνοίγει τότε τὴ θύρα ὁ πατέρας τοῦ γαμπροῦ, καὶ τοὺς δίνει ἓνα μεγάλο γαλόνι κρασί, ἓνα κεφάλι τυρὶ κ' ἓνα ψωμί. Κ' ἔπειτα ξανακλείνει.

Σελ. 15α. *Ὁ Ἄγγελος ὁ ἄλαλος κλαίει...* — Στὴ χώρα τῶν Ἀβρουζῶν ὁ λαὸς πιστεύει πὼς ὁ φύλακας καὶ προστάτης Ἄγγελος κάθε ψυχῆς τὴν παραστέκει, καὶ, ἄλαλος, ἀμίλητος, μὲ τὸ χαμόγελο ἢ μὲ τὰ δάκρυά του κρίνει τὰ ἔργα καὶ τὰ φερόματα τῶν ἀνθρώπων ὡς πρὸς τὴν ψυχὴ ποὺ αὐτὸς φυλάγει. Κ' ἔτσι λέγονται παροιμιᾶς: «Κλαίει ὁ Ἄγγελος, ἅμα ἔσχῃς τὴ δικαιοσύνη». Ἄν κάμῃς τὴ μάνα σου νὰ κλάψῃ, κάνεις τὸν ἄλαλο Ἄγγελο νὰ κλάψῃ.

— Ἄν θῆς νὰ κρίνῃς τὴν ἀδικία, κοίτα πίσω ἀπ' τὸ δεξὴ τὸν ὄμο τοῦ ἀδικημένου.»

Σελ. 16β. *Δρακοντόχορτο τὴν εἶχε ποτίσει.* — Στὸ πρωτότυπο sterlondia, μαγικὸ βοτάνι, ποὺ τὸ εἰζωμά του μοιάζει μὲ πατάτα, ὅπως ἀναφέρει ὁ Γάλλος μεταφραστὴς. Τέτοια εἶναι τὰ δικά μας δρακόντια ἢ δρακοντιές ἢ φιδόχορτα ἢ ἀτεκνόχορτα, καθὼς καὶ τὰ κολοκάσια, ὅλα ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῶν ἄρων.

Σελ. 19β. *Ὁ σταυρὸς ἀγιάστηκε τὴ μέρα τῆς Ἀνάληψης.* — Ἀνοίγουν ἀπὸ τὴ νύχτα τὰ οὐράνια, καὶ ὁ Θεὸς ἀπλώνει τὸ χέρι κ' εὐλογεῖ τὸν κόσμον. Ὅ,τι βάζουνε στὰ παράθυρα, ἀγιάζεται, καὶ τὰ βοτάνια ποὺ μαζεύονται τὸ πρωὶ θεραπεύουνε καλῆτερα. Στὶς λιτανεῖες κρεμοῦνε σὲ μέρη ἀψηλὰ μικροὺς κέρινους σταυροὺς, καὶ οἱ σταυροὶ αὐτοὶ, βαλμένοι κατόπι πλάϊ στὴ θύρα, φυλάγουνε τὸ σπῖτι ἀπὸ τὰ μάγια. (Βλ. καὶ τὴ σκηνικὴ διδασκαλία τῆς σελ. 5).

Σελ. 21α. — Ἀπὸ τὴν περιγραφή τῆς σκηνῆς ξεδι- λύνεται ὁ μυστικὸς παθος καὶ ποιητικὸς χαραχτή- ρας τοῦ βοσκοῦ ἀπάνω στὴ βουνήσια μοναξιά του. Ὁ τύπος τοῦ Ἀλίγκη δὲν εἶναι σπάνιος στὴ γῆ τῶν Ἀβρουζῶν. Ἀναφέρονται βοσκοὶ ποὺ συνθέσανε ἀξιόλογα ποιήματα, μερικοὶ μάλιστα τυπώσανε καὶ ποιητικὲς συλλογές, ὅπως ὁ Μακκαρώνης, ὁ «βοσκὸς ποιητῆς» καὶ φίλος τοῦ Γαριβάλδη. Καὶ γιὰ νὰ περ- νοῦνε τὴν ὥρα τους συχνὰ καταγίνονται σὲ ξυλουρ- γικά καὶ ξυλογλυπτικὰ ἔργα, σκαλίζοντας ἀπάνω στὰ ξύλινα σκεύη λογῆς κοσμήματα: ἄνθη καὶ φύλλα, ἀγγέλους καὶ ζῶα, καμπαναριά καὶ δισκάρια τῆς Ἁγίας Κοινωνίας, ὅπως περιγράφεται καὶ ἡ σκαλι- σμένη γκλίτσα στὸ Ἀ μέρος (σελ. 7β).

Σελ. 26β. *Κλαδί ἐλιάς ποὺ τελειώνει σὲ διχάλα.* — Τέτοιο ραβδί (ἀπὸ ἐλιά ἢ κουφοξυλιά ἢ ἀγριοδάφνη) ὅπως περιγράφεται ἐδῶ, στὴ σκηνικὴ διδασκαλία, καὶ ἀναφέρεται παραπάνω (σελ. 24β), κρατώντας ὁ ραβδοσκόπος ψάχνει γιὰ νερὸ ἢ γιὰ κρυμμένους θη- σαυροὺς, καὶ ἀπὸ τὴν κλίση του ἢ τοὺς δονισμοὺς του κατατοπίζεται. Βλ. στὸ Λεξιλόγιον: *χουσοφάντης*.

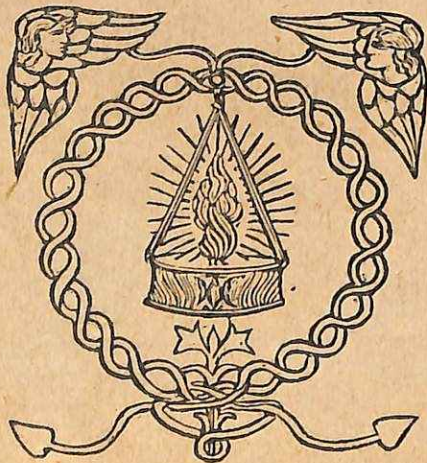
Σελ. 27α. *Τ' Αἰ-Γιαννίου τοῦ Φανιστή τὰνθάκη.*... Κάποια τὰ πῆρε, καὶ τὰ φορεῖ στὸ φυλαχτὸ κλει- σμένα. — Ἐδῶ τὸ λεξιλόγιον τοῦ G. L. Passerini, βά- ζοντας τὸ ἴδιο παράδειγμα: «Una li raccolse, e se li porta nello scapolare», ἐρμηνεύει «scapolare»: il Cappuccio monacale = ἡ καλογερίστικη κουκού- λα, δηλαδὴ αὐτὴ ποὺ φοροῦνε στὸ κεφάλι οἱ καλο- γέροι (i frati). Φυσικὰ ἐρῶ εἶναι νὰ τὰ εἶχε φυλά- ξει, τάγιασμένα ἀνθάκη, ἢ Μίλα μέσα στὸ φυλαχτὸ τῆς = scapolare, μὲ τὴ δεύτερη καὶ κοινὴ σημασία ποὺ δίνουνε στὴ λέξη τὰ ἰταλικά λεξικά, περιγρά- φοντάς το, μὲ τὸ συνώνυμό του abito, ἀκριβῶς σὰν τὸ φυλαχτὸ (ἢ χαϊμαλί) τὸ δικό μας, τὸ φυλακτῆ- ριον τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. κγ' 5).

Σελ. 28α. Είναι μιὰ μετ' ἡ σκαφίδα. — Στὴ διάλεχτο τῶν Ἀβρουζίων cōscina λέγεται τὸ ξύλινο σκεῦος· πού εἶναι ἀκριβῶς σάν κόσκινο, μετ' ἅπατο δμως ξύλινο, ὅπως τὸ μισκοῦλι ἢ τὸ σοῖνι. Σ' αὐτὸ οἱ γυναῖκες βάζουνε ψωμί καὶ προσφάγι, τὸ κανάτι μετ' ὁ κρασί κλ. γιὰ τὸν ἄντρα πού δουλεύει στὰ χωράφια ἢ στὸ βουνό, καὶ τοῦ τὸ πηγαίνουνε κρατώντας τὸ ἐπάνω στὸ κεφάλι, στηριγμένο στὴ σπῆρα (τὸ σμπέρο ἢ τὴν κουλούρα ἀπὸ στριμμένο παννί).

Σελ. 37β (στὴ διδασκαλία). — Τὸ ἔθιμο ἀπατεῖ, τὸ λείψανο τοῦ σκοτωμένου νὰ μένη, ὡς τὴν ὥρα τοῦ ἐνταφιασμοῦ, ξαπλωμένο χάμου στὸ χῶμα, μ' ἓνα μόνο δεμάτι κληματοῖδες ἢ μετ' ἡ πλῆθους γιὰ προσκέφαλο. Ἔτσι τὸ μυρολογοῦν οἱ γυναῖκες, συγγένισσες καὶ γνῶριμες, — συχνὰ καὶ συστηματικὲς πλεωμένες μυρολογίστρες, ὅπως γίνεται ἀκόμα καὶ στὰ δικὰ μας μέρη.

Σελ. 42β. Σκηνὴ Γ'. — Ἡ ποινὴ τοῦ πατροφόνου, ὅπως τὴν παρασταίνει ἐδῶ ὁ ποιητής, δὲν παραλλάζει ἀπὸ τὴν τυπικὴ τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου, ὅπως τὴν ἀναφέρει ὁ νομοδιδάσκαλος Μοδεστίνος (βλ. Διγέστα, βιβλ. ΜΗ', κεφ. 9 § 9): «Ἀφοῦ μαστιγώθῃ μετ' ἡ ραβδίαι ἀματηρά, νὰ ράβεται μέσα σὲ πέτσινον σακκὶ μαζί μετ' ὄκυλο, πετεινὸ, ὄξεντρα καὶ πίθηκο, καὶ ἔπειτα τὸ σακκὶ νὰ φουτάρηται στὴ θάλασσα.»

Σελ. 44β. Ρίξανε μέσα στὸ ρέμα τὴν πέτρα, καὶ πέρασες... — Ὅταν τὸ λείψανο πᾶν νὰ περάσῃ νερὸ τρεχούμενο, ὅλοι σταματοῦνε, καὶ τότε ὁ πιὸ κοντινὸς συγγενὴς τοῦ νεκροῦ ἢ ὁ γεροντότερος, τυλιγμένος σὲ μακριὰ μάλλινη κάπα, παίρνει ἀπὸ χάμου ἓνα λιθάρι καὶ τὸ ρίχνει στὸ νερὸ, ἀφοῦ πρῶτα κραῖξῃ στὸ νεκρὸ: «Θὰ περάσουμε τὸν ποταμό, καὶ ὕστερα θὰ πᾶμε στὸν οὐρανό». Ἄν δὲν τὸ κάμουν αὐτὸ, ἡ κάσα γίνεται πιὸ βαρεῖα καὶ ἀπὸ βωδάμαξο, ἀσήκωτη, καὶ δὲν μποροῦνε νὰ τὴν πᾶνε στὴν ἐκκλησία.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.

Ἑρμηνεύονται, γιὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ ἀναγνώστη, μερικὲς ὄχι καὶ τόσο κοινὲς ἀκριβολογίαι τῆς τραγωδίας:

Ἀγγλία. Ἡ νεροκολοκύθα ἢ φλασκιά: «λαγηναρία ἢ κοινὴ». — Ἀγία Δωρεά. Ἔτσι λέγεται στὰ ἑλληνικὰ χῶματα ἡ ἐορτὴ πού πανηγυρίζουν οἱ Δυτικοὶ στὰ δωδεκάμερα τῆς Πεντηκοστῆς (ital. Corpusdomini, γαλλ. Fête-Dieu). — Ἀδύσκωμος καὶ δύσκωμος. Ἔτσι λέγεται στὴν Κρήτη καὶ ἄλλου ὁ φαρμακερὸς «δυσκώμος». — Ἀκόνιτο. Βουνήσιο φυτὸ φαρμακερὸ, μετ' ἡ λουλούδια γαλάζια ἢ κίτρινα, πού οἱ ἀρχαῖοι πιστεύανε πὼς βλάστησε ἀπὸ τὴ χολή τοῦ Κερβέρου ἢ ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Προμηθέα. — Ἀνασόνι. Τὸ γλυκάνισο ἢ «ἄνισον». — Ἀρμάτες. Φορέματα καὶ στολίδια. — Ἀσβός. Τὸ ζῶο «τρώχος» ἢ «ἐλεῖος».

Βάκρινα. Ἄσπρη ἀρνάδα μετ' ἡ μαῦρο πρόσωπο. — Βαράκι. Πολὺ ψιλὸ φύλλο χρυσάφι, πού χρησιμεύει γιὰ ἐπιχρυσῶμα. — Βελέσι. Τὸ φουστάνι, ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω. — Βλησίδα. Θησαυρὸς βαθιὰ χωμένος. — Βυδρίτσα. Μικρὴ βύδρα ἢ ποταμόσκυλο ἢ σκυλοπόταμο ἢ νερόσκυλο: «ἐνυδρίς».

Γεντιάνα. Ἡ «γεντιανή» πού ἀναφέρει ὁ Διοσκορίδης, χρυσοκίτρινο λουλούδι τοῦ βουνοῦ μετ' ἡ ρίζα πικρὴ θεραπευτικὴ. — Γλυκὺ. Ὁ σελήνιασμός, ἢ ἐπιληψία. — Γρέκι. Μέρους ὅπου περνοῦνε τὴ νύχτα τὰ γιδοπρόβατα: μαντρί μετ' ἡ ψηλούς φράχτες.

Ἑλλέβορος. Καὶ στὰ ἰταλικά: elleboro, μετ' ἡ ἀρχαία λέξη. Σήμερα κοινὰ τὸ βότανο τοῦτο λέγεται σκάρφη. Οἱ παλαιοὶ δίνανε, τὴ ρίζα τοῦ ἄσπρου γιὰ ἐμετικό, τοῦ μαύρου γιὰ καθαρτικό, μάλιστα στοὺς ὑποχονδριακοὺς καὶ στοὺς τρελοὺς: εἶχανε καὶ παροιμία: «Ἑλλεβόρου δεῖται». — Ἐφημα. Ὁ βρασμένος μοῦστος, πετμέλι.

Ζυγοξέδες. Τὰ δυὸ μέρη τοῦ ζυγοῦ, σὲ ἀλέτρι ἢ βωδάμαξο, ὅπου μπαίνουν οἱ τράχηλοι καὶ ξεύονται τὰ ζῶα.

Ἰσιόμπαστος - η - ο. Ὅπου μπαίνει κανεὶς ἴσια ἀπὸ τὴν αὐλή, χωρὶς σκαλοπάτι.

Καλαμοσίτι. Τὸ ἀραποσίτι ἢ καλαμπόκι, «ξεία ἢ μαῦς», στάχυ καὶ κῶνοι μαζί. — Κορφυός. Τὸ πιὸ ἀψηλὸ δοκάρι πού σχηματίζει τὴν ὀριζόντια κόψη τῆς στέγης: κορυφοξύλο, «κολοφών». — Κότσινα. Οἱ ἀστράγαλοι (κοκκαλάκια τοῦ ποδιοῦ) τοῦ ἀρνιοῦ, καὶ τὸ τυχερὸ παιγνίδι πού παίζουμε μ' αὐτά. — Κούρβα. Ἡ πόρνη (συχνὰ σὲ τραγούδια δημοτικά). — Κρανιά. Καὶ στὴν Κέρκυρα ροδόδετρο, καὶ ἄλλου μαυροβέρι, τὸ ἄγριο δέντρο «κράνεια ἢ αἰμόχρους».

πού κάνουν ἀπὸ τὰ κλώνια τοῦ κοντάρια, σταλίκια κ.λ.π.

Λουβὶ καὶ λουβίδι. Τὸ φλούδι πού κλεί τὰ σπόρια ἢ τὸν καρπὸ στὰ γεννήματα καὶ τὰ ὄσπρια: «λοβός». — Λυκόχορτο. Ἡ φαρμακερὴ γιὰ τὰ θεριὰ καὶ τὰ γόρια «ἄγχουσα», καθὼς καὶ τὸ κίτρινο ἀκόνιτο.

Μαυρόλατο. Τὸ φαρμακερὸ δέντρο «τάξος» ἢ «σμίλαξ ἢ ραγοφόρος», πού λέγεται στὴν Κέρκυρα καὶ δέντρο τοῦ θανάτου. — Μηλιώρα. Ἀρνάδα διὸ χρόνων, ἄγεννη ἀκόμα. — Μπαγιόκκια. Μικρὲς χάλκινες πεντάρες (baioecchi) τοῦ παλαιοῦ Παπικοῦ Κράτους.

Νεγρόνια καὶ (στὴν Κεφαλλονία) λεγρόνια. Τὰ πολὺ μεγάλα καὶ βαθυὰ κόκκινα γαρούφαλλα.

Νέφασες. Οἱ τελευταῖες ἄκρες τοῦ στημονιοῦ, ὅπου δὲν πιάνει χτένι καὶ σάιτα, καὶ ἀπομένουνε σάν κρόσσια: λέγονται καὶ ἀρπεδόνες, ἀντίστοιχα μετ' ἡ πρόκροσσοι, στὴν ἀρχὴ τοῦ στημονιοῦ.

Πλόσκα καὶ τσίτρα καὶ τσίτσα. Ξυλῆνιο στοργυλὸ δοχεῖο, μετ' ἡ στενὸ στόμα, γιὰ κρασί. — Πρατάρης ἢ προβατάρης. Ὁ βοσκὸς γιὰ τὰ πρόβατα ἢ πρόβατα, ὅπως γιὰ τὰ γίδια ὁ γιδάρης, γιὰ τὰ βόδια ὁ βοῖδολάτης, βοῖδοβοσκός ἢ ἀγελαδάρης. — Πρέκι. Τὸ ἀπάνω ξύλο ἢ δοκάρι στὸ κούφωμα θύρας ἢ παραθυριοῦ: «ὑπερθυρον».

Ράπη. Ἡ καλαμιά τοῦ σταριοῦ ἢ κριθαριοῦ. — Ρεῦτης. Ἡ βαθουλὴ ἄκρη τῆς σκεπῆς, πού τρέχουν τὰ νερά: «ὑδρορροά». — Ρυσιπῆλα. Στὴν Κέρκυρα καὶ [δ]ροσποπῆλα, καὶ γενικὰ τὸ ἀνεμοπύρωμα: «ἐρυσίτελας».

Σιάδι. Ἰσιος, ἐπίπεδος τόπος. — Σκουλί. Δεμάτι καννάβι, λινάρι, μαλλι κλ. — Σμπέρος. Κουλούρα ἀπὸ στριμμένο σκονί ἢ παννί: τέτοιο βάζουνε καὶ στὸ κεφάλι ἀπάνω γιὰ νὰ ἰσορροποῦνε βάρη (στάμινες, πανέρια, κλ.). — Σοῖνι. Ξύλινο μέτρο γιὰ τὰ γεννήματα, ὅσο τὸ ὄγδοο τοῦ κοιλοῦ: «χοῖνιξ». — Σταβάρι. Τὸ μακρὸ ξύλο (τιμόνι) τοῦ ἀλετριοῦ: ἰστοβοεὺς, ἰστοβόη, ἰστοβοάριον. — Σιχάρι. Τὸ μακρὸ ἐκκλησιαστικὸ ἄμφιο, σάν αὐτὸ πού φοροῦν οἱ διάκoi. — Σοῖβα. Σωρὸς ἀπὸ στάχυα, ἢ ἄχαρα, θημωνιά. — Στρατικό. Ἡ προμήθεια πού παίρνει κανεὶς γιὰ νὰ τρώῃ στὴ στράτα. Ἐδῶ (σελ. 32α) ἡ Μίλα ἐννοεῖ καὶ τὸν ἀσπασμὸ πού ἔλαβε ἀπὸ τὸν Ἀλίκη, παρομοιάζοντάς τοι μετ' ἡ στρατικό (viatico — τὴν Ἁγία Μετάδοσιν πού παίρνει ἀπὸ τὸν ἱερέα ὁ ἐτοιμοθάνατος). — Στρογγύρας. Ὁρθὸ παλόνκι στὸ κέντρο ἁλωνιοῦ ἢ θημωνιάς. — Στρούγγα. Ἡ μάντρα καὶ τὸ κοπάδι τάρνια. — Στροφίδια. Οἱ «στροφεῖς», ρεζέδες ἢ μεντεσέδες θύρας ἢ παραθυριοῦ.

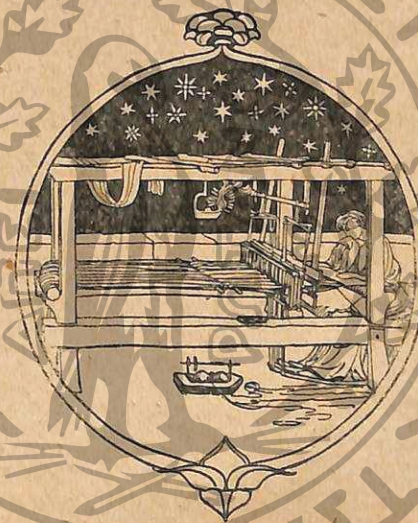
Στύφος. Τὸ καὶ μαυρόχορτο ἢ ἄγρια τομάτα: τὸ ναρκωτικὸ φυτὸ «σολανὸν τὸ μέλαν». — Σύνταχα. Μετ' ἡν αὐγὴ, παραπολὺ πρῶτ' (σὲ δημοτικὰ τραγούδια). — Σωθέματα. Τὰ ἐπιπλα καὶ σκεῦη τοῦ σπιτιοῦ.

Ταρί. Παλιὸ σικελικὸ (tari ἢ tageno) ἀσημένιο πενηνταράκι. — Τορνέσι. Νόμισμα παλαιὸ, πρῶτα ἀσημένιο, ἔπειτα καὶ χάλκινο (διπλὸ καὶ μικρό), πού πρωτοκόπηκε στὴν Tours τῆς Γαλλίας (γαλλ. tournois, ἰταλ. tornese). Εἶταν κοινὸ καὶ στὴν Ἀνατολή: «κᾶν τορνέσιου χαβιάριν», λέγει καὶ ὁ Πτωχοπρόδρομος. — Τραγιά. Ναρκωτικὸ φυτὸ: «βιθανία ἢ ὑπνοφόρος». Συγγενικὰ τῆς εἶναι ὁ μαντραγόρας, ὁ στύφος, ἡ μελιτζάνα κλ. — Τράστο[s] τράιστο καὶ στράιστο. Ταγάρι, τορβάς, μάλλινο σακκούλι, κρεμαστὸ ἀπὸ τὸν ὄμο. — Τσούπρα καὶ τσούπα. Μικρὴ κοπελλούδα.

Χαμουργίτσα. Μικρὸς θηλυκὸς τυφλοπόντικας: «ἀσπάλαξ». — Χρυσοφάντης. Αὐτὸς πού ψάχνει νὰ βρῇ κρυμμένα χρυσάφι ἢ θησαυροὺς. Ἐπλάσα τὴ λέξη ἀνάλογα μετ' ἡ ὑδροφάντης, συκοφάντης: τῆς ἀρχαίας, καθὼς καὶ μετ' ἡ «καπνοφάντης», ὅπως εἶτανε πρὸ καιροῦ τὸν καταδότη τοῦ λαθραίου καπνοῦ.

Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ.

Τὰ εἰκονογραφήματα, χαραγμένα γιὰ τὴν ἀρχικὴ ἐκδοσὴ τῆς τραγωδίας ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ ζωγράφο A. de Karolis, τυπώνονται ἐδῶ μετ' ἡ φωτοτυπογραφικὲς πλάκες τοῦ E. Χαλκιοπούλου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Εισαγωγή. Λαμαρτίνος και όχι Λαμαρτίν. — Ο Κάλβος χωρίς χασμωδία. — Ο Ατ Βασίλης με σιδερένια, όχι μάτια, παρὰ «μάτια». — Στίχοι από δικά μας δημοτικά τραγούδια στο Δ' Αννούτσιο.

1.

Είχα πρό καιρού, κατά το Δεκέβρη του 1931, αρχίσει σε μιὰ καθημερινή ἐφημερίδα νὰ γράφω κάτι σημειώματα με τὸν τίτλο Φιλολογικά καὶ ἄλλα, καὶ με τὴν ἐξῆς σύντομη εἰσαγωγή:

«Εἶδα τώρα τελευταία κ' ἐνοιῶσα τὴν ἀνάγκη νὰ σημειῶνω μερικὰ πράγματα, στοχασμούς μου καὶ ἀπορίες ἀκόμα, σὲ φιλολογικὰ καὶ ἄλλα θέματα. Ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς καὶ ἡ πολύμορφη, 45 τόσα χρόνια, ἐργασία μου σὲ κλάδους ἀνόμοιους καὶ διαφορετικούς, ὅχι μόνο στὰ γράμματα, μοῦ δίνει νομίζω τὸ δικαίωμα νὰ διατυπῶνω τὴ γνώμη μου. Δὲν πρόκειται νὰ κάμω τὸν κριτικὸ. Ἄλλοι, ἄλλως καὶ συστηματικά, εἶναι γιὰ τὸ δύσκολο αὐτὸ ἔργο μορφωμένοι. Ὑπάρχουν ὅμως σημεῖα σημαντικὰ στὴν Τέχνη καὶ στὴ Ζωὴ ποὺ τὰ βλέπουν οἱ τεχνίτες καὶ δὲν τὰ φαντάζονται οἱ κριτικοί — συχνὰ γίνεται καὶ τὸ ἀντίστροφο — καὶ πολλοὶ ἔχουν ἀπορίες, ὅπως ἔχω ἄπειρες κ' ἐγώ. Ἀφοῦ τὸ ἐπιτρέπει τὸ φιλόξενο ἀρχοντικὸ τῆς Πολιτείας, θὰ μπορούσα νὰ ἐκθέτω, ἀπλὰ καὶ λακωνικά — ἴσως δασκαλικά, ποτὲ ὅμως δογματικά — ὅ,τι παρατηρῶ νὰ βάζω ἢ νὰ δέχομαι ἐρωτήματα: νὰπαντῶ εἴτε ὁ ἴδιος με ὅσα ἔμαθα ἢ μαθαίνω ἀκόμα στὰ γράμματα, εἴτε νὰπαντοῦν ἄλλοι ἀρμοδιότεροι.»

Ἀρχισα, γλήγορα ὅμως σταμάτησα τότε. Ἐπειτ' ἀπὸ τρία μου ἄρθρα, ὅπου χωρέσανε περίπου 15 τέτοια σημειώματα, εἶδα πῶς ἡ ἐφημερίδα, κυνηγώντας τὰ ἐπίκαιρα, ἔκανε καὶ τὴ σχετικὴ λογοκρισία στὰ φιλολογικὰ, δηλαδή στὴν ἐρευνα, γραμματικὴ καὶ πραγματολογικὴ, ἀπάνω σὲ λογοτεχνικά ἢ, ἄς τὰ ποῦμε, κριτικὰ κείμενα. Π. χ., γιὰ νὰ δείξω, με πρόχειρα παραδείγματα, τὴ «γλωσσικὴ ἀναρχία» ποὺ βασανίζει ὅλους μας καὶ ... τὴν Ἀκαδημία», ἔλεγα μαζί μ' ἄλλους:

«Ἄλλος ἀκαδημαϊκός, ὁ κ. Α. Ἀνδρεάδης, γράφοντας με τὴν καθαρεύουσά του μιὰ μικρὴ μελέτη «Ὁ Λαμαρτίν στὸ Αἶξ», τὴν ἀρχίζει με τὴ φράση: «Ὁ Ἀλφόνσος ντὲ Λαμαρτίν, ὁ Λαμαρτίνος ὅπως τὸν θέλει ἡ καθαρευουσιάνικη παράδοσις...» Καὶ ὅμως, «Λαμαρτίνος» γράφει στὸ δημοτικὸ του χαιρετισμὸ ἕνας ποιη-

τῆς ἀκαδημαϊκός, ὁ Παλαμάς. «Λαμαρτίνος» θὰ πῇ καὶ ὁ λαός, ποὺ βάζει πάντα, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι, τὴν ἑλληνικὴ κατάληξη σὲ κάθε ξενικὴ λέξη. Μόνο ἡ καθαρεύουσα θέλει νὰ πιθηκίξῃ τὴν ξενικὴ προφορά, χωρὶς νὰ προσέξῃ πῶς καὶ οἱ Γάλλοι ἀλλάζονε τὴν κατάληξη σὲ ὅλα τὰ θάνατα ἑλληνικὰ ὀνόματα, π. χ. Socrate, Lycurgue, Alcibiade, ἄρα καὶ Andrée.»

Ὅλη αὐτὴ μου ἡ περικοπὴ κόπηκε στὴν Πολιτεία, — δὲν ἐξετάζω γιατί. Τὴν ξαναβάζω τώρα, καὶ συνεχίζω με προβλήματα στενότερα φιλολογικὰ καὶ τεχνικά, ὅπως τὰ βρίσκω σημειωμένα μ' ἐρωτηματικά στὸ περιθώριο, σὲ διάφορα ἐντυπα, νέα καὶ παλαιά, ἢ καὶ σὲ δικὰ μου χαρτιά ἢ καὶ σὲ ξένα γράμματα. Γιατὶ πλῆθος εἶναι καὶ ὁλοένα παρουσιάζονται νέοι sartores resarciendi στὴν Ἀρχαία καὶ συχνὲς οἱ ἀπορίες ποὺ οἱ δογματισμοὶ τους δημιουργοῦνε.

2.

Ἰδοὺ ἕνα τυπικὸ καὶ πρόσφατο παράδειγμα: Γράφοντας στὴ Νέα Ἑστία (τ. 154, σελ. 551) γιὰ γλωσσικά καὶ ἄλλα, ὁ ποιητής, κριτικός καὶ κύριος Π. Βλαστός, διώχνει ἀλύπητα τὸν Κάλβο ἀπὸ τὸν Παρνασσό. Γιὰ νὰ τὸν ἀποδείξῃ καὶ κακὸ στιχοῦργὸ ἀκόμα, φέρνει μάρτυρα «τὸ περίφημο

Τὸ κῦμα Ἰόνιον πρῶτον

με τὴ διπλὴ χασμωδία καὶ τὴν ἀσυχώρητη τὴν ἀσυνταξία του». Ὅσο γιὰ τὴν ἀσυνταξία, δὲν εἶναι δὲ καὶ τόσο ἀσυχώρητη τὸ ἐπίθετο, εἴσαι βαλμένο, μπορεῖ νὰ ξενίξῃ, ἔχει ὅμως τὴ χάρη του: ἅμα τὸ ἀπαγγέλλῃς, τὸ βάζεις, θέλοντας καὶ μὴ, μέσα σὲ κόμματα: «τὸ κῦμα, Ἰόνιον, πρῶτον ἐφίλησε τὸ σῶμα». Τέτοια ἔχει συχνὰ ὁ Κάλβος: εἶναι τὸ ὕψος του, ὁ τρόπος του: «τὰ νῶτα ἀνάμικτα τῶν ζεφύρων, τὰ βουνὰ σκιώδη», ὅπως ἔχει καὶ τὰ κανονικά. Κοντεύει νάχη καὶ ὁ εὐκολος Βαλαωρίτης παρόμοια: «Τὸ κῦμα ἀτάραχο — στὸ περιγιάλι — γλυκὰ ἐκοιμότανε — ὕπνο βαθύ». Βέβαια θὰ βρῇ ἀμέσως ὁ κ. Π. Β. πῶς αὐτὸ πάει καὶ πῶς ἐκεῖνα δὲν ταιριάζουνε: ζυγαρίζοντας ὅμως με τὴν ἴδια ζυγαριά, λέμε κανονικά: «τὸ Ἰόνιον κῦμα», «τὸ ἀτάραχο κῦμα». Ὅσο γιὰ τὴ «χασμωδία», χασμωδία δὲν ὑπάρχει: ὁ στίχος εἶναι δίμετρος λαμβδικὸς καταληκτικὸς (=ἐπτασύλλαβος) κανονικὰ τονισμένος με τὸ νόνο σὲ κάθε του πόδα σωστό, με διπλή, ὅχι «χασμωδία», παρὰ συνίζηση:

τὸ κῦ|μα Ἰό|νιον πρῶ|τον,

ὅπου, με γοργὴ ἀπαγγελία, στὴ συλλαβὴ Ἰο — ὁξκουστὴ κ' ἕνα ἐλαφρὸ ἰώτ (j): Γιόνιον.

Τέτοια διπλὴ καὶ τριδιπλὴ συνίζηση στὸν ἐπτασύλλαβο μεταχειρίζεται κανονικά καὶ ὁ ἴδιος ὁ κ. Π. Β. στὰ ποιήματά του (Ἡ Ἀργώ, Ὁξφόρδη, 1921), λ. χ.

Σελ. 19: στὸν κάβο καὶ ποὺ οὔτε ἀγαλμα... Συνίξ. 2.
 » 27: βασίλισσα εἶναι ἀκόμα... » 2.
 » 33: Ἐνυάλιους, τῆς Ἑλένης... » 2.
 » 49: καὶ μᾶς μέσ' στὸ ἄγριο του αἵμα... » 3.
 » 108: βλέπω ἐκεῖ ἀπάνω Ὀδύσειες... » 4.
 » 123: τὰ χεῖλια. Μὰ ὁ θεὸς λιόλευκη... » 2.
 » 161: μέσ' στὸ ἄχρονο καὶ στὸ ἄχροο » 2.
 καὶ στὸ ὑπερήλιον χάος. » 2.

Ὡστόσο μέσα στοὺς τόσο καλοδεμένους στίχους τοῦ ξαφνίζεσαι με τὴ χασμωδία στὸ ἡμιστίχιο:

Σελ. 15: τῆς θύμης, ὦ Ἀττική! —

ὅπου θὰ χωρούσανε καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἀκόμα συλλαβές, σὰ νὰ λέγαμε:

τῆς θύμης μου, ὦ γῆ Ἀττική!

3.

Τὸ ἰώτ στὴ νεοελληνικὴ μας τὴν προφορά μοῦ θυμίζει μιὰν ἀλληλογραφία ποὺ εἶχα τελευταία με τὸν κ. Δ. Π. Πετροκόκκινου, τὸν ἀριστο φιλότεχνο καὶ φίλο, τὸν ἴδιο ποὺ ὁ Ψυχάρης τοῦ εἶχε ἀφιερωμένα τὸ βιβλίο του Οἱ Ψυχάρηδες, καὶ ἀπὸ τὰ 1904 τὸ μυθιστόρημα Ζωὴ καὶ ἀγάπη στὴ μοναξιά με τὰ ὠραία λόγια: «Ἀφιερωμένο τοῦ φίλου μου Δ. Πετροκόκκινου, γιατί τὸν ἀγαπῶ, γιατί γνώρισε τὴν Ἀλήθεια, καὶ γιατί μίλησε με τὴν ἸΔΕΑ».

Μοῦ γράφε λοιπὸν ὁ Δ. Π. Π. στὶς 4-3-1933: «Πρὸ χρόνων ὁ Halliday, ἄλλοτε ἐταῖρος τῆς ἐδῶ Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ τώρα πρύτανης τοῦ King's College, London University, ἐδημοσίεψε μελέτη γιὰ τὰ Κάλαντά μας (Greek Carols) στὸ Journal of Hellenic Studies. Σὲ μιὰ ὑποσημείωση ἀνέφερε τὴν παραλλαγὴ τοῦ Ἀη Βασίλη ποὺ ἔχει ὁ Passow, σελ. 221: «Βαστᾶ χαλκῶν ποδήματα καὶ σιδερένια μάτια», καὶ ζητοῦσε τὸ «σιδερένια μάτια» = iron (monstrous) eyes. Τοῦ γράφα τότες πῶς τὸ μάτια εἶναι «μάτια», — εἴσαι τουλάχιστον μοῦ φαίνεται ἀπὸ τὴν ὅλη φράση, περιγραφὴ τῆς ντυμασίᾳς του. Ὁ Passow σημειώνει πῶς ἡ παραλλαγὴ εἶναι τῆς Θεσσαλίας. Μοῦ φαίνεται πῶς τὸ «χαλκῶν ποδήματα» εἶναι μᾶλλον ἐκφραση ποντικῆ. Κάποιος μοῦ λέει πῶς ἀδύνατο νὰ πῇς ρωμαίϊ-

κα «χαλκῶν ποδήματα». Δὲν τὸ ξαίρω ὅτι Πόντιοι ἔχουν κάτι περίεργες ἐκφράσεις...

Σ' αὐτὰ τοῦ ἀπάντησα, στὶς 9-3-1933:

«Πάλι ἄργησα νὰπαντήσω στὸ καλὸ σας γράμμα — ξυπνητῆρι καὶ τροχιστῆρι μαζί τοῦ μυαλοῦ. Εἴτανε ὅμως κλειστὴ δυὸ μέρες ἡ Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη, καὶ δὲν ἔχω στὸ σπίτι τὸν Passow, καὶ γιὰ κάτι ἄλλο ποὺ ἤθελα νὰ ἐξακριβώσω.

Λοιπὸν, οὔτε μάτια = eyes, οὔτε μάτια = ἱμάτια, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀν καὶ τὸ μάτι = ἱμάτιον ὑπάρχει στὰ νεοδουζαντινά. Ὁ Passow ἔχει πολλὰς λαθασμένες γραφές. Καὶ τὸ σωστὸ μοῦ φαίνεται εἶναι:

«Βαστᾶ χαλκῶν ποδήματα καὶ σιδερένια μάτια».

Τὸ ποίημα φαίνεται καθαρὰ θεσσαλικὸ (ρουμειώτικο) ἀπὸ τοὺς ἄλλους στίχους. Τὸ χαλκῶν] μπορεῖ νὰ διαβαστῇ καὶ χαλκά, γιατί ὑπάρχει (τὸ ἀναφέρει ὁ Σάββας) καὶ τὸ χαλκός = χαλκοῦς = χάλκινος. Ἡ μάτια (πρφ. μάτσα) = ματσούκα, κορύννη, ρόπαλο, εἶναι καὶ μεταδουζαντινὴ ἀκόμα. Τὴ λέξη τὴν ἔχουνε στὰ λεξικά τους καὶ ὁ Δουκάγγιος καὶ ὁ Σομαυέρας καὶ ὁ Σμίτ. Καὶ ἀντίστοιχη ἐκφραση εἶναι (βλ. Passow, σ. 384):

«Ἐποικεν σιδηρὸν ραβδὶν καὶ χάλκινα τσαρούχια».

Τὸ χαλκόν, ὅπως τὸ ἄκουσε ὁ Passow καὶ τὸ κατόγραφε χαλκῶν, εἶναι ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς σὰν τὰ «ἔχει πέτρα καρδιά, κεφάλι ντουδάρη, φορεῖ γούνα σαμοῦρι, εἶναι ἀνθρωπος μάλαμα» κτλ. — Κ' ἔτσι ἔχουμε καὶ ἄλλα παραδείγματα γιὰ τὰ χαλκός καὶ χάλκινος...¹

Σ' αὐτὰ ὁ κ. Δ. Π. Π. μοῦ ἀνταπάντησε, στὶς 10-3-1933:

«Ἡ ἐρμηνεία πολὺ σωστὴ, ἀν δὲν εἶχε τὸ κείμενο παρακάτω πῶς ἡ πατερίτσα εἶταν χλωρή. Ἐπειτα μοῦ φαίνεται πῶς τὰ σιδερένια ἱμάτια συμπληρώνουν τὸ κοστούμι τοῦ Ἀη-Βασίλη. Ἰσως θὰ πῇτε πῶς τὰ ἱμάτια τὰ φοροῦν, δὲν τὰ βαστοῦν. Ἀλλὰ ὅλο μαζί τὸ ποίημα εἶναι ἀνατολίτικο, δηλ. τῆς Καππαδοκίας, Πόντου κτλ. κ' ἔφτασε ὡς τὴ Θεσσαλία, καὶ τὸ βαστᾶ ἴσως εἶναι συνώνυμο τοῦ φορεῖ. Ὁ Passow τὸ πῆρε, καθὼς τὸ σημειώνει ἀπὸ τὸ Fauriel, καὶ αὐτὸς τὸ μεταφράζει, καθὼς

¹ Ὁ ὁπαινεγμὸς γιὰ μιὰ πολὺκροτὴ συζήτηση ποὺ ἔγινε στὴ τεύχη 115, 117, 139, 142, 143-4, 146, 147 καὶ 149 τῆς «Νέας Ἑστίας», ὅπου καθεὺς συζητητὴς ἔμεινε με τὴ γνώμη του κ' οἱ ἀναγνώστες στὸ σκοτάδι, γιατί τὸ περιοδικὸ ἐκείνο οὔτε ἀνακεφαλαιώσῃ ἔκαμε οὔτε συμπέρασμα κανένα ἔδωκε.

είδα σήμερα, vêtements de fer. Στη Θεσσαλία τονίζουν το ν, καθώς μας έλεγε μιὰ φορά στὸν Ὀμιλο ὁ Δορεντζάτος, μετὰ παραδειγμα: «ἔφαγα λαγόνν». Ὡστε, πάει καὶ τὸ χαλκόν, δηλ. ἀπὸ χαλκόν.»

Καὶ ἐγὼ σ' αὐτὰ προσθέτω:

Μάλιστα ὁ Fauriel, ποὺ τὸ πρωτοτύπωσε (1825, τόμ. Β', σελ. 248), μεταφράζει ὅλο τὸ στίχο: «Il porte des souliers de bronze, un vêtement de fer». Ἀπὸ ἐκεῖ τὸ πῆρε καὶ ὁ Ἰταλὸς Ν. Θωμαζαῖος στὴ συλλογὴ του (σελ. 265), καὶ μεταφράζει καὶ αὐτός: «Porta scarpe di bronzo, e ferree vesti» (ἔπου πάλι χαλκός = bronzo, bronze = χαλκός). Ποιὸς ξέρει ὅμως ἂν ὁ πρῶτος κακόγραψε φωνητικὰ matja μετὰ ἰωτ (j), ἀντὶ νὰ γράψῃ σωστὰ μετὰ τὴν λέξιν matza = μάτζα (πρὸς μετὰ τὴν τότε γραφὴν μας: μάτσα), ἢ καὶ μετὰ τὴν δηλαδὴ matja (Tzar καὶ Tsar γράφουν ἀδιάφορα οἱ Γάλλοι), καὶ τὸν ἀκολουθήσανε οἱ ἄλλοι, καὶ ξένοι δυστυχῶς, πρῶτοι ἐκδότες!

Ἐπειτα, ὁ Ἀϊ-Βασίλης μας πάντα κατὰ βασιάνει: ἄλλου «εἰκόνα καὶ χαρτί», ἄλλου «λιθάνι καὶ κερί, χαρτί καὶ καλαμάρι» κ' ἔχει πάντα «ραβδί» καὶ ὅσο «κι ἂν τὸ ραβδί εἴτανε ξερό, χλωρὰ βλαστάρια ἐπέτα». Ἐδῶ τὸ ραβδί ποὺ βαστάει, δὲν εἶναι μόνο ξερό, εἶναι καὶ σιδερένιο (σιδερένια μάτζα) μαζί μετὰ τὰ χαλκὰ ποδιήματα, ποὺ ἐπίσης τὰ βαστάει, ἀνάλογα μετὰ τὴν ἐκφράση τοῦ ἄλλου τραγουδιοῦ «σιδηρὸν ραβδὶν καὶ χάλκινα τσαρούχια».

Καὶ τὸ σπουδαιότερο: τὰ porter καὶ portare σημαίνουν καὶ βαστῶ καὶ φορῶ, μαζί με πολλὰ καὶ διάφορες ἄλλες σημασίες τους. Σ' ἐμᾶς ὅμως τὰ βαστῶ καὶ φορῶ δὲν εἶναι συνώνυμα: δὲν τὰ ἔχει ὡς συνώνυμα οὔτε ὁ κ. Π. Βλαστός στὸ Λεξικό¹ του. Ἄν, ἔξω ἀπὸ τὸ στίχο:

«δύναμην εἶχε σὰ θερίο, δράκον καρδιὰν ἐφόρει» τοῦ Ἑρωτόκριτου (Β, 1449), ἔπου ὑπάρχει μεταφορικὰ, ἔχει κανεὶς καμιά βάσιμη μαρτυρία τυπωμένη πὺς βαστῶ = φορῶ, ἂς μᾶς τὴν στείλῃ. Πρέπει ὅμως νὰ μὴν εἶναι μεταφρασμένη ἀπὸ τὰ ξενικά (ἔστω καὶ τοῦ Fauriel) porter = φορῶ, γιατί ἄλλιως θὰ φτάσουμε στὸ ἀνέκδοτο τοῦ παλαιοῦ βασιλιά τῆς Σικελίας ποὺ ἐβγάλε διαταγὴ στοὺς ὑπηκόους του νὰ φοροῦνε βρασιά (to bear = to wear, breeches), καὶ αὐτοὶ ἐξηγήσανε, γιατί ἔτσι τοὺς σύφερνε, τὸ to bear = to carry = νὰ

βαστοῦνε, νὰ κουβαλοῦνε· κ' ἔτσι κρεμάσανε καθέννας ἀπὸ ἓνα κουκλίστικο βρακάνι στὴν ράβδα = μάτσα του.

4.

Τὸ «κάτι ἄλλο», ποὺ λέγω παραπάνω πὺς ἤθελα νὰ ἐξακριβώσω ἀπὸ τὸν Passow, εἶναι κάποιοι στίχοι τοῦ Δ' Ἀννούτσου στὴν περίφημη τραγωδία του, τὴ Φραγκίσκ' ἀπὸ τὸ Ρίμινι, στίχοι παρμένοι ἀπὸ δικὰ μας δημοτικὰ τραγούδια.

Στὴν Ε' σκηνὴ τοῦ Α' μέρους, ἡ Φραγκίσκα, γεμάτη ἀγωνία ποὺ ἔρχονται νὰ τὴν πάρουν ἀπὸ τοὺς δικούς της γιὰ νὰ τὴν ὀδηγήσουνε στὸν ἄντρα ποὺ δὲν ξέρει, ρωτᾷ τὴ σκλάβα της τὴν Κυπριώτισσα μετὰ λόγια ποὺ τὰ μεταφράζω πρόχειρα, μετὰ τὴν ἀρχικὴ τους σιτουαρία, ἔπου οἱ ἐντεκασύλλαθοι κόβονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ ἐπτασύνλλαθους, καὶ βάζοντας, ὅσο χωρεῖ, τὴ φράση καὶ τὴ λέξη τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ, ὅπως εἶναι καὶ στὸ ἰταλικὸ δραματικὸ ποίημα:

Ἦ Σμαράγδη,

ποιὸς εἴτανε, σ' ἐκεῖνο τὸ τραγούδι τῆς φυλῆς σου, ποὺ τᾶλογο καλιῶνε ἔξω μετὰ τὸ φεγγάρι; Ἡ μάννα τοῦ εἶπε:

«Γιέ μου, στὸ δρόμο σου, νὰ ζῆς, μὴν πάρης ἀδέσφια μ' ἀδεσφάδες, μηδὲ ταίρια ποὺ νάγαπιοῦνται μ' ἔρωτα, μὴν πάρης.»

Καὶ τῆς ἀπάντησε ὁ ἄπονος:

«Ἄν εὖρω τρεῖς, παίρνω τοὺς δύο, κι ἂν εὖρω δύο, τὸν ἓνα· κι ἂν εὖρω ἓνα μονάχο, κι αὐτὸν ἐγὼ τὸν παίρνω.»

Σὰν τί ὄνομα στὸν τόπο σου εἶχ' ἐκεῖνος;

Καὶ παρακάτω, ποὺ λέγει στὴ σκλάβα πὺς θὰ τὴν πάρῃ στὸ Ρίμινι:

Θὰ εἶσαι μαζί μου ἐκεῖ καὶ θάχουμ' ἓνα παραθύρι νὰ βλέπῃ στάκρογαλιά.... καὶ θὰ μπορῆς νάσαι στὸ παραθύρι, τίς φοδοτες νὰ θωρῆς, τὰ μπεργαντίνια, νὰ τραγουδᾷς: «Φούστα μου μπαρμπάρεσικη, σὲ τί λιμάνι πᾶς νὰ μῆγῃς, σὲ τί γιὰ λό νὰράξῃς; — Στὴν Κύπρο θέλω νάμπω, στὴν Λεμεσό νὰράξω, νὰ βγάλω ναῦτες γιὰ φιλὶ καὶ κόμιδες γιὰ πόθο!»....

Στὴν Γ' σκηνὴ τοῦ Γ' μέρους ξαναλέγει ἡ Φραγκίσκα στὴ σκλάβα της τὴν Κυπριώτισσα:

A Cipro voglio entrare,
a Limisso ancorare,
e sbarcar marinai per bacio e comiti
per amore! —

ΠΕΡΙΕΡΓΑ.

ὅπου ὁ τελευταῖος στίχος μπορεῖ νὰ πάρῃ στὰ νεοελληνικά μας τὴν παραλλαγή:

νὰ βγάλω ναῦτες γιὰ φιλὶ καὶ ναύκληρους
γι' ἀγάπη! —

γιατὶ κόμης ἢ κόμιδος (ἰταλικά: cōmite ἢ cōmito) στὰ μεσαιωνικά τὰ καράβια, ἀκόμα καὶ στὰ πειρατικά, ὅπως ἡ «μπαρμπάρεσικη φούστα», εἴτανε ὑπαξιωματικός, ποὺ ἀντιστοιχοῦσε πρὸς τὸν προφῶρα ἢ προφῶρτὴ τοῦ ἀρχαίου ναυτικοῦ, δηλ. ὁ σημερινὸς ναύκληρος ἢ λοστρόμος. (Ἡ λέξη ναύκληρος εἶναι τώρα κοινὴ καὶ στὸ πολεμικὸ καὶ στὸ ἐμπορικὸ μας ναυτικόν, — κι ἂς τὴν παραλείπῃ ὁ κ. Π. Βλαστός ἀπὸ τὸ Λεξικό του, βάζοντας μόνο τὸ ξενικὸ λοστρόμος. Τὴν ἔχουνε καὶ τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια· βλ. Fauriel, Β' σελ. 396-97, καὶ Passow, σελ. 274-75), π. χ:

Τότε ὁ ναύκληρος τὴ διπλοχαιρεταίει...
ὁ ναύκληρος μετὰ τὸν καραβοκύρη, κ.τ.λ.

Ὅσο γιὰ τὰ δύο τραγούδια ποὺ τόσο τεχνικά ὁ Ἰταλὸς ποιητὴς ἔχει πλέξει μέσα στὴν τραγωδίαν του, τὸ ἓνα εἶναι τὸ πολὺ γνωστὸ:

Ὁ Χάρος ἐκαλῖγωνεν ὄξω στὸ φεγγαράκι,
κ' ἡ μάννα του τὸν ρωτᾷ, κ' ἡ μάννα του τοῦ λέγει...

κατὰ τὴν παραλλαγή «se tre ne trovo, tre prendo = ἂν εὖρω τρεῖς, παίρνω τοὺς τρεῖς» στὴν ἐρμηνεία τοῦ Θωμαζαῖου (Canti popolari, III, 293) καὶ τὸ ἄλλο ἓνα σπάνιο ἐπτανησιακόν, ποὺ τοῦ ἔχει ἀποθησαυρίσει ὁ Passow (σελ. 444, ἀριθ. 494) μιὰ παραλλαγή, ὡς ἑξῆς:

Η ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑ.

Ἄρχος μετὰ τὴν ἀρχόντισσα χρυσὴ σκάλ' ἀνεβαίνει,
κάθε σκαλί τινὲ φιλεῖ καὶ κάθε δύο τῆς λέγει:
δέσε τὰ περιστέρια σου, μὴν ἔρθουν στὴν αὐλή μου,
παίρνουν τὸ ρύζι, τρῶνε το, λαθῦρι τὸ τσιμπᾶνε,
παίρνουν καὶ μετὰ τὰ πόδια τους τὸ χῶμ' ἀπ' τὴν αὐλή μου.

Κ' ἐγὼ τὸ χῶμα θέλω το, κάμαρα γιὰ νὰ στήσω,
γιὰ νάνεβαινω νὰ θωρῶ φοδοτες καὶ μπεργαντίνια.
— Φούστα μου μπαρμπάρεσικη σιδερασμαμένη,
σὺν τί λιμάνι θὲ νάμπῃς, σὺν τί γιὰ λό θὰράξῃς;

— Στὴν Κίμωλο θέλω νὰ μπῶ, στὴν Κύπρο θὲ νὰράξω,
νὰ βγάλω ναῦτες γιὰ φιλὶ καὶ κόμιδες γιὰ πόθο.

Μήπως ὑπάρχει καὶ ἄλλη παραλλαγή, μετὰ ἄλλα λιμάνια, στὸν προτελευταῖο στίχο;

Ν. Π.

[Ἐξοχολοθοῦν ἄλλα.]

ΞΕΝΗ ΛΥΡΑ.

ΕΛΕΓΕΙΑ.

(Τραγοῦδι τοῦ Louis Gallet, τονισμένο ἀπὸ τὸ μουσουργὸ J. B. Massenet σὲ δακτυλικὸ ρυθμό.)

Ἦ πρωτινὴ μου εὐωδιά,
ὦ ἀνθοδροσιά,
ἔχετε σθέσει γιὰ πάντα!
βλέπω τὰ οὐράνια κλειστά,
δὲν κελαῖδεῖ
πιὰ τὸ πουλὶ στὸ κλαρί!...
Ἄρπαξε τάνθη ἀπὸ μένα
κ' ἔφυγε αὐτὸς ποὺ ἀγαποῦσα τρελά!
Ἄδικα ἡ ἀνοιχτὴ τώρα γυρνᾷ.
λείπει μ' αὐτὸν μακριὰ
τοῦ ἡλίου τὸ φῶς...
Πάει ὁ καλὸς μας καιρὸς!...
Τώρα ἡ καρδιά σκοτεινὴ, παγωμένη, —
καὶ μαραμμένα
τάνθη γιὰ μένα!

Μάρτης τοῦ 1926.

Ν. Π.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.

Πρὸς τοὺς φίλους καὶ συνεχνίτες ποὺ μάθανε πὺς τυπώνεται ἡ ΘΥΜΕΛΗ, καὶ φανήκανε πρόθυμοι νὰ γραφοῦνε συνδρομητὲς ἢ νὰ συνεισφέρουνε τὴ συνεργασία τους: — Ὅπως βλέπετε ἀπὸ τὴν «Εἰσαγωγή» καὶ ἀπὸ τὰλλα περιεχόμενά της, ἡ ΘΥΜΕΛΗ εἶναι περιοδικὴ ἐκδοσις ἀποκλειστικὰ προσωπικῇ. Γι' αὐτὸ οὔτε συνεργασία δέχεται οὔτε προπληρωμὲς. Ὅποιος ὅμως ἔχει κατὰ νὰ παρατηρήσῃ ἢ καὶ νὰ διορθώσῃ στὰ γραφόμενά της, μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ στείλῃ, καὶ αὐτὸ θὰ δημοσιεύεται, ἂν, ἐννοεῖται, στηρίζεται στὰ πράγματα καὶ σὲ κείμενα μετὰ κύρος, — ὅχι μόνο στὴ φαντασία. Καὶ ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ τὴ διαβάσῃ, μπορεῖ νὰ τὴν ἀγοράσῃ ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ ἀπὸ τὰ περίπτερα, πρὸς Δρ. 10 τὸ τεῦχος.

¹ Πέτρου Βλαστοῦ, Συνώνυμα καὶ Συγγενικά, Ἀθήνα 1931.

